

T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILÂP TARİHİ ENSTİTÜSÜ

74313

MİLLÎ MÜCADELE'DE BALIKESİR

(DOKTORA TEZİ)

74313

D 217

Fuat ÖZER
HAZIRLAYAN

Doç.Dr.Ahmet KAL'A
DANIŞMAN

İSTANBUL, 1998

T.C. YÜREKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Doktora tezi olarak sunduğum “Milli M¼cadele’de Balıkesir” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı d¼řecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada g¼sterilenlerden olduğundan, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../ .../ 1998

Fuat ÖZER

Ö Z E T

Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) ile başlayan haksız işgaller karşısında hükûmet, teslimiyetçi bir barış politikası takip etmeye başlayınca, işgallere karşı mücadele için “Kuva-yı Milliye” birlikleri teşkiline; bunları sevk ve idare için de, hükûmet dışında bir “sivil teşkilâtlanma” ya ihtiyaç duyulmuş ve bu teşkilatlanmayı da “kongre iktidarları” gerçekleştirmiştir

16 Mayıs 1919’da kurulan “Balıkesir Redd-i İlhak Heyeti”, Yunan işgallerine karşı Ayvalık, Soma, Akhisar, Bergama ve İvrindi mıntıklarında düzenli birliklerden oluşan cepheler kurmuş; toplanan Balıkesir Kongreleri bu birlikleri sevk ve idare eden ve onların her türlü ihtiyacını karşılayan bir teşkilât yapısı ortaya koymuştur. Bu teşkilat, hem Yunan işgallerine, hem de millî birliğimizi bozucu hareketlere karşı mücadele etmiştir.

I. Balıkesir Kongresi (26-31 Temmuz 1919) hareketi tanımlamış, maksadını ve teşkilât yapısını ortaya koymuştur. Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919), aynı maksatla kurulmuş olan hareketleri, Balıkesir’deki teşkilât yapısı içinde birleştirmek istemiş, fakat bunda başarılı olamamıştır. II. Balıkesir Kongresi (16-22 Eylül 1919)’nde Alaşehir’de hazırlanan ortak talimatnameler kabul edilmiştir.

Mustafa Kemal Paşa liderliğindeki hareket, Sivas Kongresi (4-11 Eylül 1919)’nde bütün Cemiyetleri “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” çatısı altında birleştirence, III. Balıkesir Kongresi (19-21 Kasım 1919) bu karara uyarak “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” nin bir şubesi olma kararı almış, fakat ne yazık ki, “müstakil kalma” düşüncesiyle bu karar uygulanamamıştır. Sivas Kongresi’nin millî birlik ve bağımsızlığımızın korunması için kabul ettiği maksatlara iştirak kararı alınması ancak IV. Balıkesir Kongresi (12-22 Mart 1920)’nde mümkün olabilmiştir. Balıkesir’de Yunan işgallerine ve Anzavur ayaklanmalarına karşı yürütülen mücadele, Balıkesir’in 30 Haziran 1920 günü Yunanlılar tarafından işgaline kadar sürdürülmüştür.

ABSTRACT

When government started a submissive peace policy against unjust occupations of Turkish cities after the Armistice (30 October 1918), some armed units in the name of “Kuva-yı Milliye” against these occupations and a “civilian organisation” for their management were needed, and this organization was realized by “Congress powers”.

“Balıkesir Redd-i İlhak Heyeti, 16 May 1919, opened fronts with regular units in Ayvalık, Soma, Akhisar, Bergama and İvrindi against Greek occupations, and congresses in Balıkesir established organisational structure to manage and provide what they needed. This organization struggled against both Greek occupations and local rebellions to destroy national unity.

Balıkesir Congress I (26-31 July 1919) described the movement and announced its goals and structure. Alaşehir Congress (16-25 August 1919) aimed the unification of the movement with equal goals but was not successful. Decisions made in Alaşehir were accepted in Balıkesir Congress II (16-22 September 1919).

When the movement in the leadership of Mustafa Kemal Paşa unified all the organisations with “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” in Sivas Congress, Balıkesir Congress III decided to be a branch office of it but unfortunately the idea to be “separate” prevented this idea to be carried out. In Balıkesir Congress IV (12-22 March 1920) they participated in decisions to protect national unity and independence. The struggle against Greek occupations and Anzavur rebels lasted until occupation of Balıkesir in 30 June 1920.

ÖNSÖZ

I. Dünya Savaşı'nı sona erdirmek maksadıyla imzaladığımız Mondros Mütarekesi, savaşı sona erdirmek yerine memleketimizin işgaline yol açarak Türk Milletini yeni bir savaşın içine itmiştir. Daha öncekilerden farklı olarak, Milletin kendi içinden çıkardığı kuvvetlerle gerçekleştirdiği bu savaşı "Millî Mücadele" terimi en iyi şekilde ifade etmektedir.

Millî Mücadele, işgal bölgeleriyle bu bölgelere komşu olan vilâyetlerde başlatılan mahallî mücadelelerin bir bütünüdür. Bu mücadeleyi Kuva-yı Milliye birlikleri yürütmektedir. Fiilen Devlet ve Hükûmetin bulunmadığı bu devrede, Kuva-yı Milliye faaliyetlerini düzenleyerek onun sevk ve idaresini gerçekleştirecek teşkilâtlara ihtiyaç duyulmuştur. İşte bu teşkilâtlar da "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhâk" cemiyetleridir.

İşgal altındaki İzmir'e komşu olan ve devamlı işgal tehditleri karşısında bulunan Karasi Sancağı dahilinde, işgallere karşı silâhla mukabelede bulunmak maksadıyla ve sahil bölgelerinden başlayarak, İzmir'in işgalinden itibaren hızlı bir teşkilâatlanma başlatılmıştır. Sancak merkezinde teşkil edilen, "Balıkesir Redd-i İlhâk Hey'eti", bu teşkilâatlanma işini daha düzenli hale getirmek için, sayıları dörde ulaşan, "Balıkesir Kongreleri"ni toplamıştır. Bu heyet, ilk kongrede "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti" adını almıştır.

Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ve topladığı Balıkesir Kongreleri ile bu kongrelerin idaresinde yürütülen mücadeleyi konu alan bu çalışmamızda, öncelikle, Millî Mücadele'yi hazırlayan sebep ve âmiller üzerinde durarak Türkiye'yi Mondros Mütarekesi şartlarına getiren tarihî gelişmeleri incelemeyi uygun bulduk. Böyle bir çalışma için uzun kabul edilebilecek bu bölüm, Millî Mücadele gerçeğinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi günümüzde karşılaştığımız bazı meselelerin temel sebeplerinin anlaşılmasına da yardım edecektir.

Bu çalışmada üzerinde durduğumuz diğer bir konu, nisbeten az bilinen ve daha çok rivayetlere dayanan, Balıkesir Redd-i İlhâk Hey'eti'nin ve Kuva-yı Milliye birliklerinin kuruluş safhasıdır. Bu konuyu, o dönemde yayınlanan mahallî gazeteleri de inceleyerek mümkün olduğu kadar aydınlatmaya çalıştık.

Özellikle üzerinde durduğumuz asıl konu ise, Balıkesir Kongreleri'nin sayısı ve bu kongrelerin toplanma tarihleridir. Bu konuda bugüne kadar devam eden çelişkili bilgileri, "Kongre Kararları" ile o dönemde Balıkesir'de yayınlanan "gazeteler" ve "Balıkesir Merkez Hey'eti Teşkilat Encümeni Karar Defteri" ile "Harb Tarihi Vesikaları" üzerinde yaptığımız incelemelerle ortadan kaldırmaya çalıştık. Balıkesir Kongreleri'nin toplanma tarihleri ve kongre sayısının tesbitine yönelik bu çalışmamızın hedefine ulaştığı kanaatindeyim. Yalnız, elimizde kongre kararları bulunmayan III. Balıkesir Kongresi ile bu kongrenin üzerinde çalıştığı konular ve aldığı kararlar, "Hareket-i Milliye"nin resmî yayın organı durumundaki İzmir'e Doğru Gazetesi'nde yer alan haberler esas alınarak yazılmıştır. Balıkesir Kongreleri ile İzmir Şimali Cephelerinin Millî Mücadele içindeki önemini ortaya konulmasına yönelik bu çalışmanın Millî Mücadele Tarihimizin yazılmasına ışık tutacağı inancındayız.

Böyle bir çalışmanın yapılmasına imkan ve fırsat hazırlayan ve bu çalışmaların yürütülmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli hocam, tez danışmanım Doç.Dr. Ahmet KAL'A'ya teşekkür ederim.

Fuat ÖZER

İÇİNDEKİLER

ÖZET	ii
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x

GİRİŞ

I- Konunun Tanıtımı ve Kaynaklar	1
1- Belgeler	6
2- Gazeteler	7
3- Hatırat	7
II- Karasi Sancağı'nın Genel Özellikleri	
1- Bölgenin Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri	8
2- Balıkesir Yöresinin Kısa Tarihçesi	9
3- Karasi Sancağı'nın Nüfus Yapısı	12

I.BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE'Yİ HAZIRLAYAN SEBEPLER

I- I.Dünya Savaşı'na Kadar Türk Avrupa İlişkileri	15
1- Şark Meselesi	22
2- Büyük Devletlerin Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Emelleri	25
a- Çarlık Rusyası	26
b- İngiltere	26
c- Fransa	27
II- I.Dünya Savaşı Sırasında Türk-Avrupa İlişkileri	27
1- I.Dünya Savaşı (1914-1918)	29
2- Türkiye Topraklarının Paylaşılması İçin Yapılan Gizli Anlaşmalar	32
a- İstanbul Anlaşması (4 Mart - 10 Mart 1915)	33
b- Londra Anlaşması (26 Nisan 1915)	34
c- Sykes-Picot Üçlü Mutabakatı (26 Nisan 1916)	35
d- Saint-Jean de Maurienne Anlaşması (19 Nisan 1917)	36
III- Mütareke ve Barış Konferansı	
1- Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918)	38
2- Paris Konferansı	41
a- Yunanistan'ın Toprak Talepleri	42
b- İzmir ve Çevresinin Yunanistan'a Verilmesi	46

II. BÖLÜM

HAREKET-İ MİLLİYE REDD-İ İLHAK CEMİYETİ VE KUVA-Yİ MİLLİYE CEPHELERİNİN KURULUŞU

I- Mütarekeden İzmir'in İşgaline Kadar Karasi Sancağı	
1- Karasi Sancağı'nda Genel Durum	48
2- Asayiş Meselesi ve Rum Propagandaları	50
3- "Edremit, Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti" nin Kuruluşu ve Edremit Mitingi	55
a- Edremit'ten Hariciye Nezaretine Çekilen Telgraf	56
b- Edremit'ten Padişaha Çekilen Telgraf	57
c- Edremit'ten Bütün Cihana Hitaben Çekilen Telgraf	58
4- İzmir'de Toplanan "Büyük Batı Anadolu Kongresi"	58
II- İzmir'in İşgaline Tepkiler ve Müdafaa Hazırlıkları	60
1- İşgal Haberinin Alınması ve İlk Çalışmalar	61
2- Okuma Yurdu'nda Yapılan Toplantı ve Alınan Kararlar	62
3- Alaca Mescit toplantısı	67
III- Ayvalık'ın Yunanlılar Tarafından İşgali	
1- İşgalin Gerekçesi ve Tepkiler	73
2- Kuva-yi Milliye'nin Kuruluşu	74
IV- Balıkesir Kongre Bölgesindeki Cephele	80
1- Ayvalık Cephesi	80
2- Soma Cephesi	82
3- Akhisar Cephesi	84
4- İvrindi Cephesi	85

III. BÖLÜM

BALIKESİR KONGRELERİ

I- Balıkesir'de Toplanan Kongreler ve Toplanma Tarihleri	88
1- I. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	91
2- II. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	98
3- III. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	100
4- IV. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi	102
II- I. Balıkesir Kongresi (26-31 Temmuz 1919)	
"Balıkesir Milli Kongresi"	103
1- Balıkesir Milli Kongre Kararları	104
2- Balıkesir Milli Kongresi'nin Çektiği Telgraflar	
a- Kongrenin Padişah'a Çektiği Telgraf	108
b- Kongrenin Sadrazam'a Çektiği Telgraf	109
c- Kongrenin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Çektiği Telgraf	110
3- Balıkesir Milli Kongre Kararlarının Özellikleri	115

IV. BÖLÜM

BATI ANADOLU KUVA-YI MİLLİYESİ'Nİ BİRLEŞTİRME ÇALIŞMALARI ALAŞEHİR VE II.BALIKESİR KONGRELERİ

I- Batı Anadolu Kuva-yı Milliyesi'ni Birleştirme Düşünceleri	128
1- Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919) “Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Büyük Kongresi”	129
2- II. Balıkesir Kongresi (16-22 Eylül 1919) “Karasi Saruhan Livaları Hey'et-i Umumiye İctima'ı”	147
1- II.Balıkesir Kongresi Kararları	154
2- II.Balıkesir Kongresi'nin İtilaf Devletleri Temsilcilerine ve ABD Reisi Cumhuru'na Verdiği Muhtıralar	
a- Gizli Olarak ABD Reisi Cumhuru Mr. Wilson'a Ulaştırılmak Üzere Amerikalı Amiral Bristol'e Verilen 20 Eylül 1919 Tarihli Muhtıra	167
b- II.Balıkesir Kongresi'nin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Verdiği İlk Muhtıra	168
c- II.Balıkesir Kongresi'nin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Verdiği İkinci Muhtıra	169
d- Vasıf ve Hulusi Beylerin İstanbul'a Gönderildiğine Dair Karasi Muhtasarıflığına Yazılan Tezkere	170
e- II.Balıkesir Kongresi'nin Hey'et-i Temsiliyeye Gönderdiği Yazı	171

V. BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZMAYA YÖNELİK HAREKETLER VE III. BALIKESİR KONGRESİ

I- I.Anzavur Ayaklanması	174
II- III.Balıkesir Kongresi (19-21 Kasım 1919) “Karasi Saruhan Livaları Hey'et-i Umumiye İctima'ı”	181
III- Akbaş Cephaneliği Baskını	186
1- İngiliz Temsilciliğine Verilen I.Muhtıra	191
2- İngiliz Temsilciliğine Verilen II.Muhtıra	192
IV- II.Anzavur Ayaklanması	
1- Ahmet Anzavur'un Tekrar Ortaya Çıkması ve Biga Baskını	194
2- Anzavur Kuvvetlerinin Yenice'ye Saldırması	196
3- Biga'yı Geri Alma Teşebbüsü ve İdris Kuru Muharebeleri	200
4- Anzavur'un Gönen'e Yürüyüşü	201
5- Anzavur'un Bandırma Üzerine Yürümesi	203
6- Anzavur'un Yeniden Ortaya Çıkması ve Öldürülmesi	204

VI. BÖLÜM

IV. BALIKESİR KONGRESİ (12-22 Mart 1920) “İZMİR ŞİMALİ MINTIKASI HEY’ET-İ UMUMİYE İCTİMA’I” VE İZMİR ŞİMALİ MINTIKASININ SİVAS KONGRESİ ESASLARINI KABUL ETMESİ

I. IV. Balıkesir Kongresinin Toplanması	207
1- Balıkesir Kongresinin Anzavur Ayaklanması Üzerine Yayınladığı Beyanname	210
2- Kongrenin Toplanış sebebini Açıklayan Kararı	211
3- İstanbul’un İşgali Üzerine Kongrenin Aldığı Karar Gereğince Yapılan Miting	213
4- Kolordu Komutanlığı ve Mutasarrıflığın Yayınladığı Beyannameler	
a) Kolordu Komutanı’nın Yayınladığı Beyanname	214
b) Mutasarrıf’ın beyannamesi	217
5- IV. Balıkesir Kongresi Kararları	219
II. Balıkesir Kongrelerinin İstanbul Hükümetleri ve Hey’et-i Temsiliye İle Olan İlişkileri	240
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	245
BİBLİYOGRAFYA	247
EKLER	258

KISALTMALAR

a.g.e.	Adı Geçen Eser
a.g.m.	Adı Geçen Makale
A.Ü.	Ankara Üniversitesi
Bkz.	Bakınız
B.M.M.	Büyük Millet Meclisi
c.	Cilt
H.T.V.D.	Harp Tarihi Vesikaları Dergisi
İ.A.	İslam Ansiklopedisi
İ.Ü.	İstanbul Üniversitesi
k.	Kısım
K.	Kitap
n.	Dip Not
s.	Sayfa
S.	Sayı
T.B.M.M.	Türkiye Büyük Millet Meclisi
T.İ.H.	Türk İstiklal Harbi
U.Ü.	Uludağ Üniversitesi
vd.	Ve Diğer

GİRİŞ

I- Konunun Tanıtımı ve Kaynaklar

Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918) ile Osmanlı Devleti'nin varlığı tartışılır bir duruma gelirken İstanbul'daki geleneksel iktidar, gücünü kaybetmiş ve ülkede bir "İktidar boşluğu" (interregnum) ortaya çıkmıştır.¹ Türkiye'de iktidar boşluğunun yaşandığı Mondros Mütarekesi ile TBMM'nin açılışı arasında geçen 17 aylık zamana "Kongreler Dönemi" adı verilir.² Bu dönem, Osmanlı devlet geleneğinde bulunmayan "Sivil Toplum Örgütlenmesi" açısından³ Kendinden önceki dönemlerden oldukça farklı bir özellik gösterir. Bu açıdan bakıldığında Mütareke Dönemi bir, "Yeniden Doğuştur" Nitekim Batılı tarihçiler bu döneme ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu konu alan çalışmalarına "Modern Türkiye'nin Doğuşu", "Bir Millet'in doğuşu" veya kısaca "Yeniden Doğuş" adını vermişlerdir.⁴

Mütareke dönemi Atatürk'ün ifadesiyle -millî sınırlar içinde- "Millî Hâkimiyete dayanan, kayıtsız şartsız bağımsız yeni bir Türk Devleti kurmak"⁵ için gerekli olan coğrafi, sosyal ve siyasi zeminin hazırlandığı bir dönemdir. Bu ve bundan sonraki dönemde gerçekleştirilen askerî, sosyal, ekonomik ve siyasî mücadelelerin bütününe

¹ Tarık Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, c.2, Mütareke Dönemi, 1918-1922; Genişletilmiş ikinci baskı Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul 1986, s.7

² Bülent Tanör, *Türkiye'de Yerel Kongre İktidarları*, 1918-1920, AFA Yayınları, İstanbul 1992, s.17

³ İlhan Tekeli-Selim İlkin, *Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşına Geçerken Uşak Heyet-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara 1989, s.1

⁴ Zübeyir Kars, *Millî Mücadelede Kayseri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1993, s.XIII

⁵ Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.1.(1919-1929) Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul-1973, s.9

"Türk Kurtuluş Hareketi"⁶ adı verilir ki buna Atatürk "Türk İnkılâbı" adını vermektedir.⁷

Türk Kurtuluş hareketinin başlangıcında elde kullanılmaya hazır bir güç yoktu, hedefler tesbit edilmemişti ve gerçekleştirilecek hareketin tarzı belli değildi.⁸ Mondros Mütarekesi ile işgaller başlamasına rağmen bu işgallere karşı ülkenin savunmasını gerçekleştirecek bir gücün bulunmaması, savunma işini doğrudan halkın yapması gibi bir durumu ortaya çıkartmıştı. Fakat bu gerçekleştirilmesi çok zor bir durumdu. Böyle bir savunma gücünün oluşturulması organize bir sivil teşkilâtlanmayı gerektiriyordu. Bu Osmanlı Devlet geleneğinde bulunmayan bir özellik olup, milletimiz böyle bir teşkilat fikrine alışık değildi ve bu tür çalışmaları hep hükümete bırakmış ve bu bir gelenek halini almıştı.⁹

İşte bu durum, Mondros Mütarekesi ile TBMM'nin açılışı arasındaki dönemde mücadeleye öncülük edenleri en çok uğraştıran bir konu olmuş, fakat sonuçta "Egemenliğin Millete Devri" ve "İktidar Tabanının Genişlemesi" ni sağlayan¹⁰ Sivil bir teşkilâtlanma gerçekleştirilmiş, iktidar boşluğu dolayısıyla ülkenin işgal tehdidi altındaki bölgelerinde milletin yaşama ve bağımsız olma haklarını savunan "yerel kongre iktidarları" kurulmuştur.¹¹

Yaptığımız bu çalışmanın amacı işte bu yerel kongre iktidarlarının en başarılı örneklerinden biri olan Balıkesir Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Cemiyetinin topladığı Balıkesir Kongreleri'nin ortaya çıkardığı kongre iktidarı ve bunun Türkiye'nin kurtuluşuna ve en önemlisi de Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kuruluşuna sağladığı katkıyı ortaya koymaktır. İnanıyoruz ki bu ve benzer çalışmalar Türk Kurtuluş Hareketi'nin bütün yönleri ve özellikleri ile tanınmasını sağlayacaktır.

⁶Suat İlhan, *Harb Yönetimi ve Atatürk*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1987, s.82

⁷*Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, c.2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara, 1990, s.249

⁸İlhan *a.g.e.*, s.12-13

⁹*Aynı eser*, c.2, s.2

¹⁰İlhan, *a.g.e.*, s.13

¹¹Tanör, *a.g.e.*, s.14

"Millî devletin kurulması, bağımsızlığın sağlanması ve çağdaş uygarlığa ulaşmak" olarak özetlenebilecek bir hareket olan Türk Kurtuluş Hareketi,¹² birbiri içine girmiş ve birbirini desteklemiş olan üç değişik ve büyük olayın bütünüdür. Bunlar egemenliğin millete devri, İstiklâl Harbi ve İnkılâplardır.¹³

Türk Kurtuluş Hareketini diğer kurtuluş hareketlerinden ayıran özelliği, sadece askeri hareketle yetinmeyip bununla bütünleşen diğer hareketleri gerçekleştirmiş olmasıdır. Hareketin önemli bir özelliğini teşkil eden "Egemenliğin Millete Devri" kongrelerce gerçekleştirilirken¹⁴ gerçekleştirilen askeri harekât, Kuvâ-yı Milliye birlikleri tarafından başlatılmış ve düzenli ordu ile tamamlanmıştır. Gerçekleştirilen askeri hareketi ifade için en uygun terim "İstiklâl Harbi" dir.¹⁵

İstiklâl Harbi terimi daha önceki devirlerde de kullanılmış¹⁶ özel olarak bu dönemi ifade eden "Türk İstiklâl Harbi"¹⁷ "İstiklâl Savaşı"¹⁸ "Kurtuluş Savaşı"¹⁹ "Türk Kurtuluş Savaşı"²⁰ veya "Millî Kurtuluş Hareketi"²¹ gibi terimler hep aynı dönemi ifade için kullanılan terimlerdir.

Yaygın olarak kullanılan bütün bu terimler Atatürk önderliğinde teşkil edilen Millî hedeflerin "gerçekleştirileceği coğrafi ve politik ortamı" sağlamak için yapılan

---

¹²İlhan, *a.g.e.*, s.43

¹³*Aynı eser*, s.13

¹⁴Tanör, *a.g.e.*, s.39-42

¹⁵İlhan *a.g.e.*, s.83

¹⁶"İstiklâl Harbi" terimi 1917 yılından beri Siyaset Edebiyatımızda kullanılan bir terimdir. Bu terim ilk defa Meclis-i Mebusan'ın, Padişah'ın 1917 yasama yılını açış nutkuna verdiği "Ariza-i Cevabiye'de Harb-i Umûmi'nin yeni bir adı olarak kullanılmıştır." Bkz.Tunaya, *a.g.e.*, c.3., İttihat ve Terakki, Bir Çağın Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi İstanbul-1989, s.503

¹⁷Cihat Akçakayalıoğlu, *İstiklâl Harbimiz Üzerine Bazı Düşünceler*, Atatürk Yolu, A.Ü.Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Kasım 1991, Yıl:4, c.2, S.:8, s.627

¹⁸İsmet İnönü, *İstiklâl Savaşı ve Lozan*, Cumhuriyetin 50. yılı Semineri, Seminere Sunulan Bildiriler. Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s.25-27

¹⁹Kurtuluş Savaşı Terimi ilk defa Napolyon'un Moskova seferi'nden sonra Fransa'ya karşı yapılan savaşlara milletin verdiği bir isimdir. Çünkü milletler için bu savaşlar "Mutlakiyet ve İstibdatdan Kurtuluşu" ifade ediyordu. Bkz.Fahir H.Armaoğlu, *Siyasi Tarih Dersleri*, 1789-1919, A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara-1961, s.92

²⁰Şerafettin Turan, *Kurtuluş Savaşında Kongreler*, Cumhuriyetin 50.yılı semineri, seminere sunulan bildiriler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s.147

²¹Tuna'ya *a.g.e.*, c.2, s.4-9

askeri, siyasi ve sosyal hareketleri ifade eder. Ulaşılmak istenen hedefler ise "Misâk-ı Milli" ile "dahili ve harici istiklâl" dir.²² Hedefe ulaşılmasını gerçekleştirecek hareket ise ancak milletin kendi gücüne dayanarak başarıya ulaştıracağı bir harekettir. Nitekim, Amasya tamimi (21-22 Haziran 1919)nde bu durum "milletin istiklâlini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır"²³ şeklinde formüle edilmiştir. İşte bu yüzden bu döneme "Millî Mücadele" adını vermek daha uygun olacaktır. Zaten hareketi gerçekleştirenler de bu terimi çok yaygın olarak kullanmış oldukları gibi pek çok araştırmacı da bu terimi benimseyerek yazdıkları eserlere bu adı vermişlerdir.²⁴

Millî Mücadelenin başlangıç tarihi konusunda yaygın olan iki tarih vardır. Birincisi 19 Mayıs 1919 tarihidir. Pek çok eserde başlangıç tarihi olarak bu tarih esas alınmıştır.²⁵ Atatürk'de 1927'de "Büyük Nutuk"ta olayları 19 Mayıs 1919'dan başlatmaktadır. Gerçekten de yeni Türk Devleti'nin kuruluşuna giden yol bu tarihte açılmıştır ve Atatürk'ün de bu dönemi anlattığı konuşmasına başlangıç olarak bu tarih alınmıştır.

Fakat Millî Mücadelede mahalli direniş hareketlerinin ortaya çıkması açısından bakıldığında yaygın olarak kullanılan 15 Mayıs 1919 tarihi karşımıza çıkmaktadır. Pek çok eserde bu tarihe rastlıyoruz. Kenan Esengün bunu esas olarak "Millî Mücadele ya da Türk Kurtuluş Savaşı, Yunan silahlı kuvvetlerinin 15 Mayıs 1919 sabahı İzmir'e çıkarılmasından bir süre sonra fiili olarak başlamıştır."²⁶ Enver Behnan Şapolyo da aynı tarihi esas alarak "15 Mayıs 1919 tarihinde İzmir'i işgal edince Türk Milleti, hürriyet ve

²² İlhan a.g.e., s.43

²³ Atatürk a.g.e., c.1, s.19

²⁴ "Mücadele-i Milliye" Tuna'ya a.g.e., c.3, s.646; "Yeni Türkiye'nin Kuruluşunu kapsayan tarihsel kesite "Millî Mücadele Dönemi" denir. Muzaffer Özsoy, *Askerlik Bilimi ve Strateji Açısından Atatürk, Çağdaş Düşünce Işığında Atatürk*, Dr.Nejat F.Eczacıbaşı Vakfı Yayınları, İstanbul-1983, s.104; Türk Kurtuluş Savaşı denilen Millî Mücadele, Turan a.g.m., s.147; Eser adı olarak da Sina Akşin, *İstanbul Hükümetleri ve Millî Mücadele*; Tuncer Baykara, *Millî Mücadele*, 1918-1923. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara-1985, Baykara, "Konuyu ve Devri en iyi ifade edenin Millî Mücadele olduğunu sanıyoruz" diyor.Bkz. a.g.e., s. 6; Balıkesir Kongresi de "Hareket-i Milliye terimi uygun görmüştür. *Kongre Kararları* Madd:6

²⁵ Nejat Göğünç, *Millî Mücadelede Anadolu*, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayınları İstanbul-1981, s.2, "19 Mayıs 1919'da Mustafa Kemal Paşa'nın 3.Ordu Müfettişi olarak Samsun'a çıkması ile ... "

²⁶ Kenan Esengin, *Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar*, Ağrı Yayınları, İstanbul-1975, s.13

istiklâlini korumak üzere vatanın silahla müdafaası için" Kuvâ-yı Milliye Teşkilâtını meydana getirdi.²⁷

Gerçekten de İzmir'in Yunanlılar'ca işgali, halkı uyandıran önemli bir olaydır. Fakat Millî Mücadelenin en önemli temellerinden biri olan halkın teşkilânmaya başlaması Mondros Mütarekesinin hemen sonrasında başlamıştır.²⁸ Zürcher, Millî Mücadele'de İttihâtcılık'ı araştırdığı bu eserinde "Anadolu'da bir direniş için plânlar mevcuttur ve 1918-19 da bu plânlar yaygın olarak biliniyor olmalı" dedikten sonra "Direniş hareketini başlatanın, 1919 da İzmir'in Yunanlılarca işgal olduğu doğru değildir. İzmir'in işgalinin önemi, zaten direnişi örgütlemekte olan grupların bu işgalle (bir büyük Ermenistan tehdidinin katalizör etkisi yaptığı) doğuda olduğu kadar etkili olarak, ülkenin batısında ve başkentte de kamuoyunun harekete geçirilmesini mümkün kılmış olmasıdır sonucunu çıkarıyor.²⁹ Bu sebeple pek çok tarihçi Millî Mücadeleyi Mondros Mütarekesi ile başlatmaktadır.³⁰ İnönü³¹ gibi Atatürk de "Teşkilat-ı Milliye"nin başlangıcı olarak bu tarihi vermektedir.³²

Bu değerlendirmelerin de gösterdiği gibi Millî Mücadele Mondros Mütarekesi ile başlamaktadır. Biz de çalışmamızı bu şekilde ele aldık. İlgili bölümde açıklandığı ve bazı araştırmacıların da belirttiği gibi Mondros Mütarekesi'nden İzmir'in Yunanlılar tarafından işgaline kadar geçen dönemde Balıkesir ve çevresinde çok önemli bir faaliyet görülmemekte veya en azından bu döneme ait elimizde herhangi bir belge veya bilgi

²⁷Enver Behman Şapolyo, *Kuvâ-yı Milliye Tarihi, Gerilla*, Ankara-1957, s.46; Ayrıca Bkz. Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara-1983, s.49

²⁸Teşkilatlanmanın başlangıç tarihi olarak daha eski tarihler de görülmektedir. Zürcher, The Times Gazetesinin Talât ve Enver Paşaların İzmir, Bandırma, Balıkesir'de bir direniş gurubu kurduğunu Ali Kemal'e dayanarak verdiğini kaydetmektedir.Bkz. Erik Jan Zürcher, *Millî Mücadele'de İttihâtcılık*, Çev:Nûzhet Salihoglu, Bağlam Yayınları, İstanbul-1987, s.156-157

²⁹ Aynı eser, s.188-189

³⁰Bkz. Turan a.g.m., "Millî Mücadele, Mondros Mütarekesi uygulamasına karşı direnmek zorunluluğunu duyan Türk halkının yer yer teşkilatlanması ..." s.147.

³¹ "İstiklâl Savaşı olarak, 1918'den 1922 ye, 1923'e kadar ..." İnönü, a.g.m., s.27

³² "İzmir Hailesinden sonra idi ki milletimiz hakikaten mütehasis ve mütenebbih oldu. Zaten her tarafta teşkilât ve taazzuvat daha evvel başlamış idi." *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, c.2, s.11; Atatürk, Teşkilat-ı Milliye'nin başlangıcı olarak da "Akab-i Mütareke ve vatanın her tarafında hemen aynı zamanda " cevabını vermektedir.(*Aynı eser*, c.3, s.7)

bulunmamaktadır. Fakat İzmir'in işgali ile Balıkesir'de çok önemli çalışmalar yapılmış hem içe hem de dışa karşı çok önemli başarılar kazanılmış daha da önemlisi bu başarıları kazanan güçlerin arkasında güzel bir sivil teşkilâtlanma örneği sergilenmiştir.

Çalışmamızda bir tarih dönemi olarak bu dönemi aldık. Bu dönemin sonlarına doğru 12 Mart 1920 de toplanan **IV.Balıkesir Kongresi** (İzmir Şimâli Mintıkası Hey'et-i Umumiye İctimai) "Sivas Kongresinin vahdet-i milliye ve istiklâlimizin muhafazası uğrunda kabul ettiği esaslara katılma" kararı ile Balıkesir başlangıçtan itibaren ısrarla sürdürdüğü "müstakil olma" özelliğinden ayrılmış, TBMM'nin açılarak ülkenin idaresini doğrudan ele alması ile mahalli hareketler artık eski özelliklerini, kongreler de iktidarlarını kaybetmişlerdir. 16 Mayıs 1920 tarihli İcra Vekilleri Hey'eti kararı ile Kuvâ-yı Milliye, Müdafaa-i Milliye Teşkilâtına bağlanarak kongre iktidarından alınmış³³ 24-25 Haziran 1920 tarihinde Garp Cephesi Komutanlığı teşkil edilerek İzmir Şimâl Cephesi, İzmir Şimâl Kolordusu haline getirilmiştir.³⁴ 30 Haziran 1920'de de Balıkesir Yunan işgaline uğradığı için teşkilât üyeleri Eskişehir'e taşınmış ve Balıkesir'deki çalışmaları sona ermiştir. Bu çalışmada Balıkesir Redd-i İlhak Hey'etinin kuruluşundan 30 Haziran 1920'de Balıkesir'in Yunanlılar tarafından işgaline kadar geçen onüç ay onbeş günlük süre içerisindeki teşkilatlanma çalışmaları, özellikleri ve sonuçlarını ele alıp değerlendirmeye çalışacağız.

1-Belgeler :

Bu çalışmaların hazırlanması sırasında ele alınan ana kaynak Kongre Kararları metinleridir. I., II. ve IV. Balıkesir Kongrelerinin elimizde bulunan kararlarının metinleri ilgili bölümlerde değerlendirilirken orjinal metinler ekler bölümüne konulmuştur. Elimizde kararı bulunmayan III. Balıkesir Kongresi hakkındaki bilgiler İzmir'e Doğru Gazetesi ile yazılan hâtıratlar ele alınarak değerlendirmek suretiyle temin edilmiştir.

³³H.T.V.D., S. 43, Vesika No.1235, 16 Mayıs 1920

³⁴H.T.V.D., S. 41, Vesika No.1190, 24-25 Haziran 1920

İkinci önemli belge Balıkesir Merkez Redd-i İşgâl Hey'eti Teşkilât Encümeni Karar Defteri'dir. Bundan azami derecede faydalanılmıştır.

Harp Tarihi Vesikaları Dergisinde yer alan belgeler de konumuza çok önemli ışık tutmuştur.

2-Gazeteler :

Mütareke döneminde Balıkesir'de yayınlanan üç önemli gazete SES, DOĞRU SÖZ ve İZMİR'E DOĞRU gazetleri bu dönemi yansıtan haber ve makaleleri ile konumuzun açıklanmasında faydalanılmıştır.

3-Hatırat :

Çalışmamızda kullandığımız üçüncü önemli kaynak ise kitap hâlinde yayınlanmış, gazete ve dergilerde tefrika edilmiş olan hatıratlardır. Bunlar belgelerle karşılaştırılarak değerlendirilmeye çalışılmıştır.

II-Karesi Sancağı'nın Genel Özellikleri

1-Bölgenin Coğrafi Konumu ve Genel Özellikleri

Balıkesir ili Anadolu Yarımadası'nın Kuzeybatısında ve önemli bir birimi Marmara Coğrafi Bölgesinin, Güney Marmara Bölümünün, Karasi Yöresinde; diğer küçük bir birimi ise, Ege Coğrafi Bölgesindeki Asıl Ege Bölümünün Kuzey Ege kesiminde yer alır. (Şekil:1)

Bu ilin kuzeybatısında Çanakkale ili, kuzeyinde Marmara Denizi, doğusunda Bursa, Güneydoğusunda Kütahya, güneyinde Manisa, güneybatısında İzmir illeri ve batısında ise Ege Denizi yer alır. Ege Denizi'ndeki kıyıların uzunluğu 115,5 km.(Ayvalık: 54 km., Gömeç: 17,5 km., Burhaniye:12 km., Edremit: 32 km.); Marmara Denizi'ndeki kıyı uzunluğu ise 175,25 km.' (Gönen: 8 km., Erdek: 34,75 km., Marmara: 72,5 km., Bandırma: 60 km) dir.

İlin izdüşüm yüzölçümü 14.456 km² olup, 40⁰39' ve 39⁰06' kuzey enlemleri ile 26⁰39' ve 28⁰58' doğu boylamları arasında yer almaktadır.

Balıkesir ili 18 ilçe ve merkeze bağlı 3 beldeden oluşmuş durumdadır. Bu ilçeler; Merkez ilçesi (1466 km²), Savaştepe (425 km²), Sındırgı (1433 km²), Bigadiç (1007 km²), Dursunbey (1906 km²), Kepsut (894 km²), Susurluk (601 km²), Bandırma (599 km²), Erdek (260 km²), Gönen (1152 km²), Manyas (589 km²), Balya (952 km²), İvrindi (751 km²), Havran (559 km²), Edremit (708 km²), Burhaniye (426 km²), Gömeç (181 km²) ile Ayvalık (266 km²), Marmara (117 km²) olarak sayılabilir. Ayrıca Merkez İlçeye bağlı Kocaavşar, Pamukçu ve Şamlı beldeleri bulunmaktadır.

Marmara ilçesi sınırları içinde Marmara, Türkeli (Avşa), Ekinlik ve Paşalimanı adaları; Ayvalık ilçesi sınırları içinde de Alibey (Cunda), Hasir, Küçük ve Büyük Maden adaları yer alır. Ayrıca Ayvalık'taki Şeytan Sofrası ve Erdek ilçesi sınırlarındaki Kapıdağ Adası çiftli tombolo ile karaya bağlanarak birer yarımada haline dönüşürken, Alibey ve Patrik adaları da tombolo ile birleşerek bugün Alibey adası olarak anılır hale gelmiş bulunmaktadır.

Balıkesir ili genellikle tepelerin hakim olduğu bir alan niteliği taşımakla birlikte yer yer 1800 metreyi bulmayan dağlar yer aldığı görülür. Meselâ, ilin güneydoğusundaki Alaçam 1652 m, Ulus 1769 m., batısındaki Kaz dağlarının İl sınırları içinde kalan bölümündeki Karataş tepesinde 1774 metredir. Ovaların başlıcaları ise; Sındırgı, Bigadiç, Balıkesir, Manyas, Gönen ve Edremit ovalarıdır. Bu ovaların denizden yükseklikleri 10-220 m. arasında olup, hepsi birer Çukurova niteliğindedir. Bu ovalardan Edremit ovası hariç diğerleri özellikle, güneyden kuzeye doğru, genellikle sıralanmakta ve bunların tamamı yarma vadilerle birbirlerine bağlanmış durumdadır. Bu nedenle, karayolu ulaşımı son derece kolaylaşmıştır. Ayrıca, dağlar arasındaki boyun noktaları diğer ulaşım faaliyetleri açısından avantaj sağlayacak niteliktedir.

Balıkesir ili genelinde yaz dönemi kurak, kış dönemi nemli geçmektedir. Edremit çevresinden Bandırma ve Dursunbey çevresine doğru gidildikçe yaz kuraklığının etkisi azalırken, kış dönemi de daha nemli geçmektedir. Balıkesir ili yarı nemli özellikte olmakla birlikte istasyonların özelliklerine göre farklılaşmalar göstermektedir.

Bu iklim özelliklerine göre; Balıkesir ilinin ormanlarla kaplı olması gerekirken insan tahribi sebebiyle geniş alanlar yerleşme ve tarım için kullanılmaktadır (Şekil :2.3). Balya-Kepsut hattının kuzeyinde genellikle nemcil, güneyinde ise kurakcıl bitkilerden oluşmuş bir orman örtüsü yer almış bulunmaktadır.³⁵

2-Balıkesir Yöresinin Kısa Tarihçesi

Balıkesir ilinin üzerinde yer aldığı Kuzey Batı Anadolu kesimi Homeros metinlerinde "Mysia" Hitit metinlerinde ise "Assuva" adı ile geçen bir bölgedir. İlk yerleşimlerin M.Ö.2400 yıllarında olduğu sanılan Mysia bölgesinin kuzeyinde Marmara Denizi, batısında Çanakkale Boğazı ve Ege Denizi, güneyinde Lidya bölgesi,

³⁵ *Balıkesir "Bir Kentin Kimliği" (Coğrafya kısmı)*. Balıkesir Rotary Kulüp Yayını, Ankara-1997, s.5-8

doğusunda Adranaz çayı yer almıştır. Bu sınırlar her dönemde sabit olmayıp zaman zaman Lidya, Bithynia (Bursa bölgesi) ve Bergama'yı da içine almaktadır.³⁶

Bölgeye gelen ilk kavimler Bitinler (Bithynialar) Mizler ve Figlerdir.³⁷ Bölgede önce Bitinler hâkimiyet kurmuş, daha sonra Mysialılar onları yenerek bölgeyi ele geçirmişlerse de bu bölgede güçlü bir devlet kuramamışlardır.³⁸ M.Ö.VI-IV yüzyıllar arasında Pers, sonra İskender imparatorluğu daha sonra da Bergama Krallığı'nın hâkimiyet sahası içinde kalmıştır. Bergama Krallığının sona ermesi ile Roma, bu imparatorluğun parçalanması ile Doğu Roma (Bizans) İmparatorluğu sınırları içerisinde yer almıştır. Gelip geçici olan Arap seferlerinden sonra Bizans İmparatorluğu hakimiyeti XIII yüzyılda Türklerin bölgeye yerleşmesine kadar devam etmiştir.³⁹

Büyük Selçuklu Devleti zamanında Malazgirt'le birlikte Anadolu içlerine başlayan Türk akınları sırasında Türkmen boyları Marmara sahillerine kadar gelmişlerdir. Kutalmışoğlu Süleyman Şah'ın İznik'te kurduğu devleti, kısa zamanda Balıkesir'in de içinde yer aldığı bölgeyi hakimiyeti altına almıştır.⁴⁰ Moğol istilâsı Anadolu Selçuklu Devleti'nin çökmesine sebep olduğu için XIII. yüzyıl sonlarından itibaren Anadolu'da kurulan Türk Beylikleri'nden birisi Balıkesir'de kurulan Karasi Beyliği'dir. Balıkesir şehrinin de bu dönemde kurulduğu tahmin edilmektedir. Çünkü bölgenin gerek İlk gerekse Ortaçağ'da önemli bir yerleşim alanı olmadığı ancak Kuzey-Güney ve Doğu-Batı doğrultusundaki yolların kontrol edilebildiği bir yer olduğu ve Karasi -oğullarının eline geçmesi ile de önem kazanıp gelişmeye başladığını söylemek yerinde olacaktır.⁴¹

Karasi Beyliği'nin kuruluşu döneminde; Bergama, Fırt (Susurluk), Aydıncık (Edincik), Sındırgı, Bigadiç, İvrindi, Başgelenbe, Kemeredremit (Burhaniye), Edremit,

³⁶İ.Hakkı Uzunçarşılı, *Karasi Vilayeti Tarihçesi*, İstanbul-1925 s.3

³⁷Mücteba İlgürel, *Balıkesir*, Diyanet İslam Ansiklopedisi, c.5.s.12-13

³⁸Uzunçarşılı, *a.g.e.*, s.8

³⁹İlgürel, *a.g.m.*, s.13

⁴⁰Uzunçarşılı, *age*, s.19

⁴¹Aynur Ünlüyol, *Şer'iyye Sicillerine Göre XVIII. Asrın İlk Yarısında Balıkesir (1700-1730)*, Basılmamış Doktora Tezi, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Bursa-1995, s.14

Ayazment (Altınova), Bayramiç, Kızıltuzla, Ezine ve Truva ile Mendelorya Beyliğinin sınırları içinde yer almıştı.⁴² Karasi Beyin ölümünden sonra Beyliğin toprakları oğulları arasında paylaştırılmış, Balıkesir merkez olmak üzere Marmara ve Çanakkale'ye uzanan bölgeyi Demir Han, Bergama bölgesini de Yahşi Han almış, küçük kardeşleri Dursun Bey de Orhan Bey'e iltica etmişti.⁴³ Demir Han'ın zümünden bakan Karasi emirlerinin ricası üzerine Orhan Bey, 1345 yılında Balıkesir üzerine yürümüş, Beyliğin topraklarının önemli bölümünü Osmanlı topraklarına katmıştı. Bölgenin tamamının Osmanlı Devleti eline geçmesi konusunda farklı tarihler verilmekle beraber Murat Hüdavendigâr zamanında (1359 ile 1363 yılları arasında) gerçekleşmiştir.⁴⁴

Osmanlı Devleti zamanında Karasi, bir sancak merkezi olarak XIV.yüzyıl ortalarından 1841 yılına kadar Anadolu eyaleti içinde yer almış, bu tarihten itibaren de Hüdavendigâr Vilâyeti'(Bursa) ne bağlanmıştır. 1845'te Manisa vilâyet haline getirilip Karasi Sancağı buraya bağlanmışsa da kısa bir süre sonra tekrar Hüdavendigâr Vilâyeti'ne bağlanmıştır.

Bu dönemde Karasi Sancağı, Karasi, Gelenbe, Kozak, Bigadiç, Sındırgı, Kemer, Ayazment, Manyas, Hat and Şami, Edremit, İvrindi ve Ayvalık'tan meydana gelirken bugünkü idari taksimatta Balıkesir'e bağlı olan Gönen, Gökçedağ (Dursunbey'e bağlı nahiye merkezi), Kepsut ve Aydıncık (Edincik) Hüdavendigâr'a: Balya, Marmara ve Paşalimanı ile Yunda (Alibey adası) Erdek, Kapı-dağı ve Bandırma Cezâyir-i Bahr-i Sefid Eyaleti'ne bağlıdır.⁴⁵ 1880'de Biga'nın ilhâkı ile Karasi Vilâyeti teşekkül etmiş. Bursa'ya bağlı olan Balat (Dursunbey) nâhiyesi de Karasi Vilâyetine bağlanmıştır. 1888'de Karasi Vilâyeti kaldırılarak Karasi Sancağı Hüdavendigâr'a bağlanmış ve 1908'de Karasi müstakil mutasarrıflık hâline getirilerek doğrudan Merkez'e bağlanmıştır. Bu dönemde Karasi'nin Balıkesir, Susurluk, Erdek, Bandırma,

⁴²Uzunçarşılı, *Karasi Oğulları*, İslam Ansiklopedisi, c.6, s.332 a

⁴³*Aynı eser*, c.6, s.336b

⁴⁴*Aynı eser*, c.6, s.334a

⁴⁵Kemal H.Karpat, *Ottoman Population 1830-1914, Demographie and Social Characteristics*, The University of Wisconsin Press-1985 s.110, 114, 121

Gönen, Edremit, Burhaniye, Ayvalık ve Bigadiç kazaları vardır.⁴⁶ 1923'te sancak teşkilâtı kaldırılınca Karasi Vilâyeti,1926 yılında da "Balıkesir Vilâyeti" adını almıştır.

"Balıkesir" kelimesinin hangi kelimedenden doğmuş olabileceği konusunda çeşitli rivayetler vardır. Bu konuda pek çok kelime ileri sürülmüştür: Akhyraous, Akira, Hadrianoterai, Paleo-Castro, Balıkısra (Belikisra), Balıkhisar (Bolakhisar) ve Balıkesri gibi.

Paleo-Castro (Eski Hisar), Peliy-kestrü (Belikisra) gibi kelimelere dayandırılmaya çalışan iddialar birer rivayetten öteye geçmemekte ve herhangi bir ilmi kaynağa dayanmadan, ileri sürülen bu kelimeler şehrin tarihini ve ismini eskiçağlara dayandırma hevesinden doğmaktadır. Osmanlı kaynaklarında şehrin adının yazılışı "Balıkesri" şeklindedir.⁴⁷

3-Karasi Sancağı'nın Nüfus Yapısı

Karasi Sancağı'nın merkezi olan Balıkesir kazasının 1530 yılı tahrirlerine göre nüfusunun 4500-5000 civarında olduğu tahmin edilmekte olup bu nüfusun içinde yalnızca 50-60 kişilik bir Yahudi topluluğu bulunmaktadır ki, şehirde bunun dışında herhangi bir gayrimüslim bulunmamaktaydı.

1573-1574 yılında şehrin nüfusu 7500-8000 kadardır. XIX.yüzyıl sonlarında merkez kazanın nüfusu 13.118 olup bunun 1266'sı Rum, 1941'i Ermeni idi.⁴⁸

⁴⁶Karpat, *a.g.e.*, s.132

⁴⁷Balıkesir'in XVIII. asırdaki ekonomik ve sosyal yapısını araştıran Ünlüol, "Şeriyye Sicilleri" ve "Tapu-Tahrir Defterleri" üzerinde yaptığı araştırmalardan sonra kelimenin "Bağıkesir" den türemiş olabileceğini akla yakın görmektedir. *a.g.e.*, s.12; Uzunçarşılı, *Karasi Tarihçesi*, s.50 vd; *İ.A.*, c.6.334b; *Balıkesir "Bir Kentin Kimliği"* (tarih kısmı) s.1-24

⁴⁸*Balıkesir-24-25*

Karasi Sancağının 1881-93, 1906/7 ve 1914 Yıllarına Ait Nüfus İstatistikleri

Kazalar	Müslüman	Rum	Ermeni	Bulgar	Katolik	Yahudi	Ybn	Toplam
Balıkesir	110.325	1.960	1.800	1.253	-	-	36	115.374
Sındırgı	23.254	837	-	-	-	-	-	24.091
Erdek	3.070	29.165	18	-	-	300	454	33.007
Bandırma	29.992	5.487	4.457	-	849	-	127	40.912
Gönen	23.923	1.692	13	5	-	9	-	25.642
Edremit	26.999	5.528	10	-	-	5	194	32.736
Burhaniye	17.145	2.433	9	-	-	-	8	19.595
Ayvalık	90	20.133	-	-	-	-	1.454	21.677
Bigadiç	23.156	151	-	-	-	-	-	23.307
1881/2-93	257.954	67.386	6.307	1.258	849	314	2.273	336.341
1906/7	330.697	82.982	7.498	4.996	116	280	-	426.566
1914	359.804	97.497	8.544	5.438	109	362	-	471.807
Balıkesir	156.092	2.655	2.966	-	-	-	-	161.744
Sındırgı	27.095	1.130	20	-	-	-	-	28.247
Erdek	15.232	31.035	1.094	-	-	303	-	47.666
Bandırma	41.146	11.537	4.032	1.787	106	4	-	59.425
Gönen	34.979	2.251	53	-	-	1	-	37.623
Edremit	30.846	9.699	41	-	-	40	-	40.626
Burhaniye	20.280	4.514	43	-	-	14	-	24.851
Ayvalık	454	31.440	-	-	-	-	-	31.894
Balya	33.680	3.266	298	3.650	-	-	-	40.894

1881-1893 arasında tesbit edilen nüfus ile 1906/1907 ve 1914 yıllarına ait nüfus istatistikleri karşılaştırma yapma imkânı vermek için bir tablo halinde verilmiştir.⁴⁹

M. Vital Cuinet'e göre Karasi Sancağının 1894 yılına ait Nüfus İstatistikleri
aşağıdaki şekildedir.⁵⁰

Kazalar	Müslüman	Rum	Ermeni	Diğer	Toplam
Balıkesir	103.624	2.351	1.977	1.577	109.529
Bandırma	50.594	5.914	5.860	1.120	63.448
Erdek	5.418	54.407	1.394	-	61.279
Edremit	42.932	7.482	194	-	50.609
Gönen	25.001	1.854	32	-	26.887
Ayvalık	180	21.486	-	1.506	23.172
Kemer	16.749	2.062	-	-	18.814
Bigadiç	12.711	94	-	-	12.805
Karasi (Toplam)	279.700	96.365	73.665	-	389.730

Yukarıdaki rakamlardan kolayca anlaşılacağı gibi bölgede XVI.yüzyılda hiç hıristiyan nüfusa rastlanılmamakla beraber bilhassa XIX. yüzyıl ortalarından itibaren başta sahil bölgeleri olmak üzere Karasi Sancağı'ndan Rum nüfusu hızla artmıştır. Rumlar, başlangıçta ticarî hayatın canlılığından dolayı buraya akın etmişlerse de⁵¹ daha sonra bu plânlı bir nüfus hareketi şekline dönüştürülerek Yunan "Magali-İdea" sının gerçekleştirilmesinin bir vassıtası haline getirilmeye çalışılmıştır.⁵²

⁴⁹ Karpaz, *a.g.e.*, s.132-133,162-163,186-187

⁵⁰ *Smyrna Turque* No 4, Ahmet İhsan Matbaası, 1919

⁵¹ Bkz. *Balıkesir*, s.25

⁵² Bkz. M.Şefik, *İstiklâl Harbinde 57. Tümen ve Aydın Millî Cidali*, 104 Sayılı Askeri Mecmua'nın Tarih Kısmı, 1 Mart 1937, S.:45, Askeri Matbaa, İstanbul-1937, s.67

I. B Ö L Ü M

MİLLÎ MÜCADELE'Yİ HAZIRLAYAN SEBEPLER

I- I. Dünya Savaşına Kadar Türk - Avrupa İlişkileri

Avrupa Büyük Devletleri (Düvel-i Muazzama) nin “büyüklük amaçları” ve “üstünlük sağlama arzuları”nın gerçekleştirilmesi gayesine yönelik “nüfûz alanlarını genişletme ve yayılma” siyasetlerinin, bu devletler arasında başlattığı diplomatik, siyasî, askerî rekâbet ve çatışmalar, 1914 yılı Ağustos’unda, sonradan “I. Dünya Savaşı” olarak adlandırılan büyük felâketi doğurmuştur.⁵³ Avrupa Devletlerinin uzun yıllar devam eden rekabet ve çatışmalarının bir hesaplaşması niteliğindeki bu savaşın en yakın hedeflerinden biri, Osmanlı İmparatorluğu’nun sahip olduğu Boğazlar, Anadolu ve Orta Doğu toprakları idi.⁵⁴

Sanayi İnkılâbı’nı tamamlayıp dünyada teknik üstünlüğü ele geçiren Avrupa devletleri, bilhassa 1880’lerden itibaren hız verdikleri sömürgecilik faaliyetleri ile dünyanın, Osmanlı İmparatorluğu toprakları dışında kalan bölümünü hemen tamamıyla ele geçirmişlerdi. Artık sıra coğrafi, stratejik ve sahip olduğu zenginlikleri itibariyle dünyanın en önemli bölgelerinden biri olan Osmanlı İmparatorluğu topraklarının

⁵³ Pierre Renouvin, *Birinci Dünya Savaşı (1914-1918)*, çeviren Adnan Cemgil, 3. baskı, Altın Kitapları Yayınevi, İstanbul-1982,s.111; *Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl Kurtuluş Savaşımız (1919-1922)*, T.C. Dış İşleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Planlama Genel Müdürlüğü, cilt 1, Ankara-1973

⁵⁴ Ahmet Rıza, *Batının Doğu Politikasının Ahlâken İflâsı*, çeviren Ziyad Ebüzziya, Üçdal Neşriyat, İstanbul-1982, s.42; E.E.Adamof, *Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu’nun Taksimi Planı*, çeviren Kur.Yrb.Babaeski Hüseyn Rahmi, Belge Yayınları, s.94;

taksimine gelmişti. Böylece “müstakil kalmak suretiyle Doğu Milletlerine kötü örnek olan Türk Milletinin imhası” da gerçekleşmiş olacaktı.⁵⁵

Bu topraklara sahip olmak asırlardan beri Avrupa devletlerinin ortak hedefi idi. Osmanlı İmparatorluğu toprakları bilhassa 19. asırdan itibaren Avrupa diplomasisinin bir mücadele sahası haline getirilmişti.⁵⁶ Bütün bunlara ilâve olarak Avrupalılar’ın Türkler’e karşı Haçlı Seferleri’nden beri bitmek tükenmek bilmez bir kinleri de vardı. “Haçlılar’ın intikamı” nı almak isteği, “Haçlılar’ı Müslümanlara karşı ayaklandıran kin ve intikam hisleri” nin yaşatılmasına sebep olmaktaydı.⁵⁷

Yukarıda kısaca temas ettiğimiz bütün bu sebepler 1.Dünya Savaşı’nı “daha başlangıcından itibaren -Türkiye katılsın katılmasın- (Osmanlı İmparatorluğu) için bir varolma veya yokolma savaşı” haline getirmişti.⁵⁸ Böylece aslında, Avrupa Devletlerinin kendi aralarındaki bir büyük hesaplaşma, aslında bu hesaplaşmanın dışında olan ama hesaplaşmanın hedefi haline getirilen Osmanlı İmparatorluğu ile Avrupa arasındaki bir büyük hesaplaşmaya dönüştürülmüştür. Nitekim İtilâf Devletleri’nin daha savaşın başlangıcında barışın hedefleri konusunda üzerinde anlaşmaya vardıkları tek ortak konu, “Alman militarizminin yok edilmesi”⁵⁹ idi. Fakat savaş sonrasında bu gerçekleştirilmemiştir. Buna mukabil Türk Milleti en ağır şekilde cezalandırılmaya kalkışılmıştır. Savaşa iştirak eden üç imparatorluk tarihe karışırken bu imparatorluklar içinde en ağır şartlar Osmanlı İmparatorluğu için hazırlanmıştır.⁶⁰ Türkiye adeta savaşın tek suçlusu ilan edilmiştir.

İtilâf Devletleri, savaş içinde yaptıkları gizli anlaşmalarla Osmanlı İmparatorluğu topraklarını aralarında taksim ettikleri gibi, İmparatorluğun aslî unsuru olan Türk Milleti’nin anavatan topraklarını da işgal etmeye ve bu topraklar üzerinde birtakım küçük devletçiklerle kendilerine ait nüfûz bölgeleri kurmaya başlamışlardı.. İtilâf Devletleri bu

⁵⁵ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk Devleti’nin Dış Siyaseti*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973, s.17

⁵⁶ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*, Türkiye İş Bankası yayımları, İstanbul-1983, s.51

⁵⁷ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.24,42

⁵⁸ Adamof, *a.g.e.*, s.94

⁵⁹ Laurance Evans, *Türkiye’nin Paylaşılması (1914-1924)* çeviren, Tefik Alanay, Milliyet Yayınları, I.Baskı, İstanbul-1972, s.37: *Kurtuluş Savaşımız*, s.XXI

⁶⁰ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.30

uygulamaların Türkler'in sebepsiz yere savaşa girmeleri, Boğazlar'ı kapatmak suretiyle savaşı, iki yıl uzatmaları ve en mühimi de Anadolu'da, hristiyanlara karşı uyguladıkları imha devletlerinin bir sonucu olduğunu ileri sürmüşlerdir.⁶¹

Fakat, Mütareke'den itibaren Türkiye'ye tatbik edilen hakaret ve cezalara baktığımız zaman, bu hakaret ve cezaların, iddia edildiği gibi "sadece bir harb cezası" olmadığı, aksine Avrupa'nın, temeli Haçlı Seferleri'ne kadar uzanan tarihî Türk düşmanlığından doğan büyük bir kinin neticesi olduğu açıkça görülür.⁶²

Nitekim savaş içinde, barış hedeflerinin: "...Osmanlı İmparatorluğunun katletici tahakkümü altında kalmış, Türk olmayan milletlerin kullanılması ve Batı medeniyetine tamamen yabancı olduğunu ispat etmiş bu İmparatorluğun, Avrupa'dan kovulması"⁶³ olduğunu ileri süren Müttefikler'in bu sözleri aslında, "Türkler'e esir olan hristiyanları kurtarmak, gasbedilmiş mukaddes belgeleri geri almak"tan bahseden Fransa Kralı VIII. Şarl'ın : "bütün gücümüzle Türkler'in hristiyanlığa karşı iktisab ettiği kötülükleri men etmek istiyoruz. Bu zalim Türkler'in Avrupa'dan atılması, mukaddes toprakların hristiyanlardan aldıkları bütün ülkelerin geri alınması uğruna canımız pahasına bütün çarelere başvurmağa yemin ettik."⁶⁴ şeklindeki sözlerinin tekrarından başka bir şey olmadığı açıkça görülür.

Yine I. Dünya Savaşı sonunda Türkler'i "milletler topluluğu içinde kötülüğü temsil eden bir millet olarak" İngiliz Başbakanı Asquit ile⁶⁵ De Carra'nın Türkler'i ilim ve sanatların düşmanı ilân eden sözleri⁶⁶ ve Clamenceau'nun Türkler'i, medeniyet,

⁶¹ Gotthart Jaeschke, *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986, s.54; Yuluğ Tekin Kurat, *Batılı Kaynakların Işığı Altında İzmir'in işgali Sorunu (15.Mayıs.1919), VII.Türk Tarih Kongresi (Ankara 25-29.Eylül.1970) Kongreye Sunulan Bildiriler*, cilt 2, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973, s.843

⁶² Ahmed Rıza, *a.g.e.* s.40

⁶³ Kâmuran Gürün, *Savaşın Dünya ve Türkiye*, Bilgi Bilgi Yayınevi, I.basım, İstanbul-1986, s.20-21; G.Jaeschke, *a.g.e.* s.36; Renouvin, *a.g.e.*, s.323; Tevfik Bıyıkoğlu, *Atatürk Anadolu'da (1919-1921)* I, Kent Basımevi, İkinci basım, Ankara-1981, s.2

⁶⁴ T.G.Djuvara, Emir Şekip, *Türkiye'yi Parçalamak İçin 100 Plân, Haçlı Taassubu-Türkiye Düşmanlığı*, çeviren: Yakup Üstün, Ankara-1978,s.57

⁶⁵ Yuluğ Tekin Kurat, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması*, İkinci baskı, Turhan Kitabevi, Ankara-1986, s.50

⁶⁶ Djuvara, *a.g.e.* s.136

insanlık ve ilimlerin düşmanı ilan eden sözleri ⁶⁷ aynı zihniyetin ürünüdürler. Bu zihniyet, asırlardan beri Avrupalılar'ın Türkler hakkında değişmeyen düşünceleri ile beslenir. Avrupalılar burada olduğu gibi hristiyanların menfaatlerini koruma iddialarını aslında istilâ ve imha tasavvurlarını örtmek için devamlı kullanırlar.⁶⁸ Eğer buna imkan bulunamaz ise bu taktirde “buraların halkının ikinci derecede bir ırka mensup oldukları ve ‘insanîyet’ için tehlike teşkil ettikleri ileri sürülür. İlahî bir hak sahibiymiş gibi, onlara, medenîyetin nimetlerinin tattırılacağı iddia olunur.”⁶⁹ Bugün de istilâ maksadıyla yapılan bütün sömürgecilik, mandaterlik, hayat sahası ve harbsiz nüfûz gibi hareketler işte hep bu “insanîyet” veya “din” maskesi altında gerçekleştirilerek dünya kamuoyunun tasvibi sağlanmağa çalışılır. Bu, Avrupa'nın değişmez siyasetidir.

İşte bu örneklerde de görüldüğü gibi I. Dünya Savaşı sonunda karşılaştığımız haksız muameleler aslında iddia edildiği gibi, Türkiye'nin I.Dünya Savaşı'na sebepsiz yere girmiş olması veya hristiyanları imha hareketine kalkıştığı için cezalandırılması değildir. Burada asıl hedef, Lloyd George'nin, 20 Mart 1917'de toplanan Dominyonlar Konferansında da açıkça ifade ettiği gibi, “Dünyanın en verimli ve en şanslı bölgelerini kötü idare eden Türkler'in” elinden bu toprakları almak ve böylece “bu ünlü toprakları mazideki ihtişamına kavuşturmak ve oraların bir kere daha, dünyanın servet ve refahına katkıda bulunur hale gelmesini temin etmek”tir.⁷⁰ Görüldüğü gibi savaşa sebepsiz girmek veya hristiyanları imha iddiaları bu istilaya insani ve medeni bir gerekçe hazırlamak içindir.

Eğer ileri sürülen bu gerekçenin haklılığını kabul edersek, o taktirde, ortaya Türkiye savaşa girmemiş olsaydı Osmanlı İmparatorluğu yıkılmayacaktı gibi bir sonuç çıkar ki, bu tarihi gerçeklere tamamiyle ters düşer. Bu taktirde Erasme'nin

⁶⁷ Clamenceau'nun Türkler'i kötüleyen düşüncelerini yansıtan muhtırası için Bkz. Kâzım Karabekir, *İstiklâl Harbimiz*, İkinci baskı, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1969, s.79-80; *H.T.V.D.*, S.7.Mart.1954, vesika No.141

⁶⁸ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.35-36

⁶⁹ *Aynı eser*, s.27

⁷⁰ Gürün, *a.g.e.*, s.22

“Hıristiyanların varolması, Türkler’in ezilmesiyle mümkün olacaktır” şeklindeki sözlerinde sözlerinde ifadesini bulan ve Türkleri tarih sahnesinden silmeye yönelik Türkiye’yi parçalama planlarını ve gerek savaş öncesinde gerekse savaş içerisinde yapılan gizli anlaşmaları görmezlikten gelmek olur.⁷¹ Zaten savaş sonrasında kabul ettirilmeye çalışılan Sevr projesi de I.Dünya Savaşı’nın sonucu değil, tarihî Avrupa emperyalizminin Türkiye’ye karşı giriştiği asırlık “yoketme savaşının son aşaması”⁷² olduğu bir gerçektir.

Avrupa Devletlerinin I.Dünya Savaşı öncesinde yaptıkları diplomatik temasları incelediğimizde açıkça görülecektir ki Türkiye, eğer savaşa girmemiş olsaydı yine de paraçalanmaktan kurtulamayacaktı. Bu defa savaşın galipleri, râkiplerini bertaraf etmiş olmanın vereceği hareket serbestliği içinde tek başına yakalayacakları Osmanlı İmparatorluğunu yine aralarında savaş içinde yaptıkları gibi taksim etmeye kalkışacaklardı.⁷³ Çünkü, daha savaş başlamadan ve Türkiye ittifaklardan herhangi birine dahil olmadan önce İtilâf devletlerinin, Boğazlar üzerindeki Rus taleplerinin kabulüne yönelik diplomatik mutabakatları ve Türkiye de bir Ermenistan kurma tasavvurları⁷⁴ bunu açıkça göstermektedir. Bu durumda savaşa girmeme gibi bir davranışın “ellerini bağlayarak, kendi akibetine karar verilmesini beklemek” ten başkaca bir manası olmazdı.⁷⁵ Bu gerçeklere dayanarak diyoruz ki, Osmanlı Devleti İtilâf devletlerinin iddia ettiği gibi savaşa, sebepsiz girmiş değildir. Savaş öncesinde ortaya çıkan durum Türkiye’nin savaşın en yakın hedefi haline geldiğini gösteriyor.⁷⁶ Bu durumda Osmanlı Devleti’nin kayıtsız kalması ve savaşta tarafsızlık siyasetini takip etmesi mümkün görülüyordu. Çünkü böyle bir savaşta tarafsızlık ancak, “silahlı bir tarafsızlık”

⁷¹ Djuvara, *a.g.e.*, s.20

⁷² Seha L.Meray, Osman Olcay, *Osmanlı İmparatorluğunun Çöküş Belgeleri (Mondros Birakışması, Sevr Andlaşması İle İlgili Belgeler)*, A.Ü.Siyasal Bilimler Fak.Yayımları, Ankara-1977,s.IX

⁷³ Adamof, *a.g.e.*, s.95

⁷⁴ M.K.Atatürk, *Nutuk*, c.3 (vesikalar), Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul-1973, vesika 142, s.1080-1081; Akdes Nimet Kurat, *Türkiye ve Rusya XVIII. Yüzyıl sonundan Kurtuluş Savaşına Kadar Türk Rus İlişkileri (1789-1919)*, A.Ü.Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara-1970, s.182, 209-210

⁷⁵ Adamof, *a.g.e.*, s.94-95

⁷⁶ Reşat Sagay, *XIX. ve XX.Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseleler*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-1972, s.125; Adamof, *a.g.e.*, s.94-95

olabilirdi. Buna da imkânımız yoktu.⁷⁷ Osmanlı Devleti, “mevcudiyetini korumak ve zaten muhtel (çiğnenmekte) olan bağımsızlığına karşı vaki olacak saldırıları bertaraf etmek”⁷⁸ gayesiyle doğrudan toprak bütünlüğünü hedef almayan bir ittifakın içerisinde olmayı menfaatine uygun görmüştür. Böylece de dünyanın o günkü yapısı Osmanlı Devletini savaşa girmeğe mecbur etmiştir.⁷⁹ Osmanlı Devleti I.Dünya Savaşına, işte bu mecburiyet dolayısıyla ve “sadece bağımsızlığını muhafaza ve müdafaa kaygusunu düşünerek” girmiş⁸⁰ fakat dört yıllık kahramanca bir mücadeleden sonra, müttefiklerinin savaştan çekilmesi üzerine mağlubiyeti kabul etmiş⁸¹ ve mütareke teklifinde bulunmuştur. 30 Ekim 1918 de imzalanan mütareke ile Osmanlı Devleti, Wilson’un ortaya koyduğu “Barış Prensipleri” müzarekelere esas olmak üzere, “adilâne bir barış antlaşması” imzalamanın yolunu açmak istemiştir.⁸² Ne var ki, Müttefikler, Almanların bizimle aynı şartlardaki mütarekeyi, “Wilson Prensipleri”ne dayandırmış iken Türkiye’nin imzaladığı Mondros Mütarekesi’ni Wilson Prensiplerine dayandırmamışlardır.⁸³

Oysa Başkan Wilson, “14 Nokta” dan topladığı prensiplerine ilâve olarak 27 Eylül 1918 de açıkladığı barış prensiplerinde :

“Adalet prensibinin bütün milletlere eşit şekilde tatbik edilmesi; sadece bir veya birkaç milletin özel menfaatlerinin barışa temel teşkil edemeyeceği; Milletler Cemiyeti içinde özel anlaşmaların yapılamayacağı; milletlerarası her türlü anlaşmanın bütün dünyaya açıklanması ve gizli anlaşmaların ortadan kalkması” gerektiğini ileri sürüyordu.⁸⁴

Bu açık prensiplere rağmen Mondros Mütarekesinin “14 Nokta” ya dayandırılmaması, Avrupalıların hemen her konuda karşımıza çıkan çifte standart

⁷⁷ Atatürk, *a.g.e.*, c.3, s.1080

⁷⁸ Sagay, *a.g.e.* s.126

⁷⁹ Enver Ziya Karal, *Atatürk'ten Düşünceler*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul-1981, s.188

⁸⁰ Sagay, *a.g.e.*, s.125

⁸¹ Gürün, *a.g.e.*, s.32-33; Bayur, *a.g.e.*, s.5

⁸² Gürün *a.g.e.*, s.33

⁸³ Evans *a.g.e.*, s.133

⁸⁴ Gürün.*a.g.e.*, s.27

uygulamasını göstermektedir. Bu barışın ilk prensibi kabul edilen, “Milletlerin kendi kaderlerini kendilerinin tayin etmeleri hakkının Türkler’e uygulanmayacağına ilk işaretidir”.⁸⁵

Avrupa Devletlerinin bize karşı farklı davranışları yanında asıl dikkat çekici olan Başkan Wilson’un tavrıdır. Bir yandan dünyaya adalet dağıtan, kurulacak barışın prensiplerini bizzat kendisi çiğniyor ve “Türkiye’nin Avrupadaki varlığına son verilmesi”⁸⁶ gerektiğinden ve hatta savaş sırasında, İngiliz ve Fransız devlet adamlarından bazılarının “savaşı, düşmanı ezinceye dek sürdürme” düşüncelerini “çok üzücü bulurken”⁸⁷, konu Türkler olunca hiç tereddütsüz : Türkiye bütünüyle ortadan silinmeli”⁸⁸ diyebiliyordu.

Kalıcı, adil ve şerefli bir barıştan yana olduğunu iddia eden Başkan, sadece dinî sebeplerle düşman olduğu Türkler’e⁸⁹ böyle bir barışı nedense uygun görmüyordu. İngiliz ve Fransız devlet adamlarının düşmanlarını ezme konusundaki arzularını frenlemeğe çalışan Başkan, kendisi de bir Türk düşmanı olduğu için “Mütareke ile eli kolu bağlanan Türk milleti çok ağır muamelelerle karşı karşıya kaldı. Gerçekten, Türkiye gibi harbe katılmış olan Macaristan, Bulgaristan böyle zelil bir muameleye tabi tutulmadular.”⁹⁰

İşte böylece varlığını ve toprak bütünlüğünü korumak düşüncesiyle savaşa giren ve bu uğurda dört yıl kahramanca mücadele eden bir millet, bu mücadeleden ezilmeden çıkmasına rağmen barışa kavuşmak düşüncesiyle imzaladığı Mütareke’den sonra yeniden varlığına son verilme noktasına geldi. Bu durum yeni bir mücadelenin başlatılması mecburiyetini de beraberinde getirmiştir. Daha önce yapılan mücadelelerden tamamiyle farklı olan ve doğrudan doğruya bizzat milletin kendi kendine gerçekleştirdiği bu mücadeleyi “Milli Mücadele” terimi en iyi şekilde açıklamakta ve ifade etmektedir.

---

⁸⁵ Evans, *a.g.e.*, s.29; Djuvara *a.g.e.*, s.30

⁸⁶ Evans, *a.g.e.*, s.29

⁸⁷ Renouvin *a.g.e.*, s.358

⁸⁸ Evans, *a.g.e.*, s.36

⁸⁹ Y.T. Kurat, *a.g.m.* c.2, s.844

⁹⁰ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.30

Millî Mücadele, savaşın galipleri sıfatıyla, bütün dünyaya şâmil bir nizâm kurma hakkını kendilerinde gören İtilâf Devletleri'nin⁹¹, Osmanlı Devleti'ne kabul ettirdikleri, "kayıtsız şartsız bir teslim anlaşması niteliğindeki" Mondros Mütarekesi'ni⁹² de ihlâl etmek suretiyle savaş sırasında yaptıkları gizli anlaşmaların yürürlüğe girmesi de olan haksız işgalleri üzerine başlamıştır.⁹³

Bu sebeple Millî Mücadele'yi doğuran sebep ve âmilleri, Türkler'in Avrupa'ya ayak basmalarından itibaren hasıl olan siyasi cereyan ve hadiselerde aramak gerekir.⁹⁴ Başka bir ifadeyle Millî Mücadele, I.Dünya Savaşı'nın sonucu değil, Avrupa'da "Şark Meselesi" adıyla bir meseleyi gündeme getiren, Türk-Avrupa Münasebetleri'nin ortaya çıkardığı olaylar zincirinin son halkasıdır. Millî Mücadele'nin Türk ve Dünya Tarihi içindeki mânâsı, işte bu Türk-Avrupa münasebetlerinin tarihi seyrinin iyi bilinmesiyle anlaşılabilir. Bu maksatla Şark Meselesi teriminin ifade ettiği mânâyâ bu meseleye Avrupa Devletlerinin bakış açılarına ve meselelerin kendi menfaatlerine göre halli konusunda ortaya koydukları siyasetlerine kısaca temas etmek konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi bakımında faydası olacaktır.

1-Şark Meselesi

19.Asırda Avrupa diplomasisinin başlıca konusunu teşkil eden, "Osmanlı Devleti'nin geleceği" meselesi, diplomatik ve siyasi bir terim olarak, "Şark Meselesi" terimi ile ifade edilmeye başlanmıştır.⁹⁵ Devletlere ve zamana göre devamlı olarak şekil ve mekan değiştirmekle beraber, genel olarak Osmanlı Devleti ve sahip olduğu toprakların geleceği ile ilgili meseleleri ifade eder. Bugünkü dünya milletlerini ilgilendiren yönüyle Şark Meselesinin diplomasinin gündemine gelişi yani Avrupalı diplomatların birleşerek konuyu milletlerarası bir konferansın gündemine getirmeleri

⁹¹ *Kurtuluş Savaşımız*, s.XXIV

⁹² Y.T. Kurat, *a.g.m.*, c.2, s.842

⁹³ *Aynı Makale*, c.2, s.843

⁹⁴ Nizamettin Kurtcebe, *Türk Ulusal Savaşının İlk Parçası, (Mondros Mütarekesinden TBMM'nin Açılışına Kadar) 117 Sayılı Askeri Mecmuanın Tarih Kısmı*, 1 Haziran 1940, S. 57, Askeri Matbaa, İstanbul-1940, s.3

⁹⁵ Bayram Kodaman, *Şark Meselesi, Emperyalizm ve Ermeniler*, Kaynaklar, S. 2, Kış 1984, Şekerbank Yayınları, s.9

1699 yılında imzalanan Karlofça Anlaşmasıyla olmuştur.⁹⁶ Meselesinin milletlerarası bir konferansın gündemine gelmesi, Osmanlı Ülkesinde, Rusya'nın yayılma siyaseti ile Avrupa devletlerinin koloni siyasetleri arasındaki rekabetin sonucunda olmuştur.⁹⁷

Aslında Şark Meselesinin doğuşu çok eskilere dayanır. Meselenin doğuşu konusunda da birtakım farklı görüşler vardır. Meselâ Fransız Tarihçi Albert Sorel'e Şark Meselesi, "Türkler'in Avrupa'da görülmesi ile doğmuştur."⁹⁸ Fakat bazı tarihçiler bu meseleyi, İslâmiyet Dünyası ile Hıristiyanlık âleminin Doğu'da başlayan münasebetlerine dayandırmaktadırlar.⁹⁹ Buna göre de meselenin temelinde Sâlip (Haç) Hilâl Münasebetleri" bulunmaktadır.¹⁰⁰ Haç'ı Avrupa temsil ederken Hilâl'i Avrupa'da asırlarca yalnız Türk Milleti temsil ettiği için Şark Meselesi bu yüzden "Türk-Avrupa Münasebetleri"ni ifade eden bir terim haline gelmiştir.

Avrupa'nın ortak dini hıristiyanlığı dünyaya yaymak suretiyle dünya hakimiyeti kurmağa çalışan Kilise'ninbu idealleri önüne aşılması imkânsız bir engel olarak çıkan İslâmiyet ve onun temsilcisi olan Türk Milleti, Avrupa'nın ortak düşmanlığına hedef olmuştur. Avrupalılar, Türkler'e karşı duydukları bu düşmanlıklarını ilk defa ve en şiddetli şekilde "Haçlı Seferleri" ile ortaya koymuşlardır.¹⁰¹ Türkler'in dini konulardaki büyük müsamahasına rağmen Avrupalılar, Türkler hakkında daima dar ve çok menfi manada bir taassubun içinde içinde olmuşlardır.¹⁰² Batı'nın yayılmam ve sömürgecilik siyasetine karşı koyan Türkler, Avrupa'da bu taassubtan istifade ile halka, Hıristiyan Batı Medeniyeti'nin en büyük düşmanı olarak gösterilmiştir.¹⁰³

Haçlı Seferleri'nin başarısızlığa uğramasından sonra, Türkler'in Balkanlar üzerinden Avrupa içlerine doğru olan ilerleyişi karşısında, yeni seferler tertiplenmesi

⁹⁶ Necdet Kurdakul, *Osmanlı İmparatorluğundan Ortadoğu'ya, Belgelerle Şark Meselesi*, Dergâh Yayınları, İstanbul-1976,s.9-36

⁹⁷ Sagay, *a.g.e.* s.71

⁹⁸ İsmail Soysal, *Fransız İhtilâli ve Türk-Fransız Diplomatik Münasebetleri (1789-1802)*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1964, s.36

⁹⁹ *Aynı eser*, s.36

¹⁰⁰ Kodaman, *a.g.e.*, s.9

¹⁰¹ Djuvara, *a.g.e.*, s.20

¹⁰² Soysal, *a.g.e.*, s.1

¹⁰³ Osman Ulugay, *Amerikan Basınında Türk Kurtuluş Savaşı*, Yelken Matbaası, İstanbul-1974,s.7-8

istekleri, Türkler'e karşı yeni bazı teşebbüsler doğurmuş fakat, bunlardan da arzu edilen netice elde edilememiştir.¹⁰⁴

Gerek Haçlı Seferleri'nde ve gerekse, Osmanlı Devleti'nin Avrupa içlerine doğru ilerleyişleri karşısında tertiplenen seferler, hep Kilise'nin teşvik ve tahriki ile ortaya çıkmıştır. Bu seferler, Kilise tarafından "Kutsal toprakları kurtarmak" ve "Doğu Hıristiyanları'nın menfaat ve varlıklarını korumak" gibi birtakım dinî sebeplere bağlanmağa çalışılmışsa da¹⁰⁵ savaşlara iştirak edenler, yalnız dinî düşüncelerle bu savaşlara katılmamış oldukları gibi Kilise de aslında hükümranlılık ve siyasî kudretini artırma arzusu içindeydi. Hatta Haçlı Seferleri, zamanla siyasî ve ticarî seferler hâlini aldı.¹⁰⁶ Fakat herşeye rağmen, Türkler'le yapılan savaşılar, Avrupa'da hep "Haç-Hilâl Mücadelesi" olarak gösterilmeye çalışılmıştır. Hatta yakın dönemlerde Kilise'nin yerini "Foreign Office" (İng.Dışişleri), "Quai d'Orsay" (Fr.Dışişleri) ve "Consulta" (İtalya Dışişleri) almış ve yapılan mücadelede artık yayılmacılık ve sömürgecilik gayesiyle yapılmak olmasına rağmen, devletler yine "Haçlılar zamanında olduğu gibi, resmen bir Pan-Hıristiyan propagandası yapıyor."¹⁰⁷ Hıristiyanları, Türler'in zulmünden kurtarma iddialarını ileri sürüyorlardı. Aslında bu, "istilâve imha tasavvurlarını örtmek için kullanılan bir riya maskesidir."¹⁰⁸

Görüldüğü gibi, gayesi, mekân ve şekli zamana göre değişiklikler arz etmekle beraber, Avrupalılar'ın, üzerine daima, "Haçlı zihniyeti ve Haçlı taassubu" ile eğildikleri, "Şark Meselesi", iki safhada cereyan etmiştir. Malazgirt'ten Karlofça'ya kadar olan dönemdeki ilk safhada Şark Meselesi, önce Türkler'i Anadolu'ya sokmamak, sonra da Türkler'in Avrupa içlerine doğru ilerlemelerini durdurmak şeklinde

¹⁰⁴ Soysal, *a.g.e.*, s.1; Djuvara, *a.g.e.*, s.20

¹⁰⁵ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.35-36,69

¹⁰⁶ *Aynı eser*, s.78

¹⁰⁷ Soysal, *a.g.e.*, 35

¹⁰⁸ Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.36

anlaşılmıştır. Fakat bütün uğraşmalarına rağmen, Türkler'in Viyana kapılarına dayanmalarına mâni olamamışlardır.

Karlofça Anlaşması (1699) ile başlayan ikinci safhada ise Şark Meselesi, “Türkler'i Avrupa'dan atmak” düşüncesinden başlayarak, Mondros Mütarekesi'(30 Ekim 1918) nden itibaren de Türkler'i Anadolu'dan çıkarmak”şeklinde anlaşılmağa başlanmıştır. İşte, Mondros Mütarekesi ile başlayan işgallerin gerçek mânâsı budur : “Anadolu'yu da paylaşarak Türkler'in istiklâline son vermek.”¹⁰⁹ Bu Şark Meselesi'nin kesin olarak ve bir daha Avrupa diplomasisinin gündemine gelmeyecek şekilde halledilmesi olarak değerlendiriliyordu.

Başlangıcından Mondros Mütarekesi'ne kadar aşağı yukarı, 830 yıllık süre içerisindeki Şark Meselesi teriminden de anlaşıldığını ana hatları ve genel mânâsı ile aldık. Oysa bir de Avrupa Devletleri'(Düvel-i Muazzama) nin bu çerçeve içinde Osmanlı Devleti'ne karşı tâkip ettikleri politikaları vardır ki, burada da hedef aynı kalmakla beraber, tâkip edilen politika, zamana ve mekâna göre bir takım farklı uygulamaları beraberinde getirmektedir.

2-Büyük Devletlerin Osmanlı İmparatorluğu Üzerindeki Emelleri

Avrupa devletlerinin, Anadolu'ya girişlerinden itibaren, Türkler'i durdurmak ve geldikleri Asya bozkırlarına tekrar göndermek maksadıyla yaptıkları ortak mücadeleye rağmen, XV. asır ortalarında, Türkler, Avrupa'nın doğusunda muazzam bir devletler topluluğu kurmuş, XVII. asırda en geniş sınırlarına ulaştıktan sonra dagelişen Avrupa karşısında zayıflamaya ve zamanla da hâkimiyet sahası daralmaya başlamıştır. İşte bu devrede Avrupa devletlerinin ortaya koyduğu mücadele, Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküşünü hızlandırırken topraklarının taksimi meselesini gündeme getirmiştir. Bu konuda aralarında anlaşma sağlayamayan Avrupa devletleri, Osmanlı İmparatorluğu topraklarından en iyi şekilde istifade etmelerine imkân hazırlayacak bir politika tâkip etme gayreti içinde olmuşlardır.

---

¹⁰⁹ Kodaman, *a.g.m.*, s.10

Çarlık Rusyası'nın kuzeyde güçlü bir devlet olarak belirmesinden itibaren Osmanlı İmparatorluğu toprakları, bu topraklarda yayılma siyaseti tâkip eden Çarlık Rusyası ile koloni siyaseti takip eden Avrupa devletlerinin rekabetine sahne olmuştur. Şark Meselesi de, bu iki siyasetin rekâbeti mânâsını almıştır.¹¹⁰

a-Çarlık Rusyası

Rusya'nın takip ettiği siyasetin hedefi, Çar I.Petro tarafından tesbit edilmiş, II.Katerina zamanında da bu hedefe ulaşmak için en büyük adımlar atılmıştır. Deli Petro da denilen I.Petro'nun vasiyetnâmesinde esasları tesbit edilen Rus siyaseti, "sıcak denizlere ulaşmak" hedefine yönelmiştir. Çünkü Petro'ya göre Rusya'nın sıcak denizlere inmesi siyasî, tarihî ve iktisadî bir zarurettir.¹¹¹

Rusya, bu hedefe ulaşabilmek için Osmanlı İmparatorluğu parçalamak, diğer devletlerle arasında taksim etmek, hatta mümkün olursa Osmanlı ülkesini toptan ele geçirmek yollarını zaman ve mekânın şartlarına göre denemiştir.

Rusya'nın değişmeyen siyasetinin il adımı ise, "İstanbul ve Boğazlar'ı ele geçirmektir." Balkanlar ve Doğu Anadolu topraklarımız diğer hedeflerdir. Rusya, hedefe ulaşma yolundaki çalışmalarında öncelikle ortodoks unsurları kullanarak konuyu, Şark Meselesinin ruhuna uygun bir din meselesi olarak göstermiş, 1774 Küçük Kaynarca Antlaşması (Madde 7) ile ortodoksların himayesi hakkını ele geçirmiştir. Buna ilâve olarak, Panislavizm siyaseti, Balkanlar'daki unsurları kullanmak suretiyle Batı'da Ermeni'leri kullanmak suretiyle Doğu'da genişleyerek Akdeniz'e ulaşma yolları aramıştır. Rusya'nın bu ideallerine, Osmanlı İmparatorluğu önce daha sonra da Almanya ile birlikte karşı durmağa çalışmıştır.¹¹²

¹¹⁰ Sagay, *a.g.e.*, s.71

¹¹¹ Kodaman, *a.g.m.*, s.8; Sagay, *a.g.e.*, s.71, A.Kurat, *a.g.e.*, s.22

¹¹² Sagay, *a.g.e.*, s.70-72; Kurdakul, *a.g.e.*, s.37-42; Kodaman, *a.g.m.*, s.8; Geniş bilgi için Bkz.Ali Kemal Meram, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kıtış Yayınları, İstanbul-1969, s.69, vd.

b-İngiltere

İngiltere'nin Osmanlı topraklarındaki hedefi ticareti ve kolonyal menfaatlerini korumaktı. Türk-İngiliz münasebetleri bilhassa 1771'den itibaren Osmanlı İmparatorluğunun toprak bütünlüğünü korumak yönünde gelişirken 1877-78 Osmanlı-Rus savaşı'ndan sonra ise Almanyaveya Rusya ile birlikte Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalayarak bu topraklardan iyi bir pay alma siyaseti takip edilmeye başlanmıştır. İngiltere böylece Ortadoğu'nun petrol bölgelerini ele geçirme ve Hindistan'a giden yolu koruma gayesi gütmüştür. Hint yolu ve petrol bölgelerinin alınması İngiltere açısından birince derecede önem taşıdığı için İngiltere Orta Doğu'yu ele geçirmek için Arapların yaşadığı bölgeleri hakimiyeti altına alma yönünde büyük gayret sarfetmiştir.¹¹³ İngiltere'nin bütün devirlerdeki siyasetinin ana esası böl, parçala ve yönet olarak özetlenebilir. Bunun en güzel örneklerini Millî Mücadele sırasında Anadolu'da sergilemiştir.

c-Fransa

Fransa'nın da hedefi, tıpkı İngiltere gibi Osmanlı ülkesinde ticari menfaatlerini korumaktı. Bunun için de Osmanlı İmparatorluğu ile dost geçinmek ve işbirliği sağlamak hedefine yönelmiştir. Fransa Türkiye'de ki katolikler üzerinde himaye tesis ederek nüfûz kazanmak, Osmanlı ülkesinde Fransız kültürünü yaymak suretiyle devlet adamlarının Fransa'ya bağlılıklarını temin etmek istemiştir. Fransa'nın nihayi hedefi ise Osmanlı İmparatorluğu toprakları paylaşılacak olursa bundan kendisine iyi bir pay almaktır.

Fransa, Osmanlı İmparatorluğu içinde tesis ettiği nüfûz sahaları ve menfaat bölgelerine ilâve olarak bilhassa Suriye ve Kilikya bölgesini doğrudan doğruya ele geçirerek bu bölgelerin tabî zenginliklerini ülkesine kazandırmak istiyordu.¹¹⁴

¹¹³ Sagay, *a.g.e.* s.73; Kurdakul, *a.g.e.*, s.43-44; Kodaman, *a.g.m.*, s.8; Armaoğlu, *a.g.e.*, s.20, vd.

¹¹⁴ Sagay, *a.g.e.*, s.73-74; Kurdakul, *a.g.e.*, s.44-53; Kodaman, *a.g.m.*, s.8-9; Soysal, *a.g.e.*, s.7, vd.

Kısaca Osmanlı ülkesindeki menfaatlerine temas ettiğimiz bu devletler dışında kalan Avrupa devletlerinden Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, Almanya ve İtalya'nın Türkiye üzerindeki emellerini şu şekilde özetlemek mümkündür. Bir kara devleti olan Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun en büyük hedefi denize ulaşmaktı. Bu hedefe ulaşmak için Türkler'i Balkanlar'dan atma konusunda Ruslar'la işbirliğine girişirken çoğu zaman iki devletin Balkan siyaseti devamlı olarak çatışma halindedir. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu ortaya çıkan fırsatlardan istifade ederek Selânik üzerinden denize bir çıkış kapısı açmaya açmaya yöneliktir. Ne var ki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu I.Dünya Savaşı öncesinde Osmanlı İmparatorluğu üzerinde tatbiki çalıştığı parçalama siyaseti ile kendisi karşı karşıya kalmış, Büyük devletler, Hasta Adam adını verdikleri Osmanlı İmparatorluğu'ndan önce Avusturya-Macaristan işini halletme isteğini doğurmuş. Bu İmparatorlukta I.Dünya Savaşı'ndan sonra tasfiye edilmiştir.¹¹⁵

Almanya, Türkiye topraklarından en iyi şekilde istifade etmek arzusunda olduğundan Osmanlı İmparatorluğunun bilhassa Rusya ve İngiltere tarafından parçalanmasının önüne geçme gayreti içerisindeydi. I.Dünya Savaşı'nı İttifak devletleri grubunun kazanması halinde Türkiye'ye tamamen "Alman himayesi altına girmiş olacaktı."¹¹⁶ Yayılma siyaseti takip eden diğer bir Avrupa devleti de İtalya idi. İtalya, Osmanlı İmparatorluğu'nun Akdeniz kıyısındaki topraklarına göz dikmişti. Bu isteklerini gerçekleştirmek için çok değişik ve diplomatik yollara başvurmuş ve hatta Trablusgarb'ın işgali sırasında olduğu gibi askerî faaliyetlerin içinde olmuştur.

Bu kısa açıklamalardan da anlaşılacağı üzere genelde Avrupa devletleri'nin nihaî hedefi Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamak ve onun mirasını aralarında taksim etmektir. Bu konuda anlaşan Avrupa devletleri mirasın paylaşılması konusunda anlaşamadıkları için Osmanlı İmparatorluğu'nun geleceği konusu birçok diplomatik münasebetin esasını teşkil etmiş. Bu konuda birçok taksim anlaşmaları yapılmış ama

¹¹⁵ Yusuf Hikmet Bayur, *Türk İnkılabı Tarihi*, c. 2, k. 4, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983, s.619

¹¹⁶ Evans, *a.g.e.*, s.27

bir türlü bütün devletlerin üzerinde ittifak edecekleri bir anlaşma uzun zaman hazırlanamamıştır. Bilhassa 19.asır boyunca hemen her diplomatın elinde Osmanlı İmparatorluğu'nun müstakbel taktimi ile ilgili bir proje bulunmaktaydı. Hatta bu yüzden uzun zaman Avrupa'da bir genel savaşın Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasını paylaşmak meselesinden doğacağı yaygın kanaat haline gelmiştir. Avrupa devletleri 19. asır sonunda yaptıkları birtakım taksim anlaşmalarına ilâve olarak 1913-1914 yıllarında Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasından büyük devletlerin alacağı payı tespit etmişler ve bunun gerçekleştirilmesini de savaş sonrasına bırakmışlardır. I.Dünya Savaşı'na Osmanlı devletinin Almanya yanında katılması üzerine savaş içinde (1915-1917) İtilâf devletleri yaptıkları gizli anlaşmalarla bu toprakların taksimini yeniden gerçekleştirmişlerdi. İşte Mondros Mütarekesi ile başlayan işgaller bu gizli anlaşmaları yürürlüğe sokma gayretleridir. İtilâf devletleri Şark Meselesini bu şekilde sona erdirmenin memnuniyeti içerisinde iken kendi kaderi ile ilgili bir konuda hiç hesaba katılmayan Türk Milleti başlattığı Milli Mücadele ile kendi kaderine hakim olarak bütün bu planları bozmuştur.¹¹⁷

II- I. Dünya Savaşı Sırasında Türk - Avrupa İlişkileri

1- I. Dünya Savaşı (1914-1918)

Avrupa'da "Büyük Harp"¹¹⁸ bizde ise "Harb-i Umûmî" veya kısaca "Seferberlik"¹¹⁹ olarak adlandırılan "1914-1918 Savaşı", daha sonra genel olarak "I.Dünya Savaşı" adıyla tarihe geçmiştir.

Avrupa devletleri arasındaki tarihi rekabetten doğan ve otuz devletin iştirak ettiği bu savaş dünya tarihinin o zamana kadar kaydettiği en büyük felâkettir.¹²⁰

¹¹⁷ I.Dünya Savaşından önce yapılan taksim anlaşmaları ile ilgili bilgi için Bkz. Bayur, *a.g.e.*, 1973; Armaoğlu, *a.g.e.*, Sultan II:Abdülhamid Han, *Devlet ve Memleket Görüşleri*, Çığır Yayınları, İstanbul-s.31-38,301304

¹¹⁸ Renouvin, *a.g.e.*, s.17

¹¹⁹ İsmail Hami Danişmend, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, c. 4, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1972, s.410

¹²⁰ Birinci Dünya Savaşı Bilânçosu için Bkz. Renouvin, *a.g.e.*, s.569-570; Salih Polatkan, *Dünya Savaşları*, Eko Matbaası, İstanbul-1972, s.71.71

I.Dünya Savaşı ile tarihte ilk defa Avrupa devletlerinin kendi aralarındaki bir savaş Avrupa dışında da taşarak bütün dünyayı etkilemiş, mevcut üç imparatorluk savaş sonunda tasviye olurkendünyanın siyasi yapısında da çok büyük değişiklikler meydana gelmiştir.

Avrupa devletleri arasında bilhassa 19.asırda şiddetlenen tarihî rekabetin temelinde devletlerin büyüklük amaçları ile üstünlük sağlama düşünceleri yatmaktaydı. Dünya üzerinde yayılma, hakimiyet ve nüfuz sahaları ele geçirme siyaseti işte bu düşüncelerle devamlı beslenmekteydi.¹²¹

Avrupa devletleri Viyana kongresinde Napolyon'un tahrip ettiği Avrupa sistemini ve bozduğu Avrupa haritasını yeniden düzenleyerek Avrupa'da bir "kevvet dengesi" sağlamışlardı. "Viyana Sistemi"ne dayanan bu dengenin kurulmasından sonra devletler meydana getirdikleri ittifaklar vasıtasıyla içeride bu dengeyi devam ettirmeye çalışırken bütün devletler dikkatlerini Avrupa dışındaki topraklara çevirmişlerdir.¹²²

Fakat 19.asır sonlarına doğru İtalya (1870) ve Almanya (1871) nin diğer Avrupa devletlerinin zararına olarak siyasi birliklerini sağlamaları üzerine Avrupa'daki mevcut kuvvet dengesini bozmuş ve Avrupa'da devletler arasirekabet yeniden hızlanmıştır. Yeni devletler mevcut devletlerle her sahada rekabete başlayan Avrupa'nın bu yeni devletlerinden Almanya'nın kazanmış olduğu diplomatik üstünlük sebebiyle onun etrafında İtalya ve Avusturya-Macaristan'ın katılmasıyla "Üçlü İttifak" kurulmuştur.

Üçlü İttifak'ın kurulması ve bu ittifakın kurucusu olan Almanya'nın 1890'lardan itibaren takip etmeye başladığı "Dünya Politikası" (Weltpolitik) İngiltere, Rusya ve Fransa'nın zararına gelişmeye başlayınca bu devletler aralarındaki anlaşmazlık konularını hallederek "Üçlü İtilâf"ı meydana getirmişlerdir. Böylece Avrupa birbiriyle rekabet halinde iki bloka ayrılmıştır. Blokların meydana gelmesi askerî kuvvetleri arttırmak ve silâhlanma yarışını hızlandırmıştır. Devletlerin kuvvetlerini arttırması ve hızla silâhlanması neticesinde savaş öncesi şartları tamamiyle hazırlamıştı.

¹²¹ Renouvin, *a.g.e.*, s.111, 112

¹²² Fahir H.Armaoğlu, *Siyasi Tarih Dersleri*, 1789-1919, A.Ü.Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara-1961, s.88-91

Avrupa devletlerinin teknik ve askerî yönden kuvvetlenmeleri sömürgecilik yarışına hız vermiş bu devrede Osmanlı devleti ise iyice zayıflamaya başlamıştır. Devlet kendisini tehdit eden Avrupa devletleri karşısında toprak bütünlüğünü sağlamada yetersiz hale gelince ve özellikle Viyana kongresinden itibaren Osmanlı devletinin geleceği Avrupa diplomasisinin en önemli meselesi haline gelince bu tehditlere karşı tek başına karşı koyma imkânından mahrum olan Osmanlı devleti “denge politikası”na yönelmiştir.¹²³ Osmanlı devleti devletler arası rekabetten istifade ederek onlardan birini yanına almak suretiyle varlığını devam ettirmeye çalışmıştır.

Rusya'nın Doğu Anadolu, Balkanlar ve Boğazlar üzerindeki tarihi emellerini gerçekleştirmek için bütün imkânlarını seferber etmesi ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğunun da Balkanlarda Selânik üzerinden denize bir çıkış yolu arama siyasetleri¹²⁴

Osmanlı devlet adamlarını önce İngiltereye daha sonra da Almanya'ya yaklaştırmıştır. Fakat aslında bütün devletlerin ortak hedefi olan Osmanlı Devleti'nin elinde bulunan topraklardan en iyi şekilde istifade etmektir. Devletlerin nihaî hedefi ise Osmanlı devletinin yıkılması ve topraklarının paylaşılması idi. Ne var ki, devletler, bu konuda anlaşamıyor, bunun için de değişik yollardan bu topraklara sahip olmanın yollarını arıyorlardı. I.Dünya Savaşı öncesinde Türk toprakları Avrupa devletlerinin devletlerarası rekabetinin odak noktası haline gelmişti.

Avrupa'da İtilâf ve İttifak gruplarının teşekkül etmesinden sonra artan silahlanma yarışını Avrupa'da bir genel savaşın çıkmasını bir an meselesi haline getirmişti. Yaygın kanaate göre bu savaş Osmanlı İmparatorluğu'nun mirasının paylaşılması meselesinden doğacaktı. 1912 yılında patlak veren Balkan Savaşı bu genel savaşın başlangıcı olarak görülmüş, fakat savaşın seyri beklenilenin tersine gelişince savaş Balkanlarda mevziî bir savaş olarak kalmıştır.

¹²³ Coşkun Üçok, *Siyasi Tarih Dersleri*, üçüncü baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul-1955, s.102

¹²⁴ Renouvin, *a.g.e.*, s.117

28 Haziran 1914 günü Avusturya-Macaristan İmparatorluğu veliahtı Arşidük Francois Ferdinand ve eşinin Sırp'lı bir terörist tarafından öldürülmesi olayı, beklenen genel savaşın patlamasına yol açmıştır. 28 Haziran suikastinden Ağustos ayı başlarına kadar yapılan diplomatik temaslar savaşın çıkmasını önlemeye kâfi gelmemiştir.¹²⁵

Osmanlı İmparatorluğu 2 Ağustos 1914 tarihinde Almanya ile, Almanya'nın Rusya ile bir savaşa tutuşması halinde Almanya ile birlikte savaşa girme şartını taşıyan bir ittifak anlaşması imzalamış, 4 Ağustos 1914'te savaş patlak verdiği zaman Osmanlı Devleti tarafsızlığını ilân etmiştir. Bilindiği gibi daha sonra gelişen olaylar 1 Kasım 1914 günü Osmanlı Devleti'nin de, savaşa dahil olmasına yol açmıştır.

İtilâf Devletleri savaşın başlangıcında savaşın hedefleri konusunda tam bir anlaşmaya varmış değillerdi. Anlaşabildikleri tek ortak konu, "Almanya'nın en ağır şekilde cezalandırılması" ve "Alman militarizminin yok edilmesi idi"¹²⁶ fakat, 1915 yılı başında Rusya'nın İstanbul ve boğazlar üzerinde tarihi emellerini hatırlatınca İtilâf devletleri savaş sırasında Osmanlı İmparatorluğu topraklarını taksim maksadıyla birtakım gizli anlaşmalar imzalanmıştır. Böylece, savaşın başında Almanya'yı hedef alan İtilâf devletleri savaş sırasında Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimi meselesini birinci plâna almışlardır.¹²⁷

2- Türkiye Topraklarının Paylaşılması İçin Yapılan Gizli Anlaşmalar

Uzun zaman Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimini düşünen Avrupa Devletleri bu konuda bir anlaşmaya varamamışlardı, fakat 1913-1914 yıllarında bütün Avrupa Devletleri arasında Osmanlı mirasından her devletin alacağı payı gösteren birtakım anlaşmalar yapılmıştı.

¹²⁵ 28 Haziran ile 1 Ağustos Arasındaki Diplomatik Temaslarla İlgili Geniş Bilgi için Bkz.Karl Helfferich, *İtilâf-ı Müselles Devletleri'nin Neşriyatına Nazaran Harb-i Umumi'nin Menşe'leri*, çeviren Reşit Safvet, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık Osmanlı Şirketi, İstanbul-1331/1915

¹²⁶ *Kurtuluş Savaşımız*, s.XX-XXI; Renouvin, *a.g.e.*, s.120

¹²⁷ Sagay, *a.g.e.*, s.130

Savaşın başlamasıyla 1915 yılı başına kadar geçen devrede Türkiye'nin taksimi halinde savaşa girmesi şartıyla İzmir ve çevresini Yunanistan'a verilebileceğine dair İngiliz teklifi dışında önemli bir gelişme olmamıştır. Fakat Çanakkale cephesinin açılmasına karar verilince Rus istekleri gündeme gelmiş, bunun üzerine de bir dizi gizli anlaşma gerçekleştirilmiştir. Savaş içerisinde İtilaf Devletlerinin kendi aralarında yaptıkları Türkiye topraklarının taksimi ile ilgili gizli anlaşmaları şu şekilde özetleyebiliriz:

a) İstanbul Anlaşması (4 Mart-10 Nisan 1915)

Bu anlaşma bir konferans neticesinde tespit edilmiş olmayıp devletler arasında diplomatik yazışmalarla hazırlanmıştır. Yazışmaların başlangıcı 4 Mart 1915 tarihinde Rus Dışişleri Bakanı Sazanof'un İngiltere ve Fransa'ya verdiği muhtıradır. Bu muhtırada Sazanof:

“Şayet (İstanbul) şehri ile (Boğaziçi)'ni Marmara Denizinin ve Çanakkale Boğazının Batı sahilleri ve keza (Midye-Enez) hattına kadar Güney Trakya, daha başlangıçta Rus İmparatorluğunun sınırları içine sokulmazsa, her türlü çözüm şekli yetersiz ve devamsız kalacaktır.

Ve yine stratejik neden ve zorunluluklardan ötürü, (Boğaziçi) ile (Sakarya) nehri arasında ve İzmit körfezi üzerinde belirtilecek bir noktada Asya sahilinin bir bölümü, Marmara denizindeki adalarla (Bozcaada) ve İmroz Adaları İmparatorluğunun sınırları içine sokulmalıdır.

Fransa ve İngiltere'nin yukarıda sözü edilen belgelerdeki özel çıkarları, büyük bir dikkat ve itina ile korunacaktır.”¹²⁸

İngiltere bu Rus taleplerini uygun gördüğünü belirten cevabını 12 Mart 1915 günü Petrograg'taki Büykelçiliği vasıtasıyla Rus Dışişleri Bakanı Sezonof'a bildirir. 12 Mart tarihli İngiliz muhtırasında:

---

¹²⁸ Adamof, *a.g.e.*, s.189-190

“Büyük Britanya ile Fransa’nın gerek Osmanlı İmparatorluğu, gerekse diğer yerlerdeki istekleri gerçekleştirilirse, kraliyet hükümeti de İmparatorluk Hükümeti tarafından İstanbul ve Boğazlar hakkında ileri sürülen ve mahiyeti 4 Mart 1915 tarihinde Mösyö Sazanof tarafından İngiliz Büyükelçisine bildirilen hususlara muafakat eder.”¹²⁹ denilmektedir.

4 Mart tarihli Rus muhtırasına Fransa ancak 10 Nisan 1915 tarihinde uygun cevap vermiştir. 10 Nisan 1915 tarihli Fransız muhtırasında:

“İstanbul ve Boğazlar ile ilgili muhtırada ileri sürülen isteklere Cumhuriyet Hükümeti, ancak savaşa-başarılı bir sonuca ulaşıncaya kadar-devam edilmesi; ve Rus muhtırasında da yer aldığı üzere Fransa ile İngiltere’nin gerek Doğu’da, gerek öteki yerlerdeki plânlarının gerçekleştirilmesi halinde rıza ve muvafakatını gösterecektir.”¹³⁰

Böylece kâğıt üzerinde de olsa Rusya ele geçirme arzusu duyduğu İstanbul ve Boğazlar’a sahip olma imkânına kavuşmuştur.

b) Londra Anlaşması (26 Nisan 1915)

İkinci gruptaki gizli anlaşmalar 26 Nisan 1915 tarihinde imzalanan Londra Gizli Anlaşması ile başlamıştır. Londra Anlaşması ile Anadolu’nun Batı kıyılarında toprak vaatleri alan İtalya bu anlaşma ile İtilâf Devletleri safında I.Dünya Savaşı’na iştirak etmiştir. 26 Nisan tarihli bu anlaşmanın 8,9 ve 10. maddeleri Türkiye ile ilgilidir, 9.maddeye göre: Türkiye Asyası’nın tamamen taksim edilmesi halinde İtalyan’ların alacağı pay İngiliz, Fransız ve Rus paylarından az olmayacaktır. Bu pay İtalya’nın bugün hak ve menfaatlerinin bulunduğu Antalya ve çevresindeki mıntikalardan olacaktır.¹³¹

İtalyanlar Anadolu’dan bu şekilde pay koparırlarken aslında İngiltere, Fransa ve Rusya, Osmanlı Devleti topraklarının diğer bölümlerini kendi aralarında taksim etmek

¹²⁹ Aynı eser, s.199

¹³⁰ Aynı eser, s.213

¹³¹ Sagay, *a.g.e.*, s.132; Bayur, *a.g.e.*, 1973, s.12

için müzakerelere devam etmekteydiler. Bu müzakerelerden İtalya'nın uzun müddet haberi olmayacaktır. İtalya bu müzakereler neticesinde ortaya konulan anlaşmaları ancak 1916 yılı Eylülünde haber alacak ve yeni taleplerde müttefiklerinin karşısına çıkacaktır.

c) Sykes-Picot Üçlü Mutabakatı (26 Nisan 1916)

İstanbul ve Londra Gizli Anlaşmalarıyla Anadolu'dan Ruslar'ın ve İtalyan'ların alacakları paylar. tesbip edildikten sonra Türkiye Asyası'nın İngiltere ile Fransa arasında nihai şekilde taksimine sıra geldiğini düşünen İngiltere ve Fransa, bu toprakların iki devlet arasında ne şekilde taksim edileceğini tesbit etmek üzere görüşmelere başladılar. Bu görüşmeleri İngiltere adına Doğu işleri uzmanı Sir Mark Sykes, Fransa adına da Beyrut eski Başkonsolosu Francois George Picot yürütmüşlerdir. Sykes-Pico 3 Ocak 1916 tarihinde vardıkları mutabakatı Rus Dışişleri Bakanı Sazanof'a takdim etmişler ve yapılan görüşmelerden sonra ilk olarak 26 Nisan 1916 tarihinde Rusya'nın alacağı Doğu Anadolu topraklarının sınırları tesbit edilmiştir. Bu mutabakata göre Rusya Van, Bitlis, Erzurum ve Trabzon Vilâyetlerini, Karadeniz kıyısında, Trabzon'un batısında, tesbit edilecek bir noktaya kadar olan toprakları ilhâk edecektir. Ayrıca Van ve Bitlis'in güneyine doğru Muş, Siirt, Dicle Vadisi, Cezire-i İbn-i Ömer ile İmâdiye'ye hâkim dağlar arasındaki arazi ve Mergever bölgesi Rusya'ya bırakılacak; Rusya da buna mukabil, Aladağ ile Kayseri, Akdağ, Yıldızdağı, Zara, Eğin ve Harput arasındaki arazinin Fransa'ya aidiyetini onaylayacaktır.¹³² Rusya'nın alacağı toprakların batı sınırını tesbit etmekle görevli bir özel komisyon kurulur ve bu komisyon, Çar'ın arzusu olan, Sinop'un da dahil olacağı, Karadeniz kıyı kesiminin Rus bölgesi içine alınması meselesi ile meşgul oluyor.

26 Nisan 1916'da sağlanan Petrograd mutabakatı ile Rus bölgesinin tesbitinden sonra, İngiltere ile Fransa, aralarında Osmanlı İmparatorluğu'nun Asya topraklarının diğer bölümlerinin taksimi meselesini görüşerek, 9 ve 16 Mayıs da Paul Cambon ve Sir

---

¹³² Adamof, *a.g.e.*, s.286; Sagay, *a.g.e.*, s.134; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.19-20

E.Grey arasında teatî edilen mektuplarla mutabakata varırlar. ¹³³ Buna göre, İngiltere Irak'ın güneyinde Basra ile Bağdat'ı içine alan bölgeyi ve Hayfa Limanını; Fransa ise; Suriye'nin kıyı bölgesi ile Klikya ve Orta Anadolu'da Sivas'a doğru uzanan üçgenin güneyinde kalan bölgeyi alacak; Şam, Homs ve Halep'in batısından, Halep ile Revandiz'in kuzeyinden geçen bir hattın güneyinde kalan yerlerde Fransa ile İngiltere'nin himâyesi altında bir veya birkaç Arap Devleti kurulacaktır. İngiltere ile Fransa'nın himâye bölgelerini Kudüs hizasından İran'da Urmiye gölüne doğru giden çizgi ayırmaktadır. Güney bölge, İngiliz, kuzey bölge ise Fransız himâyesinde olacaktır. Filistin, Hıristiyanlık âleminin ortak malı ve milletlerarası bir idare altında bulunacak; Hayfa ile İskenderun serbest liman olacak, Beyrut limanı ile oraya giden bir geçit Arap devletlere ait olacaktır. ¹³⁴

21 Ekim 1915'te İngiliz Dışişleri Bakanı Sir E.Grey'in isteği üzerine başlayan Sykes-Picot görüşmeleri sonunda 3 Ocak 1916'da esasları tesbit edilip Sykes-Picot-Sazonof üçlüsü arasında yürütülen görüşmelerle Osmanlı İmparatorluğunun Asya topraklarının üç devlet arasında taksimi meselesinde 26 Nisan 1916'da Rus, 9 ve 16 Mayıs 1916'da Arap bölgesi ile Fransız ve İngiliz payları tesbit edilmiş bu konuda nihai mutabakat, 23 Ekim 1916 tarihinde sağlanmıştır. ¹³⁵

d-Saint-Jean de Maurienne Anlaşması (19 Nisan 1917)

Sykes, Picot ve Sazanof arasında yapılan görüşmeler İtalya'dan habersiz olarak yürülmekteydi. Hazırlanan taksim anlaşmaları ancak 5 Ekim 1916'da İngiltere Dışişleri Bakanı tarafından İtalya'ya tebliğ edilir. Bu yeni yapılan anlaşmanın kendisinden habersiz yapılması ve Fransa'ya ayrılan payın kendisinin payından büyük olması İtalya'yı kızdırmıştır. İtalya müttefiklerine müracaat ederek Londra anlaşmasıyla kendisine ayrılan payın Mersin ve İzmir arasındaki sahil bölgesi ile Konya Vilâyetini

¹³³ Adamof, *a.g.e.*, s.152,366

¹³⁴ Bayur, *Türk İnkılâbı Tarihi*, c. 3, k. 4, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983, s.4-5; Evans, *a.g.e.*, s.108-109

¹³⁵ Gürün, *a.g.e.*, s.17, 68-69

içine alacak şekilde genişletilmesini talep eder. İtalyanlar'ın bu isteklerine Rusya ve Fransa karşı çıkarlar. Rusya Boğazlar bölgesini zorlayabileceği ve Avrupalı bir devletle komşu olmak istemediği için itiraz eder. Kendisi ile komşu olacak Türkiye'nin ayakta kalabilmesi için İzmir'de kendisi için bir çıkış kapısı bırakılması gerektiğini düşünmektedir.¹³⁶ Fransa ise Mersin'den vazgeçmemektedir. İngiltere bu konuda açıktan bir itiraz ileri sürmemekle birlikte Rus tezini desteklemekle yetinmekte idi.¹³⁷

Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun müttefiklerinden ayrı bir mütareke imzalamak için teklifte bulunması üzerine¹³⁸ İtalya'nın ortaya çıkardığı meseleleri biran önce halletmek isteyen üç devletin Başbakanları 19 Nisan 1917'de İtalya sınırındaki küçük bir kasaba olan Saint Jean de Maurienne (di San Giovanni de Moriana)'de buluşurlar. Ruslar'ın katılmadığı bu toplantıda Rusya'nın rızasının alınması şartıyla, İzmir sözlü olarak İtalyanlar'a vaad edilir. 8 Ağustos 1917'de Londra'da yapılan toplantıda Saint-Jean de Marienne kararları yazılı hale getirilir ve 18 Ağustos'ta imzalanan bu muhtıra ile Rus hükûmetinin tasdiki şartıyla İzmir İtalyanlar'a bırakılır.¹³⁹

I. Dünya Savaşı içinde yapılan ve yukarıda kısaca açıklamağa çalıştığımız bir dizi gizli anlaşmayla Osmanlı İmparatorluğu toprakları üzerinde İngiltere ve Fransa doğrudan ele geçirecekleri topraklar yanında bir takım nüfûz bölgeleri ele geçirmişler; Mersin'den Bursa'nın güneyine kadar uzanan sahil bölgesi de İtalyanlar'a verilir. Fakat bu son anlaşmada Rus tasdiki şartı vardır. Bu tasdik gerçekleşmediği için Balfour bu mukavelenin hükümsüz olduğunu ilân eder.¹⁴⁰

Rusya'da 1917 Ekim ihtilâli ile çarlık yıkılmış, iktidara Bolşevik'ler geçmiştir. 24 Kasım 1917'de Bolşevik'ler Osmanlı İmparatorluğu'nun taksimine dair olan bu gizli anlaşmaları açıklamışlardır.¹⁴¹ Bu haber 29 Kasım tarihli İstanbul gazetelerinde de yer almıştır. Bolşevikler 7 Aralık 1917'de bu gizli anlaşmaları 'ke-en-lem-yekün

¹³⁶ Bayur, *a.g.e.*, 1983, c.3, k 4, s.18

¹³⁷ Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.20-21

¹³⁸ Sagay, *a.g.e.*, s.136

¹³⁹ Bayur, *a.g.e.*, 1983, c.3, k.4, s.26-39; Adamof, *a.g.e.*, s.529

¹⁴⁰ Jaeschke, *a.g.e.*, s.208

¹⁴¹ Bayur, *a.g.e.*, 1973, s.21

addettiklerine dair bir beyanname neşretmişler”¹⁴² 22 Aralık 1917’de de ‘halkların kendi kaderlerini kendilerinin serbestçe belirlemeleri” tezini ileri sürmüşlerdir.¹⁴³

Bu gelişmeler başta İngilizler olmak üzere müttefiklerini telâşlandırmış, onları barışın hedefleri konusunda yayınladıkları beyannamelerinde daha yumuşak bir ifade kullanmaya sevketmiştir. Bunlar arasında gizli anlaşmalardan vazgeçtikleri intibamı uyandıracak kadar yumuşak olanlar bile vardır.¹⁴⁴ Fakat mütareke tatbikatı bunun bir aldatmaca olduğunu gösterecektir.

III- Mütareke ve Barış Konferansı

1- Mondros Mütarekesi (30 Ekim 1918)

Savaşın son yıllarında müttefiklerimizin durumunun iyice sarsılması ve artık zaferden ümitlerin kesilmesi üzerine savaşa son verme imkânları araştırılmaya başlandı. Müttefiklerimiz savaştan daha az zararla kurtulmak düşüncesiyle ayrı ayrı mütareke isteğinde bulunmaya başladılar. 1918 yılı Eylülünde Bulgar cephesinin yarılması üzerine Bulgaristan 25 Eylül’de mütareke isteğinde bulundu ve 29 Eylül’de de mütareke imzalayarak savaştan çekildi. 4 Ekim 1918’de de Almanya ve Avusturya-Macaristan mütareke yapılmasına aracılık etmesi isteği ile Başkan Wilson’a müracaat ettiler.¹⁴⁵

Böylece yalnız kalan Osmanlı Devleti 5 Ekim 1918’de Wilson’a aracılık teklifinde bulundu.¹⁴⁶ 14 Ekim 1918 günü İspanya aracılığıyla Başkan’a ulaştırılan Türk teklifinde, Başkan’ın “8 Ocak 1918 tarihinde Kongereye gönderdiği beyannamesinde ve

¹⁴² *Aynı eser*, 1973, s.12

¹⁴³ Renouvin, *a.g.e.*, s.405

¹⁴⁴ Bayur, *a.g.e.*, 1973, s.22; Tevfik Bıyıkoğlu, *T.İ.H., Mondros Mütarekesi ve Tatbikatı*, c.1, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1962, s.22

¹⁴⁵ Gürün, *a.g.e.*, s.31-32; Bayur, *a.g.e.*, 1973, s.14

¹⁴⁶ Bıyıkoğlu, *a.g.e.*, c. 1, s.27; Jaeschke, *a.g.e.*, s.32; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.35; Gürün, Bu tarihi 4-8 Ekim tarihleri arasında gösteriyor. Bkz.*a.g.e.*, s.32

bilhassa 27 Eylül tarihli nutkunda çizdiği programı müzarekelere esas olmak üzere kabul edildiği belirtilmiştir.”¹⁴⁷

Hükûmet, Başkan Wilson’dan daha cevap gelmeden Büyükadada savaş esiri olarak bulunan İngiliz generali Townshend’den aracılık yapmasını istemiş, General, 17 Ekim’de Sadrazam Ahmet İzzet Paşa ile yaptığı görüşmede teklifimizi kabul etmiş, ilke olarak hükûmetin:

- 1- Boğazların İngiliz Donanmasına açılması,
- 2- Irak ve Suriye’ye Padişah’ın idaresi altında muhtariyet tanınması,
- 3- Balkanlardaki sınırların Londra Anlaşmasında (1913) olduğu gibi kalması,
- 4- İngiliz ve Hintli savaş esirlerinin derhal serbest bırakılması.¹⁴⁸

Şartlarının benimsenip benimsenmeyeceğini sormuştur. Bu İngilizlerin mütareke ile elde etmek istedikleri neticeyi gösteren önemli bir ipucudur. Generalin aracılığı ile 27 Ekim’de Limni adasının Mondros limanında bulunan İngilizler’in Agamemnun zırhlısında başlayan müzarekeler 30 Ekim 1918 günü anlaşmayla neticelenmiş, I.Dünya Savaşı’nı sona erdiren Mondros Mütarekesi imzalanmıştır. Mütareke’yi Osmanlı Devleti adına Bahriye Nazırı Hüseyin Rauf ile Sadullah ve Reşat Hikmet Bey’ler, İngiltere adına da İngiliz Akadeniz Filosu Komutanı Visamiral Calthorpe tarafından imzalanmıştır.

Görüşmelere çok iyimser bir hava ile giden Türk heyeti, Wilson’a yaptığı teklifte de açıkça belirtildiği gibi Wilson Prensiplerinin müzarekelere esas olacağı inancındaydı. Fakat barış görüşmelerinin ilk adımı olacak ve iyi niyetle hazırlanmış bir mütareke metni yerine, İtilâf devletlerinin savaş içinde yaptığı gizli anlaşmaların yürürlüğe konulmasına imkân hazırlayacak bir mütarekename imzalamak zorunda bırakılmıştır.

Toplam 25 maddeden ibaret olup, maddeleri incelendiğinde bazı maddelerin belirsiz ve istenildiği şekilde yorumlanmaya müsait oldukları dikkat çekicidir. Nitekim

¹⁴⁷ Gürün, *a.g.e.*, s.33; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.35-36

¹⁴⁸ Bıyıkoğlu, *a.g.e.*, c.1,s.29; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 86, s.40

mütarekeden sonra başlayan haksız işgaller, mütarekenin 7. maddesinin uygulanması olarak gösterilirken 10.maddedeki Toros Tünelleri'nin hangileri olduğu, 16.Maddedeki Kilikya tabirinden nerelerinin anlaşılacağı farklı yorumlara sebep olmuştur.

Hükûmetin Mütarekenin imzalanışından bir gün önce yani, 29 Ekim'de çektiği telgrafta, bilhassa Boğazlar'ı işgal edecek kuvvetler arasında Osmanlı Birliklerinin de bulunması; İstanbul'un 7.Madde hükmü dışında tutulması ve en mühimi de Osmanlı limanlarından faydalanacak gemiler arasında ve işgal için gelecek kuvvetler arasında Yunan gemilerinin ve kuvvetlerinin bulunmaması yolundaki istekleri devletin hassas olduğu ve endişe duyduğu konuları göstermektedir.¹⁴⁹

Hükûmetin hassasiyet duyduğu bu konuda kendisine iletildiğinde Calthorpe, bunların Mütareke metnine sokulmasına razı olmamış, sadece gizli bir mektupla bu konularda taahhütte bulunması kararlaştırılmış ve Amiral böyle bir taahhüt mektubunu Rauf Bey'e vermiştir.¹⁵⁰

Rauf Bey İstanbul'a döndüğünde gazetecilere verdiği beyanatta:

"Bu mütareke, yenen ile yenilen arasında yapılmış bir mütareke değil, savaş halinden çıkmak isteyen denk iki kuvvetin aralarındaki düşmanlığı durdurmaları hali gibi bir şeydir." diyordu.¹⁵¹ Ne var ki Mütareke'nin sanılanın aksine Türkiye üzerinde tam bir "İngiliz Diktası" olduğu kısa zaman sonra öğrenilecektir.¹⁵² Mütareke'nin daha mürekkebi kurumadan başlayan işgaller ve işgal bölgelerinde yapılan zulüm açıkça gösterecektir. Çünkü itilâf devletleri ve bilhassa İngiliz'ler yalnız bizi mahvetmek azmiyle hareket ediyorlardı. "Mütareke onlar için bizi, silâhsız, teşkilâtsiz ve başsız bırakıp daha az zahmetle gayelerine ermek için bir vasıttan ibarettir."¹⁵³ İşgallerinde gösterdiği gibi İtilâf devletlerinin ilk hedefi Türkler'i Avrupa'dan atmak ve hıristiyan unsurlarının haklarını savunmak bahanesiyle kendileri için önemli gördükleri Türk

¹⁴⁹ Bıyıkoğlu, *a.g.e.*, c. 1, s.36

¹⁵⁰ Bıyıkoğlu, *a.g.e.*, c. 1, s.37, mektup Ek-2, s.200

¹⁵¹ Selahattin Tansel. *Mondros'tan Mudanya'ya Kadar*, c. 1. Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara-1977, s.126

¹⁵² Bıyıkoğlu, *a.g.m.*, s.597

¹⁵³ Bayur *a.g.e.*, 1973, s.21

topraklarını ele geçirmektir. Townshend'in teklifinden de açıkça anlaşılacağı gibi İngiltere'nin birinci derecede önem verdiği problem Boğazlar'ı silâhlardan arındırıp işgal etmek ve İstanbul'u kontrol altına almaktır. Mütareke hükümleri, İtilâf devletlerinin isteklerini yerine getirmelerine imkân verecek tarzda yorumlanmaya müsaitti. Mütareke maddeleri arasında bizim lehimize değerlendirilebilecek bir hüküm bulunmadığı gibi bilhassa 7. ve 24. Maddeler Osmanlı Devleti'nin devlet olma vasıflarını ortadan kaldıracak nitelikte idi.

Bütün bu menfi şartlara rağmen bazı çevreler ümitli bir bekleyişin içindeydiler. Bunlar bilhassa Wilson'un bizi de içine alan prensiplerinin bizim lehimize yorumlanacağını zannederlerdi.

2- Paris Barış Konferansı

Osmanlı Devleti ile İtilâf devletleri arasındaki savaş durumuna son vermek için 30 Ekim 1918'de Mütareke imzalanırken İtilâf devletleri, Türkiye'ye tatbik edilebilecek barış şartlarının tesbitini Barış Konferansı'na bırakmışlardı. Gerçi daha önce temas ettiğimiz gibi İtilâf devletleri Türkiye'nin nihei taksimi konusunda 23 Ekim 1916'da aralarında mutabakat sağlamış, Sykes-Picot Üçlü Mutabakatı adıyla anılan bir gizli anlaşma imzalamışlardı. Fakat çarlık rejiminin yıkılması ve ABD Başkanı'nın kalıcı bir barış yapılması konusunda aktif rol oynamak istemesi ve gizli anlaşmaları tanımayacağını açıklaması ortaya yeni bir takım meseleler çıkarmıştır.

Türkiye'nin taksimi konusunda kararlı olan İtilâf devletleri, ortaya çıkan yeni duruma uygun bir taksimi gerçekleştirecek barış şartlarının tesbiti işini Konferansa bırakmışlardı. Wilson'da, Türkiye'ye uygulanacak işlemin Barış Konferansı'na bırakılmasını kabul etmişti.¹⁵⁴

İtilâf devletleri temsilcileri Barış Konferansı gündemini tesbit etmek için 30 Kasım 1918'de Londra'da bir araya gelerek 1 Aralık 1918'de başlayan üç günlük bir hazırlık konferansı topladılar, bu toplantıda Barış Konferansı'nın 18 Ocak 1919'da

¹⁵⁴Evans, *a.g.e.*, s.36; Gürün, *a.g.e.*, s.27

Paris'te toplanması kararlaştırılır.¹⁵⁵ Bu arada Konferans sekreteryası kurularak çalışmalarına başladı.

a- Yunanistan'ın Toprak Talepleri

Paris Barış Konferansı Sekreteryasına ilk teklif Yunanistan Başbakanı Venizelos'tan gelir. Venizelos 30 Aralık 1918 günü Konferans Sekreteryasına verdiği bir muhtıra ile Yunanistan'ın toprak taleplerini resmen açıklamıştır.¹⁵⁶

Venizelos, verdiği muhtıra ile Yunanistan'ın toprak taleplerini açıklarken ayrıca Polybius adını kullanarak yazdığı bir kitapla bu talepleri dünya kamuoyuna da duyurmaya çalışıyordu.¹⁵⁷ Aynı zamanda Fransa'nın büyük gazetelerinde Yunan propagandası yaptırıyor ve bizzat kendileri de birçok gazete çıkarıyorlar.¹⁵⁸ Böylece dünya kamuoyunu da arkalarına alarak Konferansı baskı altında tutmamaya çalışıyorlardı. Zaten dünya kamuoyu da bu konuya yatkındı. Çünkü Türk'e karşı Grek demek Hilâl'e karşı Haç demektir.¹⁵⁹

18 Ocak 1919'da çalışmalarına başlayan Paris Barış Konferansı'nı, "Onlar Konseyi" idare etmekteydi. Konsey, Konferans Sekreteryasına daha önce verilmiş olan muhtıralardaki Türkiye'den toprak talepleri konusunu görüşürken tarafların konsey önünde bu taleplerini açıklamalarını uygun görmüş ve ilk olarak da 3-4 Şubat 1919'da Başbakan Venizelos tarafından Yunanistan'ın toprak açıklanmıştır.¹⁶⁰ Türk tarafının görüşlerini ise Konsey önünde Damat Ferit Paşa açıklamış, Konsey adına verilen cevap ise çok ağır olmuştur.¹⁶¹

¹⁵⁵Gürün, *a.g.e.*, s.41

¹⁵⁶Dimitri Kitsikis, *Yunan Propagandası*, çeviren Hakkı Devrim, Kaynak Kitapları, İkinci Baskı, İstanbul-1974, s.14,30,97; Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.54; Kenan Akyüz, "Konferans Ocak 1919'da Açıldığı İçin Kitsikis'in verdiği tarih yanlış görünüyor." Bkz.Yahya Akyüz, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu (1919-1922)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s.68, n.1, derken Konferans Sekreteryasının Aralık 1918'de kurulmuş olduğunu dikkate almıyor. Nitekim Konferans 18 Ocak'ta açılmış Faysal Arap Davasını 1 Ocak'ta bildirmiştir.

¹⁵⁷Y.Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.54

¹⁵⁸Akyüz, *a.g.e.* s.19

¹⁵⁹Djuvara, *a.g.e.*, s.135; Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.78; vd.

¹⁶⁰Kitsikis, *a.g.e.*, s.18; Gürün, *a.g.e.*, s.78;vd.

¹⁶¹Karabekir, *a.g.e.*, s.79-80

Venizelos'un 30 Aralık 1918'de resmen açıkladığı ve 3-4 Şubat 1919'da Onlar Konseyi önünde tekrarladığı toprak talepleri aslında Yunanlılar'ın "Megalo-idea" nın hedefleri olarak tespit ettikleri ve asırlardan beri sahip olmaya çalıştıkları bölgeleri içine alıyordu.¹⁶² Yunanlı'lar, Balkanlara inmek isteyen Çarlık Rusyası'nın himayesinde ve Rus Çarı'nın manevi liderliği altında 1814'de Odesa'da Etniki Eteryia cemiyeti'ni kurarak, en geniş sınırları içinde Bizans İmparatorluğu'nu yeniden diriltmek için faaliyete geçmişlerdir. Cemiyet faaliyet programı olarak Megalo-idea'yı kabul etmişti. İlk olarak bağımsız bir Yunanistan kurulmasını öngören Megalo-idea, fırsatlardan istifade etmek ve Avrupa devletlerinin desteğini sağlayarak nihai hedefe ulaşmak gayesine uygun olarak hazırlanmıştı.

1829'da imzalanan Edirne Antlaşması ile bağımsız bir Yunanistan kurarak Megalo-idea'nın ilk hedefini gerçekleştiren Yunanlı'lar 1.Dünya Savaşı'na kadar hep Osmanlı Devleti'nin zararına olarak topraklarını genişletip Megalo-idea'nın hedeflerinden pek çoğunu gerçekleştirmişti. 1.Dünya Savaşı sırasında ve daha sonra diğer hedefleri gerçekleştirmek için çalışmalarına hız vermişler, bilhassa dünya kamuoyunu etkilemek için propaganda faaliyetlerini iyice arttırmışlardı. Bunun yanı sıra Türkiye'deki toprak taleplerini nüfus esasına dayandırabilmek için Türkiye'deki Rum nüfusunu arttıracak çalışmalar yapmaktaydılar.

Yunanlılar Megalo-idea'nın hedeflerinden biri olan, "Batı Anadolu'nun Yunanistan'a ilhakı" konusunu gerçekleştirmek için bu bölgedeki rum nüfusunu devamlı arttırma gayreti içindeydiler. Nitekim Kırım Harbi sırasında Edremit'te sadece 2 rum ailesi varken 1909 senesinde 1500 haneyi aşkın rum Midilli adası ve diğer bölgelerden getirilerek buraya yerleştirilmiştir. Edremit köylerinde bir tek rum yok iken, yapılan bu göç ettirme sayesinde bilhassa sahil köylerinde rumlar, ekseriyeti teşkil edecek kadar çoğalmaya başlamışlardı. Bu uygulamaya hemen bütün ege sahillerinde rastlamak mümkündür.¹⁶³

¹⁶²Hamdi Ertuna, Necati Ökse, *Türk-Yunan İlişkileri ve Megalo İdea*, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1975, s.22

¹⁶³M.Şefik, *İstiklâl Harbinde 57.Tümen ve Aydın Millî Cidalit*, 104 Sayılı Askeri Mecmuasının Tarih Kısmı, 1 Mart 1937, S. 45, Askeri Matbaa, İstanbul-1937, s.67

Mütareke döneminde bu göç ettirme işi daha değişik bir şekle bürünmüş, Yunanistan'dan göçmen adı altında silâhlı çeteler getirilerek nüfuslandırma işi daha tehlikeli bir hale sokulmuştur.¹⁶⁴

Venizelos'un 30 Aralık 1918 tarihli muhtırasında yer alan toprak talepleri Kuzey Epir, Doğu ve Batı Trakya, Batı Anadolu ve Karadeniz kıyıları ile Rodos, Oniki Adalar, Kıbrıs, İmroz, Bozcaada, Meis adasından ibarettir.¹⁶⁵

Venizelos'un muhtırasında yer alan Batı Anadolu, kabaca İzmit'in doğusundan Antalya körfezinin batısında geçmek üzere Karadeniz'den Akdeniz'e çizilecek bir hattın batısında kalan bütün bölgelerdir. Venizelos bu bölge içerisinde Bandırma'nın 25 km. kadar doğusundan Fethiye'nin güneyinde, Kalkan ilçesi yakınlarında Akdeniz'e ulaşan bir hattın batısında kalan toprakları istiyordu. Bu bölgede bugün Balıkesir, Manisa, İzmir, Aydın ve Muğla Vilâyetlerimiz bulunmaktadır.¹⁶⁶ Venizelos hedef olarak seçtikleri bu toprakların hepsinde çoğunluğun Yunan asıllı olduğunu iddia ediyordu.¹⁶⁷ Burası o zamanki idari taksimatımıza göre Bursa şehri ve Mudanya hariç Bursa Vilâyeti'nin bir kısmı ile Balıkesir ve Bandırma dahil Karasi Sancağı, tamamen Türk nüfusu ile meskn Denizli Sancağı hariç, bütün Aydın Vilâyetini içine alıyordu. Venizelos'un teklifinde Çanakkale ve İzmit Sancakları milletlerarası bir devlet haline getirilmesi düşünülen İstanbul'a bağlanmaktadır.¹⁶⁸

Böylece Venizelos, "Ege'yi, bir Yunan denizi" durumuna sokmak istiyor. Bugün de Yunanistan'ın en büyük ideali budur. "Ben Skinos Adasını (Ege denizi'nin tam ortasındadır) Hellenizmin coğrafi merkezi saymışımdır." diyen Venizelos, "iki kıtaya uzanan ve beş denize açılan Yunanistan"ı gerçekleştirmek; bir ayağı Asya'da, bir ayağı

¹⁶⁴ Atatürk, *a.g.e.*, c. 3,

¹⁶⁵ Kitsikis, *a.g.e.*, s.14-21; Evans, *a.g.e.*, s.127

¹⁶⁶ Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 1986, s.56; Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.160; Gürün, *a.g.e.* s.78; *Türk İstiklâl Harbi*, c.2, k.1, s.7

¹⁶⁷ Ahmet Bekir Terek, *Yunan Hedefleri ve Stratejisi Karşısında Gerçekler ve Türkiye*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, S. 29, Şubat 1970, s.17, Yaygın şekliyle "*Megalo-idea*" şeklinde ifade edilen Yunan emelleri, bu kaynakta, "*Megali-idea*" şeklinde geçmektedir. Bkz.s.17, Ayrıca Salahi R.Sonyel, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, Mondros Bırakışmasından BMM'nin Açılışına Kadar*, c.1, Türk Tarih Kurumu Yayını, Ankara-1973,s.30

¹⁶⁸ Kitsikis, *a.g.e.*, s.18; Tansel, *a.g.e.*, s.160, n.40

Avrupa'da olacak "Büyük Yunanistan"ı, Bizans-Grek İmparatorluğu'nu yeniden kurmak demek olan, "Megalo-idea"yı gerçekleştirilmeye çalışıyordu.¹⁶⁹

Venizelos, Yunanistan'ın Türkiye'den toprak taleplerini, Wilson'un "Onikinci noktası" ile "milletlerin kendi kendilerini idare etme hakkına"¹⁷⁰ ve Lloyd George'nin 5 Ocak 1918'de açıkladığı Barış Prensiplerinin ikincisi olan, "topraklarla ilgili konularda hakların kendi mukadderatlarına kendilerinin hakim olması prensibi"ne dayandırmaya çalışıyordu.¹⁷¹

Açıklanan Yunan talepleri ile yukarıda belirttiğimiz bu üç prensibi bağdaştırmak mümkün değildi. Her ne kadar Venizelos, Batı Anadolu'da 818.222 ruma karşı 1.017.398 Türk'ün bulunduğunu¹⁷² ve Anadolu'nun bir uzantısı saydığı Adalar'la¹⁷³ birlikte Rum nüfusunun 1.188.395'e yükselmesine karşı Türk nüfusu 1.042.650'de kaldığını, ayrıca diğer Hıristiyan ve Museviler'in sayısının da 110.000 i bulunduğunu iddia ediyor.¹⁷⁴

Bu iddialara karşılık bizzat Amerikalı delege Profesör Westerman'a göre, "Rum çoğunluğu yalnız İzmir Sancağında var". Yunanistan'ın istediği toprakların bütünü üzerinde % 32 Rum'a karşılık % 63 Türk yaşamaktadır.¹⁷⁵ Amerikan delegasyonunun ve İtalya'nın karşı çıkmasına rağmen İngiltere, "ilelebet kendine tabî olmaya devam edecek bir devlet görünümünde olduğu için" Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesini istiyordu.¹⁷⁶

İngiltere daha savaşın başlangıcında Yunanistan'ın savaşa katılması şartıyla Türkiye'nin taksimi halinde İzmir'i alması gerektiğine karar vermiş¹⁷⁷ fakat Yunanistan ancak 1917 yılında savaşa katılmış ve Paris Konferansı'nda da bu talepleri ileri sürme imkânını elde etmiştir.

¹⁶⁹ Kitsikis, *a.g.e.*, s.9

¹⁷⁰ Evans, *a.g.e.*, s.127

¹⁷¹ Gürün, *a.g.e.*, s.24

¹⁷² Sadece Aydın Vilâyetinde 1.291.291 Türk bulunmaktaydı. Bkz. Gökbilgin, *a.g.e.*, s.5

¹⁷³ Lozan'da bizim bu konudaki tezimize başta Venizelos olmak üzere karşı çıkılmıştır.

¹⁷⁴ Kitsikis, *a.g.e.*, s.33; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 86, s.56

¹⁷⁵ Kitsikis, *a.g.e.*, s.33; Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 86, s.59

¹⁷⁶ Gürün, *a.g.e.*, s.283

¹⁷⁷ Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.158, n.30; Gürün, *a.g.e.*, s.78

b- İzmir ve Çevresinin Yunanistan'a Verilmesi

İngiltere savaşın başlangıcında İzmir'i Yunanlılar'a teklif etmiş iken, 26 Nisan 1915 tarihli Londra Gizli Anlaşması ile kendisine Anadolu'dan pay verilmesi karşılığında Müttefikler yanında savaşa giren İtalya'ya, 19 Nisan 1919 tarihli Saint-Jean de Maurienne Gizli Anlaşması ile İzmir bölgesini vermeyi, Rusya'nın tasdiki şartıyla kabul etmişti.¹⁷⁸

Savaş içinde Batı Anadolu'yu İtalya'ya vermeyi kabul eden İngiltere, İtalya'nın kuvvetlenmesinde çekinerek fikir değiştirmiş ve bu anlaşmanın Rusya tarafından tasdik edilmediğini ileri sürerek hükümsüz olduğunu belirtmiştir. Başkan Wilson ise gizli anlaşmaların kendisini bağlamayacağını ileri sürerek İtalyanlar'ın İzmir'i almalarına karşı çıkmıştır.¹⁷⁹

Amerikan delegasyonunun, "bu bölgenin Türkiye'den ayrılmasına karşı çıkması, Lord Granville'in," Yunan taleplerinin reddedilmesini tavsiye etmesine rağmen, Yunan arzi isteklerini incelemekle görevli komisyon 30 Mart 1919 tarihli raporunda İzmir ve arka bölgesinin Yunanistan'a verilmesini kabul ve tavsiye etti.¹⁸⁰ Komisyonun bu raporuna başta Calthorpe olmak üzere değişik çevrelerden itirazlar geldi. Calthorpe böyle bir şeyin " taraflarına saadet ve refah getirmeyeceği; İngiliz Genelkurmay Başkanı Henri Wilson tehlikeli bulduğu; Lord Curzon, "Yunanistan'ın Aydın Vilâyetinde barış ve güvenliği sağlayamayacağı düşünceleriyle İzmir'in Yunanistan'a verilmesine karşı çıkarlarken İngiltere'nin İzmir temsilcisi Dixon, Yunanlılar İzmir'e çıkacak olurlarsa katliam olur." şeklindeki ikazına rağmen¹⁸¹ İngiltere ve Fransa sırf Türkler'i cezalandırmak düşüncesiyle¹⁸², sadece dinî sebeplerle Türkler'e düşman olan Başkan Wilson'un ortaya attığı prensiplere ters düşmesine rağmen, Venizelos'un toprak

¹⁷⁸ Kitsikis, *a.g.e.*, s.18, 31; Renouvin, *a.g.e.*, s.328; Jaeschke, *a.g.e.*, s.2, 60; Gürün, *a.g.e.*, s.17

¹⁷⁹ Y.T. Kurat, *a.g.e.*, 86, s.60

¹⁸⁰ Gürün, *a.g.e.*, s.33; Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.164; Zeki Sarıhan, *Kurtuluş Savaşı Günlüğü, Mondros'tan Erzurum Kongresine*, c. 1, Ankara-1982, s.77

¹⁸¹ Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.164-165

¹⁸² Gürün, *a.g.e.*, s.22; Akyüz, *a.g.e.*, s.45-46

taleplerini dinî ve şahsî açıdan desteklemesi neticesinde ¹⁸³ Paris Barış Konferans'ında İzmir ve arka bölgesinin Yunanlılar'a verilmesi kabul edilmiş ve bu karar İtilâf devletleri tarafından dünya kamuoyuna bir "genel güvenlik meselesi" olarak takdim edilmiştir. ¹⁸⁴

2 Mayıs 1919 günü İtalyanlar'ın İzmir'e bir filo gönderdikleri ve İzmir'i işgal edecekleri konusunda Yunanlılar tarafından ortaya atılan rivayetlerin dolaşmaya başlaması ¹⁸⁵ üzerine müttefikler durumuna müdahale etme kararı almışlar ve "Türkler'in yeni bir hıristiyan katliamına giriştiği" ve Batı Anadolu'daki Rumlar'ın "Türkler'in baskısına maruz kaldığı" ¹⁸⁶ şeklinde aslında tamamen asılsız ve doğrudan doğruya her zaman yapıldığı gibi istilâ düşüncelerini gizlemeye yarayan yalanlarla 6 Mayıs 1919 günü, Konferans, İtalyanlar'ın bulunmadığı bir toplantısında Yunanlılar'ın İzmir'i işgal etmeleri kararını alıyor. ¹⁸⁷ 15 Mayıs 1919 günü de tamamıyla "haçlı saldırısı görünüşünü alan" Yunan işgali bütün vahşetiyle başlatılıyor. ¹⁸⁸

İzmir güvenlik gerekçesiyle Yunanlılar tarafından işgal edilirken, Milletlerarası Komisyon'un 7 Ekim 1919 tarihli raporunda da belirtildiği gibi aslında, "Mütareke'den beri Aydın Vilâyetinde hıristiyanlar tehlikede değillerdi. Güvenlik şartları, mütarekenamenin 7.maddesine dayanarak İzmir'in işgalini gerektirmez. Asayişin korunması için yapılan işler, gerçekte, bir ilhâkın bütün şekillerini göstermektedir. ¹⁸⁹

---

¹⁸³ Y.T. .Kurat, *a.g.e.*, c.2, s.84

¹⁸⁴ Gürün, *a.g.e.*, s.284

¹⁸⁵ *Aynı eser*, s.60

¹⁸⁶ Akyüz, *a.g.e.*, s.44; Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.35-36

¹⁸⁷ Gürün, *a.g.e.*, s.78-81

¹⁸⁸ Akyüz, *a.g.e.*, s.47; Ahmed Rıza, *a.g.e.*, s.38

¹⁸⁹ Bıyıkoğlu, *a.g.e.*, c. 1, s.4

II. BÖLÜM

HAREKET-İ MİLLİYE REDD-İ İLHAK CEMİYETİ

VE

KUVA-YI MİLLİYE CEPHELERİNİN KURULUŞU

I- Mütarekeden İzmir'in İşgaline Kadar Karasi Sancağı

1- Karasi Sancağı'nda Genel Durum

İkinci Meşrutiyet döneminde, Hüdâvendigâr Vilâyeti'nden ayrılarak “müstakil sancak”¹⁹⁰ haline getirilen Karesi Sancağı¹⁹¹, 1. Dünya Savaşı sırasında ve Mütareke döneminde oldukça karışıklık içinde bulunmaktaydı.

Savaş sırasında devlet otoritesinin zayıflamış olmas sebebiyle memleketin diğer bölgelerinde olduğu gibi Karesi Sancağı dahilinde de asayiş iyice bozulmuştu. Bölgede türeyen çeteler, halkın mal ve can güvenliğini tehdit etmekteydi. Asayişsizliğin çok fazla olduğu köyler bir yana şehir merkezinde bile asayiş iyice bozulmuş, halk şehrin kenarındaki tarlalarına emniyet içinde gidemez hale gelmişti.¹⁹²

¹⁹⁰Müstakil Sancak, bir vilayete değil de doğrudan doğruya dahiliye nezaretine bağlı sancak demektir.

¹⁹¹ Osmanlı Devleti'nin idari sistemine, Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlı bir sancak olarak giren Karasi Sancağı, sonra Hüdâvendigar Vilayetine bağlanmıştır. Bir ara Manisa ile bir ara da Biga Sancağı ile birleştirilerek vilayet haline getirilmişse de tekrar Hüdâvendigar vilayetine bağlanmıştır. 15 Hazran 1325/1908 tarihinde müstakil sancak haline getirilmiştir. Karasi Sancağı, bu dönemde, merkez kaza Balıkesir'le birlikte, Ayvalık, Bandırma, Edremit, Burhaniye, Erdek, Gönen, Sındırgı ve Balya olmak üzere toplam 9 kaza, 24 nahiye ve 915 köyden meydana gelmektedir. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Karasi Tarihçesi*, Vilâyet Matbaası, Balıkesir; *Ses*, 27 Şubat 1335/1919 No 20,

¹⁹² *Ses*, 17 Teşrinievvel 1334/1918, No 1; Feyzi Hatipoğlu, *Balıkesir' de Kuva-yi Milliye Nasıl Teşekkül Etti?*, Balıkesir Postası, 14 Mart 1945, No 641; Mehmet Vehbi Bolak, *Kuva-yi Milliye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuva-yi Milliyeciler Nasıl Çalıştı*, Balıkesir Postası, 14 Nisan-2 Mayıs 1950

Karesi Sancağı, gerek içinde bulunduğu âsayışsızlık ve gerekse bölgenin özelliği sebebiyle memleketimizin düşman işgal tehditlerine en çok maruz bulunan bölgelerinin başında geliyordu. Karesi Sancağı kaderinin doğrudan doğruya İzmir bölgesine (Aydın Vilâyeti) bağlı olması yanında bilhassa Çanakkale Boğazı, Marmara ve Ege Denizine kıyısı olması açısından, bir taraftan Yunanlıların, diğer taraftan da doğrudan doğruya İtilâf devletlerinin açık tehditlerine maruz bulunuyordu. Bölge bilhassa Yunanlılar'ın asırlardır göz diktikleri bir yer olup, iddialarına göre burası onlar için, "üçbin seneden beri Yunanistan'a günâgün (çok çeşitli),esbâb(sebepler) ile merbût(bağlı)" bir bölgeydi.¹⁹³

İşte bu şekilde hem içten, hem de dıştan gelen büyük tehditlerle karşı karşıya bulunan bölgede halk gerçekten şaşırılmış bir vaziyette, ne yapacağını, başına nelerin geleceğini bilememenin endişe ve şaşkınlığı içerisinde âdeta bir kurtarıcı bekler gibidir.¹⁹⁴ Fakat bir yerde beklediğini aradığını bulamamanın ümitsizliği içinde tevekkülle, "kadere rıza gösterme eğiliminde idi."¹⁹⁵

Mütarekenin imzalandığı tarihten İzmir'in işgaline kadar geçen süre içerisinde bölgenin en önemli merkezi olan Balıkesir'de bazı renksiz ve sönük kıpırdanışlar dışında "Milli Hareket" bakımından pek önemli bir faaliyet görülmezse de¹⁹⁶ bilhassa Körfez bölgesinde, yani Ayvalık, Edremit, Havran ve Burhaniye havalisinde daha Mart 1919 başından itibaren çok ciddi mücadele hazırlıklarına girişilmiş, Sancak dahilinde "Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhak" cemiyetleri kurularak¹⁹⁷ Yunan tehditlerine karşı tedbir alınmaya başlanmıştır. İlk faaliyetlerin burada başlamasının en önemli sebebi Rumlar'ın bölgeyi çok eskiden beri üs olarak kullanmalarındır. Rumlar, daha 1803 yılında Ayvalık 'ta kurdukları bir cemiyet vasıtasıyla Yunanistan'ın bağımsızlığına yol

---

¹⁹³ *Doğru Söz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1

¹⁹⁴ Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 14 Mart 1945, 641

¹⁹⁵ Sabahattin Selek, *Milli Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)*, c. 1, Örgün Yayınları, İstanbul-1982, s.216

¹⁹⁶ Selek, *a.g.e.*, c.1, s.216

¹⁹⁷ *Ses*, 13 Mart 1335/1919, No 22; Gıyas Yetkin, *Kuruluşundan Bugüne Edremit'te Olup Bitenler*, Balıkesir-1957, s.34-35

açan isyan faaliyetlerini buradan başlatmışlar ve 1821 yılında meydana gelen Mora İsyanı'nından itibaren burada sistemli bir şekilde faaliyet göstermişlerdir.¹⁹⁸

İzmir'in işgalinden sonra ilk savunma merkezleri, başlangıçtaki suskunluğuna rağmen Balıkesir, Bandırma ve yine Balıkesir'den teşkilâtlandırılan Soma bölgesinde ortaya çıkmıştır.¹⁹⁹ İzmir'in işgali sonrasında hemen başlayan yoğun çalışmalarla Haziran ayı başında ilk Kuya-yı Milliye birliklerinin kurulmuş olduğunu dikkate alırsak bazı eserlerde geçen, "bölgenin Milli Mücadele yolunda derlenip toparlanması hızlı olmamıştır." şeklindeki değerlendirmelere katılmak pek mümkün değildir.²⁰⁰

2- Âsayış Meselesi ve Rum Propagandaları

Mütarekenin imzalandığı haberi Balıkesir'de hükûmetin, 2 Kasım 1918 tarihinde vilâyetlere yaptığı tamimle öğrenilmiştir. Mütareke hakkında tafsilâtlı bilgi ise 17 Ekim 1918'den itibaren Balıkesir'de, Çantay-zade Hasan Basri Efendi tarafından çıkarılmakta olan "Ses gazetesi"nde yer alan yazılardan öğrenilmiştir. Mütareke haberi memleketin her tarafında olduğu gibi burada da sevinç uyandırmış; Mütareke hükümlerinden bazılarının ağır olmasına rağmen endişe edecek bir durumun olmadığı, Ses gazetesinde hükûmetin resmî açıklamalarına da yer verilerek halka anlatılmaya çalışılmış, iyi bir Barış Antlaşması imzalanmasının mümkün olduğu, bunun için de gelişmelerin sükûnet ve itidalle takip edilmesi gerektiği halka tavsiye edilmiştir.²⁰¹

Fakat uzun zamandır devam eden ve memleketin harap olmasına sebep olan savaşın bitmiş olmasından halkın duyduğu sevinç çok uzun sürmemiştir. Çünkü bölgede

¹⁹⁸Rahmi Apak, *İstiklal Savaşında Garp Cephesi Nasıl Kuruldu*, Güven basımevi, İstanbul-1942, s.57

¹⁹⁹Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.271, n.160

²⁰⁰Selek, *a.g.e.*, c.1, s. 216; Mahmut Goloğlu, *Millî Mücadele tarihi, Sivas Kongresi*, 2.kitap, Başnur Matbaası, Ankara 1969, s.47

²⁰¹*Ses*, 7 Teşrinisani 1334/1918, No 4, s. 1, "Bu şartlar 25 maddeden ibarettir ve hakikaten ağırdır. Fakat iyice okunulunca çoğunun askeri mahiyette olduğu görülür. (...) Fakat bunlar temelli değil, muvakkattir ve sırf askeri düşüncelerle yapılmış şeylerdir. (...) Yalnız onların emniyetlerini bozacak bir hal çıkarsa herhangi bir sevk-ül-ceyş noktasının ve Altı Vilayet de (...) yine bir kargaşalık belirirse oralar da İtilafçılarca işgali karar altına alınmıştır. İnşallah milletimiz gözünü dört açar da bir karışıklık çıkmasına meydan vermez. Mütarekede daha bazı ağır ve üzücü maddeler de yok değildir. Fakat biz bunlardan şimdilik me'vus olmuyoruz. Eğer memleketimizde sükuneti muhafaza edebilir de sulh masasının başında büyük adamlarımız uyanık bulunurlarsa hakimiyet hakkımıza dokunulmaması pek ziyade ihtimal içindedir ve inşallah hükümet ve milletimiz de buna muvaffak olacaktır."

çetelerin faaliyetlerini arttırmaları ve bilhassa Rum çetelerinin bölgeyi birinci derecede faaliyet sahası haline getirmesi bir yandan âsaiyşsizliği tırmandırırken , diğer yandan da bölgeye yabancı müdahalesinin yapılacağı, hattâ bölgenin Yunanistan'a verileceği söylentileri ortalıkta dolaşmaya başlamıştır.

Bölgede yaşayan Rumlar, Mütarekenin ortaya çıkardığı otorite boşluğundan istifade ederek Türkler'e karşı şımarıkça faaliyetlerin içine girmiş, bu yetmiyormuş gibi bölgede hayatlarının tehlikede olduğu iddialarını ortaya atarak, böyle bir müdahalenin sebeplerini hazırlama yoluna girmişlerdir. Bu faaliyetlerin gayesi müslüman halkı göçe zorlamak, dışarıdan göçmen adı altında getirdikleri Rumlar'ı buralara yerleştirerek nüfus çoğunluğunu ele geçirmek ve böylece de müdahale şartlarını ve bölgenin Yunanistan'a bağlanmasının gerekçelerini hazırlamaktır.

Bu kargaşa ve âsaiyşsizliğin had safhaya ulaşması üzerine konu, artık İstanbul gazetelerinde de ele alınmaya başlanmış, bunu üzerine bölgede eşkiya takibi işine ağırlık verilmiş; böylece İtilaf devletlerinin âsaiyşsizlik gerekçesiyle bölgeyi işgal etmesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır. Bunun için de bizzat Umum Jandarma Kumandanı Miralay Refet Bey, yanına kâfi miktarda kuvvet olarak eşkiya takiplerini idare etmek üzere Balıkesir'e gelmiştir.²⁰² Ayrıca, Bursa-Çanakkale-Balıkesir Bölge Jandarma Kumandanlığına Miralay ve Müfettiş Hilmi Bey, Kumandan Yardımcılığına da Binbaşı Anzavur Ahmet Bey tayin edilmişlerdir.²⁰³

Bu gelişmelere paralel olarak Mütareke uygulamalarını kontrol için görevlendirilen İtilâf devletleri mümessilleri ile kontrol müfrezeleri de Karasi Sancağı dahilindeki görev yerlerine gelmeye başlamışlardır. Balıkesir İstasyonu ve Balya Fransız kuvvetleri tarafından işgal edilirken silâhlı bir İngiliz birliği Balıkesir'e gelip yerleşmiştir.²⁰⁴ Akçay gümrüğüne de bir subay ile dört İtalyan askeri gelmiş²⁰⁵ , Ayvalık'a da Binbaşı Smith konutasında bir İngiliz birliği yerleşmiştir.²⁰⁶ Gerek bu

---

²⁰²Ses, 31 Teşrinievvel 1334/1918, No 3

²⁰³Ses, 7 Teşrinisani 1334/1918, No 4

²⁰⁴Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 14.3.1945, No 641

²⁰⁵Yetkin, *a.g.e*, s.34

²⁰⁶Ses, 27 Şubat 1335/1919, No 20,

işgaller ve gerekse ordudan firarların artması ile devlet otoritesinin zaafa uğraması ülkede bir iktidar boşluğu doğmuştur.²⁰⁷ Bunun sonucu olarak da âsâyîsizlik ve şikâyetler iyice artmıştır.²⁰⁸ Bu durumdan en fazla Türk köylülerinin zarar görmesine ve bunun da sebebinin bölgede faaliyet gösteren çok sayıdaki Rum çetesi olmasına rağmen en fazla ses çıkaranlar ve şikâyette bulunanlar Rumlar'dır.²⁰⁹ Sayıları 3000'i aşan şakiler, köyleri basıp akla hayale gelmeyen zulüm ve işkenceler yapmaya başlamıştır.²¹⁰ Buna karşı Mütareke'den sonra çıkarılan genel aftan sonra başta Çerkez Ethem olmak üzere 422 müslüman çete üyesi ve asker kaçağı silâhını bırakarak aman dilemiş, Aralık ayı başlarında bunların sayısı 1300 'e ulaşmıştır.²¹¹ Meydanı iyice boş bulan Rum çeteleri iyice azmış, güpegündüz köy ve nahiyeleri basarak Türkler'i işkencelerle öldürürken, "Ey Türkler, sizi tamamen imha edeceğiz" diye açıktan tehditler savurmaya başlamışlardır.

Savaşın yaralarının sarılması, huzur ve sukûnun sağlanmasını bekleyen Balıkesirli'ler savaş sırasında isyan ettikleri için sahil bölgelerinden içerilere doğru sürülmüş olan Rum ve Ermeniler'in geriye dönmeleri ile yeni bir karışıklığın içine düşerken bölgede asıl büyük karışıklık Balkan Savaşları'ndan sonra Ege adalarına ve Yunanistan'a gitmiş olan Rumlar'ın ve bunların yanında göçmen adı altında silâhlı çetelerin bölgeye sokulmasıyla daha büyük karışıklıklar ortaya çıkmıştır. Batı Trakya'dan Yunanistan tarafından zorla çıkarılan ve Yunanistan' la yapılan anlaşma üzerine Rumlar'ın boşattıkları evlere yerleştirilmiş olan Türk göçmenlerin bu evlerden çıkarılması üzerine binlerce Türk evsiz, açıkta kalmış, bu insanlar için yeni bir göç durumu ortaya çıkmıştır.

---

²⁰⁷Tarik Zafer Tunaya, *Türkiye'de Siyasal Partiler*, c.2, (1918-1922) İkinci baskı, Hürriyet Vakfı yayınları, İstanbul-1986, s.7

²⁰⁸Hasan Basri Çantay, *Kara Günler ve İbret Levhaları*, İstanbul-1965, s.153

²⁰⁹*Ses*, 17, 24, 31 Teşrinievvel 1334/1918, No 1, 2, 3, vd.

²¹⁰Çantay, *a.g.e.*, s.62

²¹¹*Ses*, 12 Aralık 1334/1918 No 9, s.1

Yunanlılar ve Rumlar, içinde bulunulan durumu daha da ağırlaştırarak ve halkı canından bezdirecek yeni bir takım iddialar ortaya atmışlar ve bu konuda yoğun bir propaganda faaliyetlerini başlatmışlardır. Bölgedeki toprak taleplerini haklı sebeplere dayandırmak ve bir an önce bölgenin Yunanistan'a ilhakını sağlamak âsayaşsızlık gerekçesinden faydalanmak için çeteler kurmakta ve saldırgan olmalarına rağmen kendilerini mazlum göstermeye çalışmaktadırlar.²¹²

Bu arada katliâm iddiaları gündeme getirilmiştir. Nitekim Rum Mesubu Emanuelidi Efendi ve on arkadaşı 4 Kasım 1918 günü Meclise verdikleri bir takrirle Türkiye'de yaşamakta olan 550.000 Rum'un katledildiğini,²¹³ "kırk asırdan beri memleketin yegâne âmil-i medenî-si bulunan Rum unsurundan 250.000 kişinin hudut haricine sürülmüş" olduğunu²¹⁴ ileri sürerek Yunanistan'a ilhak etmek istedikleri bu topraklar üzerinde nüfuslarının az olmasının katliam ve sürgünler neticesinde ortaya çıktığını iddia etmekte, yeni katliam tehditlerinden bahsederek de işgali çabuklaştırmaya çalışmaktadırlar.

Yunan propagandasına paralel olarak İzmir ve İstanbul gazetelerinde Karasi Sancağı'nda "İttihatçı ve Ocakçı" çetelerinin kurulduğu haberleri yer almaya başlamıştır. Aslında bölgede Rum çeteleri, Ermeni çeteleri ve yağma ve hırsızlık gibi şahsi menfaatleri için faaliyet gösteren bir takım müslüman çetelerinden başka siyasi maksatlı hiç bir çeteye rastlanmamakla birlikte bu iddialar yeni katliam iddialarını doğrulamak için ortaya atılan yalanlardır.

Millî Mücadele boyunca Kuva-yı Milliye birliklerine ve Müdafa-i Hukuk hareketine çetecilik ve ittihatçılık isnadında bulunanlar bu yalanlarını Talât Paşa'nın, bir münasebetle söylediği, "ister istemez çeteciliğe başlayacağız" sözlerine dayandırmaktadırlar.²¹⁵ Mutasarrıf Hacı Muhittin ve Mutasarrıf Hasan Vassaf Beyler'in de açıkça ortaya koydukları gibi Balıkesir'de ve çevresinde siyasî maksatlı Türk çetesi

²¹²Bıyıköğlü, *a.g.e.*, c. 1, s.134

²¹³*T.İ.H.*, c.2, k. 1, s.124; Bu iddialar ve cevabı için ayrıca Bkz. *Ses 14* Teşrinisani 1334/1918, No 5

²¹⁴Tayyib Gökbilgin, *Millî Mücadele Başlarken, Mondros Mütarekesinden Sivas Kongresine.*, 1.Kitap, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.-1959, s.6

²¹⁵Gökbilgin, *a.g.e.*, 1.kitap, s.8, n.1

bulunmamasına rağmen Köylü Gazetesi, "İttihatçılar Karesi ve havalisinde hükûmeti müşkilâta sokmak için çeteler yapmışlardır. Tertip edenlerin şiddetle takibine başlanmıştır", demesine rağmen gerçekte ise Karesi Sancağı dahilinde böyle bir faaliyet olmadığı gibi yakalanıp cezalandırılan kimse de yoktur.²¹⁶

Bir İstanbul gazetesi ise, Ocakçıların (Türk Ocağı mensuplarının) Karesi ve civarı ahalesinde çeteler teşkil etmiş olduğu ve hükûmeti icraatten alıkoyduğu ve oyaladığı için tertip edenlerin yakalanarak cezalandırılmaya başlandığını yazmaktadır.²¹⁷ Ses gazetesi bu habere verdiği cevaptai "Ocakçıların Karesi ve civarında çetesi olmadığı gibi, Mutasarrıf Hacim Muhittin Bey' in gayretleri ile teslim olan 1500 kadar şakinin de gerçekten siyasi bir maksatları olmamıştır." denilmektedir.²¹⁸

Savaş içinde 250.000 Rum'un sınır dışına çıkarıldığı ise büyük bir yalandır. Çünkü 1.Dünya Savaşı sırasında Edremit havalisinde Rumlar ilk defa 17 Mayıs 1914 'te isyan etmiş, bu isyanlar savaş sırasında da devam ettiği için "isyan etmek ve casusluk etmek" gibi ihanetleri tahakkuk eden Rumlar,²¹⁹ Marmara, Paşa limanı ve Ekinlik adalarıyla diğer sahil bölgelerinden iç kısımlara doğru göç ettirilmişlerdir. Adalardaki 20.000 Rum'dan bir kısmı Balıkesir'e, bir kısmı Kirmasti (Mustafakemalpaşa)'ye nakledilmiş, diğerleri yerlerinde kalmıştır. Ayvalık Rumları'ndan 8.000'i Balıkesir'e, 2.000'i Bursa'ya, 5.000'i de İzmir'e sevk edilmiştir. Çanakkale'den de toplam 3.000 Rum Balıkesir'e gönderilmiştir.²²⁰ Görüldüğü gibi sınır dışı edilen Rum bulunmadığı gibi, iç kısımlara gönderilenler de Mütareke ile birlikte yerlerine dönmüş, İzmir'e gönderilmiş olan Ayvalıklı Rumlar da Mütareke üzerine deniz yolu ile yerlerine gönderilmişlerdir.²²¹

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı gibi katliam ve sınır dışı edilme olayları bir düzmededen ibarettir. Rumlar mazlum olduklarını ve haksızlığa

---

²¹⁶Ses, 20 Şubat 1919, No 19

²¹⁷Sabah, 18 Şubat 1335/1919, No 10510

²¹⁸Ses, 27 Şubat 1335/1919, No 20

²¹⁹İ.Hakkı Varnalı, *Hatırat*, Balıkesir Ekspres,2 Mart 1962,s.2

²²⁰Ses, 14 Teşrinisani, 1334/1918, No 5

²²¹Bıyıkoglu, *a.g.e.*,c.1, s.131

uğradıklarını ileri sürerek hedeflerine ulaşmaya çalışmaktadırlar. Bu konuda İtilâf devletlerinden gördükleri destekle de bu faaliyetlerine hız vermişlerdir.

Rum ve Ermeni gazetelerinde Aydın Vilâyeti ile Karesi Sancağı'nın Yunanistan'a verileceği haberlerinin açıktan açığa yazılmaya başlaması halk arasında tedirginliğe yol açınca²²² İzmir Valisi Nureddin Paşa 22 Şubat 1919'da Harbiye Nezareti'ne müracaatla tedirgin olan halkın aydınlatılması maksadıyla durumun açıklanmasını istemiş, Harbiye Nezaretinden gelen cevapta ise bu haberlerin, Türkler'i bölgeden kaçırmak ve Hıristiyan çoğunluğunu sağlamak gayesiyle yayıldığı belirtilmiştir.²²³

Çok yönlü bir saldırı karşısında kalan Karasi Sancağı ahâlisi, yapılan menfi propagandanın da etkisiyle ne yapacağını, nasıl davranacağını bilememenin çaresizliği içerisinde, olacakları tevekkülle beklemeye başlamıştır. Memleketteki bu belirsizlik durumunun İzmir'in işgaline kadar devam etmesinin sebebi, bölgede halka liderlik edecek, onu arkasından sürükleyecek kuvvetli bir liderin ortaya çıkmamış olmasıdır.²²⁴ Gerçi bölgedebu arada birtakım çalışmalar yapılmış, fakat bunlardan arzu edilen sonuç elde edilememiştir. Bu çalışmalardan en önemlilerinden biri, Edremit çevresinde 'Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti' nin kurulması, bir diğeri de İzmir'de 'Büyük Batı Anadolu Kongresi' nin toplanmasıdır.

3- "Edremit, Burhaniye ve Havâlisi Müdafaa-i Hukûk-ı Millîye Cemiyeti" nin Kuruluşu ve Edremit Mitingi

Batı Anadolu üzerindeki tarihi emellerini gerçekleştirmek isteyen Yunanlılar bu konudaki siyâsî ve diplomatik faaliyetlerine hız verince bu faaliyetler nihayet, 1919 yılı başında etkisini göstermeye başlamıştır. Yunanlılar'ın gerek dünya kamuoyunu, gerekse Türkler'i etkilemek maksadıyla çıkarttığı söylentiler basına da intikal etmiştir. Rum ve

²²²Ses, 13 Şubat 1335/1919, No 18

²²³Bıykoğlu, *a.g.e.*, c.1, s.137-138

²²⁴Apak, *a.g.e.*, s.51-57

Ermeni gazeteleri, başta Ayvalık olmak üzere Balıkesir'in de içinde bulunduğu bir bölgenin Yunanistan'a verileceğini açıktan açığa yazmaya başlamıştır.²²⁵

Karasi Sancağının Yunanistan'a verilme ihtimalini gözönüne alan Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey, Burhaniye Kaymakamı Özdemir Salim Bey, Pelitköylü Mehmet, Ayezmentli Nazmi, Kırkağaçlı Mehmet Emin, Rûhi Naci, Muzaffer Süreyya ve Avni İsmail gibi vatanseverlerin önyak olmasıyla körfez bölgesinde Yunan tehdidine karşı teşkilatlanma başlatılmıştır. Böylece, Karasi Sancağı dahilindeki ilk "Müdafaa-i Hukuk" faaliyeti olan, "Edremit, Burhaniye ve Havâlisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti" kurulmuştur. Cemiyetin müteşebbis heyeti 4 Mart tarihinde Kâtib-i Umûmî Avni İsmâil imzasıyla gazetelere gönderdiği basın bildirisinde, "Edremit, Burhaniye ve Havâlisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti" nin kurulduğunu ilân ederken, gayelerinin "Türk'ün son zamanlarda tehdit altında görülen haklarını icabına göre her türlü casıtaya müracaatla korumak" olduğunu belirtip, "Cemiyetin, siyasî parti düşüncelerinin üzerinde Vatan'ın yüksek menfaatlerini şiar edindiğini" açıklamışlardır. 5 Mart 1919 günü büyük bir miting tertip ederek, "bölge ahalisinin başka bir devletin hakimiyeti altında yaşamayı istemediğini, böyle bir ihtimalin ortaya çıkması halinde ise bunu kabul etmektense ölmeye razı olduklarını ve mutlaka Osmanlı sancağı altında yaşamaya yemin ettiklerini" ilân etmişlerdir.²²⁶

Cemiyet düzenlediği bu mitingden sonra 6 Mart tarihinde Hariciye Nezareti ve Padişah' a çektikleri telgraflarla yayınlanan miting beyannamesinin bir suretini dünya kamuoyuna duyurulması ricasıyla gazetelere göndermişlerdir. Gazetelerde yayınlanan bu telgraf lar ile beyannamenin metinleri aşağıda verilmiştir.

a- Edremit'ten Hariciye Nezaretine Çekilen Telgraf

Beşyüz küsür seneden beri vahdet-i milliye ve kavmiyyemizle Osmanlı Hükûmeti'ne merbûtiyetle Osmanlı olarak yaşadığımız halde, sulh konferansınca

²²⁵Ses, 13 Şubat 1919, No 18

²²⁶Ses, 13 Mart 1335/1919, No 22

memleketimizin bir hükûmet-i ecnebiyyeye itâ edileceğini evrâk-ı havâdisde gördük. Muhîtimizdeki gayr-i müslim nüfusun miktârı Midilli adası ahâlisinden olup, kırk seneden beri kazâmıza gelerek burada tevattun etmiş ve elyevm yine maskat-ı re'slerine muhâceret eylemiş olanların avdeti takdîrinde bile nüfûs-ı islâmiyyeye nisbetle ancak sekizde birini ve umûm livâmız i' tibâriyle onda birini teşkil eyledikleri halde, bu miktar gayr-ı müslimin vücûd-ı idâremizin tebdîline sebep olamayacağını ve şevketli vatanımızın bir hükûmet-i diğere bahşına bir hak veremeyeceği gibi cihânın teşne bulunduğu sulh-i umûmiyyeyi dahi işkâl eyleyeceği cihetle Vilson Nazariyyesi dâiresinde hukûk-ı milliye ve islâmiyyetimizin muhâfazası esbâbının istikmâl buyurulmasını kemâl-i ehemmiyetle istirhâm eyleriz"²²⁷

b- Edremit'ten Padişaha Çekilen Telgraf

"Dün bir seyl-i birûşan-ı hiddet hâlinde tecemmu' eden binlerce Edremit ve civarı ahâlisinden halk, izdiyad-ı umur-ı şâhânelerive şân-ı şevket-i hümayunlarının küngüre-i islâmiyyet ve osmâniyânda eş'arız satvet olması duâ-yı hâlisini bâr-gâh-ı samedânîye refeyledikten sonra fevk-al-âde müzâheret-i milliye ile Osmanlı Sancağının sâye-i refetinden ve büyük tarihinin agûş-ı mukaddesi ve vefâkârisinden ayrılmayacağı ahd-û misâk ve havâlimiz hakkında ecânibin seyreyledikleri gayr-i meşrû-hırs ve mütâlebâtâ girden dâde-i rızâ olmaktansa ölmeğe arz-ı iştiyâk eylemiş olduğunuzun ve her zaman zerre-i hâkı islâm ve Türk kanı olan sevgili yurdumuzun başka tâbiyyet ve hâkimyet kabul edemeyeceğini nezd-i cenâb-ı hümayûnlarında ma'lum olmak üzere ma'rûzât-ı abidânemizdir. Fermân sevgili Pâdişâhımızındır."²²⁸

Umûm Edremit ve Havâlisi Halkı Namına

Hey'et-i Müteşebbiseden

Ruhi Nâci

Muzaffer Süreyya

Avni İsmail

²²⁷ *Ses*, Aynı tarih ve numara

²²⁸ *Hâdisat*, 8 Mart 1335/1919, No 74

c- Edremit'ten Bütün Cihana HitabenÇekilenTelgraf

"Dün vakt-i zuhûrda Edremit ve civarı ahâlisinden binlerce halk tecemmu'ederek fevk-al-âde tezâhûrât-ı milliyye ile ile-l-ebed Osmanlılar Sancağının sâye-i şefkatinde yaşamağa ahd-û mîsâk ve beşyüz seneden beri bu vatan için îsâr-ı kûn-hayat eyledikten sonra ecânibin perverde ettikleri bâtil hakka ihtiyâr-ı sükût ve rızâdan ise ölmeğe arzı iştiyâk eylediğimizin bütün sekene-i cihâna ilân ve iblâğı bâbında her nev'i vesâit-i siyâsiyeden hissemend buyurulmamız himemât-ı siyânetkârâneleriyle müeyyed olması dilhâkımızdır. Ferman.²²⁹

Umûm Edremit Havalisi

Halkı Namına : Hey'et

Edremit, Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti, Mart ayı başında yaptığı bu büyük miting'den sonra mart ayı içerisinde tekrar bir miting düzenlemiş, Müdafaa-i Hukuk olan ismini'de "Redd-i İlhak" olarak değiştirmiştir.²³⁰ Edremit Kaymakamı Hamdi Bey ile Burhaniye Kaymakamı Özdemir Salim Beyler bu çalışmalarından dolayı Hükûmet tarafından görevden alındıktan sonra, bölgeden ayrılmamışlar, birer vatandaş olarak müdafaa hazırlıklarının organizesine devam etmişlerdir. Muhtemel bir Yunan işgalinde ordu birliklerinin kullanılamayacağını anlaşımsından sonra bölgenin savunmasını üstlenecek "Kuva-yı Milliye" birliğit eşkil etmeye başlamışlardır. Mayıs ayının son haftası içerisinde teşkil edilen bu kuvvetler 29 Mayıs 1919 günü Yunan işgaline karşı 172. Alay birliklerimizle birlikte çarpışmışlardır.

4- İzmir'de Toplanan "Büyük Batı Anadolu Kongresi"

Mütareke döneminin en önemli faaliyetlerinden biri de, hiç şüphesiz mahalli mücadeleleri belli bir çalışma düzenine kavuşturan, kopuk ve birbirinden ayrı olarak

²²⁹ *Hâdisât*, aynı tarih ve numara

²³⁰ Yetkin, *a.g.e.*, s.35; Sarıhan, *a.g.e.*, c.1, s.175

çalışan müdafaa gruplarını birleştirerek mahallî mücadelerden topyekûn bir " Millî Mücadele" çıkaran kongrelerdir.

İşte, İzmir'de toplanan "Büyük Batı Anadolu Kongresi", Millî Mücadele'nin hazırlık döneminde toplanmış olan ve farklı gayeler için çalışan kongreler grubunun bir bölümünü teşkil eden, "Batı Anadolu Kongreleri"nin ilkidir.²³¹

İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin 13 Mart 1919 günü yaptığı toplantıda kurulan "Hey'et-i İstişâre" nin, Batı Anadolu'daki, "Millî gayeleri bir noktada toplamak" amacıyla yapılmasını kararlaştırdığı kongreye Balıkesirliler, büyük ümit bağlamışlardı. 17 Mart tarihinde²³² İzmir'de toplanan ve Batı Anadolu vilâyet ve sancaklarının merkez ve kaza belediye reisi, müftü ve seçilmiş temsilcileriyle değişik kuruluşların temsilcileri ve gazetecilerin katıldığı bu kongre, "İzmir Müdafaa-i Hukuk Kongresi", "Büyük Redd-i İlhak Kongresi" veya sadece "Büyük Batı Anadolu Kongresi" adıyla anılır.²³³ İzmir Valisi Nurettin Paşa'nın teşvik ve yardımlarıyla toplanan kongreye Karesi Sancağı yanında bütün Batı Anadolu Vilâyet, sancak ve kazalarının temsilcileri katılmıştır.²³⁴

Kongre Başkanlığı'na İzmir belediye Reisi Hacı Hasan Paşa, İkinci Başkanlıklar'a da, Balıkesir Belediye Reisi Hafız Mehmet Emin, Manisa Belediye Reisi Bahri, Aydın Belediye Reisi Emin, Denizli Belediye Reisi Hacı Tevfik ve Muğla Belediye Reisi Ragıp Beyler seçilmişlerdir. Kongre Umûmî Kâtipliğine Cami Bey getirilmiştir.²³⁵ Kongre, Nurettin Paşa'nın görevden alınmış olması sebebiyle zaten güçlü bir desteğini kaybetmiş iken, bir de bu kongreyi, "yıkılması gereken bir İttihatçı sistemi" olarak değerlendiren "Hürriyet ve İtilâf Fırkası" İzmir Merkezi, maksadından ayrılarak

---

²³¹Şerafettin Turan, *Kurtuluş Savaşında Kongreler*, Cumhuriyetin 50.Yıldönümü Semineri, Seminere Sunulan Bildiriler, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975, s.148-150

²³²Kongre Tarihi bazı kaynaklarda 2 Mart olarak gösterilir. Bkz.Bıyıkçoğlu, *a.g.e*, c.1, s.134; Fahri Belen, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1983, s.29

²³³Sarıhan, *a.g.e*, c.1, s.174; Gothard Jaeschke,*Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi, Mondrostan Mudanya'ya Kadar* (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1970, c.1,22

²³⁴*Sabah*, 18 Mart 1335/1919, No 19538

²³⁵Celal Bayar, *Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş*,c.5, Baha Matbaası, İstanbul-1967, s.1630

iç politika ile meşgul olduğu gerekçesiyle boykot ederken ayrıca kongreyi, bir siyasi parti faaliyetiymiş gibi göstererek zaafa uğratmağa çalışmıştır.²³⁶

37'si Belediye Reisi, 37'si Müftü olmak üzere toplam 165 kişinin katıldığı bu kongreye²³⁷ Karesi Sancağı dahilinden 25 kişi iştirak etmiştir.²³⁸ Erzurum Kongresinden sonra en büyük kongre olmasına rağmen²³⁹ bu kongrenin, Millî Mücadele içerisinde çık önemli bir etkisinin olduğu söylenemez.²⁴⁰

19 Mart günü çalışmalarını tamamlayan kongrede "İzmir ve Ege'nin her bakımdan, Wilson Prensiplerine göre Türk olduğu ve Türk kalması lâzım geldiğini"²⁴¹ anlatmak maksadıyla İtilâf Devletleri temsilcilerine verilmek üzere bir muhtıra hazırlanmasına; Padişah'a²⁴² ve Paris Barış Konferansına birer heyet gönderilmesine karar verilmiştir. Balıkesirli heyet bütün çırpınmalarına rağmen bunun dışında bir karar aldıramadığı için bu kongreden üzgün dönmüş²⁴³ Kongrenin 20 Mart günü İtilâf Devletleri temsilcilerine gönderdiği muhtırada, "Türk Milleti, tehlikelere karşı kendini koruma kararındadır."²⁴⁴ denilmektedir. Bu karar, bazılarınca bir silâhlı karşı koyma kararı²⁴⁵ gibi yorumlanırken bunu gerçekleştirecek bir teşkilâtın kurulmaması yanında her tarafta, "Müdafaa-i Hukuk" ve "Redd-i İlhak" cemiyetlerinin kurulması kararı bile, İzmir'in işgaline kadar uygulanma imkânı bulamamıştır.²⁴⁶

II- İzmir'in İşgaline Tepkiler ve Müdafaa Hazırlıkları

Mondros Mütarekesi'nin imzalanmasından sonra, düşman işgaline uğrayan veya işgal tehdidi karşısında bulunan bölgelerimizde millî teşkilât kurma lüzumu hemen

---

²³⁶ Aynı Eser, c.5, s.1632

²³⁷ Sarıhan, a.g.e., c.1, 174

²³⁸ Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 15.3.1945, No 642

²³⁹ Turan, a.g.m., s.150

²⁴⁰ Belen, a.g.e., s.29

²⁴¹ Bayar, a.g.e., c.5, s.1632-1635

²⁴² Jaeschke, a.g.e., 1986, s.66; Bayar, a.g.e., c.5, s.1633

²⁴³ Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 15.3.1945, No 642

²⁴⁴ Sarıhan, a.g.e., c.1, s.178; Tansel, a.g.e., c.1, s.270

²⁴⁵ Selek, a.g.e., c.1, s.115

²⁴⁶ Goloğlu, a.g.e., s.35

Mütareke sonrasında anlaşılmış ve bu konuda hazırlıklara girilmiş²⁴⁷ olmasına rağmen, Asıl çalışmalar 15 Mayıs 1919'da Yunanlılar'ın İzmir'i işgali ile başlamıştır. İşgal, 'hedef ve düşmanı ortaya çıkarması'²⁴⁸ sebebiyle yaygın olarak Millî Mücadele'nin de başlangıcı kabul edilmiştir.²⁴⁹ Mütarekeden beri Wilson Prensiplerine karşı beslenen son ümitler de bu işgal ile sönmüş, mücadelenin, diplomasi masaları yerine yine meydanlarda olacağı görüldüğü için²⁵⁰ her tarafda aynı anda hızla millî teşkilâtların kuruluşuna geçilmiştir.

Memleketimizin diğer bölgelerinde olduğu gibi, Balıkesir'de de millî cereyanın, bir aksiyon halinde ortaya çıkması ve " Müdafaa-i Milliye" düşüncesinin bir teşkilât yapısına kavuşması, İzmir'in 15 Mayıs günü Yunanlılar tarafından işgali ile mümkün olmuştur.²⁵¹ Güvenlik gerekçesiyle yapıldığı belirtilen fakat, ilhakın bütün şekillerini gösterecek tarzda ve bir "Haçlı saldırısı görünüşünü alan Yunan işgali"²⁵² o zamana kadar oldukça pasif olan, uslu durarak cezadan kurtulmayı düşünen²⁵³ halkı bir anda harekete geçirmiş, her tarafda mitinglerle protestolarda bulunulmasına ve bilhassa İzmir'e komşu olan bölgelerde 'Mukavemet Teşkilâtları'nın kurulmasına yol açmıştır.²⁵⁴ Bölgede, "Redd-i İlhak" hareketini yürütecek olan bu teşkilâtların ilk önce kurulduğu merkezlerden biri de şüphesiz ki Balıkesir'dir.²⁵⁵

1- İşgal Haberinin Alınması ve İlk Çalışmalar

İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edildiği haberi Balıkesir'e, 15 Mayıs Perşembe günü ulaştı.²⁵⁶ Bu haberin alınması üzerine 16 Mayıs Cuma günü öğleden önce Belediye Meclisi'nin, memleket eşrafının da iştirakiyle genişletilmiş bir toplantı

²⁴⁷ *TBMM Gizli Celse Zabıtları*, c.1, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985,s.6; Atatürk. *a.g.e.*, c.3, Vesika 144, s.1085

²⁴⁸ Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilâli*, 4.baskı (iki cilt birarada), Burçak Yayınevi, İstanbul-1968, s.230

²⁴⁹ Jaeschke, *a.g.e.*, 1986, s.152; Y.T.Kurat, *a.g.m.*, s.842

²⁵⁰ *Aynı Makale*, s.853

²⁵¹ Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.270

²⁵² Akyüz, *a.g.e.*, s.47

²⁵³ Selek, *a.g.e.*, 1968, s.236

²⁵⁴ Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.242, 263

²⁵⁵ *Aynı Eser*, s.271; Apak, *a.g.e.*, s.50-52

²⁵⁶ *Doğrusöz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1; Kemal Özer, *Kurtuluş Savaşında Gönen*. Türkdili Matbaası, Balıkesir-1964, s.23

yapması kararlaştırıldı. Toplantıdan önce, İzmir'den Redd-i İlhak imzasıyla Belediye Riyasetine çekilen telgraf geldi. Bu telgrafta:

"Türk İzmir, 15 Mayıs sabahından itibaren Düvel-i İtilâfiye'nin müsaadeleriyle Yunanlılar tarafından işgal olunacaktır. Bu işgal ve ilhâkı reddediniz. Mitingler tertip ederek keyfiyeti Düvel-i Muazzama nezdinde protesto ediniz, silâhla müdafaanın esaslarını hazırlayarak Vatan Ordusu' na iltihâk ediniz."²⁵⁷ Deniliyordu.

Belediye'de yapılan bu genişletilmiş meclis toplantısına, Belediye Reisi Keçeci Hafız Mehmet Emin, Maarif Müdürü Sabri, Kozabıyıkzâde Mehmet Efendi, Varnalı İsmail Hakkı, Reji Müdürü Nazmi, Dârümuallimin Müdürü Hilmi ve Eski Çatalca Mutasarrıfı Mehmet Vehbi Bey ile arkadaşları katıldılar. Toplantıda Varnalı İsmail Hakkı ve Reji Müdürü Nazmi Beyler, Belediye meydanında bir miting yapılması fikrini ileri sürmüşler ve bu fikir bir miktar da taraftar toplamış, fakat şehirdeki Rum ve Ermeniler'in böyle bir mitingin yapılmasından memnun olmayacakları ve hayatlarının tehlikede olduğunu ileri sürerek İtilâf Devletleri'nden Balıkesir'i işgal etmelerini istebilecekleri, İtilaf Devletleri'nin de bu gerekçeyle Balıkesir'i işgal edebileceği endişesiyle bu fikirden vazgeçildi.²⁵⁸ Bunun yerine cuma namazından sonra "Okuma Yurdu" nda siyasi düşünce, din ve milliyet farkı gözetilmeksizin bütün unsurların katılımıyla bir kapalı salon toplantısı yapılması uygun görülmüştür.²⁵⁹

2- Okuma Yurdu'nda Yapılan Toplantı ve Alınan Kararlar

Cuma namazından sonra gayrimüslim unsurların da iştirakiyle Okuma Yurdu'nda yapılan bu ilk genel toplantının başkanlığına Eski Çatalca Mutasarrıfı Mehmet Vehbi Bey seçilmiş, Mehmet Vehbi Bey İzmir'in Yunanlılar tarafından işgalini haber veren telgrafi okuduktan sonra " bu tecavüz-i lâinane karşısında hukuk-ı milleti siyanet etmek ve menafi-i memleketi korumak ve bu hususlarda konuşmak üzere burada

---

²⁵⁷Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 22.3.1945, No 649, s.2; Mehmet Vehbi Bolak, *Balıkesir Postası*, 13.4.1950,S.2218

²⁵⁸Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 22.3.1945, No 649

²⁵⁹*Doğrusöz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1

içtima etmiş bulunmaktayız. Herkes mütâlâtını serbestçe serd ü ityan etmelidir. Her vatandaş ne buyuracaksa onları dinleyip ittihaz-ı mukarrerat eyleyeceğiz."²⁶⁰ diyerek toplantıyı açmış ve müzakerelere geçilmiştir. Toplantıda tartışılan konular arasında işgalin ne şekilde protesto edileceği ve kabul edilecek manda'nın şekli vardı. İşgalin büyük devletler nezdinde protesto edilmesi ve İngiliz, Fransız veya Amerikan mandasından hangisinin tercih edilmesi gerektiği ve konuşulurken, salon kapısında bulunan Kuşdilili Leblebici Raşit (Yahşi):

"Bizim Susurluk'ta manda çok. İsteyen oraya gitsin. Şimdiye kadar sözlerinizi dinledim. Protesto edelim diyorsunuz. Düşman protestoyu alınca, geri dönüp gider mi sanıyorsunuz? Bırakın boş lâfları. Düşmanı geri döndürecek kuvvet namlunun ucundadır."²⁶¹ diyerek aslında daha işin başında alınması gereken kararı o anda ortaya koymuştur.

Toplantıda işgal hakkında bilgi vermek üzere Mutasarrıf Ahmet Hilmi Bey'in salona davet edilerek bilgi vermesi teklif edilmiş, teklifin uygun görülmesi üzerine de Mutasarrıf salona gelerek işgal hakkında bilgi vermiştir. Mutasarrıf'ın verdiği bilgi sadece Matbuât Müdüriyeti-i Umumiyesi'nin 15 Mayıs 335 tarihli resmî tebliğlerini halkın huzurunda okumak olmuştur. Bu tebliğleri okuduktan sonra Mutasarrıf salondan ayrılmıştır.²⁶² Okuma Yurdun'daki bu toplantıda işgal bölgelerinin durumunun ve hükümetin işgaller karşısındaki tavrının bilinmemesi sebebiyle Balıkesirliler açık bir tavır almaktan çekinmişler, sadece işgalin protesto edilmesine, hükümetin ve Padişah'ın tavırlarının açık olarak anlaşılmasından önce silâhlı mukavemete kalkışılmaması ittifakla kabul edilmiştir.²⁶³

İzmir'in Yunan askerleri tarafından gerçekleştirilmiş olan bu işgalin geçici olması temennisiyle Hükümete Amerika ve İtilâf Devletleri Mümessillerine birer istirham telgrafi sunulmasına ve bu işleri yürütmek, İzmir' in işgalinden mütevellit daha

²⁶⁰Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 23.3.1945, No 650

²⁶¹Bolak, *Balıkesir Postası*, 14.4.1950, S. 2219; Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 22.3.45, No 649; Özer, *a.g.e.*, s.23

²⁶²*Doğrusöz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1

²⁶³Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 23-24.3.1945, No 450-451

sonra ortaya çıkabilecek hareketleri ve faaliyetleri düzenlemek üzere 11 kişiden müteşekkil bir "Hey'et-i Muvakkate" seçilmiştir.²⁶⁴ Bu heyet aşağıdaki şahıslardan oluşmaktadır:

- 1- Müftü Abdullah Efendi (Nennici)
- 2- Belediye Reisi Keçeci-zâde Hafız Mehmet Emin Efendi
- 3- Mehmet Vehbi (Bolak) Bey
- 4- Zarbali Hulusi Bey
- 5- Maarif Müdürü Sabri Bey
- 6- Müfti-zâde Hoca Abdülğafur (İştın) Efendi
- 7- Ahmet Vehbi (Çıkrıkçioğlu) Bey
- 8- Rum Papazı Yani Kostantin
- 9- Ermeni Papazı Deragond
- 10- Osmanlı Bankası Müdürü Papadaki
- 11- Avukat Peron

Müslüman ve gayrimüslimlerden meydana gelen bu heyetin müslüman üyeleri Okuma Yurdu'ndaki toplantının ardından gönderilecek protesto telgrafını kaleme almak üzere Belediye'de bir araya gelerek çalışmaya başlamış fakat, gayrimüslim üyeler toplantıya katılmayacaklarını ve hazırlanacak protesto telgrafını imzalamayacaklarını açıklamışlardır. Bunun üzerine Balıkesir'de yürütülecek faaliyetleri Okuma Yurdu'nda seçilen yedi müslüman üye idare etmeye başlamıştır. Gayrimüslim üyelerle birlikte Hey'et-i Muvakkata adını alan bu heyet, onların ayrılmasından sonra "Balıkesir Redd-i İlhak Hey'eti" adını almış, ilk protesto telgrafının hazırlanmasını ve Alacamescit toplantısının organizasyonunu bu heyet üstlenmiştir.

---

²⁶⁴Doğrusöz, 22 Mayıs 1335/1919, No '1; Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 24.3.1945, No 451; Bolak, *Balıkesir Postası*, 14.4.1950, S.2219

"Balıkesir Redd-i İlhak Heyeti"nin hazırlayıp 16 Mayıs 1919 günü İstanbul'a çektiği protesto telgrafı:

Makam-ı Sadâret-i Uzmâya, Amerika, İngiltere, Fransa ve İtalya Hükûmetleri Mümessil-i Siyasilerine

İzmir şehrinin kendisiyle muharib olmadığımız Yunan âsâkiri tarafından işgâl edildiği haberi, bütün livamız halkını derin bir teessür ve hüzne ilkâ etti. Bunun neticesi olarak anâsır ve tabakât-ı muhtelifeden mürekkeb islâm ve hıristiyan binlerce halk, husûsât-ı âtiyeyi nazar-ı dikkat-i asîlânelerine arzeder. Hak ve adaletin hakîkî mânâsından bütün âlem-i insâniyeti hissedar etmek isteyen Düvel-i Muazzama ve gâlibeden, % 80'i müslüman-türk olan ve anâsır-ı muhtelifesi bu âna kadar kardaş gibi geçinen İzmir ve havâlisinin Yunan işgâlini değil hukûkî, tarihî ve ırkî metbû-ı âlisi olan Osmanlı Hükûmeti tabiiyyetinde ibgâsını rica ve sahâ-i medeniyette teâli ve terakkisini bil cümle cihâna pişvâ olan âlicenâb ve müterakki milel-i gâlibeden niyâz ve intizâr eyleriz. Aksi hâl milyonlarca Türkler'in gayr-i medenî bir sûrette izmihlâlini, hicret ve sefâletini mûcip olacaktır. Bu ma' rûzâtımızın sıhhati alelumûm hakşînâz ve hukûk-ı beşer müdâfi-i bulunan Düvel ve Milel-i Muazzama nazarında ta'yin ve ekseriyeti tetkik eylemek üzere bir hey'etin i'zâmını istirhâm ve tebşîrât-ı fehîmânelerine intizar eyleriz.²⁶⁵

Mehmet Emin

Mehmet Vehbi

Ahmet Vehbi

Sabri

Abdülgafur

Abdullah

Hulûsi

Redd-i İlhak Heyeti'nin Belediye'de yapmakta olduğu çalışmalar, gayrimüslimlerin dikkatini çektiğinden, heyet, Hulûsi Bey'in evinde toplanma kararı

²⁶⁵Bu telgraf metni Doğrusöz Gazetesinde neşredilen metin olup, (Bkz. *Doğrusöz*, 22.3.1335/1919, No 1,) altındaki imzalar yoktur. Mehmet Vehbi Bey, yayınladığı hâtrâtında aşağı yukarı aynı metni verdikten sonra altında bu yedi kişinin imzasının olduğunu belirtmektedir. Bkz. Bolak, *Balıkesir Postası*, 15.4.1950, S.2220

alarak aynı gece ayrı ayrı yollardan gizlice Hulûsi Bey'in evine gelerek toplanmıştır. Bu toplantıda işgal bölgesinden gelen ve birbirini tutmayan haberlerin doğruluk derecesini araştırmak için mümkün olursa Hulûsi İzmir'e kadar gitmesi ve incelemelerde bulunması kararlaştırılmıştır. Bu arada Mutasarrıflık tarafından işgale ve yapılması gereken işlere ait beyannameler neşredilmesine daha sonraki günlerde de devam edilmiştir. Bu beyannamelerde halka, "vakâr ve sükûnet tavsiye edilmekteydi."²⁶⁶

İzmir istikametine gönderilmesine karar verilen Hulûsi Bey'in eline Redd-i İlhak Heyeti adına Belediye Reisi'nin imzaladığı ve Manisa Redd-i İlhak Heyeti ile Belediye Riyasetine hitaben yazılan aşağıdaki tezkere verildi.

Manisa İlhakı Red Hey'etine
Belediye Riyaset-i Vâlâsına

Sevgili İzmir hakkında sahih ve kat'i malumat ile bu hususdaki hidemat-ı vataniyyeye dair tahriri ve şifahi talimat almak üzere hey'etimiz azasından ve eşraf-ı memleketten Zarbalı-zâde Hulûsi Bey oraya hareket etmiş olduğundan kendisine muavenet ve müzaheret buyurulmasını rica ederiz.

17 Mayıs 1335
İlhakı Red Hey'et-i Milliyesi Namına
Belediye Reisi

17 Mayıs günü İzmir'e gitmek için yola çıkan Hulûsi Bey İzmir'e gidmeden Manisa'dan geriye dönmüş ve ertesi günü tekrar Balıkesir'e gelmiştir. 18-19 Mayıs gecesi de Hulûsi Bey'in evinde ikinci defa toplanan heyet, işgal bölgesinden gelen haberleri değerlendirerek bu işin protestolarla halledilemeyeceğini, mutlaka silâhlı mücadele yapma gereğini anlamış, fakat hükûmetin tavrının bilinmemesi sebebiyle böyle bir karar almaktan çekinmiştir. Heyeti çekingen davranmaya sevkeden en önemli

²⁶⁶ *Doğrusöz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1

faktör en küçük bir bahaneyle şehrin doğrudan doğruya İtilâf Devletleri veya Yunanistan tarafından işgal edilebileceği endişesidir.²⁶⁷ Ayrıca vatandaşlarda da çekingenlik bulunmakta, şehrin ileri gelenlerinden bazılarında ise Amerikan mandası isteme fikri hakim basmaktadır.²⁶⁸ İşte bütün bu endişeler heyeti daha geniş bir kadroyla çalışma düşüncesine sevketmiş, bu maksatla da evlerde gizli yapılan bu toplantıların hıristiyanların gözlerinden uzak bir mahal olan Alaca Mescit'inde ve müdafaa taraftarı olan bütün vatandaşların iştirakiyle yapılmasına karar verilmiştir.

3- Alaca Mescit Toplantısı

Hulûsi Bey'in evinde yapılan ikinci gizli toplantıda alınan karar gereğince ertesi gün, yani 19 Mayıs 1919 günü Alaca Mescit'te bir toplantı yapılacağı için halka haber vermeye başlanmıştır. Muhaliflerin ve gayrimüslimlerin dikkatini çekmemek için de, toplantıya katılmasını istediklerine, "Alaca Mescit' te mevlide buyrun" diyerek davette bulunulmuştur.

Mehmet Vehbi Bey camiyi dolduran halka bulunduğu yerde ayağa kalkarak hitapta bulunmuş, "ey cemaat-i Müslimîn" diyerek söze başlayıp İzmir'in işgali ve daha sonra ortaya çıkan fâciadan bahsettikten sonra:

"Bu fâciaların, Balıkesirliler'in başına gelmesi yakındır. Bu iş, yazışma, protesto ile engellenemez. Yapılacak ilhâkı fiilen reddetmek için, bir "Redd-i İlhâk Cemiyeti" kuralım. Bu cemiyete girmek, her Müslümanın borcudur. Bizim atacağımız her kurşun, Şark ve İslâm âleminin ebedî kurtuluşuna, yoksa, mazallah, ebedî esâretine sebep olacaktır." diyerek yapılması gereken işi anlatmış sonra bu işi gerçekleştirmek için de "her türlü karar almaya yetkili" bir heyetin seçilmesini teklif etmiştir.²⁶⁹

Maarif Müdürü Sabri ve Reji Müdürü Nazmi Beyler' in yaptığı konuşma ve konu üzerinde yapılan tartışmalardan sonra siyasi düşünce farkına bakılmaksızın Redd-i

²⁶⁷Bolak, *Balıkesir Postası*, 15.4.1950, S.2220; Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 26.3.1945, No 652.

²⁶⁸Goloğlu, *a.g.e.*, s.47

²⁶⁹Bolak, *Balıkesir Postası*, 15.4.1950,S.2220

İlhâk faaliyetlerini yürütmekle görevli ve her türlü karar almakta tam yetkili olan 41 kişi belirlenmiştir.²⁷⁰ Millî Mücadele'de, Balıkesir'i devletleşen bir teşkilât yapısına kavuşturan çalışmaları başlatan bu heyet şu isimlerden oluşmaktadır:

1- Karasi Mebusu Mehmet Vehbi Bey	2- Siverek Mebusu Vehbi Bey
3- Müftü Abdullah Efendi	4-Bld.Reisi Hâfız M.Emin Efendi
5-Abdülğafur Efendi	6-Zarbalı Hulûsi Bey
7-Tireli Sabri Bey	8-Dâvâvekili Sadettin Bey
9- Kocabıyık-zâde Mehmet Bey	10-Abdüsselâm-zâde Cemil Efendi
11-Arap Sadettin Bey	12- Beypazarlı H. Mehmet Efendi
13- İbrahim Bakır Efendi	14-Kuyumcu-zâde Ali Efendi
15-Abdülaziz Mecdî Efendi oğlu Ahmet Nur Bey	16-Dâvâvekili Said Bey
17- Ocakî-zâde Talat Bey	18-Eski Nüf.Md. Hakkı Bey
19-Varnalı İsmail Hakkı Efendi	20-Giritli-zâde Muhittin Bey
21-Ahmet Vehbi Bey	22-Gönenli Osman Bey
23-Kunduracı Nuri Usta	24-Dâvâvekili Süleyman Sadi Bey
25-Lâz Hacı Mustafa Efendi	26-Hoca Asım Efendi
27- Budak-zâde H. İsmail Efendi -ayrıldı=yerine-(Melekzâde Hacı H.Mehmet Efendi)	
28-Hâfız Emîniddin Efendi	29-Hâfız Haydar Efendi
30-Muzaffer Efendi	31-Emekli Binbaşı Ahmet Bey
32-Alaybeyi Rıza Bey	33-Yörük İbrahim Efendi
34-Kadı-zâde Mustafa Efendi -ayrıldı = yerine - (Hoca Süleyman Vehbi Efendi)	
35-Keşkek-zâde H.Eşref Efendi	36-Yırcalı-zâde Şükrü Efendi

---

²⁷⁰Apak, *a.g.e.s.*50

37-Basribey-zâde Şevki Bey

38-Somalı Hacı H.Kâzım Şükrü Efendi

39-Silâhçı Şevki bey

40-Arnavut Râsim Bey

41-Hacı Kâmil Efendi

Seçilen bu (41 kişi)nin içinde müdafaanın aleyhinde olanlar vardı. Bunlar hâriçte bulunup bozgunculuk yapmamaları için hey'ete alınmışlardı. Nitekim bunlardan bir kısmı çalışmalara devam etmediğinden yerlerine isimleri hizasında yazılı kişiler getirilmiştir.²⁷¹ İçlerinden bazıları da siyasî düşünceleri sebebiyle çalışmalara devam edemeyeceklerini ileri sürerek ayrılmışlardır.²⁷² Bu sebeple heyetten ancak 10-15 kişi devamlı olarak çalışmalara katılabilmıştır.²⁷³

İlk Alaca Mescit toplantısında seçilen 41 kişilik bu heyet, kendi arasında 20 Mayıs 1919 günü toplanarak bir "Merkez Hey'eti" seçtikten sonra, "Hükûmet-i Merkeziye' den muavenet ve müzâheret istemek üzere bir heyetin İstanbul'a" ve karışıklıklar içinde bulunan Ayvalık'taki durumu incelemek ve sahil kazalarıyla birlikte hareket edilmesini sağlamak üzere de bir heyetin Edremit havalisine gönderilmesine karar verilmiştir.

20 mayıs 1919 günü Alaca mescidde yapılan bu ikinci toplantıda Merkez Hey'eti teşkili ile "Balıkesir Redd-i İlhak cemiyeti", kurulmuştur. Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti'nin ilk Merkez Hey'eti şu isimlerden meydana gelmiştir:²⁷⁴

Reis : Karasi Mebusu Mehmet Vehbi Bey

Reis Yardımcısı : Kocabıyık-zâde Mehmet Efendi

Azalar : Siverek Mebusu Vehbi Bey

: Ahmet Vehbi Bey

²⁷¹Bolak, *Balıkesir Postası*, 18.4.1950,S. 2222

²⁷²*Karar Defteri*, Karar No: 36, 3 Teşrin-i evvel 335, s.12

²⁷³Apak, *a.g.e.*, s.51

²⁷⁴Bolak, *Balıkesir Postası*, 20.4.1950,S.2224; Kemal Özer, Heyet-i Faale adıyla beş kişilik bir heyetin kurulduğunu ileri sürüyor. Bkz. Özer, *a.g.e.*, s.24; Bu heyet "Merkez Hey'eti" olup, zaman zaman Hey'et-i Merkeziye şeklinde geçmektedir. Oysa ilk Hey'et-i Merkeziye, I. Balıkesir Kongresinde seçilmiştir. Bkz. I. Balıkesir Kongresi Kararları.

: Dâvâvekili Bakır Efendi

: Ahmet Nûr Bey(Abdülaziz Mecdi Efendi oğlu)

: Cemil Efendi (Abdüsselâm-zâde)

: Gönenli Osman Bey

İstanbul'a gönderilmek üzere yedi kişilik bir heyet seçilmişse de seçilen bu kişiler gelmedikleri için veya İstanbul'a gitmeleri halinde mağdur olacakları anlaşıldığından, İstanbul'a giderek Sadrazam Damat Ferit Paşa ve Dahiliye Nazırı Ali Kemal Bey ile görüşmelerde bulunmak üzere yeni bir heyet seçilmiştir.²⁷⁵

1-Müftü Abdullah Efendi

2-Belediye Reisi Keçeci-zâde Mehmet Emin Bey

3-Müdde-i Umûmi Mehmet Bey

4-Celâlettin Bey

5-Abdülaziz Mecdi Efendi oğlu Ahmet Nûr Beylerden meydana gelen bu heyetten başka ayrıca Edremit havalisine giderek incelemelerde bulunmak, alınacak tedbirleri yerinde bizzat tesbit etmek ve sahil bölgesi ile merkezin birlikte hareket etmesini sağlamaya çalışacak heyet ise şu isimlerden meydana gelmiştir:²⁷⁶

1-Karasi Mebusu Mehmet Vehbi Bey

2-Abdülgafur Efendi

3-Abdüsselâm-zâde Cemil Bey

4-Bigadiç Nahiye Müdürlüğünden Mütেকait Mümtaz Bey

---

²⁷⁵Bolak, *Balıkesir Postası*, 20.4.1950, S. 2224, seçilenlerin sayısının yedi olduğunu belirtmesine rağmen (Bkz. Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 27.3.1945, No 653) Bolak, ancak beş kişinin adını vermekte iki kişinin adını hatırlayamamaktadır.

²⁷⁶Bolak, *Balıkesir Postası*, 20.4.1950, S. 2224

Bu heyetler 21 Mayıs 1919 günü tekrar bir araya gelerek biran evvel görevlendirildikleri bölgelere gitmeleri kararlaştırılmıştır. Edremit ve havâlisine gidecek olan heyete Balıkesir Mutasarrıfı Hilmi Bey'in bir beyannamesi verilmiştir. Heyet bu bölgede sahilden iç kısımlara doğru olan göçün durdurulması, bölgede savunma teşkilâtı kurulması konusunda temaslarda bulunacaktı. Zaten bu sırada eski Edremit kaymakamı Köprülülü Hamdi Bey ile eski Burhaniye Kaymakamı Özdemir Salim Bey Milli teşkilât kurmakla meşguldüler.²⁷⁷ 24 Mayıs günü Balıkesir'den gelen heyet Hamdi Beyle görüşmüş, fakat çıkan tartışma sonunda Hamdi Bey heyet üyelerini buradan kovmuştur.²⁷⁸ 26 Mayıs 1919 günü Edremit havalisinden dönen bu Heyet Alacamescidde seçilen heyeti toplantıya çağırması, bu bölgedeki inceleme ve izlenimleri hakkında bilgi vermişlerdir.²⁷⁹

İstanbul'a giden heyet ise önce Sadrazam Damat Ferit Paşa tarafından kabul edilmiş, Damat Ferit "Mütareke ahkâmı ve mümessillerin kontrolü dolayısıyla bir şey yapmağa ve yardım etmeğe kudreti olmadığını" söylerken daha sonra görüştikleri Dahiliye Nazırı Ali Kemal de aynı ifadeyi tekrar ettikten sonra "Milletin dilediğini yapabileceğini, buna hükûmetin bir şey diyemeyeceğini"²⁸⁰ ilave edip, " Biz size, sizi ayaklandırmaktan men edecek emirler veririz.Çünkü, baskı altındayız, siz bize dahi isyan ediniz. Millî müdafaa, bir milletin en kutsî hakkıdır."²⁸¹ Diyerek hükûmetin tavrını ortaya koymuşlardır.

Heyetin Damat Ferit ve Ali Kemal ile yaptığı bu görüşmelerden edindiği intiba milletin işgaller karşısında kendi başına bırakıldığı ve kararında serbest olduğu şeklindedir.

Bu arada Yunan işgali tehdidi altında bulunan Ayvalık'taki birliklerimizin komutanı Kaymakam Ali Bey, elindeki kuvvetlerde işgale karşı duramayacağını, bunun için de birliklerinin takviye edilmesi gerektiğini bağlı bulunduğu 56 ncı Tümen

---

²⁷⁷Özer, *a.g.e.*, s.59; Bolak, *Balıkesir Postası*, 22.4.50, S.2226

²⁷⁸Yetkin, *a.g.e.*, s.36

²⁷⁹Bolak, *Balıkesir Postası*, 24.4.1950, S.2227

²⁸⁰*Aynı gazete*, gösterilen tarih ve sayı

²⁸¹Apak, *a.g.e.*, s.52

Komutanı Bekir Sami Bey'e bildirir. Bekir Sami Bey verdiği cevapta birliklerin Mahallî tedbirlerle arttırılmasını teklif eder. Bunun üzerine Edremit, Burhaniye ve civar köylerde gönüllü toplanmasına başlanır.²⁸² Toplanan gönüllülerden oluşan birlikler 28 Mayıs günü Hamdi Bey'le birlikte cepheye hareket ederler.²⁸³ 26 Mayıs'ta Edremit'e gelen mutasarrıf Hilmi Bey durumu İstanbul'a bildirip Ayvalık'ın işgal edilmek istenilmesi karşısında ne yapılması gerektiğini sorunca, Sadrazam Damat Ferit Dahiliye Nezareti kanalıyla Karasi Mutasarrıflığına aşağıdaki emri göndermiştir.²⁸⁴

Karasi Mutasarrıflığına

27 Mayıs 35

Merkezden bir emr-i sarih ve İngilizler'den Konferansın mukarrerâtına dair tebliğ-i kat'î olmadıkça aslâ Yunanlılar tarafından asker ihracına ve işgale müsâ'ade edilmemesi ve iktizâ ederse her türlü kuvvetle mukavemet olunması lâzımdır.

Gerek Ayvalık kâymakamlığına ve gerek diğer sahile bu hususun tebliği.

Dâhiliye Nazırı

Ali Kemal

Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyetinin kurduğu heyetler temaslarını sürdürdükleri sırada bölgeye Kuvayi Milliye taraftarı subaylardan 61 nci Tümen Komutanı Albay Kâzım ve 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa ile 56. Tümen Komutanı Albay Bekir Sami Beylerin gelmesi çalışmalarını hızlandırmış, Redd-i İlhak Heyeti'nin Alaca Mescit'

²⁸²Selek, *a.g.e.*, c.1, s. 187

²⁸³Yetkin, *a.g.e.*, s. 36

²⁸⁴ Selek, *a.g.e.*, c.1, s.192; *Türk İstiklal Harbi*, c.2, kısım 1, s.101; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.9; c.2, s.1, belge 1; Ayrıca Bkz. *H.T.V.D.*, S. 38, Aralık 1961, vesika No.907

te yaptığı ve Yusuf İzzettin Paşa' nın da hazır bulunduğu 4 Haziran 1919 tarihli toplantısında silâhli mücadele kararı alınarak Ayvalık dışında ilk Kuvayı Milliye birliğinin kuruluşuna başlanmıştır. İlk Kuvayı Milliye birliği 5 Haziran 1919 günü kurulmuş, Soma istikametinde cepheye gönderilen bu birliğin başına da Yüzbaşı Kemal (Balıkesir) Bey komutan tayin edilmiştir.

III- Ayvalık'ın Yunanlılar Tarafından İşgali

1- İşgalin Gerekçesi ve Tepkiler

Ayvalık ve havalisi Megali-İdea'nın en önemli merkezlerinden biri idi. Nitekim tarihçi Apostolides Roddas, "Ayvalık bizler için askerî ve siyasî kudretten daha hayati olarak, Ortodoks Kilisesinin, İzmir'den önde gelen mihrakıydı." Bu sebeple Venizelos Paris Konferansına verdiği muhtıradan bölgeyi Yunanistan'a bağlanması gereken yerlerin başında göstermiştir. Yunanlılar buradaki iddialarını nüfus esasına dayandırabilmek için sistemli olarak bölgeye Rum nüfusu yerleştirmeye çalışıyordu.

Buna ilâve olarak Yunanlılar bölgeye müdahale gerekçelerini hazırlayabilmek için çeteler kurarak faaliyetlerini arttırmış, seri halde cinayetler işlemeye başlamışlardı. Bu sebeple Hükümet mart ayı ortalarında sahilleri muhafaza için bölgeye bir gambot ile birkaç motorlu deniz vasıtası göndermiş, böylece göçmen adı altındaki Rum çetelerinin Yunanistan'dan buraya göçüne mani olmaya çalışmıştır.²⁸⁵ Bütün bu yapılanların hedefi Türkler'i bölgeden kaçırmak ve nüfus çoğunluğunu ele geçirmektir.

İzmir'in işgalinden sonra ise bölgedeki Rum faaliyetleri iyice artmış, İzmir'deki Yunan işgal kuvvetleri komutanı Konstantinos Çakalos, 18 Mayıs 1919 tarihinde yayınladığı bir beyannamede:

"Rum âhalisi tarafından Türkler'e karşı isti'mâl-i silâh ve emvâl-i menkûleleri yâğma edilmektedir." diyerek bu durumu itiraf ederken: "Hâdisât-ı mebhûsenin Rum

²⁸⁵ *Doğrusöz*, 22 Mayıs 1335/1919, No 1, s.2

âhâlisinin erbâb-ı iffet ve nâmûs tarafından olmayıp birtakım ahlâksız ve düşüncesiz kimselerden vukûa geldiği²⁸⁶ iddia edilerek bu işte Yunanlılar'ın kabahatlerinin olmadığı gösterilmeye çalışılmıştır. Yine Venizelos aynı konuda Paris'ten çektiği telgrafta bu beyannamedeki bilgileri doğrulamakta ve Yunan kuvvetlerinden buna mani olması istenmektedir. Aslında bütün bunlar bir Yunan işgali için gerekçe hazırlamaya yönelik plânlı hareketlerdir.

Yunanlıların işgal hazırlıklarını ilerletmeleri üzerine Ayvalık'taki 172. Alay Komutanı Kaymakam Ali Bey birliklerini işgale karşı koymak için hazırlarken aynı zamanda bu birlikleri takviye maksadıyla bölgede Kuvayı Milliye birlikleri kurma hazırlıklarına girişti. Bölgedeki vatansever halkın da yardımlarıyla ilk Kuvayı Milliye birliği teşkil edilerek Yunan işgaline karşı askeri birliklerimizin yanında yer aldılar. Yunanlılar 28 Mayıs 1919 günü Ayvalık'ı işgal için geldiklerinde, Yusuf İzzet Paşa'nın: "Düşmana ateşle mukabele edilmesi hükûmet-i seniyenin maksatlarına ve vatanın yüksek menfaatlerine aykırıdır."²⁸⁷ şeklindeki emrine rağmen silâhla mukabele ederek Türk ordusunun ilk direnmesi ortaya kondu.²⁸⁸ Yunanlılara silâhla mukabelede bulunulması başlangıçta hükûmet de dahil bütün çevrelerde sempati ile karşılanırken daha sonra hükûmetin bu konuda menfî bir tavır takındığı görülmüştür.²⁸⁹

Bu durum Kuva-yı Milliye birliklerinin teşkil edilmesine hız kazandırmış, işgallere karşı ordu birlikleri yerine Kuvayı Milliye birliklerinin kullanılması daha az tehlikeli bir savunma sistemi olarak görülmüştür.

2- Kuva-yı Milliye'nin Kuruluşu

Düşman işgallerine karşı silâhlı mukabelede bulunulmasını, gizli hatta bazen açık olarak meşrû müdafaa olarak gösteren hükûmet bir müddet sonra İtilâf

²⁸⁶ Gökbilgin, *a.g.e.*, c.1, s.59,61

²⁸⁷ Selek, *a.g.e.*, c.1, s.192

²⁸⁸ *T.İ.H.*, c.2, k.1, s.101

²⁸⁹ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.33

Devletlerinin baskısı üzerine silâhlı mukabeleye tamamiyle sırt dönmüş, yayınladığı emirlerle bunu yasaklamıştır.²⁹⁰

Damat Ferit Paşa'ya göre: "Türkiye Mağluptur. Büyük devletlerin işgaline uğramış ve teslim olmuştur. Artık bundan sonra, milletin kaderi, galip devletlerin eline geçmiştir."²⁹¹ Aslında bu bir devletin varlığını ortadan kaldıracak bir düşüncedir. İstanbul Hükûmeti'nin, işgallere karşı fiilî bir müdahalede bulunulmasına taraftar olmamasının en önemli sebebi, "Türkler'i daha ağır felâketlere uğratabilecek yeni saldırıları davet etmiş olmak korkusu idi."²⁹²

Ayrıca Atatürk'ün, TBMM gizli celsesinde açıkladığı gibi, "Hükûmet, düşmaların şiddetli çemberi içinde idi, siyasî, askerî, sıkı bir çember vardı." Bu sebeple, "devlet, vezâif-i asliyesini ifa edemiyordu ve edemezdi."²⁹³

Orduya gelince, ortada ordu denilecek bir varlık yoktu.²⁹⁴ Çünkü, savaşın son yıllarında, "teşkilât, personel ve silâh gücü bakımından çok zayıf bir durumda bulunan ordu, Monduros Mütarekesi hükümlerine uyularak kadrolar haline getirilmişti. Mevcudu 50.000'i geçmeyen ordunun bu hali ile istilâ kuvvetlerini memleketten uzaklaştırmaya, vatanın bütünlüğünü ve milletin bağımsızlığını sağlamaya gücü yeterli değil"²⁹⁵ iken bilhassa Batı'da firarlarla askerî birlik olarak sözü edilebilecek hiçbir kuvvet kalmamıştı.

Yukarıda kısaca temas ettiğimiz hususlar dikkate alındığında Hükûmet'in ve Ordu'nun fiilî bir müdahale imkânına sahip olmadığı açıkça görülür.²⁹⁶ Padişah ve İstanbul Hükûmetleri'nin, içinde bulunulan durumdan siyâseten ve İngilizlerin dostluğuna sığınarak çıkılabileceğine olan inançları buna ilâve edildiğinde²⁹⁷ milletin, tamamen başsız kaldığı ve güvenilebileceği bir kuvvetin kalmadığı açıkça görülür.

²⁹⁰ *Aynı eser*, c.1, s.33; Jaeschke, *a.g.e.*, 1986, s.26

²⁹¹ *Politika Ansiklopedisi*, c.1, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul 1982, s.54,57

²⁹² M.Şefik, *a.g.e.*, c.1, s.5

²⁹³ *T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları*, c.1, s.6

²⁹⁴ Selek, *a.g.e.*, 1968, s.101-103

²⁹⁵ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.13

²⁹⁶ Selek, *a.g.e.*, 1968, s.114

²⁹⁷ Jaeschke, *a.g.e.*, 1986, s.8-26

Birinci Dünya Savaşı gibi büyük bir felâketten sonra halk, kendisini bu felâkete soktuğuna inandığı genç subaylar sebebiyle orduyu sevmiyordu. Daha doğrusu halkın artık, orduya ve subaylara güveni kalmamıştı.²⁹⁸ Atatürk'ün de açıkça ifâde ettiği gibi, bu şartlarda, yalnız orduya dayanarak ve bir askerî cunta ile harekete geçmek tehlikeli idi.

Çünkü halkın kendi nazarında itibarını kaybetmiş olan ordunun başlatacağı bir hareketi desteklemesi beklenemezdi. Ayrıca hareketin, askerî bir ayaklanma şeklinde gösterilmesinden de kaçınmak; içte ve dışta, bir halk hareketi ile karşılaşıldığı intibâni vermek gerekmekte idi. Ordu, böyle bir hareketi, ancak destekleyen bir kuvvet olarak geri plânda kalmalı idi.²⁹⁹

İşte bu şekilde, gerek ordunun, "vatanı müdafaa ve muhafazadan ibaret olan asıl vazifesini yapamayacak durumda bulunması" ve gerekse İstanbul Hükûmeti'nin orduya emir verebilecek imkânlarla sahip olmaması ve asıl önemlisi büyük felâketler doğuracağı endişesiyle İtilâf Devletleri ile savaşı göze alamayarak meseleyi siyâsi yollardan halledebileceğine olan inancı ; işgal felâketi karşısında milletin, yeni teşkilâtlar kurarak kendi haklarını bizzat kendisinin korumasına yol açmıştır.

Vatanın bütünlüğü, milletin bağımsızlığının tehlikeye düşmesi karşısında kurulan, bir birinden ayrı fakat bir biri içinde çalışan bu teşkilatlardan birincisi, milletin sesini duyurmak ve haklarını aramak maksadıyla kurulan ve Atatürk'ün "kanunî ve medenî bir teşkilât" olarak tarif ettiği, "Müdafaa-i Hukuk" cemiyetleri, ikincisi de, milletin kendi içinden çıkararak orduya teslim ettiği fertlerinin silâhlandırılmasıyla ortaya çıkan ve "düşman tecâvüzüne mâruz kalan mıntıkların müdafaasına, düşman tasallûtuna uğrayan kardeşlerinin hayatının muhafazasına" çalışan silâhlı kuvvetler olup bu teşkilât da "Kuva-yı Milliye" teşkilâtıdır.³⁰⁰

---

²⁹⁸M.Şefik, *a.g.e.*, c.1, s.106; Selek, *a.g.e.*, 1968, s.115

²⁹⁹*Aynı eser*, s.249

³⁰⁰*T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları*, c.1, s.6

İşte bu teşkilâtların yanında, düşmanla açıkça mücadele edemeyen ordu, değişik şekillerde ve gizli olarak bu kuvvetlerin kadrosu içine sokulmuş, Müdafaa-i Hukuk ve Redd-i İlhak cemiyetleri de bu silâhlı kuvvetleri içine alarak onun, ilâşe ve ikmâli ile sevk ve idaresini üstlenmiştir.

Vatanın müdafaa ve muhafazası için teşkil edilen Kuvayı Milliye birlikleri memleketimizde ilk defa Balkan Harbi sırasında kurulmuştur. Burada sözünü ettiğimiz Mondros Mütarekesinden sonra teşkil edilen Kuvayı Milliye birliklerinin ilk defa ne zaman ve kimin tarafından kurulmaya başlandığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, böyle bir kuvvete ihtiyaç olacağı daha savaşın son senelerinde hissedilmeye başlanmış ve bir takım hazırlıklar da yapılmıştır. Nitekin savaşın son yıllarında 7. Ordu Komutanı olarak vazife yapan Mustafa Kemal Paşa, "halkın teşkilâtlandırılması" gerektiğini yakın arkadaşlarına söylemiştir.³⁰¹ Yine Mustafa Kemal Paşa Kasım 1918 de Antep ve havalisinde teşkilât yapmağa ve halka silâh dağıtmaya başlamıştır.³⁰²

Mütarekede 57. Tümen Komutanı olarak Aydın ve havalisinde bulunan Albay M.Şefik (Aker) Bey 23 Mayıs 1919 tarihinde Harbiye Nezaretine yazdığı bir raporda Yunan işgallerine karşı, "ciddî ve umûmî ve esaslı bir mücadele teşkilâtı ibtidâr olunması"³⁰³ diyerek millî kuvvetler teşkilini ileri sürmüştü ve bu kuvvetler için ilk defa "Kuva-yı Milliye" deyimini kullanmıştır.³⁰⁴ Harbiye Nezareti de 15 Haziran 1919 tarihinde Sadarete yazdığı bir yazıda, "Yunan işgallerini millî kuvvetlerimizle karşılamaklığımız icab eder."³⁰⁵ demek suretiyle Albay M.Şefik Bey'in bu fikrine iştirak etmiş ve böylece de başlangıçta Kuva-yı Milliye birliklerinin teşkiline sempatik baktığını göstermiştir.

Albay M.Şefik Bey'in başlattığı Kuva-yı Milliye teşkili faaliyetleri bölgeye 56. Tümen Komutanı ve 17. Kolordu Komutanı Vekili olarak tayin edilen Albay Bekir

---

³⁰¹Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.269-273

³⁰²*İslâm Ansiklopedisi*, c.1, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul-19, s.730

³⁰³Hamdi Beytulluoğlu, Millî Mücadele Tarihi-Millî Mücadele Başlıyor, *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S.12, Eylül 1968, Belge 6, s.10

³⁰⁴*T.İ.H.*, c.2, k. 2, s.79; Goloğlu, *a.g.e.*, 2.kitap, s.35

³⁰⁵*H.T.V.D.*, S.6, Aralık 1953, vesika no.121

Sami Bey ve 61. Tümen Komutanı Albay Köprülülü Kâzım Bey'in gelmeleri ile hızlanmış, kısa zamanda İzmir çevresindeki cepheler teşkil edilmiştir. Balıkesir'de bulunan 14. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa aktif olarak Kuva-yı Milliye faaliyetleri içinde bulunmamakla beraber bu konuda faaliyet gösterenlere yardımcı olarak ve bilhassa kendisine bağlı olan Kâzım Bey'in çalışmalarına müdahale etmeyerek önemli yardımlarda bulunmuştur.³⁰⁶

Başlangıçta sadece ahâli kuvvetlerinden ibaret olan Kuva-yı Milliye birliklerinin asker ihtiyacı gönüllülerle sağlanırken, bu kaynağın kâfi gelmemesi üzerine ordu müfettişleri ve daha sonra da kongreler seferberlik ilân ederek Kuva-yı Milliye' nin asker alma kaynağını bulmuşlar ve birlikler askerî bir şekle sokulmuştur.³⁰⁷ Bu birliklerin silâh ve cephaneye ihtiyaçları askerî birlikler tarafından karşılanırken, iâşesi önce sadece birliklerin teşkil edildiği mahalden, daha sonra da kongrelerin tesbit ettiği şekilde bölge ahâlisi tarafından sağlanmaya çalışılmıştır. Bu konuda Harbiye Nezaretinin de bazı gizli yardımlarda bulunduğu görülmektedir.³⁰⁸

Buraya kadar izahına çalıştığımız hususları özetleyecek olursak; milletimizin karşı karşıya bulunduğu tehlikelerin önüne geçmek ve milletin meşrû haklarını silâhla korumak maksadıyla kurulan ve resmî olmayan bu yeni silâhlı kuvvetlere, "Kuva-yı Milliye" adı verilmiştir. Bu kuvvetlerin resmî bir sıfatı bulunmamakta, doğrudan doğruya milletin kendi bağrından çıkardığı kuvvetlerden meydana gelmektedir.

Görünüşte ordu, devlet ve hükûmetle bir irtibatı bulunmayan, ama millî bir sıfat taşıyan bu gayri resmî kuvvetleri ordunun silâh ve cephanesiyle donatmak, subayları bu kuvvetlerin başına geçirerek onları düzenli bir hale getirmek, ayrıca resmî ordu birliklerinin elde kalan mevcutlarını da bu millî kuvvetlerle beraber ve onun maskesi altında işgallere karşı kullanmak, mütareke hükümlerinin çiğnenilmeden işgal

---

³⁰⁶Selek, *a.g.e.*, 1968, s.240; Çantay, *a.g.e.*, s.31-34; Apak, *a.g.e.*, s.22; Tansel, *a.g.e.*, c.1, s.277

³⁰⁷*T.B.M.M. Gizli Celse Zabıtları*, c.1, s.6

³⁰⁸*H.T.V.D.*, S.38, Aralık 1961, vesika No 918; Süleyman Beyoğlu, *Osmanlı Hükümeti'nin Kuva-yı Milliye'ye Yardımlarına Dair*, Toplumsal Tarih, S.15, c.3, Mart 1995, s. 46-48

felâketlerinin önlenmesinin ilk ve tek çaresi olarak düşünölmüş, işgal bölgelerinden başlanarak da uygulamaya geçilmiştir.³⁰⁹

Bu şekildeki bir teşkilâatlanma ile silâhlı mücadele yapan birliklerin ordu ile ve resmî makamlarla bir alakalarının bulunmadığı ileri sürölerek³¹⁰ İtilâf Devletlerinin, işgallere karşı ordunun silâhlı mukabelede bulunmak sureti ile tarafımızdan mütareke hükümlerinin çiğnenmediğı ve hareketin bir halk hareketi olduğı iddia edilerek, suçlamalarına cevap verme imkânı bulunmuştur.³¹¹

Böylece hem İstanbul hükümetinin engelleyici çalışmalarının önüne geçilmeye çalışılmış, hem de, mücadeleye ordu birliklerinin doğrudan katılmaması, millî mücadeleyi genç komutanların yeni bir macerası gibi göstererek önu boğmaya çalışan iç ve dış çevrelerin bu faaliyetleri etkisiz hale getirilmeye çalışılmıştır. Hepsinden önemlisi, halkın, yaşadığı büyük savaş felâketinden sonra subaylara karşı olan itimatsızlığından istifade etmek isteyen muhaliflerin, "zabitlerin teşvikâtına kapılmayınız, âkıbetiniz felâket olur. İş, hükümetimizin siyasî çalışmasına bırakalım. En isbetli hareket bu olur."³¹² Barış dönemine girildiğinde, "zabitlik kalmayacağı için" Millî Mücadele adı altında yapılanlar aslında, onların "milleti kendi emellerine alet etmesi" olayıdır.³¹³ şeklindeki menfî propagandalarının da etkisiz hale getirilerek halkın, Millî Mücadele aleyhinde genel bir tavır takınmasının önüne geçilmiştir.

Kuruluşu, karşı karşıya bulunduğumuz felâket sebebiyle bir mecburiyet haline gelen Kuva-yı Milliye, tabii olarak bir teşkilâatlanma meselesini de beraberinde getirmiştir. Birliklerin teşkili için asker toplama, toplanan sivillerin askerî eğitimi, birliklerin sevk ve idaresi, zarurî ihtiyaçların karşılanması ve küçük milis birliklerinin düşmanın nizâmî kuvvetleri karşısında varlık gösterebilmesini mümkün kılacak ve ortak hareket imkânlarını sağlayacak merkezlerin kurulması, halledilmesi gereken önemli meselelerin başında gelmekte idi.

³⁰⁹M.Şefik, *a.g.e.*, c.1, s.5

³¹⁰*Aynı eser*, c.2, s.206,208 vd; Özalp, *a.g.e.*, c.2, belge No 45, s.32

³¹¹*Aynı eser*, c.1, s.30

³¹²M.Şefik, *a.g.e.*, c.1, s.106; c.2, s.2

³¹³*Aynı eser*, c.1, s.107

İşte bu meseleleri halledecek, teşkilâtları kurmak, bunları birleştirerek aynı gayeye yöneltmek ve mahallî ihtiyaçlarla daha önce kurulmuş olan teşkilâtları yeniden tanzim etmek maksadıyla birtakım kongrelerin toplanması yoluna gidilmiştir. Mondros Mütarekesinin imzalanmasından Türkiye Büyük Millet Meclisinin açılarak memleketin idaresini ele alınmasına kadar geçen devrede hükûmetsiz kalan memleketimizin idaresini üzerine alan birtakım kongreler toplanmıştır. Pekçok kongrenin toplandığı Millî Mücadele'nin başlangıç dönemine bu sebeple "Kongreler Dönemi"³¹⁴ adını vermek uygun olur. Bu dönemde mahallî teşkilâtları sağlamak maksadıyla vilâyet veya bölge çapında toplanan "mahallî kongreler" yanısıra Sivas'ta "umumî kongre" toplanmıştır.

IV- Balıkesir Kongre Bölgesindeki Cepheler

1- Ayvalık Cephesi

Ayvalık'ın Yunanlılar tarafından işgalî tehlikesi ortaya çıktığında gerek Ayvalık'ta bulunan 172. Alay Komutanı Yarbay Ali (Çetinkaya) Bey ve gerek bölge halkı bir takım milis birlikleri karma çalışmalarını hızlandırmışlardı. Karasi Mutasarrıfı Ahmet Hilmi Bey de bölge ile yakından ilgilenmekte idi.³¹⁵ Ahmet Hilmi Bey'in müracaatı üzerine 27 Mayıs 335 tarihinde Dahiliye Nazırı Ali Kemal imzalı telgrafında mukavemet edilmesini istemesine³¹⁶ ve 29 Mayıs günü gerçekleştirilen mücadele hükümet tarafından da tasvip edilmiş olmasına rağmen daha sonra hükümet bu konudaki tavrını değiştirmiş³¹⁷ yayınladığı emirlerde birliklerin Edremit-Balıkesir yönüne çekilmesini istemiştir.³¹⁸

³¹⁴ Tanör, *a.g.e.*, s.17

³¹⁵ A.Hilmi Ergeneli, *1919'da Ayvalık Savunması ile ilgili Anılar*, Düzenleyen: Adnan Ergeneli, Belleten c.XLVIII, S. 189,190, Ocak-Nisan 1984, s.167-239

³¹⁶ Ergeneli, *a.g.m.*, s.193, *H.T.V.D.*, S. 38, Aralık 1961, Vesika No.907

³¹⁷ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.33

³¹⁸ *T.İ.H.*, c.2, k.1, s.102; *Ali Çetinkaya'nın Millî Mücadele Dönemi Hatıraları*, Atatürk Araştırma Merkezi Yayını, Ankara-1993, s.54

Bu durum milli kuvvetlerin miktarının arttırılması ve direnmenin sivil birlikler tarafından yürütülerek bu şekildeki müdahalelerden kurtulunması düşünülmüştür.³¹⁹

Ayvalık cephesi Bakırçay'dan Akçay'a kadar Bergama, Ayvalık, Burhaniye ve Edremit kazalarını içine almakta olup burada görev yapan 172. Alay'da iki binbaşı, ikiyüzbaşı, onyediyi teğmen, iki hesap memuru, üç subay vekili ve 380 asker; toplam 900 silahı, 4 makineli tüfeği ve bunlara ait cephaneye bulunmaktadır.³²⁰ Cephedeki gönüllü milislerin kumandasını Köprülü Hamdi Bey (Eski Edremit Kaymakamı) üzerine almıştır.³²¹

Bölgede kurulan Redd-i İlhak heyetleri milli bölümlerin teşkiline başlamış; Burhaniye'den Müderris Hoca Şükrü Efendi, eşraftan Hoca Tâli Bey, Ali Galip Bey; Burhaniye'nin Pelit Köyünden Mehmet Cavit Bey, Ali Osman Ağa, Hızır-zâde Hakkı Bey ve Karağaçlı Ahmet Efendi; Edremit'ten Seyyit-zâde Seyit Bey, Dramalı Cemal Bey, Kızılkeçili Fevzi Bey, Havran köyünden Kemal Bey, Fahri Bey, Hasan Kâmil Bey, İhtiyât zâbiti Hakkı Bey ve Muharrem Beyler'den müteşekkil olan Redd-i İlhak heyetleri hemen milli bölüklerin teşkiline başlamışlardır.³²² Milli bölüklerin tanınmaması için kollarına takacakları pazıventlerin üzerine "Kuvva-yı Milliye" yazılmıştır.³²³

Bu cepheye başlangıçta Yunan işgaline karşı mücadeleyi başlatanlar 172. Alay Komutanı Ali (Çetinkaya) Bey, Ayvalık Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Dramalı Cemal Bey, Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey ile Dramalı Rıza, Pelit köylü Nazmi ve Kırkağaçlı M.Emin Beylerdir.³²⁴

Burada müfreze komutanı olarak görev yapanlar ise Bergama Kuvva-yı Milliye Müfrezesi Komutanı Adem, Ballıgedik Müfrezesi Komutanı Bnb.Cemal, Cumalı

---

³¹⁹Ergeneli, *a.g.m.*, s.201-204

³²⁰Ali Çetinkaya, *a.g.e.*, s.68

³²¹Ergeneli, *a.g.m.*, s.204-205

³²²Ali Çetinkaya, *a.g.e.*, s.71

³²³*Aynı eser*, s.71-72

³²⁴İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1993, s.244

Müfrezesi Komutanı Üsteğmen Halit (Bayrak), Bergama Bölüğü Komutanı Üsteğmen Hüseyin Halit, Ayvalık Mintikası Topçu Komutanı Üsteğmen Ahmet Sururi (Yzb.) Müfreze Komutanı Köprülü Hamdi ve Müfreze Komutanı Pelitköylü Mehmet'tir.³²⁵

I. Balıkesir Kongresi, cephe gerisindeki hizmetlerin düzenli olarak yürütülebilmesi için "Menzil Teşkilâtı" kurduğunda Ayvalıktaki menzil müfettişliği "Bir Numaralı Menzil Müfettişliği" adını almıştır.³²⁶ II. Balıkesir Kongresi Ayvalık Cephesi Milli Alay Kumandanlığına Pelitköylü Emir-zâde Mehmet Bey'i, Menzil Müfettişliğine Mehmet Fevzi Bey'i tayin etmiş, Köprülü Hamdi Bey'i de Ali (Çetinkaya) Bey ile aralarında karşılıklı silah çekmeye varan anlaşmazlık sebebiyle Balıkesir'e alarak kendisine Hey'et-i Merkeziye'de görev verilmiştir.³²⁷

2- Soma Cephesi

İzmir'in işgali üzerine Bakırlı Hafız Hüseyin'in işgali haber vermesi üzerine, belediye binasında yapılan toplantıda Bakırlı Hafız Hüseyin Efendi, Hacı Raşit Efendi ve Belediye Reisi Osman Bey'den müteşekkil bir "Kuvva-yı Milliye Heyeti" kurulmuş³²⁸ 9 Haziran günü Soma'ya gelen Yüzbaşı Kemal Bey bu heyetle birlikte direnişi gerçekleştirmeye çalışmıştır. Kurulan Redd-i İlhak Cemiyeti'nin çalışmaları ile kısa zamanda 150 kişilik bir müfreze teşkil edilmiştir.³²⁹ Bu müfreze Niyazi Bey (Niyazi Erakıncı) komutasında Balıkesir'e gelir. Yapılacak çalışmaları görüşmek üzere Balıkesir'de bulunan Hafız Hüseyin efendi ile Niyazi Bey Balıkesir'deki heyetle görüşerek birliklerini burada takviye ederek Soma'ya dönerken müfrezenin komutanlığına Binbaşı Murtaza Bey getirilir. Ayrıca Balıkesir'de teşkil edilen Yüzbaşı Kemal (Balıkesir) komutasındaki ilk Kuvvı Milliye birliği de Soma cephesinde görev yapmıştır.

³²⁵ Aynı eser, s.248

³²⁶ Bkz. *Kongre Kararları*, Madde 15

³²⁷ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.52-53

³²⁸ Özalp, *age*, c.1, s.75

³²⁹ Şerafettin Yılmaz, *Türk İstiklâl Harbinde Akhisar ve Soma Cephesleri* 1919-1920, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü.Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü 1988, s.47

8 Haziran'da 14.Kolordu yeniden tertip edilirken Mıntıka Komutanlığı'na 188. Alay Komutanı Yüzbaşı Mustafa Aşir 20 erle Bergama'ya, Üsteğmen Hüseyin komutasında 50 er ve 4 ağır makinalı tüfek ile Kırkağaç-Akhisar arasına gönderilmiştir.³³⁰

12 Haziran'da Mülâzim Halit (Bayrak) Bey Bandırma'daki 162. ağır topçu bölüğü erlerinden oluşturulan 200 kişilik müfreze ile Soma'ya gönderilir.³³¹ Albay Kâzım Bey, Soma, Bergama ve Akhisar bölgesine yerleştirilen bu birliklerden topladığı 70 kişiyle Soma Cephesini kurmuş bu cephenin kuvvetleri Balıkesir'den görevlendirilen, çevreden toplanan ve silah altına alınan yeni askerlerle takviye edilerek güçlendirilmeye çalışılmıştır.³³²

1919 Temmuz'unda Soma Cephesinde:

1. Havzalı Bölgesi: 1 Subay 40 erden müteşekkil müfreze
2. Cumalı Batısı: Üsteğmen Halit (Bayrak) Bey komutasında 80 nizâmiye eri
3. Hamidiye (Çerzekköy) Bölgesi: Yüzbaşı Behcet komutasında 25 kişilik milli müfreze
- 4- Bölcek-Sarıcaları Batısı: Üsteğmen Hüseyin Halat komutasında 350 kişilik Bergama bölüğü³³³

Soma mıntıkasında 188.Alay Kumandası Miralay Akif Bey, Kuvva-yı Milliye Komutanı olarak da Hulûsi Bey bulunuyordu.³³⁴ I.Balıkesir Kongresi, burada "İki numaralı Menzil Müfettişliği"ni kurmuş³³⁵ II. Balıkesir Kongresi, Soma Cephesi Milli Alay Kumandanlığı'na Kırkağaçlı Hacı Salih-zâde Emin Bey'i Menzil Müfettişliğine de

³³⁰T.İ.H., c.2, k.1, s.161-162

³³¹Özalp, a.g.e., c.1, s.24

³³²Balıkesir Merkez Redd-i İşgal Hey'eti Teşkilat Encümeni Karar Defteri, Karar No.1 24/25 Haziran 335/1919, s.1; Karar No.9, 4 Temmuz 335/1919, s.3, (Bu kaynak bundan sonra *Karar Defteri* olarak geçecektir.)

³³³T.İ.H., c.2, K.1, s.187-188

³³⁴Özalp, a.g.e., c.1, s.94

³³⁵Bkz.*Kongre Kararları*, Madde 15

Balıkesirli Müfti-zâde Abdülgafur Efendi'yi getirmiştir.³³⁶ Bölgede Nazmi Bey Hamidiye, Kırkağaç, Bakırçay ve Bergama Müfrezeleri ile Hulûsi ve Kırkağaçlı Emin komutasındaki değişik müfrezeler görev yapmışlardır.³³⁷

3- Akhisar Cephesi

İzmir'in işgalinden sonra bölgeye gelen Albay Bekir Sami (Günsav) ile Albay Kâzım (Özalp) Bey'ler bütün gayretlerine rağmen Akhisar'da teşkilât kuramamışlardır.³³⁸ Fakat Manisa'nın işgalinden sonra Manisa'dan Fransız askerlerinin yardımıyla kaçan Müftü Âlim Efendi ve İzmir'li Ethem Bey, Akhisar Belediye Reisi Mehmet Kâmil, Ulemâdan Hâfız Mehmet, Müderris Mehmet Efendiler ve Karaosmanoğlu Hâlit Paşa (sivil)nın meydana getirdiği heyet bir direniş gurubu oluşturmak için birlikte çalışmaya başladılar. 5 Haziran'da meydana gelen ve çok kısa süren Yunan işgali, Kuva-yı Milliye çalışmalarına hız kazandırdı.³³⁹

20 Haziran'da Harbiye Nezaretine bir telgraf çeken Akhisar heyeti, Yunan zulmüne son verilmediği takdirde, Yunanlılar'a karşı silahlı mücadele başlatacaklarını ve bunun sorumluluğunun da kendilerine ait olmayacağını belirtip³⁴⁰ halka silah dağıttılar.³⁴¹ Yüzbaşı İzmir'li Ethem Bey'in riyasetinde "Redd-i İşgal Kıta-i Faaliye" kuruldu.³⁴²

9/10 Haziran'da Yunanlılar şehri boşalttığıında, Yüzbaşı Kemal (Balıkesir) Bey, şehirde yağmalama olaylarının önüne geçmek için Teğmen Hüsametdin Bey'i 20 kişilik bir kuvvetle buraya gönderdi.³⁴³ İşgal karşısında Balıkesir'de oluşturularak gönderilen

³³⁶Bkz. II. Balıkesir Kongresi Kararları, Çarıklı, *a.g.e.*, s.62-65; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.52-53

³³⁷Görgülü, *a.g.e.*, s.248

³³⁸Bkz. Muhittin Ünal, *Miralay Beki Sami Günsav'ın Savaş Anıları*, Cem Yayınları, İstanbul-1994, s.32-41; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.14

³³⁹Bayar, *a.g.e.*, c.8, s.2543-2580

³⁴⁰*H.T.V.D.*, S.1, Vesika No 11, 20 Haziran 1919

³⁴¹*T.İ.H.*, c.7, s.18

³⁴²*H.T.V.D.*, S.1, Vesika No 11, 20 Haziran 1919

³⁴³Kemal Balıkesir, *Hatırat*, basılmamış ve aslı vilayette muhafaza edilen 80 daktilo sayfası eser

müfreze ile Parti Pehlivan'ın 80 kişilik müfrezesi ve Bakırlı Saçlı Efe Akhisar'ın imdadına koşmuşlardı.³⁴⁴

Akhisar Cephesi komutanlığına Binbaşı Hüsnü Bey getirilmişti. Emrinde 188.Alaydan bir nizamiye müfrezesi ile Akhisar ve Marmara'da teşekkül ettirilen milli kuvvetler vardı. Milli kuvvetlerin başında Halit Paşa, Parti Pehlivan Hafız Hüseyin, Dramalı Rıza Bey bulunuyordu. Asker olarak 800 mevcudu vardı.³⁴⁵ Bu cephelerin kuruluşunda İzmir'den kaçan Vasıf ve Esat (Çınar) kardeşlerle İnceoğlu Hâmit Şevket, Osman-zâde Hamdi ve Sarı Ali Beyler de görev almışlardır.³⁴⁶

I. Balıkesir Kongresi, "Üç Numaralı Menzil Müfettişliği"ni Akhisar'da kurmuş³⁴⁷
II. Balıkesir Kongresi, Akhisar Cephe Komutanlığı'na (İttihat ve Terakki Fırkası) İzmir Kâtip-i Mes'ulü Mahmut Celalettin (Celal Bayar) Bey'i³⁴⁸ ve Akhisar Menzil Müfettişliğine de Sındırgı'dan Azmi Bey'i görevlendirmiştir.³⁴⁹

4- İvrindi Cephesi

1919 Haziran ayı sonlarına doğru Ayvalık cephesinin sıkışması ve küçük bir bozgun yaşaması üzerine Balıkesir'den yardım talebinde bulununca eski İvrindi nahiye Müdürü İsmail Hakkı (Varnalı) Bey, 24 Temmuz'da İvrindi'de yaptığı temaslar sonunda topladığı 137 kişilik "Gönüllü İvrindi Bölüğü" ile Ayvalık Cephesi'nin yardımına koştu.³⁵⁰ Bu birlikler 2-3 ay burada kaldıktan sonra 14.Kolordu Komutanlığı İvrindi-Korucu bölgesinde bir cephe kurulmasına karar verdi.

Bu cephe Ayvalık cephesinde bulunan İvrindi bölüğünün Korucu bucağına nakli ile kuruldu. Bu cephe, hem cephe gerisine düşman sızmalarını engellemek hem de

---

³⁴⁴Balıkesir, *a.g.e.*, s. 21; Hatipoğlu, *Balıkesir Postası*, 24 Mart 1941, s. 2

³⁴⁵Apak, *a.g.e.*, s.57

³⁴⁶Görgülü, *a.g.e.*, s.244

³⁴⁷Bkz. *Kongre Kararları*, Madde.15

³⁴⁸Milli Mücadelede "Galip Hoca" adıyla anılmıştır.

³⁴⁹Bkz. II. Balıkesir Kongresi Kararları; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.31; Tekeli-İlkin, *a.g.e.*, s.213; Çarıklı, *a.g.e.*, s.65

³⁵⁰Varnalı, *Balıkesir Ekspres*, 2 Mart 1962, s.2

Korucu-İvrindi bölgesini Bergama'ya bağlayan geçidi tutmak, böylece de Yunan kuvvetlerinden bir bölümünü meşgul ederek diğer cephelerin yükünü azaltmak gibi bir görevi yerine getirmek için kurulmuştur. Cephe komutanlığına da Soma cephesinden Üsteğmen Halit (Bayrak) Bey getirilmiştir.³⁵¹ İvrindi Mıntıkasındaki bu birliklerimiz 22 Haziran 1920 deki Yunan taaruzu sırasında eşkiya ile düşman birlikleri arasında sıkışıp kalmış ve bu sebeple de subaylarından bazıları esir bazıları da şehit olmuştur.³⁵²

Bu cephelerin de içinde bulunduğu Batı Anadolu Kuvva-yı Milliye Kumandanlığı görevine Sivas Kongresi, Ali Fuat (Cebesoy) Paşa'yı görevlendirmiş³⁵³ fakat güneydeki cephelerle bu cephelerin birleştirilmesi sağlanamamıştır. Aynı cepheler birkaç grup halinde ve az bir kuvvetle muhafaza edilmiş mıntikalara ayrılmışken sonradan bu mıntikalar büyük bir cephe halinde birbirleriyle irtibatlandırılmış ve İzmir'in kuzeyi cephesi (İzmir Şimali Mıntıkası Kuvva-yı Milliyesi) kurulmuştur.³⁵⁴

Hey'et-i temsiliye'nin 16 Kasım 1919'da mevcut cephelerin yeniden organize edilmesi yönünde Harbiye Nezaretine yaptığı teklif üzerine Mart 1920 başında Batı Anadolu'daki bu cepheler yeniden organize edilmişlerdir.

İzmir Kuzeyi Cephesi, Ayvalık, İvrindi, Soma, Akhisar kesimleri ayrı birer bölge şeklinde Milli Komutanlara bağlı olarak 61.Tümen Komutanı Albay Kâzım (Özalp) Bey'in emrine verilmiştir.³⁵⁵ Bu cephelerdeki birliklerimiz böylece tamamıyla düzenli birlikler haline dönüştürülmüştür. Gerçi İzmir Şimali Cephesinde kongrenin de ısrarla belirttiği gibi hemen hiç çete teşkilâtına rastlanmaz ve komutanlar arasında da eşkiya olan yoktur. Bu sebeple cephelerde her zaman tam bir askeri disiplin hakim olmuştur.³⁵⁶

Yunanlılar'ın 22 Haziran 1920'de başlattıkları taarruz sırasında birliklerimizden kat kat fazla olan Yunan kuvvetleri cephelerimize yüklendiklerinde cepheler bozulunca

---

³⁵¹ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.193; Özalp, *a.g.e.*, s.73

³⁵² Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.144

³⁵³ Uluğ İğdemir, *Sivas Kongresi Tutanakları*, 2. Baskı, Türk Tarih Kurumu yayınları, Ankara-1986, s.78

³⁵⁴ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.34

³⁵⁵ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.111

³⁵⁶ Bkz. Yılmaz, *a.g.e.*, s.75-76

kısa zamanda Batı Anadolu bütünüyle Yunan işgali altına girerken 30 Haziran 1920 günü Balıkesir de Yunan işgali altına girmiştir.³⁵⁷

---

³⁵⁷Özalp, *a.g.e.*, c.1., s. 136 vd.

III. BÖLÜM

BALIKESİR KONGRELERİ

I- Balıkesir'de Toplanan Kongreler ve Toplanma Tarihleri

İzmir'in 15 Mayıs 1919 günü Yunanlılar tarafından işgali, Karasi Sancağı'nda, daha önce başlatılmış olan çalışmaları hızlandırmış, 19 Mayıs günü Alaca Mescit'te seçilen 41 kişilik "Hey'et-i Faale", "Balıkesir Redd-i İlhâk Cemiyeti"ni ve Haziran ayının ilk haftasında da ilk "Kuva-yı Milliye" birliğini teşkil etmiştir.

Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti, bir yandan Kuva-yı Milliye birliklerini kurup Yunanlılar'a karşı yeni cepheler açarken, diğer yandan da, Karasi Sancağı dâhilinde ve komşu bölgelerdeki mücadeleyi birleştirmek ve daha düzenli hâle getirmek için Balıkesir Kongreleri'ni toplamıştır. Sayıları dörde ulaşan kongrelerin ilki olan "Balıkesir Millî Kongresi" nde Cemiyet, Redd-i İlhak ismini muhafaza ederken isminin başına, "Hareket-i Milliye" ismini de alıp hareketin millîliğini ilân etmiştir.³⁵⁸

Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Cemiyeti, teşkil ettiği Kuvayı Milliye birliklerini, Ayvalık, İvrindi, Soma ve Akhisar cephelerine sevk ederek, Yunan işgalinin genişlemesine mâni olmak ve İzmir'i Yunan işgalinden kurtarmak için bir seneden fazla bir süre takdire şâyân bir mücadele örneği sergilemiştir. 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'in komutası altındaki bu mücadele, Hey'et-i Temsiliye tarafından da takdir

---

³⁵⁸Bkz. *Balıkesir Millî Kongre Kararları*, Madde: 6

edilerek diğerk işgal bölgeleri için örnek alınması gereken bir model olarak gösterilmiştir.³⁵⁹

Doğrudan doğruya Yunan işgaline karşı ve İzmir'i Yunan işgalinden kurtarmak maksadıyla kurulan Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Cemiyeti³⁶⁰ ve onun topladığı Balıkesir Kongreleri, bu ilk gayesinin gerçekleştirilmesi konusunda ortaya koyduğu örnek mücadeleye karşılık, yapılan mücadeleleri, birbirinden kopuk mahallî mücadeleler mozayığı olmaktan çıkarıp bir Millî Mücadele bütünlüğü ortaya koymaya çalışan "Sivas Kongresi"ne katılmayı, "siyasî bir faaliyet" olarak değerlendirerek uygun görmediği gibi, Kongre kararlarına en son kabul eden mahallî teşkilâtlardan biri olmuştur.

Bu sebeple, Balıkesir ve çevresindeki mücadele, Anadolu'daki genel mücadeleden ayrı kalmış, 12 Mart 1920 tarihinde toplanan 4. Balıkesir Kongresi'ne kadar da Yunanlılar'a karşı yapılan mücadeleler dışındaki mücadelelerle birleşme düşüncesine yanaşmayarak müstakil kalma arzusunu sonuna kadar devam ettirmiştir. Millî Mücadele'nin hazırlık dönemindeki bu müstakil mücadele, Millî Mücadele Tarihi içinde ele alınıp incelenmediği için de bu gün bu konudaki bilgiler çok dağınık ve oldukça çelişkilidir.

Balıkesir'de Redd-i İlhak Cemiyeti'nin kuruluş safhasındaki bilgiler çok az ve tamamen nakle dayanmaktadır. Aynı durum kongreler dönemi için de söz konusudur. Bu döneme ait bilgiler dağınık olduğu ve toplanarak değerlendirilmediği için değişik kaynaklarda birbiriyle çelişen bilgilere rastlanmaktadır. Günümüzde yapılan çalışmalarla bu çelişkilerin kaldırılması ve daha sağlıklı, daha derli toplu bilgilerin ortaya konulması beklenirken aksine çelişkiler daha da arttırılmakta ve konu içinden çıkılmaz bir hâle getirilmektedir.

Yakın zamanda bu konuda yapılmış olan çalışmalardan bir kaçının incelenmesi bile konunun ne kadar içinden çıkılmaz hâle getirildiğini göstermeye yeter. Değişik eserlerde Balıkesir'de tolandığı ileri sürülen kongrelerin toplantı tarihi olarak verilen

---

³⁵⁹Bkz. Umûmî Kongre Beyannamesi Madde:3, İğdemir, *a.g.e.*, 1986, Ek 2, s.113

³⁶⁰Bkz. *Balıkesir Millî Kongre Kararları*, Madde:3

tarahleri alıp alt alta sıraladığımız zaman ortaya birbirinden farklı tarihler ve sayıları yediye ulaşan kongre çıkmaktadır.

1- I. Kongre (27 veya 28 Haziran- 12 veya 13 Temmuz 1919)³⁶¹

2- II. Kongre (26-30 veya 31 Temmuz 1919) ³⁶²

3- III. Kongre (13 veya 16 - 22 veya 27 Eylül 1919)³⁶³

4- IV. Kongre (10 Ekim 1919) ³⁶⁴

5- V. Kongre (19-21 veya 29 Kasım 1919) ³⁶⁵

6- VI. Kongre (Ocak 1920) ³⁶⁶

7- VII. Kongre (10 veya 12 - 22 veya 23 Mart 1920) ³⁶⁷

Yukarıdaki sıralamaya baktığımızda, aslında Millî Mücadele sırasında sadece dört kongrenin toplandığı bilinen Balıkesir' de sanki yedi defa kongre toplanmış gibi bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu konuda dikkatimizi çekecek diğer bir nokta ise, kongrelerin toplanma ve sona erme tarihi olarak verilen tarihler arasındaki çelişkidir.³⁶⁸

---

³⁶¹Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.38 (27 veya 28 Haziran- 12 Temmuz 1919); Millî Takvim, s.10, (28 Haziran-13 Temmuz 1919) Bkz.Cemal Kutay, *Millî Mücadelemizin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler*, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.7, Temmuz ' 87, s.24

³⁶²Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.43-44; Çarıklı, *a.g.e.*, s.26, Bu kongre, Özalp' a göre ikinci, Çarıklı' ya göre birinci kongredir.

³⁶³Bkz. Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.56 (13 Eylül tarihi veriliyor.); Çarıklı, *a.g.e.*, s.38 (16 Eylül tarihi veriliyor.) Kutay, *a.g.m.*, s.24 (fotokopisi verilen " Millî Takvim" in 11.sayfasında II. Kongre olarak gösterilen kongrenin 27 Eylülde sona erdiği gösterilmiştir.)

³⁶⁴Bkz. *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.336; *Tarih IV*, (bu iki eserde verilen 10 Ekim tarihine başka hiç bir kaynaktan rastlanmıyor.)

³⁶⁵Bkz. Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.75 (19-29 Kasım tarihleri veriliyor.); *İzmir'e Doğru*, 23 Teşrinisani 335/1919, No 3, s.2 (Kongrenin, 21 Kasım'da sona erdiği kaydedilmektedir.)

³⁶⁶Bkz. Turan, *a.g.m.*, s.157 (1920 Ocak'ında, Balıkesir'de toplanan yeni bir kongrede, Müdafaa-i Hukuk'a katılma kararı alınabilmiştir, denilmektedir.)

³⁶⁷Bkz. Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.102 (Kongre tarihi olarak 10-23 Mart veriliyor; Sabahattin Selek, *Anadolu İhtilali*, 4. baskı, Burçak Yayınevi, İstanbul-1968,s.100, burada kongrenin son toplantı tarihi olan 22 Mart kongre tarihi olarak gösteriliyor.; Sarıhan, *a.g.e.* c.2, (10-23 Mart) s.369, 391;Apak, *a.g.e.*, s.99, (22 Mart); *İzmir'e Doğru*, 24 Mart 336/1920, No 46, s.2 Gazetedeki Kongre haberleri ile kongre kararları birlikte değerlendirildiğinde (12-22 Mart) tarihleri ortaya çıkmaktadır. *Kongre Kararları*, Bkz. ekler bölümü (12-22 Mart); Jaeschk, *a.g.e.*, c.1., s.93,95 (10-22 Mart).

³⁶⁸Kocatürk, *a.g.e.*, 63; İlgürel, *a.g.m.*, s.35-56

Bu kadar farklı ve çelişkili bilgilerin temelinde, faydalanılan kaynaklarda verilmiş olan farklı tarihler yanında, sağlıklı bir araştırma yapmadan, geliş güzel bir takım tarihlerin sanki kongre tarihiymiş gibi alınması ve en önemlisi de birtakım maksatlı çalışmalar yer almaktadır. Oysa eldeki mevcut kaynaklar iyi bir şekilde değerlendirildiğinde, Balıkesir Kongreleri'nin hem sayısı ve hem de toplanma tarihlerini kesin olarak tesbit etmek mümkündür. Bu bilgileri kaydetmeden önce, karşımıza çıkan bu farklı tarihlerin nasıl ortaya çıktıklarını araştırmak ve kısaca değerlendirmek, bu konuda tereddütlerin ortadan kaldırılması açısından faydalı olacaktır.

1- I. Balıkesir Konresi' nin Toplanma Tarihi

Üzerinde en fazla tartışılan kongre I.Balıkesir Kongresidir. Özalp'a göre cephelelerdeki kuvvetlerin bir hayli artması üzerine, "bunların intizama alınmaları, beslenmeleri ve muntazam olarak sevk ve idareleri için esaslı tedbirlere ihtiyaç görülmüş, bu maksatla da Balıkesir'de 28 Haziran 1919 tarihinde bir kongre toplanmıştır."³⁶⁹ Özalp'a göre bu kongre "Dâr-ün-Nâfia Medresesi'nde toplanmış ve 12 Temmuz'a kadar devam ederek Heyeti Merkeziyenin reisliğine Hâcim Muhittin Bey seçilmiştir."³⁷⁰

Türkiye Büyük Millet Meclis'nin 1923 yılı başında yayınladığı "Yirmiüç Nisan Takvimi" (Millî Takvim"inin 10. sayfasında I. Balıkesir Kongresinin 28 Haziran-13 Temmuz 335/1919 tarihlerinde toplandığı gösterilmiştir.³⁷¹ Bu iki kaynaktan istifade eden bütün tarihçi ve araştırmacılar yazdıkları eserlerinde bu iki tarihten birini esas alarak I.Balıkesir Kongresinin 27 veya 28 Haziran ile 12 veya 13 Temmuz tarihlerinde toplandığını ileri sürmüşlerdir.³⁷²

---

³⁶⁹Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.38

³⁷⁰*Aynı eser*, c.1, s.39 (Burada kongre tarihi olarak 27 Haziran-12 Temmuz tarihleri verilmektedir.)

³⁷¹Kutay, *a.g.m.*, s.24

³⁷²Kocatürk, *a.g.e.*, s.63; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.16

Balıkesir Kongreleri konusundaki en geniş ve sistemli çalışmayı yapan İlgürel, yazdığı makalede³⁷³ Özalp'ın verdiği tarihi esas alarak I. Balıkesir Kongresinin 28 Haziran-12 Temmuz 1919 tarihleri arasında toplandığını ileri sürmektedir. Ayrıca bu konuda Türk Tarih Kurumunun hazırladığı "Tarih IV"³⁷⁴ ve Gotthard Jaeschke'nin "Türk İnkılabı Tarihi Kronolojisi"³⁷⁵ ni de kaynak olarak göstermektedir.

İlgürel'in makalesinde kaynak olarak gösterilen Tarih IV isimli eserin kronoloji cetvelinde verilen bilgilerin güvenilir olmadığı, verdiği diğer tarihlerin incelenmesiyle hemen anlaşılabilir kadar açıktır. Ayrıca Jaeschke'nin daha sonra hazırladığı Türk Kurtuluş Savaşı Tarihi Kronolojisi, incelendiğinde ilk eserdekini aksine burada I. Kongre olarak 26-31 Temmuz tarihlerinin verilmiş olduğu, Haziran ayında kongre toplandığına dair herhangi bir kayda yer verilmediği görülür.³⁷⁶ Özalp'ın kongrenin toplandığı yer olarak gösterdiği Dâr-ün-Nâfia Medresesi ise bu günkü Alişuûri İlkokulunun yerindeki bina olup, burası başlangıcından beri zaten Kuva-yı Milliye Heyeti Merkezi'nin karargâhı idi.³⁷⁷

Araştırmacı yazar Cemal Kutay Balıkesir Kongreleri hakkında yazdığı birçok yazıda birbiriyle çelişen bilgilere yer vermektedir. Kutay, Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi isimli 20 ciltlik geniş araştırmasında, Balıkesir Kongrelerine sadece 18. cildin kronoloji cetvelinde, "27 Haziran 1919 Balıkesir'de (Kuvayı Milliye) nin vilayet kongrelerinin açılması. 12 Temmuz 1919 Balıkesir Vilâyet Kongresinin kapanması (Redd-i İlhak Cemiyeti'nin Nizamnamesinin kararlaştırılması.) 30 Temmuz 1919 Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti'nin Kongresi"³⁷⁸ ibarelerine yer veriliyor. Bundan başka da herhangi bir açıklama yer almıyor. Fakat daha sonra bu konuda oldukça fazla yayında bulunuyor.

³⁷³Mücteba İlgürel, *Balıkesir Redd-i İlhak Cemiyeti ve Kongreleri*, Cumhuriyet' in 50.Yılına Armağan, İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul-1973, s.35-36

³⁷⁴*Tarih IV*, Türkiye Cumhuriyeti Devlet Matbaası, İstanbul-1931

³⁷⁵ Gotthard Jaeschke, *Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi (1918-1923)*, çeviren Niyazi Recep Aksu, İstanbul Üniversitesi Yayınları: 98, İstanbul-1939

³⁷⁶Jaeschke, *a.g.e.*, 1970, c.1, s.53

³⁷⁷Çantay, *a.g.e.*, s.39

³⁷⁸Cemal Kutay, *Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi*, 2.baskı, c.18, s.10676-10677

Bu konuda son olarak "Millî Mücadele' nin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası)"³⁷⁹ başlığıyla yayınlanan seri yazıda Balıkesir Kongreleri ile ilgili şu bilgilere yer veriliyor:

"Karanlıklara İtilen Varlık: Devletleşen Belde, Balıkesir Kongresi" başlığı altındaki yazıda ise Balıkesir Kongreleri'nin, "hefef, tatbikat, netice bakımından", Millî Mücadele'nin "temel himmetlerinden olmasına rağmen, unutulmuş ve de unutturulmuş" olduğu belirtildikten sonra, fotokopisi verilen " Millî Takvim" in, 10-11. sayfaları kastedilerek:

"Kongrelerin ilk sırasında Birinci Balıkesir Kongresi yer almış; 28 Haziran 1919'dan 13 Temmuz 1919'a kadar 16 gün sürmüştü; Erzurum Kongresi, Birinci Balıkesir Kongresi'nin devam günlerinde 23 Temmuz 1919' da toplanmış ve 17 Ağustos'ta son bulmuş"tur deniliyor.³⁸⁰

Bir pasajını aldığımız bu yazıda, esas alınan kaynağın güvenilir olmadığı, hemen dikkati çekiyor. 17 Ağustos' ta son bulunduğu ileri sürülen Erzurum Kongresi, bilindiği gibi, 7 Ağustos' ta sona ermiştir.³⁸¹

Takvim'de, I.Balıkesir Kongresi' nin 13 Temmuzda sona erdiği belirtilmiş iken, Kutay, 23 Temmuz' da toplanmış olan Erzurum Kongresi'nin, I.Balıkesir Kongresi'nin devam günlerinde toplandığını ileri sürüyor. 23 Temmuzda toplanan bir kongrenin, bu tarihten tam 10 gün önce sona ermiş olan bir kongrenin devam günlerinde nasıl toplanabildiğini anlamak gerçekten mümkün değildir. Aslında, bu kongrelerden birinin, diğerinin devam günlerinde toplandığı doğrudur. Ama bu Erzurum Kongresi değil, Erzurum Kongresi'nin devam günlerinde, yani 26-31 Temmuz günlerinde toplanan I. Balıkesir Kongresi'dir.

---

³⁷⁹Cemal Kutay, *Millî Mücadele' nin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası)*, Türk Dünyası Tarih Dergisi, S.7, Temmuz 1987, s.17-32

³⁸⁰Kutay, *a.g.m.*, s.24-25

³⁸¹Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.38; Jaeschke, *a.g.e.*, 1970, c.1, s.56; Kocatürk, *a.g.e.*, s.77; Atatürk, *a.g.e.*, c.3, s.932

Yine aynı yazının devamında: "Ve 13 Eylül 1919' dan, 23 Mart 1920' ye kadar İkinci, Üçüncü, Dördüncü Balıkesir Kongreleri toplanmış,"³⁸² denilirken, daha önce yazmış olduğu eserindeki, "30 Temmuz 1919 Balıkesir Redd-i İlhâk Cemiyeti' nin Kongresi"³⁸³ ifadesine burada yer verilmiyor. Böylece de toplandığı ittifakla kabul edilen ve kongre kararları hem Özalp, hem de Çarıklı tarafından yayınlanan, bizim de bu çalışmamızın sonuna koyduğumuz ekler arasında metnini verdiğimiz 26-31 Temmuz tarihli " Balıkesir Millî Kongresi"ne, yer verilmemiş oluyor.

Yine bu yazının bir başka yerinde, "I. Balıkesir Kongresi, ilk toplantısında, gayesini, ittifakla kabul ettiği şu madde ile dünyaya açıklamıştır." Denilerek şu pasaj veriliyor:

"Hiç bir hak ve sebebe istinat etmeyen Yunan işgal-i zulümünün devamına, bütün mevcudiyet-i milliyemizle ve şiddetle mûmâna'at edilecek ve Yunanlılar, her halde, Anadolu'dan tardolunacaktır."³⁸⁴ fotokopisi de verilen bu karar metni, aslında I. Balıkesir Kongresi kararlarından biri değil, 12 Mart 1920 tarihinde toplanan IV. Balıkesir Kongresi'nin kabul ettiği ve İstanbulun işgali üzerine 17 Mart 1920 tarihinde İzmir'e Doğru Gazetesi vasıtasıyla kamuoyuna duyurulan kongre beyannamesinin birinci maddesidir. Dolayısıyla da I. Kongre Kararları ile hiç bir alâkası yoktur.³⁸⁵

Yine bu yazının bir başka yerinde, "10 Temmuz tarihli beyanname" olarak gösterilen ve Vehbi Bey'in husûsî kasasından çıkan "13 Numaralı metin" olduğu ileri sürülen³⁸⁶ fotokopi ise aslında bir beyanname olmayıp Balıkesir Redd-i İşgal Hey'eti Teşkilat Encümeni Karar Defteri'nde yer alan, 10 Temmuz 335/1919 tarih ve 13 numaralı karardır.³⁸⁷

Görüldüğü gibi, tarihî gerçeklerle tamamen çelişen bu iddaalarla yapılmak istenilen şey, aslında, metnin incelenmesi ile de hemen anlaşılacağı gibi, Balıkesir

---

³⁸²Kutay, *a.g.m.*, s.25

³⁸³Kutay, *a.g.e.*, c.18, s.10677

³⁸⁴Kutay, *a.g.m.*, s.26

³⁸⁵*İzmir'e Doğru*, 17 Mart 336/1920, No 43, s.2, s.1-2

³⁸⁶Kutay, *a.g.m.*, s.28

³⁸⁷*Karar Defteri*, Karar No 13, 10 Temmuz 335, s.5

Kongresi'nin, "daha Erzurum Kongresi'nin toplanmasından önce"³⁸⁸ toplandığı ve Batı Anadolu'daki kongrelerin, "Balıkesir'le başlayıp Balıkesir'le son bulduğunu"³⁸⁹ ispat etmeye çalışmaktır. Oysa, Batı Anadolu'da ilk kongre, 17-19 Mart tarihlerinde toplanan, "Büyük Redd-i İlhâk Kongresi" dir.³⁹⁰ Sonuncu kongre olmanın ise, hiç de öğünülecek bşr tarafı yoktur. Kaldı ki, IV. Balıkesir Kongresi de Batı Anadolu'da toplanan son kongre değildir. Afyon Kongresi 2 Ağustos 1920'de toplanmıştır. Bu kongre Millî Mücadele' de toplanan sonuncu kongre de değildir. Çünkü Pozantı kongresi 8 Ekim 1920'de toplanmıştır.³⁹¹

Özalp ve Millî Takvimi kaynak kabul eden bütün eserlerde, Balıkesir Kongreleri'nin ilkinin, 27 veya 28 Haziran - 12 veya 13 Temmuz 1919 tarihinde toplandığı kabul edilmiştir. Maksatlı olarak yapılan çalışmalar bir tarafa bırakılacak olursa, kongrelerle ilgili bu tip çelişkili tarihlerin ortaya çıkması, bir terminoloji hatasından kaynaklanmakta ve Millî Mücadele sırasında yapılan hemen bütün toplantılara kongre denilmesinden ileri gelmektedir.³⁹²

Bunun gibi, Özalp'ın kongre olarak isimlendirdiği, 27 ve 28 Haziran- 12 Temmuz 1919 tarihli toplantılar, Redd-i İşgal Hey'eti Teşkilat Encümeni Karar Defteri'nde belirtilmiş olan "Hey'et-i Umûmiye" toplantıları esaslarına³⁹³ uygun bir toplantı dolayısıyla da bir kongre değildir. 19 Mayıs 1919'da Alaca Mescit toplantısında seçilen ve 41 kişiden meydana gelen, "Hey'et-i Faale" veya "Redd-i İlhak Hey'et-i" adıyla anılan heyetin, çalışmalara katılan üyelerinin³⁹⁴ kendi aralarında ve teşkilatlanma problemi olan kaza ve nâhiyelerden gelen heyetlerle yaptıkları toplantılardır.

Bu toplantılarda, sayıları bir hayli artmış olan cephelerdeki kuvvetlerin "intizama alınmaları, beslenmeleri ve muntazam olarak sevk ve idareleri için ihtiyaç

---

³⁸⁸Kutay, *a.g.m.*, s.26

³⁸⁹*Aynı makale*, s.25

³⁹⁰Kocatürk, *a.g.e.*, s.28; Jaeschke, *a.g.e.*, 1970, c.1, s.22; Sarıhan, *a.g.e.*, c.1, s.174,176

³⁹¹Kocatürk, *a.g.e.*, s.162-164; Sarıhan, *a.g.e.*, c.3, s.234; Tanör, *a.g.e.*, s.22.

³⁹²Turan, *a.g.m.*, s.147

³⁹³Bkz. *Karar Defteri*, Karar No.16, 19 Temmuz 335, s.7 (bu karar ile Hey'et-i Umûmiye'nin ne şekilde teşekkül edeceği belli esaslara bağlanmıştır.)

³⁹⁴41 kişilik bu heyet, sonraları süzüle süzüle 10-12 kişiye inmiştir. Bkz. Apak, *a.g.e.*, s.52

görülen tedbirleri almak³⁹⁵ maksadıyla müzakerelerde bulunulmuştur. Bu toplantılar sırasında "Reis-i Umûmî" seçilen, Hâcim Muhittin Bey, "arkadaşlar arasında düzenlenmiş bir toplantı olduğunu belirttiği"³⁹⁶ bu toplantıları kongre saymamıştır.³⁹⁷

19 Mayıs 1919 günü Alaca Mescit toplantısında teşkil edilen, Balıkesir Redd-i İşgal Heyeti, ilk toplantısını yaptığı 20 Mayıs 1919 günü kendi arasından bir Merkez Hey'eti seçmiş, fakat bu seçimden sonra çalışmalarına son vermeyip zaman zaman Balıkesir'de bulunan üyeler, önceleri Alaca Mescit'te, daha sonra da Kuvayı Milliye Karargâhı olarak kullanılan Dâr-ün-Nâfia Medresesi'nde toplanarak yapılan çalışmaları gözden geçirmiştir. Nitekim ilk silâhlı mukabele kararının alınması ve ilk Kuva-yı Milliye birliğinin teşkili işte bu şekilde yapılan Redd-i İlhak Heyeti toplantılarında gerçekleştirilmiştir.

Haziran ayı sonlarına doğru çalışmaları gözden geçirmek için toplanan Redd-i İşgal Heyeti, 24/25 Haziran 1919'da Alaca Mescit'te seçilen ilk Merkez Hey'eti yerine, bu defa Zarbali Hulusi, Mehmet Sabri, Yörük İbrahim, Basribey-zâde Şevki, Mehmet Vehbi, Ocakı-zâde Talât ve Hacı İslâm-zâde Rasim Bey'den meydana gelen yeni bir heyet seçilmiştir.³⁹⁸

Temmuz ayı başında "Ayvalık'taki kuvvetlerin Muradeli ve Tırfıllı istikâmetinde çekilmesi ve Bergama'da müsademenin başlaması üzerine, vaziyet kesb-i ciddiye etmiş olduğundan", yeni tedbirler alma ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bunun üzerine "Para Toplama ve Asker Alma", "Teşkilât" ve "İrtibat" komisyonları kurularak teşkilatlanma yeniden gözden geçirilmiş, "Teşkilât Hey'et-i Riyaseti'nin ve bütün faaliyetin idaresinin Hâcim Bey tarafından İcrası" kararlaştırılmıştır.³⁹⁹

---

³⁹⁵Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.38

³⁹⁶Turan, *a.g.m.*, s.151

³⁹⁷Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.16. "bu bir kongreden çok bir toplantı idi." ; İlgürel, *a.g.m.*, s.37, n.4, "ihtimaldir ki, Hâcim Muhittin Bey, ilk kongreyi bir hazırlık toplantısı olarak düşünmüş."; Bu toplantı, *Karar Defteri'nde* 16 Kasım 335/1919 tarihinden itibaren, "Hareket-i Milliye'nin resmî yayın organı" olan İzmir'e Doğru Gazetesi'nde de kongre kabul edilmemiş, sıralamada yer verilmemiştir.

³⁹⁸*Karar Defteri*, Karar No 1, 24/25 Haziran 335, s.4

³⁹⁹*Karar Defteri*, Karar No 12, 9 Temmuz 335, s.4

İşte Hacim Bey, Hâtıratındaki "9.7.35, beni bugün Reis-i Umûmî de yaptılar. Şimdi Vatanın bütün mes'uliyeti benim üzerime yükleniyor." şeklinde kaydettiği not ile bu durumu anlatmaktadır.⁴⁰⁰

Haziran ayı sonuyla Temmuz ayı başlarında yapılan bu toplantılar, kongre ile ilgili olmadığı için, Merkez Hey'eti Teşkilat Encümeni, 19 Temmuz tarihli toplantısında, "Temmuzun otuzuncu günü kaza ve nahiyelerden seçilecek ikişer zât ile Merkez Teşkilât Hey'eti ve azâları, Levâzım Hey'etinden 1i Maliye Hey' etinden 2 zâtın hazır bulunması suretiyle Hey' et-i Umûmîye' nin teşekkül etmesi" kararını almıştır.⁴⁰¹

30 Temmuzda açılması kararlaştırılan kongre daha sonra şartların zorlaması üzerine, 26 Temmuzda toplanmış, Kongre Reisliği'ne de Hacim Muhittin Bey seçilmiştir. Hacim Bey, bu kongrede Hey'et-i Merkeziye üyeliğine de seçildiği için, 9 Temmuzda getirildiği Merkez Teşkilât Hey'et-i Reisliği görevinden 1 ağustos'da ayrılmış yerine daha önce olduğu gibi tekrar Mehmet Vehbi Bey seçilmiştir.⁴⁰² Mehmet Vehbi Bey, IV. Balıkesir Kongresinde Hey'et-i Merkeziye Reisliğine seçilmesi üzerine 28 Nisan 1920 günü toplanan Teşkilat Encümeni aldığı kararda: "Vehbi Bey'in Hey'et-i Merkeziye ile Merkez Hey'etinin aynı zamanda riyasetini haiz olması iki heyetin vezâifini halit-mahlut bir şekle kalbetmiş ve bunun devamı içinden çıkılmaz tezebzübü intaç edeceği bedihi bulunmuş olduğundan heyetler vezâifinin intizam dairesinde cereyanını temin için Vehbi Bey'in mukarreratı kabul edilerek yerine maarif müdürü Sabri Bey'in riyaseti tasvip edilmiş"⁴⁰³

Karar Defteri'ndeki kararlar incelendiği zaman görülür ki, Özalp ve Millî Takvimde kongre olarak gösterilen ve yukarıda açıklamaya çalıştığımız gibi, "Redd-i İlhak Hey'et-i (Hey'et-i Faale)" toplantıları olarak kabul edildiği için ilk kongre olarak da işte bu 26-31 Temmuz 1919 kongresi kabul edilerek, Eylül ayında toplanan kongre

⁴⁰⁰Çanklı, *a.g.e.*, s.23; Şerafettin T.Uran, Bunu " Beni Reisi Cumhur seçtiler." şeklinde kaydetmektedir ki, bu ifade herhalde yanlışlıkla bu şekilde kaydedilmiştir. Bkz.Turan, *a.g.m.*, s.151

⁴⁰¹*Karar Defteri*, karar No 16,19 Temmuz 335, s.7

⁴⁰²*Karar Defteri*, karar No 17, 1 Ağustos 335, s.8

⁴⁰³*Karar Defteri*, karar No 77, 28 Nisan 336/1920, s.25.

de "Millî II. Balıkesir Kongresi" kabul edilmiş olduğu açıkça görülür.⁴⁰⁴ Eylül kongresinden sonra toplanan kongrelerle ilgili geniş bilgilere yer veren İzmir'e Doğru gazetesinde de bu sıralama kabul edilmiş, Kasım ayında toplanan kongre üçüncü, Mart ayında toplanan kongre de dördüncü kongre olarak isimlendirilmiştir.⁴⁰⁵

İşte bütün bu tespitlerin de açıkça gösterdiği gibi Balıkesir'de toplanan ilk kongre, 26-31 Temmuz 1919 tarihleri arasında toplanan ve kendisine, "Balıkesir Millî Kongresi" adını veren kongredir. Bazı eserlerde, bu kongrenin 30 Temmuzda sona erdiği ileri sürülmekte ise de Albay Kâzım Bey'in 31 Temmuz 1919 günü Harbiye Nezaretine çektiği telgrafta, "bu gün müzakerelerin hitâm bularak içtima'a nihayet verecekleri" ifadesinden, kongrenin 31 Temmuz günü sona ermiş olduğu açık olarak anlaşılmaktadır.⁴⁰⁶

2- II. Balıkesir Kongresinin Toplanma Tarihi

26-31 Temmuz tarihlerinde birincisi toplanan Balıkesir Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Hey'eti aylık kongrelerinden ikincisi'nin normal olarak Ağustos ayında toplanması gerekirken, bu ay içerisinde Alaşehir Kongresi toplandığı için Balıkesir' de ayrı bir kongre toplanamamıştır. Hatta, 20 Ağustos tarihinde toplanan Merkez Teşkilât Hey'eti, "kongre miadı geldiği halde, teşkiline teşebbüs olunmadığı cihetle kongrenin akdine"⁴⁰⁷ karar vermişse de, Hacim Bey'in Alaşehir'de bulunması sebebiyle bu karar gerçekleştirilememiştir. Hey'et, 12 Eylül tarihli toplantısında da, "Temmuz Kongresi'nin 14. ve 29. maddelerine tevfikân merkezden intihâbı icâb eden 21 zâtın, birer tane merkeze merbût nevâhîden gelmek üzere, nevâhîden de birer zâtın i'zâmı husûsunun mahallerine telefonla tebliği" kararlaştırılmış⁴⁰⁸ Hacim Bey'in, 14 Eylül tarihinde Balıkesir'e dönmesinden sonra, "16 Eylül günü saat 14.00'te II. Balıkesir Kongresi toplanmıştır."⁴⁰⁹

⁴⁰⁴ *Karar Defteri*, karar No 12, 12 Eylül 335, s.12 ve karar no.37,4 Teşrinievvel 335,s.13

⁴⁰⁵ *İzmir'e Doğru*, 20 Teşrinisani 335, No 2, s.2 ve 10 Mart 336, No 40, s.2.

⁴⁰⁶ *H.T.V.D.*, S.38, Aralık 1961, Vesika No.919

⁴⁰⁷ *Karar Defteri*, karar No 3, 20 Ağustos 335, s.11

⁴⁰⁸ *Karar Defteri*, karar No 34, 12 Eylül 335, s.12

⁴⁰⁹ Çankılı, *a.g.e.*, s.57-58

Bu kongrenin toplanma tarihi olarak, Özalp, 13 Eylül tarihini veriyor.⁴¹⁰ Millî Takvim'de de aynı tarih belirtilmekte ve kongrenin, 27 Eylül tarihinde sona erdiği belirtilmektedir.⁴¹¹ Hacim Bey Hâtıralarında bu kongre hakkında bilgi verirken, " bu defa beni Reis intihab ettiler." Ben, "Alaşehir Kongresi ile seyahatime dair izahât verdim."⁴¹² diyerek kendinin bizzat kongrede bulunduğunu ifade etmektedir.

Bu duruma göre Özalp'ın verdiği ve Millî Takvim'de de gösterilen 13 Eylül tarihi hatalıdır. Çünkü, kongrenin açılışına bizzat katılan, kongre reisi seçilen ve seçimlerden sonra da kongreye Alaşehir Kongresi ve seyahati hakkında izahat veren Hacim Muhittin Bey, 13 Eylül tarihinde henüz Balıkesir' de değildir. Hacim Bey'in Hâtıralarından anladığımıza göre, Hacim Bey, Alaşehir Kongresinden sonra çevrede bir takım temas ve incelemelerde bulunmuş, daha sonra Balıkesir'e dönmek üzere yola çıkmıştır. Hacim Bey 13 Eylül günü Sındırgı'dan, 14 Eylül günü de Bigadiç'ten geçerek aynı gün öğleden sonra Balıkesir'e gelmiştir. Hacim Bey Balıkesir'e geldiğinde, burada toplantı halinde bir kongre ile değil, "adeta dağılma derecelerine gelmiş" bir teşkilât ile karşılaşmıştır.⁴¹³ Hatta, döndükten sonra Merkez Hey'eti ve Belediye Reisi Keçeci Hafız Mehmet Emin Bey'den gördükleri kötü muamele dolayısıyla Hey'et-i Merkeziye'de görev almayacağını da ifade etmiştir.⁴¹⁴

Hey'et-i Merkeziye' nin kongre için nahiye ve kazaların üye göndermelerini, 12 Eylül tarihinde kararlaştırdığı, seçimin yapılarak bu üyelerin kongreye katılmalarının sağlanması, o günün şartları dikkate alındığında, hemen ertesi gün olan 13 Eylül günü bunların kongreye katılabilmeleri de zaten mümkün değildir. Buna göre de II. Balıkesir Kongresi, 16 Eylül günü toplanarak çalışmalarını 22 Eylül tarihinde tamamlayarak dağılmıştır.⁴¹⁵

⁴¹⁰Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.56

⁴¹¹Kutay, *a.g.m.*, s.24

⁴¹²Çanklı, *a.g.e.*, s.58

⁴¹³*Aynı eser*, s.57

⁴¹⁴*Aynı eser*, s.58

⁴¹⁵*Aynı eser*, s.67; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.107,119; Jaeschke, *a.g.e.*, 1970, c.1, s.64; Kocatürk, *a.g.e.*, s.95

3- III. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi

Eylül ayında toplanan II. Balıkesir Kongresinden sonra III. Balıkesir Kongresi'nin normal olarak Ekim ayı içerisinde toplanması gerekirken Sivas Kongresi ve onu takip eden gelişmeler sebebiyle Ekim ayında Balıkesir'de kongre toplanamamıştır.

II. Balıkesir kongresinde Mustafa Kemal Paşa'nın, Sivas Kongresi sonrasında İstanbul'la Anadolu'nun irtibatı kesildikten sonra Kumandanlıklara gönderdiği ve "mukadderat-ı milletin takrir ve tesbiti zımında bir Umûmî Kongrenin fevkalâde olarak aktine ihtiyaç hâsıl olması me'muldür" diyerek buraya katılacak üyelerin şimdiden seçilerek hazır bulunmalarını isteyen telgrafi⁴¹⁶ okunarak kongrede, toplanacak Umûmî Kongreye katılacak delegelerin seçimleri yapılmış⁴¹⁷, fakat daha sonra bunun "siyasetle uğraşmak" olacağı ileri sürülerek her kazanın kendi temsilcilerini kendisinin seçmesi kararlaştırılmıştır.⁴¹⁸ Kongrenin dağılmasından sonra Hacim Bey alınan bu kararın uygulanmasını sağlamak maksadıyla 10 Ekim 1919 tarihinde, Hareket-i Milliye Redd-i İlhak sahası içinde bulunan kazalara Umûmî Kongreye katılacak temsilcilerini seçmesini isteyen birer telgraf göndermiştir. Bu telgraf, Bursa'dan Osman Nuri Bey tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya, Hacim Bey'in ayın 20'sinde Balıkesir'de toplanacak kongreye delege istediği şeklinde intikal ettirilince⁴¹⁹ Mustafa Kemal Paşa, 14 Ekim'de Ali Fuat Paşa, Bekir Sami Bey ve Kâzım Bey'e çektiği telgraflarda bu kongrenin toplanmasına lüzum kalmadığı belirtilerek bundan sonra ayrı ayrı faaliyette bulunulmamasını istemiştir.⁴²⁰

Hacim Bey bu telgrafa verdiği cevapta, kendisinin daha önceki isteğe uyarak böyle bir tebligatta bulunduğunu ve kendisinin, bu konuda şahsi bir isteğinin bulunmadığını belirtir ve böylece bu umumi kongre meselesi de kapanmış olur.⁴²¹

⁴¹⁶ Atatürk, *a.g.e.*, c.3, vesika No 55, s.950-951

⁴¹⁷ Çarıklı, *a.g.e.*, s.61-62

⁴¹⁸ *Aynı eser*, s.66

⁴¹⁹ Atatürk, *a.g.e.*, c.3, vesika No 155a, s.1097-1098

⁴²⁰ *Aynı eser*, c.3, vesika No 155c, s.1099

⁴²¹ Çarıklı, *a.g.e.*, s.91-93; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.62

Bundan sonra Ekim ayı Meclis-i Mebusana mebus seçimi ve Anzavur meselesi ile uğraşarak geçirildiği için Balıkesir'de yeni bir kongre toplanamamıştır. Buna rağmen bazı eserlerde, 10 Ekimde Balıkesir'de bir kongre toplandığı ileri sürülmüşse de⁴²² böyle bir olay söz konusu değildir.

Ekim ayında kongre yapamayan, Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Hey'eti, Kasım ayı içinde gelişen olaylar sebebiyle yeni bir kongre toplamak mecburiyetinde kalmış ve 19 Kasım 1919 tarihinde, aylık kongrelerinden üçüncüsünü toplamıştır. Kongrenin toplanma tarihi konusunda ittifak vardır.⁴²³ Fakat, kongrenin dağılma tarihi olarak farklı iki tarih karşımıza çıkmaktadır.

Aslında, 16 Kasım tarihinden itibaren, "Hareket-i Milliye'nin hâdim ve mürevvici" olan "İzmir'e Doğru" gazetesi yayınlanmaya başladığı için, bu kongre döneminden itibaren, İzmir Şimâli Mıntıkası'ndaki faaliyetler hakkındaki bilgiler daha sağlıklıdır. Buna rağmen böyle bir çelişkinin nasıl ortaya çıktığını anlamak mümkün değildir.

Bu kongre hakkında oldukça geniş bilgi veren İzmir'e Doğru gazetesinin 20 Kasım 1919 tarihinde yayınlanan 2. sayısında, "Karasi, Saruhan Livaları Hareket-i Milliye' sinin şehri Hey'et-i Umûmîye içtima'larından üçüncüsü de dün Kuvayı Milliye Karargâhına aktedildi."⁴²⁴ şeklinde yer alan ibaresinden bu kongre'nin, III. Balıkesir Kongresi olduğu; 23 Kasım 1919 tarihli 3. sayısında yer alan, "üç gün devam ederek Cuma akşamı müzakereler son bulmuştur"⁴²⁵ ibaresinden de, bu Kongre' nin 21 Kasım 1919 Cuma günü sona erdiği açıkça anlaşılmaktadır. Buna ilâve olarak, Özalp, "19.11.1919'da toplanan kongre'nin "üç gün devam ettiğini"⁴²⁶ belirtmiş iken, bu kaynaklara dayanarak hazırlanmış olan kronoloji ve diğer eserlerdeki çelişkili ifadeleri anlamak mümkün değildir.

---

⁴²²T.İ.H., c.2, k.2, s.336; *Tarih IV*, s.349

⁴²³*İzmir'e Doğru*, 20 Teşrinisani 335/1919, No 2, s.2; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.75; Jaeschke, *a.g.e.*, c.1, 1970, s.77

⁴²⁴*İzmir'e Doğru*, 20 Teşrinisani 335/1919, S.2, s.2.

⁴²⁵*İzmir'e Doğru*, 23 Teşrinisani 335/1919, No 3, s.2.

⁴²⁶Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.76

Yukarıda bahsettiğimiz kaynaklara dayanarak hazırlanan kronolojilerde bu kongrenin dördüncü kongre olduğu⁴²⁷ veya 29 Kasım'da sona erdiğini kaydetmektedirler.⁴²⁸ Bu kongre, III. Balıkesir Kongresi olup, 19 Kasım 1919 da toplanmış ve 21 Kasım 1919'da sona ermiştir.

4- IV. Balıkesir Kongresi'nin Toplanma Tarihi

III. Balıkesir Kongresi'nde "Müdafaa-i Hukuk"a katılma kararı alınmasına rağmen, uzun bir aradan sonra, 12 Mart 1920 tarihinde Balıkesir Kongresi'nin, "İzmir Şimali Mıntıkası Hey'et-i Umûmiye İçtima-ı" adıyla IV. defa toplandığını görüyoruz.

12 Mart 1920 günü toplanan Kongre'nin, toplanma tarihi konusunda ittifakla 10 Mart tarihi verilmektedir. Bu tarih, İzmir'e Doğru Gazetesinin 14 Mart 1336/1920 tarih ve 42 numaralı sayısında yer alan kongre, "şehir-i halin 10. Cuma günü toplandı." ifadesinden çıkarılmaktadır. Oysa cuma günü mart ayının 10'una değil 12'sine rastladığı gibi kongre kararlarında da kongrenin 12 Mart tarihinde toplandığı açıkça gösterilmektedir. Çalışmalarını 11 gün devam ettiren Kongre, 22 Mart 1920 günü sona ermiştir.⁴²⁹

Kongreler'in sayısı ve toplanma tarihleri konusundaki çelişkileri ortadan kaldırmak maksadıyla yaptığımız bu açıklamaları özetlersek:

1) Balıkesir'de "Redd-i İlhâk Hey'eti"nin aylık olarak toplanmasını kararlaştırdığı Kongreler, her ay muntazaman toplanmamış, ancak, (4) Kongre toplanmıştır.

⁴²⁷Kocatürk, *a.g.e.*, s.118

⁴²⁸Jaeschke, *a.g.e.*, 1970, c.1, s.77; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.216 /Bu kongre için " Üçüncü "(Dördüncü?) Balıkesir Kongresi diyor)

⁴²⁹Kongrenin toplanma tarihi konusunda Bkz. *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42, s.2, Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.102; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.369 (Bu kongre için, " Dördüncü Balıkesir Kongresi" diyor." İlk Kongre 28 Haziran-12 Temmuz, ikincisi 26-30 Temmuz'da toplanmış, Üçüncü Kongre 22 Eylül'de bitmişti." s.216'da, " üçüncü (Döedüncü?) Kongre olarak verdiği 16-29 Kasım Kongresi'ne burada yer verilmemiştir.Kongrenin kapanış tarihi konusunda bilgi için Bkz. *İzmir'e Doğru*, 24 Mart 336/1920, No 46, s.2(22 Mart'ta sona ermiştir.); Özalp, *a.g.e.*, c.1,s.107 /Kongre'nin kapanış tarihi olarak yanlışlıkla 25 Mart tarihi veriliyor.) ayrıca Bkz. *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.36

2) 26-31 Temmuz 1919'da toplanan I. Balıkesir Kongresi kendisine, "Balıkesir Millî Kongresi" adını vermiştir.

3) 16-22 Eylül 1919'da toplanan II. Balıkesir Kongresi ile 19-21 Kasım 1919'da toplanan III. Balıkesir Kongresi, "Karasi, Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey'et-i Umûmiye İçtima-ı" adıyla toplanmıştır. III.Kongre'de "Müdâfaa-i Hukuk"a katılma kararı alınmıştır.

4) 12-22 Mart 1920'de toplanan IV. Balıkesir Kongresi, "İzmir Şimali Mıntıkası Hey'et-i Umûmiye İçtima-i" adıyla toplanmış ve bu kongrede Sivas Kongresinin kabul ettiği esaslara iştirak etme kararı alınmıştır. Böylece de Balıkesir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk-ı Milliye Cemiyetinin Balıkesir şubesi haline gelmiştir.

II- I. Balıkesir Kongresi (26-31 Temmuz 1919)

“Balıkesir Millî Kongresi”

Balıkesir'de Redd-i İlhak Hey'eti'nin toplandığı ilk kongre olan Balıkesir Millî Kongresi, Kuva-yı Milliye'yi intizama sokmak maksadıyla Batı Anadolu'da yapılan kongrelerin de ilkidir. Bazı kaynaklarda "Balıkesir Hareket-i Milliye Kongresi" veya sadece "Temmuz Kongresi" olarak geçen bu kongre⁴³⁰ 26 Temmuz 1919 günü toplanmıştır. Kongreye Balıkesir Merkez, Karasi Sancağı'na bağlı kaza ve nahiyelerle çevre kazalardan olmak üzere 18 merkezden gelen 48 delege iştirak etmiştir.⁴³¹

Altı gün devam ederek, 31 Temmuz günü dağılan kongrenin aldığı kararlarda Hareket-i Milliye'nin maksadı ve teşkilatlanma şekli ortaya konulmuş, bundan sonra yapılacak olan çalışmaların esasları tesbit edilmiş, mücadelenin intizam ve disiplin içinde yürütülmesini sağlayacak teşkilatlanmanın modeli ortaya konulmuştur. Bu model bölge

⁴³⁰*Karar Defteri*, Karar No 34, s.12

⁴³¹Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.16

çapında Yunan işgaline karşı yürütülecek Kuvayı Milliye faaliyetlerinin uygulamaya koyacağı pratik esaslardır.

Kongrede alınan kararlar 29 madde halinde tesbit edilirken ayrıca kongre adına Padişah'a, Sadrazam'a ve İtilâf Devletleri' nin Mümessillerine birer telgrafla kongrenin toplanma gayesi ve kararları hakkında bilgi verilmiştir.

1- Balıkesir Millî Kongresi Kararları

Balıkesir'de Yunan tecâvüzâtına karşı müdâfâ'at ve mücâdelâtı tesbît etmek üzere, 26 Temmuz sene 1335 tarihinde teşekkül ve içtimâ' eden Millî Kongre'nin ittihâz ettiği mukarrerât ber-vech-i âfîdir:

MADDE 1 Balıkesir kazâsı nâmına Hâcim Muhiddin, Mehmet Vehbi, Sabri, Keçeci-zâde Hâfız Mehmed Emin, Yırcalı-zâde Şükrü, Arabacı-zâde Hacı Hâfız Mehmed, Kocabıyık-zâde Mehmed, Kunduracu Nuri, Basribey-zâde Şevki, Gönenli Osman, Keşkek-zâde Hacı Bahâ, Barutcu-zâde Süleyman; Bandırma nâmına Yahya Sezaî; Burhaniye nâmına İbrahim, Hasan; Balya nâmına Mustafa Çavuş, İsmail; Soma nâmına Müftî-i sâbık Hâfız Osman, Müftî İsmail; Erdek nâmına Said, Sâib; Akhisar nâmına Reşâd, Kâmil, Hüsni; Kırkağaç nâmına Ahmed Fâik, Müderris Hüseyin; Sındırgı nâmına Mustafa, Şatır-zâde Emin; Giresun nâhiyesi nâmına Abdülğafir, Hatîb Mustafa; Fart nâhiyesi nâmına Daniş, Müderris İbrahim; Kepsud nâhiyesi nâmına Basri, Hâfız Arif; Şamlı nâhiyesi nâmına Hâfız Mehmed; İvrindi nâhiyesi nâmına Hâfız Hamid, Mehmed; Bigadiç nâhiyesi nâmına Emir-zâde Ali, Âzâ-zâde Mustafa; Konak-pınarı nâhiyesi nâmına Lûtfî Bey ve efendilerden teşekkül etmiştir.

MADDE 2 Kongre müzâkerâtı devam ettiği müddetçe riyâsete Hâcim Muhiddin Bey, kitâbete Abdülğafir ve Hasan Efendiler ve Reis Vekâletine Vehbi ve Sabri Beyler intihab edilmişlerdir.

- MADDE 3** Teşekkül eden kongremiz hiçbir fırka-i siyâsiye ile alâkadar olmamakla beraber çetecilikten nefret ve teşkilât-ı muntazama dâhilinde Yunanlıları Anadolu'dan tard etmeğe azmetmiştir.
- MADDE 4** Kongrenin maksad ve gayesi, istihlâs-ı vatandır. Her ne sûretle olursa olsun siyâsetle iştigâli nefretle reddeder.
- MADDE 5** Kongre, müzâkerâtı devam ettiği müddetçe sabahleyin gurûbî saat ikiden beşe ve iki saat teneffüsten sonra yediden ona kadar her gün içtimâi kabul etmiştir.
- MADDE 6** "Redd-i İlhak" tâbiri, vaziyet-i hâzıraya göre nâkıs olduğundan, bu tâbirin "Harekât-ı Millîye Redd-i İlhak Hey' eti" sûretine ifrâğı münâsib görülmüştür.
- MADDE 7** Yunan'a karşı harekât devam ettiği müddetçe millî seferberlik umûmî olup herkes hizmet-i vataniyye ile mükelleftir. Yalnız şimdilik bâzı menâtikda "alınan tevellüdat-ı muhtelif erbâbı vazifelerinde ibka edilmel şartıyla", 300'den 309'a kadar ve icâb-ı hâle göre diğer tevellüdât erbâbı da peyderpey celb ve sevk olunacaktır.
- MADDE 8** Merkez lîvâda olduğu gibi kazâlarda dahi teşkilât, mâliye, levâzım hey'etleri teşekkül edecek ve kazâ ve nevâhîden gönderilen efrâdın masârif-i bilâhire masârif-i umûmiyeden mahsûb edilmek üzere kendilerine âid olacak ve başlarında esrâftan bir zât bulunacak ve cebhede efrâdla beraber kalacaktır.
- MADDE 9** Takib eden gayeye vusûl ve bütün harekâtı tevhîd ve tesbît etmek için bir hey'et-i merkeziye tevkîl ve vezâifi tesbît olunmuştur.
- MADDE 10** Hey'et-i Merkeziye'de kalacak âzanın intihâbından evvel mıntikalara taksîm usûlü teemmül edilmiş ve Balıkesir, Ayvalık, Bandırma, Akhisar, Soma olmak üzere beş mıntıkaya bittefrik Balıkesir' den iki, diğer mıntikalardan birer zâtın intihâbı takarrür etmiştir.

MADDE 11 İcrâ edilen intihâb netîcesinde Hey'et-i Merkeziye'ye Balıkesir nâmına Hâcim Muhiddin, Yörük-zâde İbrahim; Bandırma nâmına Gönenli Osman; Ayvalık nâmına Vâsîf; Akhisar nâmına Kâmil; Soma nâmına Hâfız Osman Bey ve efendiler âzâ ve Balıkesir nâmına Şükrü, Hacı Bahâ; Bandırma nâmına Ömer; Ayvalık nâmına Hoca Mehmed; Akhisar nâmına Sındırgılı Azmî; Soma nâmına Niyâzi-zâde Hüseyin bey ve efendiler mülâzemetle intihâb ve tefrîk edilmişlerdir.

MADDE 12 Hey'et-i Merkeziye'nin vezâifi ber-vech-i âtî takarrür etmiştir.

1. Menâtik ve hey' ât-ı mahalliye, kongrece kabûl edilen şekil ve mesâisinde müstakil ve Hey' et-i Merkeziye' nin murâkabesine tâbîdir.
2. Menâtik ve kazâlar, hall edemedikleri husûsâtta Hey' et-i Merkeziye' nin delâletine mürâcaat ederler.
3. Kazâların deruhde edecekleri masârif bir bütçe meselesi olup hall ve idâresi kongreye âiddir.
4. Asker celb ve cem'inde hâlihazır menâtıkın şimdîye kadar vücûda getirdiği husûsâta müdahâle edemez.
5. Menâtik-ı hâzıra hâricindeki mahallerin hareket-i milliyeye temîn-i iştirâkine Hey'et-i Merkeziye çalışacaktır.
6. Menâtıktan toplanıp techîz edilen askerın bir mntıkadan diğetine sevk ve iâşesine Hey'et-i Merkeziye tavassut eder.
7. Hey'et-i Merkeziye, istihbarat ve vukû bulan fecâyîin enzâr-ı medenîyeye arzı husûsâtını da idâre edecektir.

MADDE 13 Cebhelerdeki umum askerlerin iâşe, ilbâs ve hastalarının tedâvisi, techîzâtlarının ikmâli ve ihtiyât bölükleri bulundurulması husûsâtını düşünüp vakt ü zamâniyle temin için cebheler karargâhı gerilerinde bu iş

ile meşğûl birer menzil müfettişliğı bulundurulması münâsib görülmüştür.

MADDE 14 Masârif-i umûmîyenin, her yerin cesâmet ve seveti nisbetinde taksîm edilmesi münâsib görülmüş ve neticede Balıkesir kazâsı masârif-i umûmîyenin yüzde yirmibirine, Edremit yüzde onyedisine, Burhaniye yüzde yedisine, Balya yüzde dördüne, Bandırma yüzde onuna, Gönen yüzde altısına, Sındırgı yüzde dördüne, Gördes yüzde dördüne, Soma yüzde beşine iştirâk etmesi takarrür etmiştir.

MADDE 15 Menzil teşkilâtı, Ayvalık, Soma, Akhisar cebhelerinde olacak ve bunlardan Ayvalık'1', Soma'2', Akhisar '3' numaralı menzil müfettişliğı nâmını alacaktır.

MADDE 16 Zâbitân ve efrâda verilecek maâşât ve ikrâmiye, mahallerinin takdîr ve salâhiyetine terkedilmiştir.

MADDE 17 Zahîrenin İzmir'e men-i ihrâcı esâs olmak üzere, tarz-ı icrâsı Hey'et-i Merkeziye'ye bırakılmıştır.

MADDE 18 Kongre'nin hitâmında, Kongre'nin ne maksatla teşekkül ettiği hakkında Hâkipây-ı Şâhâne'ye, Makam-ı Sadaret' e ve îtilâf mümessil-i siyâsîlerine birer arıza-i telgrâfiye yazılması takarrür etti.

MADDE 19 Kongre'nin maksad-ı ictimâi hakkında bir beyannâme tanzîmi ve münâsib mahallere irsâl ve tâliki tensîb edildi.

MADDE 20 Şehid olanların âileler ile mecrûhlara verilecek hediyenin mikdâr ve derecesi mahalleri takdîrine bırakılmıştır.

MADDE 21 Kongre'nin küşâdını telgrafla tebrîk eden Soma Kumandanı Hulûsi Bey'e teşekkür telgrafi çekilmesi takarrür etti.

MADDE 22 "Hareket-i Millîye Redd-i İlhak Hey'eti" nâmı ile hâkk edilecek olan mühürlerin yeknesak bir sûretle Hey'et-i Merkeziye tarafından yaptırılarak mahallerine gönderilmesi kabûl edildi.

- MADDE 23** Her kazâ hey'eti, göndereceği gerek kumandan ve gerek efrâda birer vesîka itâ edecektir. Binaenaleyh kumandanlar, millî orduya dâhil olacak olan zâbitân ve efrâddan vesîkasız olanları kabûl etmeyecek, vesîkalarda almış oldukları eşyâ ve paranın mikdârı muharrer bulunacaktır.
- MADDE 24** Hey'et-i Merkeziye' nin hesâbât ve muâmelâtını tedvîr için kâfi kâtib ve muhâsib istihdâm edilmesi ve bunlara verilecek maâşâtın tayîni husûsu Hey'et-i Merkeziye'nin salâhiyeti dâhilindedir.
- MADDE 25** Ahâli yedinde bulunan silâhların toplanması esâs olarak kabûl edilmiştir. Yalnız bu mahallerin husûsiyetine binâen bu husûsda yapılacak icrâat ora hareket-i milliye hey'etlerinin idâre ve icrâatına bırakılmıştır.
- MADDE 26** Yunanlılarla hiçbir sûrette müzâkere edilmemesi tensîb edilmiştir.
- MADDE 27** Yunanlıları memleketimizin her tarafından tard edinceye kadar harbe devam etmek, vezâifin en birincisi olmak üzere kabûl edilmiştir.
- MADDE 28** Vazîfe-i vataniyeye davet edilip de gitmemek için firâr edenlerle cebheden firâr edenlerin âilelerine dokunulmamak şartıyla kendileri memleket hâricine çıkarılacak ve mümkün olursa Yunan tarafına gönderilecek.
- MADDE 29** Kongre, Eylül ibtidâsında 100 kişilik olmak ve her mahallin vereceği paranın yüzdesi nisbetinde âzâ ile iştirâk etmek üzere tekrâr ictimâ edecektir.

2- Balıkesir Milli Kongresinin Çektiği Telgraflar

a- Kongrenin Padişah'a Çektiği Telgraf

ATEBE-İ FELEK-MERTEBE-İ CENÂB-I HİLÂFET-PENÂHÎ'YE

On asırdan beri Türk'ün zafer teranelerine bir ma'kes olan sevgili Anadolu'muzun aziz kalbgâhına saldıran sefil düşmanın vahşiyâne savletleri

yurdumuzun matemdar âfakında derin bir velvele-i heyecan husule getirdi. Tarihin sîne-i hâdisatına en muazzam bir âbide-i saltanat rekzeden büyük Osman Gâzi'nin ruh-ı giryânı bir hâle-i nur içinde Türk'e en büyük vazifesini ihtar ediyor. Bu semâvi davete icabet eden biz Garbî Anadolu mümessilleri, büyük Hakanımızın hep iclâl ve nebaletle bir timsal-i nevin olan tahtgâh-ı saltanatı etrafında müttehiden toplanarak kudsî vatanımızın halâsını temin için bir Millî Kongre halinde içtima ettik. Zafer ve şan için dökülen Türk ve İslâm kanlarının bir ma' kes-i la'l-gûnu olan hilâlimizi ebediyen çiğnemek isteyen Yunanlılar'ı memleketten tard edinceye kadar mücadele etmeğe ahd ü peymân ile küşâd edilen Kongremiz, herşeyden evvel Zât-ı akdes-i Hilâfet-penâhi'ye fart-ı ubudiyet ve sadakati bir şîâr-ı esas olarak kabul etmiş ve şanlı Fâtih'in bir vedia-ı kıymetdarı olan İstanbul tacgâh-ı saltanatını ser-nigûn ettirmek için millî düşmanlarımızla sonuna kadar muharebeye karar vermiştir.

Validelerimizi parçalayan, zümrüdîn ovalarımızı harabezâra çeviren, hemşirelerimizin bîkr ve ismetlerini çiğneyen Yunan süngüleri ecdadımızın kudsî mezarlarını inletirken bizlerin bî-hareket kalmasına imkân olmadığını bütüm âlem-i beşeriyete karşı fiilen isbat edeceğiz.

Bu ateşin karar-ı millîye ruhlarımızdan kopan sadayı ubudiyetimize terdifen südde-i hazret-i tâcdâriye arzını mücâseret ve "Padişahım, devletinle, milletinle, iclâlinle çok yaşa" duâ-yı hâlisânesini ref-i bârigâh-ı ahadiyet eyleriz. Ferman.

b- Kongrenin Sadrazam'a Çektiği Telgraf

MAKAM-I SÂMÎ-İ SADARET-İ UZMÂ'YA

Her türlü hukuk-ı tarihiye ve uhud-ı medeniyyenin ahkâm-ı sarihasını çiğneyerek Anadolumuza taarruz eden Yunanlılar'ın vahşiyane savlet ve cinayetleri bütün Türklük ve müslümanlık âleminde hakiki bir endişe-i hayat ve rasîn bir hareket-i millîye husule getirdi. Düvel-i medeniyyenin mümessilleri gözleri önünde Yunanlılar'ın

bilâ-tereddüd ika'ettikleri vahşet ve zulümlerin dehşet ve fecayi'i, hukuk ve saadet-i beşer namına hareket eden medenî kitleleri tarîk-i insaf ve hakkaniyete isâl lâzım gelirken, pâymâl olan ismet ve hayatımızın hiç bir taraftan müdafaa edilmediğini gören bizler, kendi silâhlarımızla ve kendi sinelerimizle namus ve hayatımızı kurtarmağa ahd ü peymân eyledik. Sarsılmaz bir iman-ı millînin mevlûdu olan bu karar-ı kat'imizi daha müsmir bir şekilde ifrağ ve düşman-ı tarihîmiz olan Yunanlılar'ı Anadolu'dan taretmeği temin için millî bir kongre halinde içtima ettik.

Zât-ı akdes-i hazter-i hilâfet-penâhînin tahtgâh-ı saltanatı etrafında fart-ı sadakatle toplanarak istihlâs-ı vatan için sonuna kadar mücadeleye karar veren Kongremiz, netice-i müzakerattan takrir ettiği ber-bevh-i zîr mevaddı, hükûmet-i seniyyemize arza mücaseret eyler:

1- Wilson prensiplerinde de kabul edildiği veçhile, Anadolu Türk ve İslâmdır. Bu aziz yurda hiç bir düşman ayak basamaz, basmağa mücaseret edecek olan düşmaları ölünceye kadar kahr etmeğe bütün Anadolu lular azm etmiştir.

2- Bu esası temin edecek olan hükûmetimize bütün kuva-yi maddiye ve mâneviye ile zahîriz.

3-Millî Kongremiz, hiç bir fırka ve meslek ihtirasiyle hareket etmiyen vatanseverlerden müteşekkildir. Gâyemiz yurdun halâsıdır. Bu fiilen temin edildikten sonra, harekât-ı milliye tavakkuf edecektir.

4- Merkez-i saltanımıza ebediyen tâbi ve sâdık kalarak bu gâyeye vâsıl olmağa çalışacak ve bu hususta her türlü mevânii ve müşkülâtı izale edeceğiz.

c- Kongrenin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Çektiği Telgraf

İNGİLTERE, AMERİKA, FRANSA, İTALYA MÜMESSİL-İ SİYASİLERİNE

On asırdan beri Tükler'in en mukaddes ve asîl bir yurdu olan Anadolu'nun bakir topraklarına, seciye-i esasiyeleri zulm cinayetten başka bir şey olmayan Yunanlılar'ın her türlü hukuk-i tarihîye ve millîye hilâfına olarak ayak bastıkları günden beri bütün

Türklük ve müslümanlık âleminde şedîd bir galeyana husule geldi. Milletlerin hayat ve saadeti nâmına harbettiklerini dermeyen eden düvel-i fahîme-i medeniye'nin hissiyat-ı adaletkâfîlerine itimad gösteren Türkler, dört senelik bir mücadele-i mütemadiyeden sonra Cemiyet-i Akvam gibi beşeriyetin kâfil-i halâsı olan desâtir-i ulviye nâmına teslim-i silâh etmişlerdir. Heyhat ki, düvel-i medeniye, bu suretle silâhları alınan Türkler'i bugün zümrüdü'n ve yeşil ovalarımızı zulümleriyle, gadrlarıyla bir harabezâr-ı mateme çeviren, kadın ve çocuklarımızı gaddar süngüleri altında parçalayan, hemşirelerimizin enkaz-ı bîkr ve ismeti üstünde medeniyet teraneleri yükselten, mukaddes mabetlerimizi meyhanelere tebdîl eden bir vahşi milletin cinayetskâr hücum ve savletlerine maruz bıraktılar. Bu itibar ile, muhterem düvel-i muazzamanın mümessillerinin hak ve hakikat nâmına tanzim ettikleri raporlarda da mezkûr olan ve kalb-i medeniyeti ebediyyen cerihadar edecek kadar cânîyâne olan Yunan zulm ve fecayii karşısında biz Türkler, sırf istihfaz-ı hayatımız için millî silâhlarımıza sarılmak mecburiyetinde kaldık. Ebedî ve tarihî düşmanımız olan Yunanlılar'dan topraklarımızı tathîr edinceye kadar mücadeleye karar verdik. Karasi, Saruhan ve civarı havalisi ahali, âmal-i milliyelerini daha müsbet ve müsmir bir şekilde tâyin ve izhar için, 26 Temmuz sene 335 tarihinde büyük bir Millî Kongre akdini takrir ettiler. İşte bu Kongrede ahali ve Kuva-yı Milliye mümessilleri sıfatıyla isbat-ı vücud eden bizler, düvel-i muazzamanın sımâh-ı ıttılâ ve hakkaniyetine ber-vech-i zîr mukarreratı iblâğ eyler:

1- Anadolu, ekseriyeti kahire-i nüfus, an'anat-ı tarihiyye, temayülât-ı milliye, umran ve medeniyet-i maziyye itibariyle tamamıyla Türk ve islâmdır. Sulh-ı cihane esas ittihaz edilen Wilson prensipleri mucibince de Anadolu'nun hiç bir yeri ecnebilere teslim edilemez.

2- Anadolu Türkleri, Wilson prensiplerinin 12 nci maddesinin derhal tatbik edileceğine ve Amerika gibi muazzam bir devler-i medeniye'nin muhterem Reis-i Cumhuriyeti tarafından Amerika milleti nâmına irad edilen sözlerin yalanlardan ibaret olamayacağına kanidirlir.

3- Anadolu Türkleri, yurdları afâkını Yunan'ın mülevves bayrağından kurtarıncaya kadar millî muharebeye katiyyen azm etmişlerdir. bu gâyeye vüsul için her türlü müşkülât ve mevâni'i zîr-ü-zeber edecekler ve hiç bir tavsiye ve ihtarı kabul etmiyeceklerdir.

4- Harekât ve mücadelât-ı milliye'nin istihdaf ettiği maksat, sırf istihlâs-ı vatandır. Bu ulvî gâye fiilen temin edildikten sonra bütün harekât-ı milliyeye nihayet verileceğini taahhüd ederiz.

5- Asrî medeniyedin bütün esasatından düvel-i muazzamanın irşadat-ı medeniyeleri sâyesinde istifade etmek ve bu suretle şarkda âmil-i sulh ve müsâlemet olacak olan Osmanlı Devletini kavî ve zinde yaşatmak isteyen Türkler, tarihen, milliyeten, nüfusen tamamiyle haksız olan Yunan işgali devam ettikçe Şark'ın unsur-ı şûriş ve ihtilâli olacaklarından dolayı müteessirdirler.

6- Binaenaleyh, cihanı ebedî bir sulha mazhar etmek gibi bir emel-i mübeccel ile kılıçlarını çektiğini ilân eden düvel-i fahima-i medeniyenin maksad-ı temin-i müsâlemet ise, Anadolu'yu hemen ecnebi işgallerinden halâs etmeli ve Türk'ün hukuk-ı sarîhasını kabul etmelidir.

7- Aksi takdirde Türk, son zerre-i hayatını da sarf edecek ve fakat hiç bir kuvvet ve tehdit karşısında hiç bir zaman işgalleri kabul etmiyecektir.

Hareket-i Milliye Kongresi Reisi ve

Reis Vekili

Balıkesir Murahhası Hacim

Eşrafdan Vehbi

Reis Vekili

Balıkesir Murahhası

Eşrafdan Sabri

Keçeci-zâde Hâfız Mehemed Emin

Balıkesir Murahhası

Eşrafdan Yırcalı- zâde Şükrü

Balıkesir Murahhası Eşrafdan

Arabacı-zâde Hacı Hâfız Mehmed

Balıkesir Murahhası

Eşrafdan Kocabıyık-zâde Mehmed

Balıkesir Murahhası Eşrafdan

Beypazarı-zâde Hâfız Mehmed

Balıkesir Murahhası Eşrafdan

Kunduracı-zâde Nuri

Balıkesir Murahhası

Basribey-zâde Şevki

Balıkesir Murahhası

Gönen Eşrafından Osman

Balıkesir Murahhası Eşrafdan

Keşkek-zâde Hacı Bahaaddin

Balıkesir Murahhası Eşrafdan

Barutçu-zâde Süleyman

Balıkesir Murahhası

Eşrafdan Yahya Sezai

Bandırma Murahhası

Eşrafdan Rıza

Burhaniye Kuva-yi Milliye

Kumandanı Hamdi

Burhaniye Murahhası

Eşrafdan Kâtip-zâde Osman

Burhaniye Murahhası

Eşrafdan Müftü Hoca Memed

Edremit Murahhası

Eşrafdan Horanlı Hasan Kâmil

Edremit Murahhası

Eşrafdan Vasıf

Edremit Murahhassı

Eşrafdan Mustafa

Gönen Murahhassı

Eşrafdan İbrahim

Balya Murahhassı

Eşrafdan İsmail

Soma Murahhassı

Müfti İsmail Hakkı

Erdek Murahhassı Eşrafdan

Seydiefendi-zâde Sâib

Sındırgı Murahhassı

Eşrafdan Şatır-zâde Emin

Akhisar Murahhassı

Eşrafdan Kâmil

Kırkağaç Murahhassı

Eşrafdan Ahmed Faik

Edremit Murahhassı

Eşrafdan Hasan

Gönen Murahhassı

Eşrafdan Mustafa

Soma Murahhassı

Müfti-i sâbık Osman

Erdek Murahhassı

Eşrafdan Hacı Eminbey-zâde Said

Sındırgı Murahhassı Eşrafdan

Zühtübey-zâde Mustafa

Akhidar Kuva-yi Milliye

Kumandanı Hüsni

Akhisar Murahhassı

Eşrafdan Reşad

Kırkağaç Murahhassı

Müderri Hüseyin

Fart Nahiyesi Murahhası

Müderri İbrahim

Fart Nahiyesi Murahhası

Eşrafdan Dâniş

Kepsud Murahhası

Eşrafdan Hafız Arif

Kepsud Murahhası

Eşrafdan Basri

Giresun Murahhası

Eşrafdan Müfti-zâde Abdülğafur

Giresun Murahhası

Eşrafdan Hatîb Mustafa

Şamlı Murahhası

Eşrafdan Hafız Mehmed

İvrinde Murahhası

Eşrafdan Hafız Hamid

İvrindi Murahhası

Eşrafdan Mehmed

Bigadiç Murahhası

Eşrafdan Emîr-zâde Ali

Bigadiç Murahhası

Eşrafdan Âzâ-zâde Mustafa

Konakpınar Nahiyesi

Murahhası Eşrafdan Lütfü

3- Balıkesir Millî Kongre Kararlarının Özellikleri

I. Balıkesir Kongresi veya Kongrenin kendi verdiği isimle "Millî Kongre" 48 delegenin katılımıyla toplanan ve "Kuzey-Batı Anadolu yöresini kapsayan bir YÖRESEL KONGRE" özelliğindedir. Geniş bir temsil imkânı sağlayan kongre,

kurtuluş hareketinin aşağıdan yukarıya doğru bir teşkilatlanma modeli göstermekte ve sivil karakterli bir yapı arz etmektedir.⁴³²

Kongre kararlarının birinci maddesinde kongreye katılan delegeler ve bunların temsil ettikleri kaza ve nahiyeler belirtilmiş, bu delegelerin hemen tamamına yakın kısmı "eşraftan" diye imza atmışlardır. Sadece Hacim Bey, "Balıkesir Murahhası", "Köprülü Hamdi Bey de Burhaniye Kuvva-yı Milliye Kumandanı" diye imza atmışlardır. Bu kişilerin tamamının "sivil" olması, kongrenin "sivil hareketli bir yapı" olduğunu çok açık şekilde göstermektedir.

Kongre ikinci maddeyle divân heyetini teşekkül ettirmiş ve bundan sonraki maddelerde kendisini tanıttak kararlar almıştır. Bunarı şu şekilde sıralayabiliriz:

1- "Teşekkül eden Kongremiz hiç bir Fırka-i Siyasiye ile alâkadar olmamak" cümlesiyle partiler üstü yapısını ortaya koymuştu. (Madde:3) Böyle bir karar alınmasının amacı Milli Mücadeleye yöneltilen "İttihatçılık" suçlamasından kurtulmaktır. Milli Mücadele bütününde olduğu gibi Balıkesir'deki teşkilatlanmada ittihatçılık etkisi veya en azın bu partinin üyelerinin rolü inkâr edilemez. Haklı olarak belirtildiği gibi özellikle Karesi bölgesindeki direnişinin içinde İttihatçılar ve onların kurmuş oldukları değişik teşkilâtlar (Karakol, Teşkilât-ı Mahsusa, Türk Ocağı vd.) yer almış ve yapılan çalışmalar daha çok 1915'te Enver Paşa'nın buyruklarına göre yapılan plâna dayanmıştır.⁴³³

İttihatçıların daha Redd-i İlhâk cemiyetinin kurulasından önceki dönemde, Balıkesir bölgesindeki hareketleri muhalif basında büyük gürültülere sebep olmuştur. Mutasarrıf Hacim Muhittin ve Hasan Vassaf Beyler'in Balıkesir çevresinde siyasi maksatlı Türk çeteleri bulunmadığını ısrarla söylemelerine rağmen Köylü Gazetesi, "İttihatçılar Karasi ve havalisinde hükümeti müşkülâta sokmak için çeteler yapmışlardır."⁴³⁴ diye yazmaktadır.

---

⁴³²Tanör, *a.g.e.*, s.29-30

⁴³³Zürcher, *a.g.e.*,s.129

⁴³⁴*Ses*, 20 Şubat 1919, No 19, s.2

İstanbul'da yayınlanan Sabah Gazetesinde yer alan, "Ocakçıların Karasi ve civarı havalisinde çeteler teşkil etmiş olduğu"⁴³⁵ haberi, Balıkesir'de yayınlanan "Ses" gazetesi tarafından yalanlanmakta ve "Ocakçılar'ın Karasi ve civarında çetesi olmadığı"⁴³⁶ yazılmaktadır. Buna rağmen Hacim Muhittin Bey, bölgeye "Karakol Cemiyeti Nizamnamesi" dağıttığını hatıralarında sıkça belirtmektedir.⁴³⁷

Bütün bunlar teşkilatlanma ve Kongre'de İttihatçılar'ın etkili olduğunu göstermektedir. Bunun başka türlü olması da mümkün değildir. Çünkü Hürriyet ve İtilâf teslimiyetçi politikayı benimsemiş, Milli Mücadele'ye karşı çıkmıştır. Balıkesir'de 19 Mayıs 1919'da Alacamesci'te yapılan toplantıda seçilen 41 kişilik "Hey'et-i Faale" ye müdafaanın aleyhinde olanlar da bozgunculuk yapmasınlar diye seçilmiş⁴³⁸ fakat bunlar mensubu buldukları Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın itirazı üzerine "siyasi düşünceleri sebebiyle çalışmalarına devam edemeyeceklerini ileri sürerek ayrılmışlardır."⁴³⁹ Böylece Balıkesir'deki harekette İttihatçıların birinci derecede rol oynadığı açıkça görülmekte, bu durum, Bayar'ın ifadesiyle de tescil edilmektedir.⁴⁴⁰

Kongrenin, siyasi partilerle alakası olmadığını açıklamak ihtiyacı duyması, mütareke döneminde başlayan suçlama edebiyatının bir uzantısıdır. İstanbul Hükümeti ve İtilâf Devletleri, İttihat ve Terakki'yi savaş suçlusunu ilân etmiş, Anadolu'da başlayan hareketi de İttihatçılıkla suçlayarak halkın gözünden düşürmeye çalışmıştır. İstanbul'da yayınlanan bütün muhalif gazetelerde Redd-i İlhak ve Müdafaa-i Hukuk hareketleri hep İttihatçılık ve çetecilikle suçlanmıştır.

Bu konu Sivas Kongresi gündemine de girmiş, Kongre'nin ilk üç günlük çalışması bu konuya ayrılmıştır. Rauf Bey Sivas Kongresi'nin ilk toplantısında: "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nden maksat İslâm ahaliyi bir noktaya toplamak ve fırka ve tefrika gözetmemektir. Hâlbuki siyaset demek fırkacılık demektir ve kongremizin

⁴³⁵*Sabah*, 18 Şubat 1335/1919, No 10510, s.2

⁴³⁶*Ses*, 27 Şubat, 1335/1919, No 20, s.2

⁴³⁷Çarıklı, *a.g.e.*, s.20

⁴³⁸Bolak, *Balıkesir Postası*, 18.4.1950, S.2222, s.2

⁴³⁹*Karar Defteri*, Karar No:36, 3 Teşrinisâni 335, s.12

⁴⁴⁰Bayar, *a.g.e.*, c. 4., s.1347-1348

maksadı de bu değildir"⁴⁴¹ derken İsmail Hâmi Bey, " ... maksat, kongrenin hâriçte şâyi olan fırka ihtirasatından müberra olduğunu göstermektir"⁴⁴² diyor. Sonunda Kongre'ye katılan bütün delegeler tek tek, "ihtirâsât-ı şahsiye ve siyaside ve firkacılık âmâlinden münezze" olduklarına ve "İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin ihyasına çalışmaya"caklarına yemin etmişlerdir.⁴⁴³

Gerek Sivas Kongresi, gerekse Balıkesir Milli Kongresi'nin bu kararlarına rağmen İtilâf Devletleri ve İstanbul Hükümeti, Milli Mücadele'yi İttihatçılıkla suçlamaktan vazgeçmemişlerdir.⁴⁴⁴

Balıkesir Milli Kongresi'nin bu konudaki açık tavrına ve İttihatçılığın karşısında olduğuna dair kararına rağmen, Kongre'nin bittiği gün bunu, "Yeni bir İttihatçılık oyunu" olarak isimlendiren Hürriyet ve İtilâf Fırkası Balıkesir şubesi mensupları, genel merkezlerine çektikleri bir telgrafla, Kongre çalışmaları ile hiç bir ilgilerinin olmadığını bildirmişlerdir.⁴⁴⁵ Hürriyet ve İtilâf Fırkası Balıkesir Şubesi Reisi olan Basri bey-zâde Şevki Bey⁴⁴⁶ Kongre'ye Balıkesir delegesi olarak katılmış olmasına ve Hey'et-i Merkeziye'ye yedek üye seçilen Hacı Baha Bey, bir müddet sonra Hey'et-i Merkeziye'ye müracaat ederek Kuvva-yı Milliye faaliyetlerine devam edemeyeceklerini belirterek görevlerinden ayrılmışlardır.⁴⁴⁷

Birliği sağlamak için alınan siyasetle ilgilerinin olmadığına dair karara rağmen partililik, birliğin sağlanarak, birlikte mücadele edilmesinin önüne çıkan en büyük engel olarak bütün Milli Mücadele boyunca etkisini göstermiştir. Karasi sancağı dahilinde mücadele'nin başlamasında büyük katkısı olan Mutasarrıf Ahmet Hilmi Bey, İttihatçılarla işbirliği yaptığı gerekçesiyle görevden alınmıştır.⁴⁴⁸

---

⁴⁴¹ İğdemir, *a.g.e.*, 1986, s.4

⁴⁴² *Aynı eser*, s.5

⁴⁴³ *Aynı eser* ve göst.yer; Atatürk, *a.g.e.*, c. 1. s. 88

⁴⁴⁴ Moralı, *a.g.e.*, s.7, "İttihât ve Terakki yavrusu"

⁴⁴⁵ Goloğlu, *a.g.e.*, s. 48; Çarıklı, *a.g.e.*, s.27-28

⁴⁴⁶ *Ses*, 20 Şubat 1335/1919, No 19, s.2

⁴⁴⁷ *Karar Defteri*, Karar No.36, 3 Teşrini evvel 335, s.12

⁴⁴⁸ Çarıklı *a.g.e.*, s.32-33

2- Balıkesir Milli Kongresi kararlarının dikkatimizi çeken diğer bir özelliği ise yine 3.Madde'de üzerinde durulan "Çetecilikten nefret ve teşkilât-ı muntazama dahilinde" çalışmayı esas aldıklarının belirtilmesidir.

"Çeteler" ve "Çetecilik" suçlaması Kuva-yı Milliye'yi gözden düşürmek için en fazla üzerinde durulan bir konudur. Daha Kuva-yı Milliye teşkilâtları ortaya çıkmadan çok önce, işgal tehditleri karşısında yapılan her çalışma "Ocakçı" ve "İttihatçı" çeteciliği olarak nitelendirilip bu çalışmalara halkın destek vermesinin önüne geçilmeye çalışılmıştır.⁴⁴⁹

Daha başlangıcından itibaren Karasi Sancağı dahilinde Rum çeteleri dışında, kastedildiği şekilde bir çetecilik faaliyeti görülmemesine rağmen⁴⁵⁰ adi hırsızlık çeteleri, bu şekilde siyasi maksatla kurulmuş bir çetecilik faaliyeti olarak gösterilmek istenmiştir. Kongre'nin bu açık kararına ve Kuva-yı Milliye çalışmalarını düzenli birlikler eliyle yürütülmesine rağmen bu suçlamadan kendini kurtaramamıştır.

Balıkesir Kuva-yı Milliye'si, bölgedeki diğer merkezlerin yürüttükleri Kuva-yı Milliye çalışmalarından çok farklıdır. İzmir güneyi cephesi'ndeki Kuva-yı Milliye birlikleri, Sivas'a Denizli delegesi olarak katılan Şükrü Bey'in de kongrede belirttiği gibi "başbozuklardan mürekkeptir".⁴⁵¹ Nitekim Sivas Kongresi, bu hareketi düzene sokabilmek için bu bölgeye "Milli Kumandanlar" tayin etmiştir.⁴⁵² Bu bölgede önce Kuva-yı Milliye birlikleri kurulmuş sonra da teşkilât yapılmaya çalışılmıştır.⁴⁵³ Kuva-yı Milliye'ye katılanların büyük bölümü ise eski eşkiya çeteleri ve zeybeklerdir.⁴⁵⁴

---

⁴⁴⁹*Sabah*, 18 Şubat 1335/1919 No.10510, s.2; "Ocakçı Çeteleri ..."; "İttihatçılık ve Komitacılık" suçlamaları için Bkz.Sina Akşin *İstanbul Hükümetleri ve Milli Mücadele*, Cem Yayinevi, İstanbul-1983, s.386-387-392 vd.

⁴⁵⁰*Ses*, 20 Şubat 1335/1919, No 19, s.2

⁴⁵¹İğdemir, *a.g.e.*, 1986, s.94

⁴⁵²*Aynı eser*, s.77

⁴⁵³Bkz.Sıtkı Aydınel, *Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Teşkilâtı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1990

⁴⁵⁴*Aynı eser*, s.48, "Kuva-yı Milliye Teşkilâtının Omurgasını Efeler, Zeybekler ile Kızanları ve bunların etrafına toplayabildikleri eli silah tutan gönüllülerin oluşturduğunu ve 'savaşmaya hazır' olanların bunlar olduğu sonucuna varabiliriz." s.76

Oysa Balıkesir bölgesinde Zeybeklik geleneği olmadığı gibi daha başlangıcından itibaren bu işin gönüllülerle yürütülmesinin mümkün olmadığı görülmüş ve belli doğumlular silah altına alınırken⁴⁵⁵ bu işin nasıl yürütüleceği "muhtıra" lara bağlanmış "Nevâhi Hey'et-i Milliyyesi Teşkiline Dair Muhtıra"da kimlerin nasıl silah altına alınacağı gösterilmiş ve "bu suretle teşkil edilen milli kuvvetler çete mahiyetinde olmayıp muntazam asker tarzınca olacağından" (Madde 4) bahsedilmektedir.⁴⁵⁶

Balıkesir Teşkilâtı, kendi bölgesinde bu şekilde muntazam birlikler kurmakla yetinmeyip diğer merkezlerin de aynı şekilde düzenlenmesi için Alaşehir'de bir kongre toplanması kararı almış⁴⁵⁷ ve Alaşehir'de teşkilatların Balıkesir'de olduğu şekilde düzenlenmesi kabul edilmiştir.⁴⁵⁸

İttihatçılık'la eş anlamlı olarak kullanılan çetecilik suçlamalarının kaynağında Talat Paşa'nın İttihat ve Terakki'nin son kongresinde, haklarımız çiğnenmeye devam ederse "Bundan sonra çeteciliğe başlayacağız" şeklindeki sözlerinin de her halde büyük etkisi bulunmakta ve böylece de İttihatçılık'la çetecilik hemen bütün yayınlarda eş anlamda kullanılmaktadır.⁴⁵⁹ Avrupa basını da Milli Mücadele'yi devamlı olarak "Çetecilik" olarak isimlendirmekte⁴⁶⁰ ve Milli Mücadele'yi İttihatçılığın diriltilmesi⁴⁶¹ olarak görmektedir.

3- Balıkesir Milli Kongresi, mücadeleyi "teşkilât-ı muntazama" (Madde 3) dahilinde yürütmek maksadıyla iyi bir teşkilatlanma modeli ortaya koymuştur.

---

⁴⁵⁵ *Karar Defteri*, Karar No 1, 24-25 Haziran 335, "... Teşkilât Encümeni İlk İctimâ"ında vatanın Yunan'a karşı milletçe müdafaası zımında gönüllü asker sıfatıyla müracaat edeceklerin ale'l-ıtlak kaydı mahzurdan sâlim olmadığından, ...merkeze merbut kurânın cesâmet ve nüfus ve servetine göre tertip olunacak cetvel mucibince neferât kaydı suretiyle tedarik olunması ..." s.1

⁴⁵⁶ *Karar Defteri*, Karar No 13, 10 Temmuz 335

⁴⁵⁷ *Karar Defteri*, Karar No 29, 11 Ağustos 335

⁴⁵⁸ Bkz. Çarıklı, *a.g.e.*, Alaşehir Kongre Kararları

⁴⁵⁹ Gökbilgin, *a.g.e.*, 1.Kitap, s.8, n. 1

⁴⁶⁰ Çarıklı, *age*, s.34

⁴⁶¹ Bkz. Gotthard Jaeseheke, *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986, s.165-171, "Calthorp dahi Yunan ileri hareketine karşı çıkan Milli hareketliğin sadece İttihat ve Terakki Komitesi taraftarlarının bir eseri olarak görmüştür." s.168; İzzet Öztoprak, *Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1989, s.50-55

a- "Teşkilât", "Maliye" ve "Levâzım" hey'etleri teşkil etmiştir. (Madde 8) Bu üç heyet daha ilk harekete başlandığı zaman şekillenmeye başlamış, 20 Mayıs 1919'da Alacamescit'te yapılan ikinci toplantıda bunların prototipi kabul edilebilecek heyetler seçilmiştir.⁴⁶² 24-25 Haziran 1919 tarihinde de "Redd-i İşgâl Hey'eti Teşkilât Encümeni" kurulmuştur.⁴⁶³ 9 Temmuz 1919'da Hacim Muhittin Bey'in başkanlığında yeniden teşkilatlanan Merkez Hey'et-i, "Asker alma", "teşkilât" ve "irtibat" komisyonları seçilmiştir.⁴⁶⁴

b- "Hey'et-i Merkeziye teşkil edilerek, harekâtın idaresinin bölge çapında tek elden yürütülmesi sağlanmıştır. 20 Mayıs 1919'da "Redd-i İşgâl Hey'et-i" kurularak hareket merkezi de bu şekilde idare edilirken bu heyetin görevlendirdiği kişi ve heyetler teşkilatlanmayı kaza ve nahiyelere taşıyabilmek için çalışmışlardır. Bu teşkilâtların ne şekilde kurulacağı da yine belli esaslara bağlanmıştır.⁴⁶⁵

"Hey'et-i Merkeziye" kongreye katılan yöredeki çalışmaları yürütürken kaza ve nahiyelerde "Redd-i İlhâk Hey'etleri" daha sonra da "Müdafaa-i Hukuk Hey'etleri" ve gerekli komisyonlar kurulmuştur.⁴⁶⁶

"Hey'et-i Merkeziye Vezâifi" başlığı altında düzenlenen 12. Madde ile Hey'et-i Merkeziye müstakil olarak düzenlenen mıntıka ve kazalardaki hey'etler'in "mürakebesi" ile görevlendirilmiş ve mahallinde halledilemeyen konularda bir müracaat mercii olarak kabul edilmiştir. Bu bölümde Hey'et-i Merkeziye'nin görevleri yedi madde de düzenlenmiştir.

c- Cephelerin geri bölgelerinde "Menzil Müfettişliği" kurularak cephelerde olduğu gibi cephe gerisinde de emniyetin sağlanması ve cephelerin iâşe ve ikmalinin tek elden yürütülmesi bir esasa bağlanmıştır. (Madde 13) Buna rağmen, cephelerin

---

⁴⁶²Bkz.İlgili Bölüm-Alacamescit Toplantısı

⁴⁶³*Karar Defteri*, Karar No 1, 24-25 Haziran 335

⁴⁶⁴*Karar Defteri*, Karar No 12, 9 Temmuz 335

⁴⁶⁵*Karar Defteri*, Karar No 13, 10 Temmuz 335

⁴⁶⁶*Karar Defteri*, Karar No 40, 58 vd.

ikmalinde zaman zaman aksamalar meydana gelmiş; zamanında ikmâl yapılamadığı için bazı cephelerdeki birlikler, düşman karşısında zor durumlara düşmüşlerdir.

4- "Muntazam Teşkilât dahilinde Yunanlılar'ı Anadolu'dan kovma" (Madde 3); "Yunanlılar'la hiçbir suretle görüşme yapılmaması" (Madde 26) "Yunanlılar'ı memleketimizin her tarafından kovuncaya kadar harbe devam etmek" (Madde 27) ve benzer hükümler, Milli Kongre'nin Milli Mücadele içinde sadece Yunanlılar'la yapılacak mücadelelere talip olduğunu gösteriyor. Bu durum Atatürk'ün " mahalli halâs çareleri olarak Nutuk'ta ele aldığı ve "yetersiz" olarak nitelendirdiği⁴⁶⁷ mahalli hareketlerin genel özelliklerine uygun bir karardır.

"Yerel Kongre iktidarları" nı "Devlet ve İktidar sorunları açısından" tahlil eden Tanör, "Devlet Tezleri" açısından konuyu incelerken "faaliyetlerin çalışma alanı ve programı yerel ya da bölgesel olmuştur. Çünkü bunlar "genel ve ulusal bir siyasal hareket programından yoksundular."⁴⁶⁸ Fakat bu hareket, bölgesel ve sadece Yunanlılar'a karşı yürütülen bir hareket olmasına rağmen "bölgeci değildir."⁴⁶⁹ "Kongrenin maksat ve gayesi, istihlâs-ı vatandır" (Madde 4) şeklinde aldığı karar hareketin bölgeci olmadığını açıkça gösterirken Tanör, Celal Bayar'ın "bu devletleşme suuru, mahalli tefekkürde değildir, daha sonra Milli Misak sınırları içindeki bütün vatana şamildir" şeklindeki cümlesini örnek göstermektedir.⁴⁷⁰

Kongre aldığı kararların birçok maddesinde "Yunanlılar'la mücadele" için çalıştığını ortaya koyarken ve daha sonra toplanan Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)'nde Sivas Kongresi'ne katılma konusu tartışılırken Sivas Kongresi "Ermeniler'e karşı yapılmakta olan mahalli bir hareket" olarak değerlendirilmiş ve bu kongreye

---

⁴⁶⁷ Atatürk, *a.g.e.*, s.9

⁴⁶⁸ Tanör, *a.g.e.*, s.43

⁴⁶⁹ *Aynı eser*, s.36

⁴⁷⁰ *Aynı eser*, s.36-37

katılma reddedilmiştir.⁴⁷¹ Buna rağmen Kongre, kendisine "Milli Kongre" adını vermiş ve "Redd-i İlhâk" isminin, içinde bulunulan vaziyeti ifâdeye kâfi gelmediğini belirterek "Hareket-i Milliye" ismini almış, "Redd-i İlhâk isminin, İzmir'de ateş altında alındığı için ve bu hareketi başlatanların hatırasına hürmeten korunması uygun görülerek hareketin ismini "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk" şeklinde değiştirmiştir. (Madde 6)

"Hareket-i Milliye" isminin alınması, hareketin "Millilik" vasfını ve "bölgeci" olmadığını ortaya koyuyor. Bu konu Kongrenin İtilâf Devletleri Müessilleri'ne çektiği telgraftaki, İtilâf Devletleri, "Anadolu'yu hemen ecnebi işgallerinden halâs etmeli ve Türk'ün Hukuk-ı sarfhasını kabul etmelidir (Madde 6) ve "Türk, ... hiçbir zaman işgalleri kabul etmeyecektir." (Madde 7), "Türkler'in en mukaddes ve asil bir yurdu olan Anadolu'nun ..." "Türkler, "Anadolu Türkler'i" "Türklük ve Müslümanlık" "Harekât ve Mücadelât-i Milliye" gibi nitelemeler dikkate alındığında hareketin her türlü toprak işgal ve ilhakına karşı olduğu açıkça görülür. Nitekim Balıkesir Kongresi ile Redd-i İlhak teşkilâtına verdiği bu "Millilik" kimliğini 12 Mart 1920'de toplanan IV. Balıkesir Kongresi (İzmir Şimali Mıntıkası Hey'et-i Umûmîye İcrimâ)nde açıkça ortaya koyacak ve Sivas Kongresi kararlarını kabul ederek Milli Mücadele bütünlüğünün sağlanmasında önemli bir adım atmış olacaktır. Bu bakımdan Balıkesir Kongresi "bölgeci değil," ülkenin toplum noktasında ulusaldır, ulusal ideoloji ve birlik anlayışına sahiptir.⁴⁷² Ülke olarak da, "mahalli vatancılık" yâni "vilâyetçilik hisleri" yerine "ulusal toprakların bütünlüğü" ve "bütün vatanın kurtarılması perspektifine sahiptir."⁴⁷³

5- İstanbul Hükümetleri'nin, Mütareke hükümlerine uyulması ve içinde bulunulan durumdan ancak siyasî yollarla kurtulunabileceği konusundaki inancına karşı Balıkesir Kongresi'nin İstanbul Hükümetini karşısına almak pahasına "milli seferberlik" ilân etmesi ve herkesi "vatani hizmetle mükellef" tutması (Madde 7) Kongre'nin aldığı kararların en cüretkâr olanıdır. Bunun yanında "vatani hizmete" davet edilip de katılmayanlarla cepheden firar edenlerin memleket dışına çıkarılması (Madde 28) ve

---

⁴⁷¹Çarıklı, *a.g.e.*, s.?

⁴⁷²Tanör, *a.g.e.*, s.35

⁴⁷³*Aynı eser*, s.37

gene, "genel masrafların karşılanması için, bölgelerin belli oranda vergi ödemekle mükellef tutulması (Madde 14), İstanbul Hükümeti'ne rağmen, ona ait olan bir takım yürütme yetkilerinin kongre ve onun toplantı hâlinde olmadığı zamanlarda da "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'et-i Merkeziyesi" tarafından kullanılmasıdır.

Buna karşı Balıkesir Kongresi, Padişah'a çektiği telgrafta, "Kongremiz, her şeyden evvel zât-ı akdes-i Hilâfet penâhi'ye fart-ı ubûdiyet ve sadâkâti bir şiar-ı esas olarak kabul etmiş"tir.

Sadâret'e çektiği telgrafta da:"Merkez-i Saltanatımıza ebediyen tâbi ve sâdik kalarak.."; "Gâyemiz, yurdun halâsıdır. Bu fiilen temin edildikten sonra, harekât-i Milliye tevaffuk edecektir"; "Bu esası temin edecek olan hükümetimize bütün kuvva-yı maddiye ve mâneviye ile zâhiriz."

Padişah'a ve Hükümet'e bağlılığını yukarıda örneklerini verdiğimiz cümlelerde de görüldüğü gibi her fırsatta tekrar eden Kongre, Yürürlükteki "Kânûn-ı Esâsi"ye göre Padişah'a ait olan "seferberlik ilânı"⁴⁷⁴ ve yine bölge ahalisinin belli oranda vergi ödemekle mükellef tutulması ⁴⁷⁵ Kanûni Esâsi hükümleri'nin açıkça çiğnenmesi ve Devlet'e karşı isyândır, hükümete karşı gelmektir. Buna rağmen Kongre, İstanbul Hükümetleri'ni meşru kabul etmiş ve Hükümet aleyhine hiç karar alınmamıştır.

Buna karşılık Damat Ferit Paşa, Hareket-i Milliye adı altında yapılan çalışmalarını "meşrû" farzetmenin, "devlet lâfzının delâlet ettiği kavramı anlamazlıktan gelmek" demek olduğunu ifade etmiştir.⁴⁷⁶ Fakat herşeye rağmen İstanbul Hükümeti ile Balıkesir Hareket-i Milliyesi arasındaki ilişkiler devam etmiş, hükümet, Balıkesir'deki hareketi

---

⁴⁷⁴ (Kânûn-ı Esâsi, Madde 7 "Seferberlik Kararı, hukûk-ı mukaddese-i Pâdişâhi cümlesindedir." Bkz.Suna Kili, A.Şeref Gözübüyük, *Türk Anayasa Metinleri, Sened-i İttifâk'tan Günümüze*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985, s.31

⁴⁷⁵ "Bir kanûna müstenid olmadıkça vergi ve rüsümât nâmı ile nâm-ı âhîrle hiç kimseden akçe alınamaz" Kanûni Esâsi Madde:25, *aynı eser*, s.33

⁴⁷⁶ *H.T.V.D.*, S.:3, Vesika No 48

bazan desteklemiş,⁴⁷⁷ yardım etmiş⁴⁷⁸ bazan da Anzavur gibi eşkiyaları vasıtasıyla arkadan vurmağa çalışmıştır.

Balıkesir Hareket-i Milliyesi ise İstanbul'daki hükümeti meşrû sayarken ve hükümete yardım etme vaadinde bulunurken, hükümete ait olan fakat hükümetin kullanmadığı yetkilerini ona rağmen kullanmaya ve yetkilerine el konulmasını gerçekleştirmiştir. Balıkesir geleceğe dönük olarak bir hükümet projesi ve düşüncesi ortaya koymamış, hatta, "Milletvekillerinin itimadına mazhar olan hükümet-i Seviyyenin emrine itaat" ve "vatanını sevenler müslüman Hükümetine yardım" eder derken⁴⁷⁹ öbür yandan "Kuvva-yı Milliye'nin sebep ve 'HÜKÜMET TEŞEKKÜLÜ' milletin arzu ve muavenetiyle Yunan vahşetlerine son vermek"ten ibaret olduğundan bahsetmektedir.⁴⁸⁰

Böylece, yapılan işin açıkça bir "hükümet teşkili" olduğu ifade edilmiştir. Bu alınan kararlarla uygulama arasındaki farkları ortaya koymakta, "uygulamada merkezi otoriteden bağımsız davranmanın, hatta ona başkaldırmanın örnekleri" verilmektedir.⁴⁸¹

Fakat aslında İstanbul Hükümeti'nin yaptığı gibi işgalleri meşrû kabul etmek, "devlet lâfzının delâlet ettiği kavramı anlamamazlıktan gelmek"tir. Konuyu bu iekilde değerlendiren Kongre, ülkenin devletsiz ve hükümeteşsiz olduğu 15 Mayıs 1919'dan 23 Nisan 1920'ye kadar olan dönemde ortaya çıkan otorite boşluğunu doldurma görevini üzerine almıştır.

Kongre, "Osmanlı Devleti'nin temsil ettiği egemenlik çevresine ve siyasal birliğe bağlılıklarını ilân etmiş, ama yerleşik sistemden umdukları desteği bulamayınca bölgesel kurtuluş yollarını aramıştır." Özerk ve sivil siyasal örgütlenmenin yanısıra silahlı direniş yoluyla Osmanlı egemenlik sisteminden fiilen uzaklaşmıştır. Bütün bunlar yaşanırken dayanılan siyasal felsefi değer millet iradesi'dir. Böylece bu süreç,

---

⁴⁷⁷ *H.T.V.D.*, S.:38, Vesika No:907; Selek, *a.g.e.*, c.1, s.192; *Türk İstiklâl Harbi*, c.2, k.1, s.101; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.9, c.2, s.1, Belge No.1

⁴⁷⁸ *H.T.V.D.*, S.:38, Vesika No 921

⁴⁷⁹ *İzmir'e Doğru*, 7 Mart 1336/1920, No 39

⁴⁸⁰ *İzmir'e Doğru*, 3 Mart 1336/1920, No 37

⁴⁸¹ Tanör, *a.g.e.*, s.40

yerel hareketlerin siyasetlerinde ve devlet tezlerinde görülen 'demokratik egemenlik' anlayışını açıkça ortaya çıkarmaktadır."⁴⁸²

6- Kongre'nin gayesinin "İstihlâs-ı vatan" olarak gösterilip bunun icap ettirdiği bütün tedbirler tereddütsüzce alınmıştır.

"Halkın elindeki silahların toplanması" (Madde 25) ve "İzmir'e zahire, ihrâcının yasaklanması" (Madde 17) gibi tedbirler, bu konuda alınabilecek en radikal ve sert tedbirlerdir. Bu durum, mahalli olarak asker toplayan, vergi koyan ve tahsil eden, cepheler teşkil eden ve ülkenin dışarıyla olan ilişkilerini düzenleyen yeni bir otoritenin doğrusudur. İşte Balıkesir'i "Hükümet Teşekkülü"nden bahsettirecek devletleşen bir teşkilât yapısına kavuşturan kararlar bu ve benzeri kararlardır.

"İzmir'e zahire ihrâcının men'i" kararı Osmanlı Devleti'nin 16 Ağustos 1838'de İngiltere ile Balta Limanı'nda imzaladığı daha sonra da diğer bütün Avrupa devletlerine teşmil edilen "Ticaret Anlaşması."⁴⁸³ Bu anlaşma ile ortadan kaldırılmış olan "ihrâç memnuiyeti"ni 80 yıl sonra ilk defa tekrar koymuştur. Bu Milli Mücadele'nin genel olarak "Yunan ve Ermeni işgallerine ya da tehditlerine karşı fomüle edilmiş olma" ve "İtilâf Bloku'nu hedefleme"me⁴⁸⁴ özelliğinden farklılık göstermektedir.⁴⁸⁵ Belki silâhlı olarak İtilâf Bloku ile savaş düşünülmemekte ama bu kararlar ekonomik bir mücadele göze alınabilmektedir. Osmanlı Devleti'nin imzaladığı bir anlaşma Kongre tarafından tek taraflı olarak kaldırılmaktadır. Bu oldukça radikal bir karardır.

---

⁴⁸² Tanör, *a.g.e.*, s.42, Kongre'nin Sadrazama gönderdiği telgrafta yer alan, "... ismet ve hayatımızın, hiç bir taraftan müdafaa edilmediğini gören bizler, kendi silahımızla ve kendi sinelerimizle nâmus ve hayatımızı kurtarmağa ahd-ü peymân eyledik" ifadesi Tanör'ün değerlendirmesinin doğruluğunu ortaya koymaktadır." Bkz. Sadaret Makâmına çekilen telgraf

⁴⁸³ Mübahat S. Kütikoğlu, *Osmanlı-İngiliz İktisâdi Münâsebetleri*, c. 1, 1580-1838, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara-1974, s.190, 115-117, "Bundan evvelki ahidnâmelerde (anlaşmalarda) mevcut, bâzı emtianın tabi olduğu 'ihrac memnuiyeti' kalkmaktadır. Artık, İngiliz tebaası olan şahıslar veya hizmetkârları Osmanlı ülkelerinde yetiştirilen veya işlenen her cins malı satın alma hakkına sâhib olacaklardır.", s. 109

⁴⁸⁴ Tanör, *a.g.e.*, s.33-34

⁴⁸⁵ Bkz.Selek, *Milli Mücadele*, c. 1, s.463, "Balıkesir Kongresi bu devletlere adetâ meydan okurcasına seslenmiştir."

Hey'et-i Merkeziye Riyaseti, 2 Ağustos 335 tarih ve 14 numaralı yazı ile merkez Teşkilât Encümenine alınan bu kararı bildirmiş fakat Encümen, "bu işe müdahale edilmemesi" kararını almıştır.⁴⁸⁶ Alaşehir Kongresi'nde de bu işle meşgul olunmaması kararı alınmıştır.⁴⁸⁷

7- Balıkesir Kongresi'nin kararları ve uygulamalarıyla ortaya çıkan diğer dikkat çekici bir özellik ise, hareketin kendi başına "müstakil olma" arzusudur. Bu sebeple başlangıçta, diğer bölgelerdeki hareketlerle ve İstanbul'daki gizli teşkilâtlarla irtibat kurmak için herhangi bir teşebbüste bulunmamış⁴⁸⁸ veya öyle görünmeye çalışmıştır.

Kongre, kendi kadrosu içinde dışarıdan olabilecek sızmaları önlemek için Kuva-yı Milliye'ye katılacak olan subay ve erlere mahallinde birer kimlik verilmesi mecburiyetini getirmiştir. (Madde 23) Böylece casusların veya bir takım bölücü kimselerin kadrolara sızmasına mâni olunması düşünülmüştür.

Ayrıca Doğu'da başlayan ve yüksek rütbeli subayların da dahil olduğu daha geniş mâliyetteki mücadeleye atfedilen siyaset yapma suçlamalarından uzak kalarak İstanbul Hükümeti ile irtibatını devam ettirmek istemiştir. Nitekim Kongre, İstanbul'un 16 Mart 1920 tarihinde resmen işgalinden dört gün önceye kadar İstanbul'la olan irtibatına devam ettirmiştir. Balıkesir Kongreleri'nden dördüncüsü olan "İzmir Şimali Mıntıkası Hey'et-i Umûmiye İctimai" 12 Mart 1920 tarihinde yaptığı toplantıda Sivas Kongresi'nin kabul ettiği esaslara katılma kararı almıştır.

8- Balıkesir Kongresi'ni Erzurum ve Sivas Kongreleri'nden ayıran en önemli özelliklerden biri de, Doğu'da yüksek rütbeli subayların hareketin içinde olmasına karşılık Balıkesir Kongreleri tamamen sivil bir görünüştedir.⁴⁸⁹

---

⁴⁸⁶ *Karar Defteri*, Karar No.22, 4 Ağustos 335, "Bit-tecrübe kabiliyet-i tatbikası olmadığı anlaşıldığı ve mezâhir-i siyâsiye tevliid eylediği cihetle heyetimizce bu işe müdâhale edilmesi takarrür etmiştir."

⁴⁸⁷ Çarıkı, *a.g.e.*, s.178-179

⁴⁸⁸ Özalp, *a.g.e.*, c. 1., s. 41

⁴⁸⁹ Kongre Kararlarının değerlendirilmesi için Bkz. Tanör, *a.g.e.*, Doğu Engil, *Milli Mücadele'nin Sosyal Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara-1981, s.75-77; Selek, *Milli Mücadele*, c.1,s.459-464

IV. BÖLÜM

BATI ANADOLU KUVA-YI MİLLİYE'SİNİ BİRLEŞTİRME ÇALIŞMALARI ALAŞEHİR VE II. BALIKESİR KONGRELERİ

I- Batı Anadolu Kuva-yı Milliye'sini Birleştirme Düşünceleri

Balıkesir'de toplanarak bölge halkının sesini duyuran kongre, aynı zamanda Balıkesir ve çevresinde mahallî birliği de sağlamıştı. Fakat, aynı tarihlerde Erzurum'da toplanan kongre ile bir irtibatı olmayan kongre, başlangıçta Batı Anadolu' da aynı gaye ile kurulmuş merkezlerle de irtibat aramamıştır.⁴⁹⁰

Balıkesir'de bu çalışmalar yapılırken, güneyde, Aydın Cephesinde de harekâtı, mahallî olarak birleştirmek maksadıyla çalışmalar yapılmaktaydı. Bu çalışmaların en önemlisi, Nazilli'de toplanan millî kongredir.

Aydın Cephesi'nin fiilen teşkil edilmesinden itibaren, cephenin ihtiyaçlarını temin eden heyet Nazilli'de faaliyet göstermekte idi. Bu heyet, mücadeleyi "milletin seçeceği bir heyete devretmek" ve vazifesini daha da genişletip belli bir nizama bağlamak maksadıyla Nazilli'de bir millî kongre toplanmasına karar vermiştir. 6 Ağustos 1919'da toplanan bu kongre, çalışmalarına dört gün devam etmiş ve "Yunan işgaline karşı doğan millî galeyanı iyi idare ederek millî amaçları ve millî hareketleri birleştirmek için, "idari, siyasî, fiilî savunma yolunda tedbirler almayı" kararlaştırmıştır. Kongre ile Aydın, Menteşe, Denizli, Burdur, Isparta ve Antalya Livaları ile İzmir'in Ödemiş ve Kuşadası kazalarındaki millî hareketler birleştirilmiştir.⁴⁹¹

---

⁴⁹⁰Özalp, *aynı eser*, s. 41; ayrıca Bkz..Çarıklı,*a.g.e.*, s. 490-491

⁴⁹¹ Sarıhan, *a.g.e.*, c. 2, s. 36-42

Ne varki, tıpkı Balıkesir'de olduğu gibi bu kongre bölgesi de mücadelesini yalnız başına yürütüyordu.⁴⁹² Buradaki hareketin diğer bölgelerdeki hareketlerle ve özellikle Doğudaki hareketle birleşmesini önleyecek bir takım bozguncu faaliyetler bölgede oldukça etkili olmaktadır.⁴⁹³

Batı'da Yunanlılar'a karşı başlatılan "Hareket-i Milliye"leri birleştirerek tek merkeze bağlamak ve böylece de başarı şansını arttırmak maksadıyla teşebbüse geçilmiştir. Balıkesir'de toplanan kongre, İzmir'in kuzeyindeki cepheleri birleştirirken, Nazilli'deki kongre de Güney'deki cepheyi birleştirmiş fakat İzmir'in doğusundaki bölge ile her iki cephenin irtibatı sağlanmamıştı. İşte İzmir çevresinde kurulmuş olan cephelerle bunların gerisindeki bölgeyi birleştirmek maksadıyla bu iki cephenin ortasındaki Alaşehir'de "Hareket-i Milliye Reddi İlhak Büyük Kongresi"nin toplanmasına karar verilmiş ve 16 Ağustos 1919 günü kongre toplanmıştır.

1- Alaşehir Kongresi (16-25 Ağustos 1919)

“Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Büyük Kongresi”

Batı Anadolu'da toplanmış olan kongrelerin en önemlisi olan bu kongre, "Yunan saldırılarına karşı direnişi merkezî bir teşkilâta kavuşturmak ve Paris Barış Konferansı'nın görevlendirdiği, Yunan Zulümlerini İnceleme Komisyonu'na raporlar hazırlamak" amacıyla toplanmıştır.⁴⁹⁴

Alaşehir Kongresi'ne Balıkesir adına, Hacim Muhittin Bey ile Hoca Abdülhafur Efendi katılmışlardır.⁴⁹⁵ Kongre başkanlığını Hacim Muhittin Bey yapmıştır. Kongre' de Balıkesir Kongresi kararları ele alınmış ve bu kararlardan;

"Çeteciliği red" (madde 6), "Hareket-i Milliye Reddi İlhak isminin kabulü" (madde 7), "Millî umumî seferberlik ilânı" (madde 8), "Yunanlılarla müzakere edilmemesi" (madde 22), "Yunanlılar'ı koğuncaya kadar harbe devam etme" (madde 23) kararları kabul edilirken Balıkesir Kongresi' nde alınan, "zahire ihracının men'i konusu'yla uğraşılması (madde 19) kararlaştırılmıştır. Sivas'a delege gönderilmesi

---

⁴⁹²M.Şefik, *a.g.e.*, s. 119

⁴⁹³*Aynı eser*, s.220-221

⁴⁹⁴Sarıhan, *aynı eser*, c.2, s.54

⁴⁹⁵Önce Hacim, Vasıf ve Gönenli Osman Beyler seçilmiş iken sonra bu iki delegenin gitmesi uygun görülmüştür. *Karar Defteri*. Karar No 29, s.10

konusu görüşülmüş ve Sivas'ın Ermeniler'le mücadele için toplanmış mahallî kongre olduğu ileri sürülerek reddedilmiştir.⁴⁹⁶

Alaşehir Kongresi, Yunanlılar'a karşı yürütülen harekâtı daha düzenli bir hâle getirmek maksadıyla teşkilâtla ilgili talimatnâmeler hazırlamış, Alaşehir'de faaliyet gösterecek bir "Encümen-i Müdiran" kurularak (madde 15) "Encümen-i Müdiran Talimatnamesi" hazırlanmıştır. Ayrıca, birlikleri tek bir komutanlığa bağlamak için bir umumîkumandan tayini uygun görülmüş ve Albay Kara Vasıf Bey' in komutan olması kabul edilmiştir.⁴⁹⁷

Kongre Batı Anadolu'nun birliğini sağlayacak kararlar alarak 25 Ağustos tarihinde çalışmalarını tamamlamış iken İstanbul'dan gelen Ragıp Nurettin Bey'in isteği üzerine 26 Ağustos günü Alaşehir'de bulunan delegelerin iştiraki ile tekrar toplanmış, Uşak delegesi İbrahim Bey'in başkanlık ettiği bu toplantılar sonunda "İzmir Müdafaa-i Hukuki Osmaniye Cemiyeti" tüzüğü'nün bazı maddelerinin değiştirilmesi kabul edilerek Alaşehir Kongresi'ne katılan delegeler Cemiyet'in tabîi üyesi kabul edilmiş, cemiyetin merkezinin İstanbul'a nakledilmiş olması uygun görülmüş ve Câmi Bey, Morali-zâde Halit Bey, Aydınlı Nazmi Bey, Halide Edip Hanımefendi ve Ragıp Nurettin Bey yeni idare heyetine seçilmişlerdir.⁴⁹⁸

Milne'e çekilen telgrafta Müttefiklere karşı düşmanca bir hareketin asla söz konusu olmadığı belirtilmiş iken, İzmir-Kasaba Demiryolu kumpanyası müdürlüğüne çekilen telgrafta "istenilen hususlar yerine getirilmediği takdirde her vasıtaya başvurulacağı" ifade edilerek hiç de yumuşak bir tavır içinde olmadığını ortaya koymuştur.⁴⁹⁹ Konre, kendilerini İttihatçılıkla itham eden İstanbul Hükûmeti'ni tenkit etmiş, "bu kabineye itimat etmek hatalı değil tehlikelidir" demiş fakat, Kongre adına Padişah'a Hükûmetin şikâyet edilmesi kabul edilmiştir.⁵⁰⁰

Bütün bu çelişkiler, alınan kararların uygulanışında görülen farklılıklar ve bütün gayretlere rağmen şahsî çekişmelerin sona erdirilmemesi, bölgenin "hareketi Milliyeyi birleştirecek yüksek mevki sahibi bir liderden mahrum olması" ile izah edilebilir.⁵⁰¹

---

⁴⁹⁶ Çarıklı, *a.g.e.*, s.179

⁴⁹⁷ *Aynı eser*, s.200-201

⁴⁹⁸ *Aynı eser*, s.45

⁴⁹⁹ *Aynı eser*, s.220; Tansel, *a.g.e.*, c.2, s.65-66

⁵⁰⁰ Çarıklı, *a.g.e.*, s.186

⁵⁰¹ M.Şefik, *a.g.e.*, c.2, s.219

2- Alaşehir Kongresi Kararları

Yunan tecavüzatına karşı mücadelât ve müdafaatı tevhid etmek ve bilhassa hareket-i milliyenin muvaffakiyat ve tesiri neticesi olarak Paris sulh Konferansı tarafından muvakkat olan Yunan saha-i işgalinin tahdidi ve işgal menatıkında ve hatta Yunanlılar tarafından ika olunan mezalim ve fecayiın tesbiti için düvel-i mutelife cenerallerinden mürekkep büyük bir tahkikat komisyonunun İzmir'e gönderildiği şu mühim zamanda mezkûr komisyona mufassal raporlar takdim eylemek üzere Aydın'dan Bandırma'ya kadar cephelerde Harekât-ı Milliye Redd-i İlhak heyetleri murahhaslarından mürekkep olarak fi 16 Ağustos sene 335 tarihine müsadif Cumartesi günü küşat edilen ve fi 25 Ağustos sene 335 tarihinde Pazartesi günü müzakeratına hitam verilen Alaşehir (Harekât-ı Milliye ve Redd-i İlhak) büyük Kongresi mevad-ı âtiyeyi takrir eylemiştir.

Madde 1- Kongrede esamisi zirde muharre Murahhaslar bulunmuştur:

AlaşehirMurahhası Belediye Reisi Galip Bey, Alaşehir Murahhası ve Kongre Kâtibi Ömer Bey, Alaşehir Murahhası Âkif Bey, Alaşehir Murahhası Cevdet Bey, Alaşehir Murahhası Nazmi Bey, Alaşehir Murahhası Hacı Ali Bey, Alaşehir Murahhası Kuvayı Milliye Kumandanı Mustafa Bey, Eşme Murahhası Müftü Hacı Nafiz Efendi, Eşme Murahhası Belediye Reisi Yunus Efendi, İnegöl Murahhası Ethem Efendi, İnegöl Murahhası Mazlum Bey, Ödemiş Birgi Murahhası Salih Vecdi Bey, Ödemiş Birgi Murahhası İsmail Hakkı Efendi, Ödemiş Murahhası İbrahim Ethem Efendi, Ödemiş Murahhası Ali Efendi, Ödemiş Kaymakçı Murahhası Mehmet Ağa, Ödemiş Bozdağ Cephe Murahhası Postlu Mestan Efe, Akhisar Cephe Murahhası Süleyman Efendi, Ayvalık Cephe Murahhası Mustafa Bey, Aydın ve Denizli Murahhası Şükrü Bey, Aydın ve Denizli Murahhası Tahir Bey, Balıkesir Murahhası ve Kongre Reisi Hacim Muhittin Bey, Balıkesir Heyeti Merkeziye Murahhası Akhisar Belediye Reisi Kâmil Efendi, Balıkesir Murahhası ve Kongre Kâtibi Müftü-zâde Abdülgafur Efendi, Buldan Murahhası Hattat-zâde Mehmet Efendi, Demirci Murahhası Müderris Mustafa Efendi, Sarayköy Murahhası Müftü Ahmet Şükrü Efendi, Soma Cephe Murahhası Refet Efendi, Sındırgı Murahhası ve Akhisar Cephe Kumandanı İzmirli Ethem Bey, Salihli Murahhası Müft-i sabık Mehmet Lütü Efendi, Salihli Murahhası sabık Kadı Zahid Molla Bey, Uşak Murahhası İbrahim Bey, Kasaba Murahhası Süleyman Bey, Kula Murahhası Raşit Efendi, Kula Murahhası Hacı Fehmi

Bey, Karahisar-1 Sahib Murahhası Fâkir Bey, Karahisar-1 Sahib Murahhası Haydar Bey, Karahisar-1 Sahib Murahhası Ahmed Efendi, Gördes Murahhası Müftü-i sabık İsmail Hakkı Efendi, Manisa Murahhası Bahri Bey, Manisa Murahhası Süleyman Bey, Manisa Murahhası Ramazan Bey, Nazilli Murahhası İlhami Bey, Nazilli Murahhası Ali Enveri Bey.

Madde 2- Kongre müzakeratı devam ettiği müddetçe riyasete Balıkesir Heyeti Merkeziye Murahhası Hacim Muhittin ve Reis vekâletlerine Alaşehir Kuvayı Milliye Kumandanı Hüseyin Paşa-zâde Mustafa ve Uşak Murahhası İbrahim Bey ve Efendiler ve Kongre kitabetine de Alaşehir Murahhası Ethem Bey-zâde Ömer Beyle Balıkesir Murahhası Müftü-zâde Abdülğafur Efendi intihap edilmişlerdir.

Madde 3- Kongre ilk içtimamı akdeylediği Alaşehir eşrafından Mustafa Beyin salonunu Hareketi Milliye-Reddi İlhakın tarihî bir hâtırası olarak ruznamesine kaydeder.

Madde 4-Büyük Kongreye atfen umum Hareket-i Milliye Reddi İlhak heyeti, hakipay-ı hilâfetpenahî ve südde-i saltanat-ı Osmaniye ve seniyye sadakat-, kâmileyi bir akide olarak hıfzeder.

Madde 5- Hareket-i Milliye'nin gaye-i yegânesi, bin beş yüz seneyi mütecaviz bir zamandan beri Türk ve İslâm olan sevgili memleketlerimizden vahşi ve aduvv-i ırkımız olan Yunanlıların tardından ibaret olduğuna göre, vatan tehlikesi karşısında bir kütle-i muvahhide halinde birleşen kardeşler her türlü fırka ihtirasıyla mesalik-i saire efkâr ve hissiyatının suret-i katiyede merdut addedilmesi Kongrece alelilâk kabul edilmiştir.

Madde 6 - (Hareket-i Milliye - Redd-i İlhak) bu gayeye matuf Hareketi Milliyeyi teşkilât muntazama ile yaptığı gibi icabederse bundan sonra aynı tarzda kabul edildiğinden şekavete müncer çeteciliği nefretle reddeder.

Madde 7 - Balıkesir Kongresince kabul edilen Hareketi Milliye Reddi İlhak ismi Alaşehir büyük kongresince aynen kabul edilmiştir.

Madde 8 - Harekât-ı harbiye-i milliye devam ettiği müddetçe Alaşehir kongresi de millî umumî seferberlik kabul eder. Fakat muhtelif menatık ve cephelerde şimdye kadar tatbik edilen usuller de ibka edilecek ve hareketi milliye heyetleri lüzum görülen esnan erbabını silâh altına alacaklardır.

Madde 9 - Kongre makasid-ı teşekkülünün en esaslarından birisi de Yunan mezalim ve cinayatını tetkik ve telfikiyle İzmir'deki muhtelit tahkikat komisyonuna arzolanduğunu ve bu tahkikat komisyonu riyasetinde bulunan İngiliz Generali Milne cenaplarına iblağını kabul etmiştir.

(Mektubun sureti aşağıdadır.)

İzmirde İtilâf Orduları Başkumandanı ve Muhtelit Tahkikat Komisyonu Reisi
General Milne Cenaplarına

Düvel-i Muazzama-i Mutelifenin İzmir şehrini muvakkaten Yunan işgal-i askerisi altına alınacağına dair hükûmet-i seniyemize tebliğ buyurulan nota üzerine icrayı hareket eden Yunan askerleri, karar hilâfına İzmir şehrine tecavüz ile maûm olan mevakie kadar sahne-i işgalini teşmil ve masum ahaliye bir çok mezalim ika edilmesiyle memlekette efkâr-ı vatanperverane galeyana gelerek millî kuvvetlerle müdafaa-i vatan mecburiyeti hasıl olmuş ve onun neticesi olarak Balıkesir, Alaşehir, Uşak, Karahisar ve Aydın ve havalisi ahalişi taraflarından mürsel murahasların içtimaiyle Alaşehir'de bir kongre aktedilmiştir. İşbu kongrenin istihdaf eylediği gaye, memleketin sükûn ve asayişini ihlâl edecek çeteler teşkili olmayıp hakk-ı istiklâl ve tarihîmizi tanıyarak vilâyetimizin memleketlerine ilhak ve ihrazı ekseriyet ümidiyle, olanca fecayii ika eden düşman Yunan askerlerinin memleketimizden ihracı ve Yunan mezalim ve cinayatının âlem-i medeniyete arz ve enzar-ı âmme-i hak ve vatanperveraneye vazını ve sırf bu gayeye matuf ittihaz-ı mukarrerattan ibaret bulunduğunu zât-ı asilânelerine arz ve izah ile kesb-i şeref eyleriz. 18 Ağustos 335

(Kongre Heyeti.)

Madde 10 - Kongrenin maksad-ı teşekkülünün hakipay-i şahaneye arz ve makam-ı sadarete iblağına karar verildi

(Bu madde uyarınca padişaha ve sadrazama gönderilen yazıların sureti aşağıdadır.)

Atabe-i Felek Mertebe-i Cenab-ı Hilâfetpenahiye

Yunan askerlerinin her türlü uhut ve hukuk memleketimizi işgal ve envai mezalim ika eylesinden mutahassıl galeyana ve heyecan-ı millî neticesinde sevgili mukaddes yurdumuzdan düşmanı tard ve teb'îd ve muhafaza-i vatan ve namus emniyesiyle memlekette sükûn ve asayiş-i ihlâl maksadından âzâde ve sırf gaye-i vatan ile mütehassis olarak vücude gelen muntazam kuvvetlerle icra edilen müdafaa neticesinde Yunanlıların men-i tecavüzatı hakkında tedabir-i ciddiye ittihazı ve vukua getirilen fecayiin enzar-ı medeniyeye arz ve iblağı maksatlarını istihdaf ederek Balıkesir, Saruhan livalariyle, Alaşehir, Uşak, Aydın, Denizli ve havalisinden müntehap âzaların içtimaiyle Alaşehirde akteylediğimiz kongrenin gâye-i âmali, asakir-i mezkûrenin men-i tecavüzat ve vilâyetimizden ihracı maksad-ı vatanpervanesine matuf olup, mezalim ve şenayii vakıa teessüratından mütevellit şiddet ve zaruret neticesinde ihtiyar olunan bir müdafaa-i vataniyeden ibaret olduğu zat-ı şehriyelerine ve zat-ı saltanatlarına mecburiyet ve sadakatnamemizi mücahedemizin fatiha ve gaye-i muvaffakiyatı bilerek, her an izdiyad-ı ömür ve âfiyet-i şahaneleri duasını ref-i bargâh-ı ahadiyetle hâkipay-ı celil-i tâcidarilerine arz eyleriz, ferman. 18 Ağustos 335

Alaşehir Millî Kongresi Reisi

Hacim Muhittin

Makam-ı Sadaret-i Uzmâya

Yunan askerlerinin her türlü uhut ve hukuk hilâfına olarak memleketimizi işgal ve ahali-i müslimiye envai mezalim eylesinden mütehassıl galeyana millî neticesinde, sevgili ve mukaddes yurdumuzdan düşmanı tard ve teb'îd muhafaza-i vatan ve namus emniyesiyle her tarafta vücuda gelen memlekette sükûn ve asayiş-i ihlâl maksadından âzâde ve sırf ve endişe-i vatan ile icra edilen müdafaa ile düşmanın men-i tecavüzatı hakkında tedabir-i ciddiye ittihazı ve vukua gelen fecayiin enzar-ı medeniyeye arz ve iblağı maksatlarını istihdaf ederek Balıkesir, Saruhan, Aydın, Denizli livaları, Alaşehir ve Uşak havalisinden müntehap âzaların içtimaiyle Alaşehir' de aktolunan kongrenin

gâye-i âmali sırf Yunan askerlerinin men-i tecavüzat-ı ve vilayetimizden ihracı maksad-ı vatanperveranesinin ve mezalim ve şenayii vakıanın tesiratından mütevellit zaruretle ihtiyar olunan bir müdafaa-i vataniyeden ibaret olduğunu arz eyleriz, ol babta.
18 Ağustos 335

Alâşehir Millî Kongre Reisi

Hacim Muhittin

Madde 11 - Kongrenin maksad-ı teşkili hakkında enzar-ı umumiyyeye bir beyanname neşretmesi takarrür etmiştir.

(Sureti aşağıdadır.)

Alâşehir Millî Kongre Beyannamesi

En sarih düstûr-i milliye ve hukuk-ı tarihiyemizin hilâfına sevgili Anadolumuzun aziz cangâhına saldırıp kurun-ı kadime vahşetlerini gölgede bırakan fecayi ikaiyle zümrüdün ovalarımızı harebezara çeviren, bâkir ismetleri çâk eden, binlerce masum müslüman kardeşlerimizi gaddar süngüleriyle parçalayan, zavallı mağdur halkın köylerini ihrak ve tarumar ederek sefil ve perişanî içinde bir seyl-i muhacerete sebebiyet veren Yunanlıların memleketimize ayak bastığı günden beri bilumum Türklük ve Müslümanlık âleminin âfak-ı matemdarında mahsus olan galeyân ve ıztırab-ı milliden mülhem olarak harekete gelen millî ordular, iki aydan beri inayet-i subbaniye ve imdad-ı ruhaniyet-i nebeviyeye istinaden vazife-i vataniyesini ifa etmekte bulunmuş ve bilutfihi kerim bir çok muvaffakiyat ihraziyle düşmanın tevsi-i işgalini durdurmuştur.

Şimdiye kadar muntazam millî kıtaatı ihzar eden, çetecilikten ve dahili gavâil ihdasından pek müteneffir olan Hateketi Milliye- Reddi İlhak heyetleri âmali milliyenin daha müsbet bir şekilde tebarüz ve tecellisi için Karesi, Saruhan, Aydın, Denizli, Uşak, Eşme, Ödemiş havalisinden müntehap âzaların iştirakiyle Alâşehir'de millî kongre akdedilmiştir.

Hakıpay-ı Hazret-i Hilâfetpenahiye ve makam-ı saltanat-ı seniyyeye sadakat-i kâmile ile merbut ve her türlü fırka ihtirasat ve mesalik-i saire efkârından tamamıyla tecerrüt ederek vatan tehlikesi karşısında birleşen kardeşlerden mürekkep kongrenin istihdaf eylediği maksat ve gaye, harekât-ı milliyenin tevhid ve tenkisi ve zalim düşmanın tamamen memleketimizden tardını izhar edecek esbab ve vesaitin istikmaliyle işgal gününden bu ana kadar Yunanlılar tarafından irtikâp olunan cinayat ve itisafakın tetkik ve âlem-i medeniyet ve insaniyetin enzar-ı hakperveranesine vaz' ından ibaret olduğunu yurdumuzun en aziz parçasını Yunanlılar gibi fitrat-ı esasiyeleri kadar zulm ile muhammer sefil bi düşmanın çiğnemesinden muztarip bilumum Türk kardeşlerimize arz eyleriz.

20 Ağustos 335

Alaşehir Kongresi Reisi

Hacim Muhittin

- Madde 12** - Hareket-i Milliye - Reddi İlhak heyetleriyle heyet-i merkeziyelerinin suret-i teşkili ve vezaifinin taksimi talimatnaesi Alaşehir kongresinde umumi olarak kabul edilmiştir.
- Madde 13** - Merbut Talimatnamelerde görüleceği veçhile Alâşehir ve civarında bir saha-i mesai kabul edilerek burada ayrıca yedi kişilik bir Heyet-i Merkeziye teşkiline karar verilmiştir.
- Madde 14** - Denizli, Nazilli cihetlerinde bir saha-i mesai olarak orada da bir heyet-i milliye-i merkeziye teşkiline karar verilmiştir.
- Madde 15** - Talimatname-i mahsusuna tevfikân heyet-i merkeziyelerin heyetin hülâsası olarak merkezi Alâşehir' de olmak üzere ve üçü heyet-i merkeziyelerce müntehap birisi hariçten olmak üzere Encümen-i Müdiran namıyla bir heyet teşkil olunacaktır.
- Madde 16** - Kaza Menzil müfettişlikleri ve heyet-i merkeziyeler ile Merkezi Umumi mühürlerinin Balıkesir kongresince kabul edilen tarzda ve yeknesak olarak hâk ettirilmesi karargâr oldu.

Madde 17 - Kongreyi tebrik eden Balıkesir Heyet-i merkeziyesine Aydın Kuvayı Milliye Kumandanı Hacı Şükrü Beye beyan-ı teşekkür edilmesi karargâr oldu.

Madde 18 - Yunanlıların işgal sahalarında yaptıkları mezalim hakkında umumi bir rapor tanzim ve İzmir' deki muhtelit tahkikat komisyonuna iblağ edilmesi kabul edilmiştir.

İzmir Asyayı Suğra Ordusu Kumandanı General Milne

Cenaplarına

Asaletmeab:

Denizli'den Ayvalık ve Bandırmaya kadar Yunanlılar karşısında bulunan Kuvayı Milliye - Reddi İlhak heyet-i murahhaslarından mürekkep olarak 16 Ağustos 1919 tarihine müsadif Cumartesi günü ilk içtimasını Alaşehir'de akteden millî ve büyük kongre, hal-i içtimada bulunduğu bir sırada taraf-ı asilanelerinden hükûmet-i seniyyeye bir nota verildiğinden ve işbu notada Asyayı Suğra müttefikin başkumandanı bulunmanız hasebiyle daha fazla sefk-i demaya mani olmak üzere Yunanlıların elyevm buldukları noktadan ileri gitmemelerine itayı emr edildiği ve ancak Kuvayı Milliye tarafından taarruz vukubulduğu takdirde bu hal müttefikîn kıtaatına karşı bir taarruz şeklinde bittelâkki temin-i asayişleri için daha ilerideki mevaki ve nukatın Yunan asakiri tarafından zaptına müsaade edileceği dermiyan buyurulduğundan haberdar olmuştur. Büyük ve müttehî kongre bu münasebetle mevadd-ı âtiyenin huzur-ı asilanelerine arzını kendisi için bir vazife-i vataniye addeder ve maruzatının hüsn-i telâkkisini zât-ı asilanelerinden rica eyler.

1- Yunanlıların düveli İtilâfiye tensibiyle İzmir ve civarını işgal ettikleri tarihten işbu tensik ve mezuniyetin Yunanlılar tarafından suistimal suretiyle daire-i işgali tevsi ve teşmile sâyi buldukları bu ana kadar Türk ve Müslümanlara karşı irtikâp ettikleri pek feci ve müselsel cinayat karşısında galeyan eden Türk ve İslâm efkâr-ı umumiyesinin mevlûd ve meşru olan harekât-ı milliye'nin yegâne emel ve gayesi, mukaddema Nazilli ve Balıkesir'de in'ikad eden millî ve münferit kongre kararıyle suret-i katiyede neşr ve düvel-i mufahhama-i İtilâfiye mümessilin-i muhteremesine bittelgraf arz edilmişti. İşbu telgrafnameler suretleri merbuten takdim kılındığından mütalâa buyurulduğu takdirde zat-ı asilanelerince de kanaat buyurulacaktır ki İzmir vilâyeti ve

karasi müstakil livası Türk ve Müslümanların müttehiden ve teşkilât-ı muntazamaya tâbi kuvayı milliyeleriyle müdafaa ettikleri cihet sırf Yunanlıların haksız ve hilekârane tecavüzatından ve esnayı işgal ve tecavüzatlarında mürtekibi oldukları şenayi ve cinayata mani olmaktan ibaret olup, düvel-i mutelifeye karşı hiç bir fikri mahsusları yoktur ve düvel-i müşarünileyhümaya mukabele fikri hiç kimsenin hatırından geçmiyen bir hatıra-i vahimdir. Binaenaleyh büyük kongre kuvayı milliye'nin hakkaniyet ve meşruiyeti umum insaniyet-i mütefekkirece karin-i kabul ve tasdik olacağı kanaatinde bulunduğu harekât-ı mebhusesinden müttefikin kıtaatına karşı taarruz manasının istismam edilmesini şu hakikat-i müsbiteye karşı azîm bir insafsızlık telakki eder. Ve bundan dolayı tessürat-ı amîkasını arzeyler.

2- Asyayı Suğra'da müttefikin başkumandanı bulunmanız hasebiyle daha ziyade sefk-i demaya mani olmak için Yunan kıtaatının şimdiki mevkilerinden ileri getirmemeleri hususunda itay-ı emir buyurulacağı hakkındaki beyanat-ı necibaneleri kongre âzasını amîk bir hiss-i minnet ve şükranla mütehassis kılmıştır. Pek necip ve pek insanî olan şu arzuy-ı asilâneleri şüphesiz ki en büyük takdirlere seza bir fitrat-ı âliye ve necibe mahsulüdür.

Ancak Yunan kıtaatının şimdiki mevkilerinden ileri gitmemeleri hakkındaki arzuy-ı asilânelerine Yunanlılar tarafından ne dereceye kadar riayet edileceği kongrece meşkûk olduğu gibi Yunanlıların salâh ve kabul etmez hılkat-i tecavüzkârieleri de malûm olduğundan işbu talimat-ı kumandanileri kanaatbahş görülememiş ve mahaza işbu teminat-ı necibaneleri katî ve kabil-i tatbik olsa dahi bu hal Yunanlıların menatik-ı meşgulede mezalim-i hunharanelerine men-i devamları teminatı da gayrı muntazamın bulunmuş olmasından dolayı maalesef ve bihakkın müteessir ve endişenaktır.

3- Kongre Yunan kuvvetlerini elyevm buldukları mahalde kalmalarına razı olmayı Yunan zulmünden tahlis-i giriban eden yüz binlerce biçare muhacirinin uzun bir zaman daha şurada burada sefil ve perişan bir halde mahv ve tebah olmakla müsavi addeder.

4- Yunan kıtaatının menatik meşgulelerinde kurâ ve ahali-i İslâmiyeye taaddî ve tecavüzü ve ahali-i islâmiyeyi mahv ve ifna etmeyi kendi iyasetiyne şiar ittihaz ettiğini delâil-i adîdesiyle istintac eden kongre, Yunan kuvvetlerinin buldukları mahalde kalmalarını dahi kendi davay-ı muhakkasiyle kabil-i telif görmediğinden menatik-ı meşgulenin Yunanlılardan işgalini huzur ve sükûnu âlem için çare-i yegâne olarak arz ve bu temenniyatının kabulünü vicdan-ı asilânelerinden rica eder.

5- Yunanlılar tarafından Türk ve Müslümanlara karşı reva görülen ve tarih-i ümemde bir misli daha görülmiyen fecayiin adil ve hakşinas düvel-i mutelife tarafından tahkike karar verilmesi hakkın tecellisine beraat-i istilâl eden kongre, mezalim-i mezkûreden müteessir ve etraf ve cevanibe hicret eden yüz binlerce mazlumînin tevhin-i ızdıraplarını ve işbu fecayiin emin ve bitarafane br suret-i tahkiki muhacirinin yurtlarına avdetleriyle kabil ve bunun da ancak Yunanlıların menatik-ı meşguleden çekilmeleriyle mümkün olabileceğine kani ve kail olur. Kuvayı milliye'nin tevkif-i harekâtı için işbu maruzatının hüsn-ü telâkkisini zat-ı âlilerinden rica eder.

6- Velhasıl düvel-i muhaffama-i İtilâfiye İzmir ve civarının işgalinde mutlak bir zaruret-i siyasiye gördüğü surette, işbu işgali Amiral Galtrop cenaplarının ilk beyannamelerinde tasrih buyurdıkları veçhile muvakkat ve İzmir civarına münhasır olmak üzere ve zalim gaddar Yunan asakiri tarafından ve asıl şime-i insaniyet ve medeniyetle mütehalli olan düvel-i mutelife-i mütemeddine askerleri tarafından teminini kongre zat-ı asilânelerinden rica ve ihtiramat-ı faikasını arz kesb-i şeref ve mefharet eyler. 23 Ağustos 335

(Kongre Heyeti)

İzmir' de Tahkikat Komisyonu Azay-ı Muhteremesinden

Fransa, İngiltere, Amerika, İtalya Generallerine

Denizli'den Ayvalık ve Bandırma'ya kadar Yunanlıların karşısında bulunan Kuvayı Milliye ve Reddi İlhak Heyeti murahhaslarından mürekkep olarak 16 Ağustos 1919 tarihine müsadif Cumartesi günü ilk içtimamı Alaşehir' de akteden büyük kongre, hali içtimada bulunduğu bir sırada Akhisar ve Marmara civarında sebkeden muharebattan bahisle müsadematin durdurulması ve aksi takdirde bunun müttefikîn kıtaatına karşı taarruz şeklinde telakki edileceğini natık Bahr-i Sefid kumandanı general Milne tarafından hükûmet-i seniyyeye bir nota verildiğinden haberdar olmuştur. Büyük ve müttehid kongre bu münadebetle mevaddı âtiyenin huzur-ı asilânelerine arzını kendisi için bir vazife-i vataniye ve insaniye addeder. Ve maruzatının hüsn-i telâkkisini zat-ı asilânelerinden rica eder.

1- Yunanlıların düvel-i İtilâfiye tensibiyle İzmir ve civarını işgal ettikleri tarihten işbu tensib ve mezuniyeti suistimal ile tevsii daire-i işgale sâyi buldukları zamana kadar Türk ve Müslümanlara karşı irtikâp ettikleri pek feci ve müteselsil cinayat

karşısında galeyana eden Türk ve Müslüman efkâr-ı umumiyesinin doğurduğu ve harekât-ı milliyenin yegâne emel ve gayesi mukaddema Nazilli ve balıkesir' de in'ikad eden millî ve münferit kongre kararıyla suret-i katîyede tesbit ve düvel-i mutelifenin mümessilin-i muhteremesine bittelgtaf arz edilmişti. İşbu telgrafnameler suretleri merbuten takdim kılındığından mütalâasına tenezzül buyurulduğu takdirde anlaşılır ki İzmir Vilâyeti ve Karasi Türk ve Müslümanları müttehiden ve teşkilât-ı muntazamaya tâbi Kuvayı Milliyeleriyle müdafaa ettikleri cihet sırf Yunanlıların Haksız tahribatına ve âlem-i insaniyet için cidden hicabaver mezalime mani olmaktan ibaret olup, düvel-i mutelifeye karşı hiç bir fikr-i mahsusları yoktur ve düvel-i müşarünileyhümaya karşı mukabele fikri hiç kimsenin hatırından geçmiyen vir vahimedir. Binaenaleyh büyük kongre kuvayı milliyenin hakkaniyet ve meşruiyeti umum insaniyet-i mütefekkiyce karini kabul ve tasdik olacağı kanaatinde bulunduğu harekât-ı mebhusesinden müttefikîn kıtaatına karşı bir taarruz mânasının istişman edilmemesini bir kere daha rica eder.

2- General Milne Cenapları mezkûr notada, Asyayı Suğra'da müttefikîn başkumandanı bulunmaları hasebiyle daha fazla sefk-i demaya mani olmak için Yunan kıtaatının şimdiki mevkilerinden ileri gitmemeleri hususunda itay-ı emr eylediklerinden bahis buyuruyor. Muhterem generalin daha fazla sefk-i demaya mani olmak hususundaki emel-i necibanelerini şüphesiz en büyük takdirlere seza bir fitrat-ı âliye mahsulüdür. Kongre pek necip ve pek insani olan şu arzuyu insaniyelerinden dolayı müşarünileyh generale amîk bir hiss-i minnet ve şükran ile mütehasistir.

Ancak muhterem generalin Yunan kıtaatının şimdiki mevkilerinden ileri gitmemeleri hususundaki teminatları Yunanlıların menatik-ı meşgulelerindeki mezalim-i hunharanelerinin men-i devamları teminatını tazammun etmemesi ve Yunanlıların buldukları mevkilerde Türk ve Müslümanlar için gayri kabil-i tahammül bulunmasına binaen kongre, general cenaplarının beyanat-ı mezkûrelerine efkâr-ı umumiye-i İslâmiyeyi tatmin ve âmal-i muhikka-i meşruasını temin mahiyetinde de görmemekte ve maalesef bu hususta mütefekkir ve endişenaktır. Çünkü Yunan kuvvetlerinin elyevm buldukları mahallerde kalmasına razı olmak Yunan mezaliminden tahlis-i giriban edebilen yüz binlerce muhacirinin uzun bir zaman daha burada perişan bir halde mahv ve tebah olmasına razı olmağla müsavidir.

3- Düvel-i Mufahhama-i İtilâfiyeye karşı hürmet ce meveddetle meşbu olan kongre bütün âlem-i insaniyeti huzur ve sükûn-u ebediye nâil etmek maksad-ı ulveyisiyle içtima eden Versay konferansının tahkik-i fecayie memur kıldığı heyet-i

muhtereme-i tahkikaya arz ile şerefyâb olur ki ; Türk ve Müslüman için Yunanlılarla karşı karşıya kalmak gayrı kabil-i tahammül bir mecburiyet-i elime olmağla beraber bu hal şimdiye kadar sebkedem emsali ile sabit olduğu veçhile yine Yunanlılar tarafından sebebiyet verilen Türklere atfolunacak bir çok vekayi intaç edeceği gibi yüz binlerce muhacirinin temadi-i mazlumiyetlerini mucip olacaktır. Bu hal muvacehesinde efkâr-ı umumiyeyi teskin kabil olmayacak ve ifasını lütfen deruhte buyurduğumuz tahkik-i fecayi vazife-i âliyesinin bir suret-i sâlimede tamami-i icrası da adetâ imkansız kalacaktır. Binaenaleyh Yunanlıların zaten fuzuli olarak işgal ettikleri topraklardan kâmilten çıkarılması ve Yunan işgaline her yerde nihayet verilmesi hem muktezay-ı adalet ve hak ve hem de amme-i cihan için müstelzim ve emn-ü istirahat olacaktır. Düvel-i mütemeddine-i İtilâfiye asakiri tarafından işgal edilen memalik-i saire-i Osmaniye ahalisinin işbu işgale karşı ilzam-ı sükût ve Versay konferansının ittihaz edeceği karara itminan-ı tâm ile kani olduğu intizarla iktifa etmesi sıdk-ı maruzatını senet ittihaz eden kongre bu talebinde isabetin hakşinas ve âdil olan efkâr-ı umumiye-i cihan tarafından tasdik olunacağı aslâ şek ve şüphe etmemelidir. Maamafih kongre düvel-i mufahhama-i İtilâfiye İzmir ve civarı muvakkaten işgalde bir zaruret-i siyasiye görüyorsa işbu zaruretin hunhar Yunan asakirine mukabil şime-i medeniyet ve insaniyet ile mütehalli olan kendi askeriyle teminini âlem-i insaniyet ve menedineyetten bir kere daha rica ve ihtiram-ı faikiyesinin arz ve iblağ ile kesbi şeref eyler. 23 Ağustos 335

(Kongre Heyeti)

Madde 19 - Zahirenin İzmir'e serbestî-i ihraç, memnuiyeti meselesinin tevhide ile men'inde hiç bir fayda olmayacağı gibi bilâkis sui istimali intaç edeceği kongrece kanaat hasıl olduğundan Hareketi Milliye'nin bu hususla meşgul olmaması muvafık görüldü. Mahallî hükûmet ve belediyelerin ittihaz edecekleri mukarrerata bittabi müdahale edilemez.

Madde 20 - Harb-ı millîde şehit olanların aileleriyle mecruh düşenlere muavenet-i mukteziyenin icrası esas kabul edilmiş fakat muavenetin mikdar-ı muayyenle takriri Hareket-i Milliye'nin kıymet-i vatanperveranesini tenzil edeceği cihetle hediye mikdarının tayini kumandanlarla millî heyetlerinin âray-ı müşterekesine bırakılmıştır.

Madde 21 - Bir cepheden firar veya herhangi bir sebeple infikâk edenlerin diğer cephelere kabulü ancak mahalleri kumandan veya heyetlerinin müsaadesine mütevakkıftır.

Madde 22 - Harb-i millî devam ettiği müddetçe Yunanlılarla hiç bir veçhile müzakere edilmemesi kabul olmuştur.

Madde 23 - Yunanlıları memleketimizden tamamen tardedinceye kadar harb-i millî'de devan hareketi Milliyeeye atfen komgrece esas olarak telakki edilmiştir.

Madde 24 - Kongrenin hitam-ı müzakeresiyle hülasa-i mukarrerattan bahisle hakipay-ı şahaneyeye ariza-i telgrafiye takdimi ve düvel-i mutelife mümessillerine telgraf yazılması karargâr oldu.

(Suretleri aşağıdadır.)

Ebb-i Müşrikimiz Şevketmeab Efendimiz Hazretleri

Bir seneyi mütecaviz bir zamandan beri Türk ve Müslüman olan memleketimiz ve fedakâr dinimizin kanlarıyla muhammer mukaddes topraklarımıza tarih-i vahşetin bile kaydedilmediği fecayiin irtikâbına kendileri için bir şeref addeden Yunanlılar tasallutu anından beri İzmir ve civarında bilâ sebep şehit edilen yirmibini mütecaviz kardeşlerimizin mübarek ruhlarının feryat ve ictimdadına koşan Anadolu vatandaşlarımız bir hiss-i dinî ve vatanperverî ile ikibuçuk aydan beri kahraman eslâfının bihakkin ahlâfi olduklarını ispat ederek çalıştılar ve elan da çarpışıyorlar. Altıyüz seneden beri ecdat-ı izâm-ı şehaneleri etrafında kanlarının isalini bir vazife telâkki eden Türkler bugün de aynı hiss-i fedakâriyi besliyorlar. Yunanlıların memleketlerimizden tardı gaye-i yegânesi etrafında ve Yunan tehlikesi karşısında her türlü fırka ihtirasatı ve mesalik-i saire efkârından tecerrütle birleşen evlatlarımızın Denizli'den Bandırma'ya kadar bütün cephele ve Hareketi Milliye Redd-i İlhak heyetlerinin muhassalası olarak Alaşehir'de ictima edip bu kere müzakerata hitam veren kongresi, zâtı akdes-i hümayunları ve makam-ı hilâfet-i İslâmiyeye sadakat-i kâmile ile merbutiyet-i ebediyeyi kendisi için bir vazife-i akide bilerek südde-i seniye-i mülûkânelerinize arz-ı ubudiyet ederken düşmanlarını ebediyen ihrac edinceye kadar çalışmayı da bir vecibe-i vataniye telâkkisine matuf mesail-i âcizanesinin hakipay-ı seniyyelerince mashar-ı teveccüh buyurulmasını istirham ve ilâ âhiril eyyam sertac-ı

mübahatımız olarak taht-ı âli-i Osmanide daim ve ber-karar buyurulmasını cenab-ül atâyadan tazarru ve niyaz eyleriz, ebb-i müşfikimiz efendimiz.

25 Ağustos 335

Alaşehir Milli Kongresi Reisi

Hacim Muhiddin

Reis Vekili ve Alaşehir Murahhası

İbrahim

Kongre Kâtibi Uşak Murahhası

Ömer

Kongre Kâtibi Balıkesir Murahhası

Abdûlgafur

Dersaadet İngiltere, Amerika, Fransa, İtalya Siyasî Mümessillerine

Milletlerin hayat ve saadeti namına harp ettiklerini dermeyan eden düvel-i fahime-i medeniyenin her an teminden hâli kalmadığı hayat-ı adaletkâraneye itimat, (Cemiyet Akvam) teşkili gibi beşeriyetin kâfil-i refah ve necatı olan desatir-i âliyye rapt-ı kalb eden senelik bir mücadele-i vataniyeden sonra teslim-i silâh ettikleri vakit lümleriyle bir harabezara çeviren, kadınları ve çocuklarını gaddar süngüleri altında parçalayan, masum hemşerilerinin enkaz-ı bîkır ve ismeti üzerinde medeniyet teranelerini fisıldayan, mukaddes mabetlerini meyhanelere tebdil eden vahşi ve his-i hasisa-i insaniyeden mahrum bir milletin cinayatkâr hücum ve savletlerine maruz kaldılar. Yalnız Osmanlılar değil, Türk ırkının en mukaddes ve asil yurdu olduğu yirmi asırlık bir tarihin âdil ve tev'il kabul etmez şهادetiyle sabit olan Anadolu'nun bu mübarek kıta-i arzın, bakir ve feyiznak mübarek topraklarını seciye-i tarihiyeleri münfesih ve vasf-i mümeyyizleri zulm ve vahşet olan Yunanlılar'ın her türlü hukuk ve milliyet hilâfına sevk-i talih ile ayak bastıkları günden bu yana kadar âlem-i medeniyetin ve hatta bütün beşeriyetin yüzünü kızartacak surette irtikâbından çekinmedikleri zulm ve vahşet umum

Türk ve Müslümanlık âleminde âni ve şedit ve her halde tabii ve muhakkak bir galeyan husule getirdi. İş bu fecayi-i hunharaneye doğrudan doğruya şehit veya eserden müessirini istidlâl suretiyle ve vesaik-i müsbitesi delâletiyâr vakıf olan hakşinaz ve adalet-istinâz muhterem cânibin hak ve hakikat namına tanzim ettikleri raporlarda ve yerli gayri müslimlerin tahriri şahadetnamelerinde tafsili meskûr ve kalp-i insaniyet ve hürriyeti ebediyyen cerihadar edecek olan bu Yunan zulm ve fecayii karşısında şehamet-i tarihiye ve selâmet-i ırkiye vır diniyelerine sadık ve ecdat-ı izamlarına lâyük Türkler elbette lâkayıt kalamazlardı. İştihfaz-ı hayat ve istihlâz-ı hukuk-ı vatan için silâhının kudretinden ziyade aşkının ulviyet ve kutsiyetine güvenen Türkler bittabi ve derhal harekete geçtiler ve düşmanlarını ecdatlarından mevruz topraklarından kovuncaya kadar mücadeleye ve kadın ve çocuk bir tek Türk kalmayınca kadar ölmeye gayri kâbil-i rücu bir suretle yemin ettiler. İşte Bandırma'dan Eğridir ve Karahisar'a kadar kalpleri aynı gaye-i mukaddes için daraban eden bütün Türk ve Müslümanların haiz-i selâhiyet murahhaslarından ve umum Kuvayi Milliye mümesillerinden mürekkep Alâşehir'de in'ikad eden büyük ve müttehîd kongre bu maksad-ı mukaddesin husulü için ittihazı lâzım gelen tedabiri itmamdan sonra, mevküre-i maşukasına ve adalet ve hakkaniyeti siyaset-i mahsus ittihaz eden düvel-i mufahhama-i İtilâfiyenin sımah-ı adalet ve insaniyetine berveçh-i zir arz ve maruzatımızın hüsn-ü telâkkisinden kaviyyen ümit var olarak şimdiden takdim-i teşekküre karar verilmiştir:

1- Anadolu ekseriyet-i kâhire-i nüfusu, ananat-ı tarihiye, temayülât-ı milliye, umran ve medeniyet-i milliye itibariyle tamamiyle Türk ve Müslümandır. Sulh-u cihana esas ittihad edilen Wilson prensipleri mucibince de Anadolu'nun hiçbir parçası vahdet-i hazrasından ayrılamaz.

2- Anadolu Türkleri Wilson prensiplerinin onikinci maddesinin derhal tatbik edileceğine ve Amerika gibi muazzam, medeni bir devletin muhterem Reisi Cumhur'u tarafından Amerike milleti namına iradedilen sözlerin yalanlardan ibret olmayacağına kânidir.

3- Türkler yurtlarının temiz âfakını Yunan'ın mazlûm kanları akıtan bayrağından kurtarıncaya kadar milli muharebeye katiyen azmetmişlerdir. Bu gayeye vusur için her türlü müşkilât ve mevanii iktihama karar vermişlerdir.

4- Asr-ı medeniyetin bütün esasatından düvel-i muazzamanın irsidad-ı medeniyeleri sayesinde istifade etmek ve bu suretle Şark'ta âmil-i sulh ve müsalemet olacak olan Osmanlı devletinin kavî ve zinde yaşatmak isteyen Türkler, tarihen ve milliyetennüfusen tamamiyle haksız olan Yunan işgali devam ettikçe Şark'ın unsur-ı şuriş-i ihtilâli olacaklarından dolayı mütessirdirler.

5- Harekât, mücadelât-ı milliyenin istihdaf ettiği maksat sırf istihlas-ı vatandır. Bu ulvi gaye fiilen temin edildikten sonra bütün harekât-ı milliyeye nihayet verileceğini taahhüt ederiz. 25 Ağustos 335

(Kongre Heyeti)

Madde 25 - Cephe mürettebatının hatt-ı harb gerilerinde bilâ vazife müsellahan dolaşmaları suret-i katiyede memnudur.

Madde 26 - Nakliye ücretlerinin tenzili ve nakliyatta suhulet ibrazı için şimendifer kumpanyası nezdinde teşebbüsât-ı lâzımade bulunulması hakkında karar verildi.

(sureti aşağıdadır..)

İzmir Kasaba ve temadi-i Osmanlı Demir Yolları

Müdüriyet-i Umumiyesine

Efendim;

Her türlü kavaid-i hukukiye ve medeniyeyi çiğniyerek fuzulen memleketimizin bazı aksamını işgal ve ahali-i müslimiye karşı envaı mezalim ve fazayihi irtikâp eden Yunanlıların vatan-ı mübareklerinden tardı maksadiyle teşekkül eden Hareket-i Milliye Reddi İlhak ve Kuvayı Milliye murahhaslarından mürekkep olarak Alaşehir' de in'ikad

eden büyük ve müttehid kongre tarafından ittihaz edilip muhterem kumpanyanıza taalluk eden kararını zat-ı âlilerine berveçh-i âti arz ile şerefyâb oluruz:

1- Kongre İzmir-Kasaba demir yolunu Osmanlı hattı olmak üzere tanıdığından hukuk ve menafi-i milliye için işbu hattan azami istifade hakkına malikiyetini pek tabii addeyle ve kumpanyanın dahi milletin sarih olan şu hukuku reddetmiyeceği kanaati izhar eder.

Binaenaleyh kongre işbu kanaata istinaden arzeder ki, memleketimizi lagarez-i istilâ emel-i harisanesini besliyen Yunan kuvayi askeriye-i işgaliyesine kadar bilâ itiraz nakleden kumpanyanın, vatanını muhik ve meşru bir surette müdafaa azmiyle hareket eden kuvayı milliyeeye karşı da aynı müzaheret ve teshilâtı göstermesi lâzım ve aksi hal kumpanyanın yalnız sıfat-ı Osmaniyesine değil hatta menafi-i esasiyesine de münafidir.

2- Kongre, temsil ettiği memleket ve milletin menafii ile gayrı kabil-i telif gördüğü şu müsavatsızlığı şimdilik kumpanya idare veya şahsiyet-i mâneviyesinin tesbitinden ziyade Yunanlılar kadar memleketimize hiss-i adavetle hareket eden bazı müstahdemînin âmal-ı mahsusası olarak bittelâkki bu hale nihayet verilmesi ricasını kemal-i hulûs ve hüsn-ü niyetle beyan eder.

3- Kongre iş bu ricasını müdüriyeti âliyyelerince hüsn-i telâkki edileceğine ümitvar olmakla beraber daha ziyade sabır ve tahammül olmadığını beyan ve asar-ı fiiliyesine kemal-i ehemmiyet ve süratle intizar eder.

4- Gerek muhterem kumpanyanız ve gerekse şirketlerin temsil ettiği Fransa hükûmet-i fahimesine karşı pek samimi bir surette hüsn-ü hürmetle meşbu olan kongre, memlekti en sarih bir surette temsil eden Türk ve Müslüman milletiyle kumpanya arasında gerginlikler icrasiyle hassaten tevaggul ettiğine gayrı kabil bir halde kanaat ettiği gayrı müslim memurlarına her iki hizbi hüsn-ü idare, mütekebil hürmet ve emniyeti idame edebilecek müslüman memurlar istihdamına maruzatını hüsn-ü tatbikini temin edecek yegâne bir çare olmak üzere telâkki eder.

5- Kongre, maksad-ı vatanperveranesine münafi gördüğü işbu halâtın men-i tekerrürünü esas olarak telâkki-i bilkâbul ettiğinden işbu maksad-ı ulvisine vusul için indelicap vesait-i mümkünenin kâffesine maalesef müracaata kendisinde bir hak gördüğünü beyan ve müdüriyet-i muhremelerince halat-ı müessife hudusuna meydan vermemek hususunda kendisiyle hemfikir olacağı kanaatinde bulunduğunu dermiyan eyler.

İhtiramat-ı faikamızın kabulü ricasını arz ile kesb-i mefharet olunur.

23 Ağustos 335

(Kongre Heyeti.)

II- II. Balıkesir Kongresi (16-22 Eylül 1919)

“Karasi Saruhan Livaları Hey’et-i Umumiye İçtima’ı “

Karasi Sancağına bağlı bütün kaza ve nahiye delegeleri ile Saruhan Sancağının bazı kazalarından gelen delegelerin iştiraki ile 26-31 Temmuz 1919 tarihinde toplanan I.Balıkesir Kongresi, temsil ettiği yöredeki bütün cepheler harekâtını birleştirmiş ve ortak bir idareye kavuşturmuştur. Bu, Yunan işgaline karşı kurulmuş olan Bandırma’dan Denizli’ye kadar bütün cepheler harekâtının birleştirilmesi düşüncesinin ilk adımıdır. Asıl amaç, bütün cephelerdeki harekâtı birleştirmek ve ortak bir idareye kavuşturmaktır. Çünkü Yunan işgalinin sona erdirilmesi için yapılacak çalışmaların başarılı olabilmesi ancak bu şekilde mümkündür.

Cepheler harekâtını birleştirme düşüncesi, Balıkesir Redd-i İşgal Heyeti Teşkilât Encümeni tarafından ortaya atılmış ve bu düşüncüyü uygulama alanına çıkarabilmek için de daha I.Balıkesir Kongresi toplantısından önce bazı adımlar atılmıştır. Bu adımlardan ilki Balıkesir cephelerindeki durumun ciddi bir hal alması üzerine 9 Temmuz 1919 günü toplanan Teşkilât Encümeni’nin yeni bir yapılanmaya giderek Hacim Muhittin Bey, Yırcalı-zâde Şükrü Bey ve Gönenli Osman Bey ve Hamamcı-zâde Mustafa Efendi’den

oluşan “asker toplama ve sevk”; Müftü Abdullah Efendi, Belediye Reisi Hafız Mehmet Emin Bey ve Kocabıyık-zâde Mehmet Efendi ile Sami Efendi’den oluşan “nahiyelerde teşkilâtlanmanın sağlanması ve iane toplanması” ve Mehmet Vehbi Bey ile Maarif Müdürü Sabri Bey’den oluşan “kazalarla, Soma, Akhisar ve Aydın havalisiyle irtibatı temin ve kazalarda teşkilâtlanma işlerini takip etmek” işleriyle görevli komisyonların teşkili ve bütün faaliyetlerin idaresinin Hacim Bey tarafından yürütülmesinin kararlaştırılmaktadır.⁵⁰²

9 Temmuz’da görevlendirilen komisyonların çalışmaları sonucunda bütün cepheleri birleştirilerek bölge kongresi toplanması kararlaştırılmış böylece 16 Ağustos’ta Alaşehir Kongresi toplanmıştır. 25 Ağustos’a kadar çalışan kongre “Teşkilât Kadrosu”, “Encümen-i Müdiran”, “Hareket-i Milliye” ve “Heyet-i Merkeziye” talimatlarını hazırlamış ve bunların uygulanabilmesi için de Balıkesir ve Nazilli Kongrelerinin yeniden toplanıp Alaşehir’de hazırlanan bu talimatları görüşerek kabul etmesi gerekiyordu.

Bu arada kongre toplanmasını gerektirecek yeni bir durum ortaya çıktı. Mustafa Kemal Paşa 13 Eylül 1919 tarihinde Hey’et-i Temsiliye” adına gönderdiği bir telgrafta :

Bu iki kongre ile ilgili konuları görüşmek üzere II Balıkesir Kongresi “Karesi, Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey’et-i Umûmiye İctimai” adıyla 16 Eylül 1919 günü toplandı.⁵⁰³

İstanbul Hükümeti toplanmasına engel olmadığı Balıkesir Kongrelerinin Doğu Anadolu’da Mustafa Kemal Paşa’nın başlattığı hareket ile birleşmesi ihtimalinin belirmesi üzerine Doğu’daki harekete göre “ehven-i şer” gördüğü Batı Anadolu Kuvâ-yı Milliyesi’nin Mustafa Kemal hareketiyle birleşmesine mâni olmak için O’na sahip

---

⁵⁰² *Karar Defteri*. Karar No 12, s.4, 9 Temmuz 335. Bu, yeniden yapılanma çalışması Kâzım Özalp tarafından kongre olarak değerlendirilmiştir. Bkz. Özalp *a.g.e.*, c.1, s.38-39 Özalp’ın kitabından faydalanan bazı tarihçi ve araştırmacılar bu sebeple I.Balıkesir Kongresi’nin toplanma tarihini 28

Haziran-12 Temmuz 1919 olarak kabul etmişlerdir. Bkz. İlgirül, *a.g.m.*, s.36, Tekeli-İlkin, *a.g.e.*, s.127
⁵⁰³ Kongrenin 13 Eylül tarihinde toplandığı ve bu kongrenin III.Balıkesir Kongresi olduğuna dair iddialar Bkz. III.Bölüm s.78-79)

çıkma yolunu tuttu.⁵⁰⁴ Hükümet'e ve İngilizlere göre bu hareket "siyasi hareket" değildi.⁵⁰⁵

Doğu ile Batı Anadolu'daki hareketlerin birleşmesi ihtimali Hükümetle beraber İngiliz, Fransız ve Yunanlılar'ı da rahatsız ettiği için Balıkesir Kongresi'nin ikinci defa toplanmasına karar verildiği Eylül ayı ortalarında Balıkesir bir anda yerli ve yabancı pek çok görevlinin istilâsına uğradı.

Balıkesir Kongresi'nin Sivas'la birleşmesini engellemek ve kongreyi kendi düşünceleri yönünde etkilemek için gelenlerden İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nden Câni ve İsmail Suphi Beyler, "Amerikan mandası yönünde propaganda yaparken"⁵⁰⁶ Hükümet ve İngilizler, kuvvetleriyle dağıtamadıkları bu hareketi rüşvet dahil her yolu deneyerek dağıtmaya çalışmışlardır.⁵⁰⁷

Fransız Yüzbaşı Leksa ve tercümanı Maurice ile Bandırma'da ikâmet eden Richard⁵⁰⁸ ve Fransız İşgal Kuvvetleri Komutanı Mareşal De'sperey adına Binbaşı Rooland⁵⁰⁹, İngiliz Yüzbaşı Turniya⁵¹⁰, Yüzbaşı Hatkinson ve İtalyan Mr.Parcial⁵¹¹ devletleri adına Balıkesir'de görev yapıyorlardı.

Fransız temsilciler kongrenin ikinci günkü toplantılarına katılmış, Yüzbaşı Leksa bu toplantıyı "pek medeni bulduklarını" söylüyor ve kongrede söz alarak kongreye teşekkür etmişlerdir.⁵¹² İngiliz Hatkinson ise kongrenin dördüncü günü olan 19 Eylül günü saat 15.00'te kongre toplantısına katılmış Yunan işgali ve sonuçları üzerine yapılan tartışmaları dinlemiş, Vasıf beyin sinirli bir şekilde söylediği sözlerden alınmış

---

⁵⁰⁴ Akşin, *a.g.e.*, s.490-494

⁵⁰⁵ *Aynı eser*, s.494 n.166

⁵⁰⁶ Çarıklı, *a.g.e.*, 58

⁵⁰⁷ *Aynı eser*, s.58

⁵⁰⁸ *Aynı eser*, s.58

⁵⁰⁹ Moralı, *a.g.e.*, s.19-20

⁵¹⁰ Çarıklı, *a.g.e.*, s.59

⁵¹¹ Özalp, *a.g.e.*, s.68

⁵¹² Çarıklı, *a.g.e.*, s.59

konuşmayı “İngiltere Hükümeti söz verdiği halde, yine Yunanlılar’a cinayetler yaptırıyor” şeklinde anladığı için bu alınganlığı gösterdiği anlaşılmıştır.⁵¹³

Dahiliye Nazırı Adil Bey’in görevli olarak gönderdiği Mustafa Necati ve Fatin Beyler ise İstanbul ile Balıkesir arasında bir anlaşma sağlanmasını gerçekleştirmek için çalışmışlardır. Bunun için kongre adına İstanbul’a temsilci gönderilmesi istenmiş, uzun tartışmalardan sonra Vâsıf ve Hulûsi Bey’lerin İstanbul’a gönderilmesi kararlaştırılmıştır.⁵¹⁴ Dahiliye Nazırı Adil Bey, “Kuvâ-yı Milliye’yi bu milletin kurtarılması için bir münci telâkki ettiğini”⁵¹⁵ söyleyerek gönderdiği memurlarını bu konuda samimi olduğuna inandırmıştı. Fakat onların asıl niyetleri Balıkesir’in Sivas’la birleşmesini önlemektir. Nitekim M.Necati Bey gönderdiği bir memur ile Sadrazam’a Yunanlılar’ın yaptıkları vahşetleri anlatmaya çalışmış fakat Sadrazam görevli memura:

“Yok canım? Bunları bari bize söylemeyiniz. Bu vakayi-i vahşiyâne, Kolordu Kumandanlarımız tarafından bir faide-i siyasiye için mahsus uydurulmuş şeylerdir ve bu tarz da hareket etmek lâzımdır”⁵¹⁶ diyerek buna inanmadığını alaylı bir şekilde ortaya koymuştur. İstanbul Hükümeti’nin samimiyetsizliğini gören Mustafa Necati Bey’de İstanbul’a dönmekten vaz geçmiş ve Balıkesir Hareket-i Milliyesi içinde görev almıştır.⁵¹⁷

II. Balıkesir Kongresi’ne Balıkesir, Bandırma, Erdek, Gönen, Burhaniye, Edremit, Ayvalık, Balya, Sındırgı, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Bergama kazaları delegeleri katılmıştır.⁵¹⁸ Balıkesir Milli Kongresi kararlarınının 14 ve 29. maddelerine göre Balıkesir merkezden 11 bağlı nahiyelerle birlikte 21 kişi seçilmiştir.⁵¹⁹

---

⁵¹³ *Aynı eser*, s.66

⁵¹⁴ *Aynı eser*, s.72

⁵¹⁵ *Aynı eser*, s.244-245

⁵¹⁶ *İzmir’e Doğru*, No 31, 18 Şubat 1336/1919

⁵¹⁷ Bkz.Fuat Özer, *Millî Mücadele’de Balıkesir ve Mustafa Necati Sempozyumu*, 9-11 Mayıs 1991 Kastamonu-Eğitim Yüksekokulu Yayını, Ankara-1991 s.208-217

⁵¹⁸ Çankı, *a.g.e.*, s.68

⁵¹⁹ *Karar Defteri*, Karar No 34, 12 Eylül 1335. Balıkesir merkezden seçilen 11 kişi şu isimlerden oluşmaktadır: Vehbi Bey, Hulûsi Bey, Kocabıyık-zâde Mehmet Efendi, Arabacı-zâde Hacı Hâfız Efendi, Bey pazari-zâde Hafız Mehmet Efendi, Kunduracı Nuri Efendi, Yırcalı-zâde Şükrü Efendi, İmam-zâde Hacı Rıfat Efendi, Müderris Halil Efendi, Müfti-zâde Abdülğafur Efendi, Tireli-zâde Salari Bey

16 Eylül 1919 günü saat 14.00'te II. Balıkesir Kongresi açılmıştır. Kongre Divanı şu şekilde oluşmuştur:

Başkan : Hâcim Muhittin Bey

İkinci Başkan : Mehmet Vehbi Bey

: Hoca Muhittin Bey

Katip : Vasıf Bey .

Kongre Hacı Bey'in Alaşehir Kongresi, Vâsıf Bey'i Heyet-i Merkeziye adına verdiği bilgilerden sonra gündemdeki konuların görüşülmesine geçilmiştir.⁵²⁰ Gündemin ilk sırasında yer alan Alaşehir Kongresi'nde kabul edilen talimatnâmelerin görüşülmesi ve kabul edilmesi gerçekleştirilmiş 19 Eylül günü öğleden sonraki oturumunda Alay Kumandanlıkları ve Menzil Müfettişlikleri için seçim yapılmıştır. Yapılan seçimler sonunda:

Ayvalık Cephesi

Alay Kumandanlığına : Pelitköylü Emir-zâde Mehmet Bey

Mülâzemetlerine : Burhaniye'den Hacı İdrisağa-zâde Hacı Ali Bey

: Edremitli Mustafa Bey

Soma Cephesi

Milli Alay Kumandanlığı : Kırkağaçlı Hacı Salih-zâde Emin Bey

Mülâzemetlerine : Bergamalı Hacı Niyazi Efendi

: Somalı Hacı Raşit Efendi

---

⁵²⁰ Çarıklı, *a.g.e.*, s.58

Akhisar Cephesi

Milli Alay Kumandanlığına : İzmir Kâtibi Mensubu Celâl Bey

Mülâzemetlerine : Bahri Bey

: Sındırgılı Zühtü Bey-zâde

: Mustafa Bey

Burhaniye Menzil Müfettişliğine : Havranlı Mehmed Fevzi Bey

Namzetliklerine : Havranlı Hasan Bey

: Edremitli Seyyid Bey

Soma Menzil Müfettişliğine : Balıkesir’li Müfti-zâde Abdülgafur Efendi

Namzetliklerine : Kırkağaç’tan Kâmil Efendi-zâde Emin Âli

: Akhisar’dan Reşad Bey⁵²¹

Bu seçimlerin tamamlanmasından sonra “Umûmi Anadolu Kongresi”ne delege gönderilmesi konusu görüşülmeğe başlanmış. Önce seçime katılacak adayları tesbit için bir komisyon kurulmuş bu komisyonda seçime katılacak 14 kişiyi tesbit ettikten sonra 20 Eylül günü seçimler yapılmış ve Umûmi Anadolu Kongresi’ne Balıkesir’i temsilen gidecek yedi kişi tesbit edilmiştir. Bunlar:

Ses Gazetesi Sahibi Hasan Basri Bey

Kongre Başkanı Hacim Muhittin Bey

Manisa Belediye Reisi Bahri Bey

Soma delegesi Hafız Mehmet Tevfik

Eski Edremit Kaymakamı Köprülü Hamdi Bey

Kâmil efendi-zâde Hilmi Bey

Burhaniye eşrafından Hacı İdris ağa-zâde Hacı Ali Bey’dir.

---

⁵²¹ Çarıklı, *a.g.e.*, s.60-61

Bu arada Encümen-i Müdiran üyeliği için de seçim yapılmış ve Gönenli Osman Bey Balıkesir Hey'et-i Merkeziyesi adına Encümen-i Müdiran üyesi olmuştur.⁵²²

Kongrenin 19 Eylül günü öğleden sonra yaptığı oturumunda Keçeci-zâde Hâfız Mehmed Emin Efendi verdiği bir önerge ile “Birinci Balıkesir Kongresi'nin dördüncü maddesinde ‘Kongrenin maksadı istihlâsı vatandır. Her ne suretle olursa olsun siyasetle iştigali nefretle red eder’ kaydından istifade ederek, kongrenin Umumî Anadolu kongresine murahas göndermeye selâhiyeti olmadığı”; Mehmet Vehbi Bey de : “Cami’lerdeki ictimalarda, Yunan mesaibinden başka şeyle meşgul olmamağa karar verdikleri ve yemin ettikleri için” bu seçimlere katımayacaklarını ileri sürmüşler.⁵²³ Fakat yapılan oylama sonunda Anadolu Kongresine katılma oyçokluğu ile kabul edilmiştir. 21 Eylül günü Anadolu Kongresine katılma konusu yeniden gündeme alınmış yapılan oylama sonunda Hareket-i Milliye Büyük Anadolu Kongresi’ne delege gönderilmesi reddedilmiş ve her kazanın göndereceği delegeyi kendisinin seçmesi esası kabul edilmiştir.⁵²⁴

21 Eylül günü Hey'et-i Merkeziye üyeliği için de seçim yapılmış:

Hacim Muhiddin Bey

Vasıf bey

Mehmet Vehbi Bey

Hulusi Bey

Hamdi Bey

Osman Bey

Hoca Mehmet Bey

---

⁵²² *Aynı eser*, s.63

⁵²³ *Aynı eser*, s.64

⁵²⁴ *Aynı Eser*, s.66

Keçeci Hafız Mehmet Efendi (kendi isteği ile çekilmiş yerine) Burhaniye Müft-i Sabıkı Hoca Mehmet Bey Hey'et-i Merkeziye üyeliklerine seçilmişlerdir.⁵²⁵

1- İkinci Balıkesir Kongresi Kararları

TEŞKİLAT KADROSU

1. Cephelerin teşkilât kadrosu bervech-i zîr tertib edilmiştir. Her cephede bir millî alay bulunacaktır. Bunun iskeleti daima hazır bir halde bulunacak ve muhârebâta ibtidâr edileceği zaman, taburlar ve bölükler sükûner bulunması itibariyle, bir bölük kırk kişiden mürekkep olacaktır. Üç takımdan bir bölük, üç bölükten bir tabur, üç taburdan bir alay teşekkül edecektir.
2. Bölük efrâdı mütesâviyyen istihdâm edilecektir. 300-309 tevellüdlü efrâdın muntazam defterleri Redd-i İlhak Teşkilât Hey'etlerince hazırlanarak, bu senede bulunanlar vezâit-i vataniyyeye dâvet edilecektir. Ayda bir, cephedeki değiştirilecektir. Yalnız, her taburun yirmi kişilik sâbit bir kuvveti daimî kalacaktır.
3. Cephe gerilerinde umumî nîr ihtiyat teşkilâtı yayılacaktır. Bunun için de her köyde zî-takvâ âuandan biri manga başı tayin edilecektir. Bu tâyin ve irtikâtı Redd-i İlhak Hey'etleri yapacak ve Millî Alay Kumandanıyla, Mıntıka Kumandanlığı tarafından kendisine musaddak vesikayı hâiz olan zât, hey'etlerin dâimi muâvenet-i maddiye ve mâneviyyesine mazhar olacaktır.
4. Bu manga başının, taaruz veya harb esnâsında hemen cepheye yetiştirmekle mükellef bir mangadası olacaktır. Alay Kumandanı tarafından alacağı emir üzerine, manga başı, kuvvetiyle hemen tayin edilen mahall-i tecemmu'a gelecektir.

---

⁵²⁵ Aynı eser, s.65

5. İcabında üç-dört köy ve manga birleştirilerek, bir kısım reis tâyin edilecektir. Kısım reisi, manga başlarına âmir olacaktır ve alay jkumandanının emirlerini tatbiki daima müheyâ bulunacaktır.
6. Alay kumandanları, kongrece intihâb olunur. Tabur ve bölük kumandanları, mensûb oldukları Hey'et-i Milliye'nin sülûsân ekseriyetle intihâb olunur. Bu kumandanların eşrâftan ve ileri gelenlerden biri olması şarttır. Bu vazife-i vataniyyenin kabulü mecburîdir.
7. Millî kumandanların yanında askerî bir kumandan muâvini bulunacaktır. Alay kumandan muâvinlerini hey'et-i merkeziyye sülûsân ekseriyetle intihab eder. Bu zevâtın, mümkün olduğu kadar, binbaşı rütbelerini hâiz olmaları şarttır. Tabur ve bölük kumandan muâvinleri de, mahallî hey'etlerin sülûsân ekseriyetle intihâb ve Hey'et-i Merkeziyyece, memuriyeleri tasdik edilecektir.
8. Her cephenin bir menzil müfettişliği ve bir de hastahânesi olacaktır. Menzil müfettişliği kadrosu, tâlimatnâmesiyle muayyen olacaktır. Her menzil müfettişliği yanında da cephede mevcut bulunan kazâların Hâreket-i Milliyye, Redd-i İlhâk Hey'etleri tarafından müntehab üç kişiden mürekkep birer menzil hey'eti olacaktır. her hastahânenin iki doktoru ve on sıhhiye neferi bulunacaktır.
9. Her kaza, redd-i İlhâk Hey'eti'nin emrine tabii olarak azâmi yirmi nefer, nâhiye Redd-i İlhak Hey'et'nin de azâmi on neferi bulunacaktır. Nahiyelerin miktar efrâdını kaza hey'etleri tayin edecektir. Bu neferler, para toplamak ve gerekse mahallî inzibatı muhafaza etmek için istihdâm edileceklerdir.

MİLLÎ TEŞKİLÂT VE TAHSİSÂT-I ŞEHİRİYYESİ

	<u>Şehrî Tahsisât</u>
Alay Kumandanı	4000
Alay Kumandan Muavini	3000
Tabur Kumandanı	3000
Tabur Kumandan Muavini	2500
Bölük Kumandanı	2500
Bölük Kumandan Muavini	2000
Takım Kumandanı	2000
Menzil Müfettişi	3000
Menzil Kâtibi	2000
Menzil Hey'eti Azâları	2500
Doktor	2500
Hastane Kâtibi	2000
Redd-i İlhak Hey'etleri Kâtibi	1500
Cephe Efrâdı	650
Menzil ve Hastane Efrâdı	900
Taburlar Sâbit Efrâdı	900
Redd-i İlhak Hey'etleri Piyâdesi	1500
Piyâde Reisleri	1800
Süvâri Reisleri	3500

MINTIKA TAHSİSÂTI

	<u>Tahsisât Şehrî</u>
Mıntika Kumandanı	2500
Mıntika Yâveri	1500
Mıntika Kâtibi	1500
Tabur Kumandanı	2000
Tabur Kumandan Yâveri	1500
Birinci Bölük Kumandanı	1500
Takım Kumandanı	1000

KUVVÂY-I MİLLİYYE MENZİL MÜFETTİŞLİĞİ VE VEZÂİFİ HAKKINDA TÂLİMÂT

(Birinci Fasl)

TEŞKİLÂT

1. Kuvây-ı Milliye Kıtaâtının iaşe ve geri kıdemâtını temin etmek üzere, her cephe için bir menzil müfettişliği teşkil edilmiştir.
2. Depo ve mukaddar halinde menzil-i müteaddit anbarı olmakla beraber, bir de merkez anbarı bulunur ki, kıtaâta erzak ve eşyayı burası tevzî eder. Bu da iki kısımdan ibaret olacaktır:

1- Erzâk,

2- Eşya ve mühimmât

3. Menzil Müfettişi icab-ı hâle göre mezbaha ve fırın tesis eder ve bunları idare edecek memûru, mahallî Redd-i İlhak Hey'etleri temin edemediği suretde, Hey'et-i
4. Milliyye-i Merkeziyye'den talep eder.
5. Harekât tevessü ettiği takdirde, menzil müfettişi, ilerilerde noktalar ve anbarlar tesis eder ve bunun için evvelden lâzım gelen yerlerde tertibât almak lâzımdır.
6. Şimdilik üç cephe için üç menzil-müfettişliği ihdâs edilmiştir:
Birinci Menzil Müfettişliği-Ayvalık cephesinde ifâ-yı vazife edecektir.
İkinci Menzil Müfettişliği-Soma cephesinde ifâ-yı vazife edecektir.
Üçüncü Menzil Müfettişliği-Akhisar cephesinde ifâ-yı vazife edecektir.

(İkinci Fasıl)

MEMÛRÎN VE MÛSTAHEMÎN

7. Her menzil müfettişliği kadrosu ber-vech-i âtidir.
  - 1- Menzil Müfettişi: Eşrâfdan,
  - 2- Üç zâtdan mürekkeb bir menzil hey'eti olacak. Menzil Müfettişi kongre tarafından intihâb olunacak ve Menzil Hey'et-i ise cephe Redd-i İlhak Hey'etleri tarafından intihâb edilecek bir âzâdan tereküb edecektir.
  - 3- Veznedarlık vazifesi, hey'etten bir zât tarafından ifâ edilecektir.
  - 4- Maâşat ve mubâyaât memuru,
  - 5- Erzak ve tâyinât memuru,
  - 6- Merkez anbar memuru-erzak ve techizât ve mühimmâtı tevzia memur muayyen iki yazıcı neferi,
  - 7- On hizmet neferi, bunlar anbarlarda hammallık ve emirber vazifesini ifâ edecektir.

(Üçüncü Fası)

HUKUK VE VEZÂİF

1. Menzil müfettişi, menzilin en büyük âmiridir.
2. Kıtaât, erzâkını menzilden bir haftalık ihtiyacına göre alır.
3. Menzil müfettişi, iâşesine memur olduğu kıtaâtın zâbit, efrâd ve hayvanâtı mevcûdunu doğru olarak bilmesi lâzımdır. Bunun için, kıtaâtın üç büyük âmiri, her üç günde bir menzil müfettişine kıtaâtın sahih olarak mevcûdunu nâtik bir kuvve-i umumiyye î'tâ eder ve işbu kuvve-i umumiyyeler vaz'ıyyet-i iâşeye esas olur.
4. Kuvve-i umumiyeler, taburlar tarafından tanzim olunup, alay kumandanının tasdikına iktirân ettikten sonra menzile gönderilir.
5. Menzil Müfettişi, anbarların mevcûdunu her gün gören anbar memurundan ister.
6. Her kıt'a iâşe memuru, kıt'a kumandanının tasdikına iktirân etmiş kuvve-i umumiyye bir kıt'a mazbata ile menzil müfettişine müracaat eder. Menzil müfettişi işbu mazbatayı hangi kısım erzak ve eşya matlûb ise, o kısma havâle eder. Kısım memuru, iâşe memurunun ibraz ettiği kuvve-i umumiyelerle karşılaştırarak, mübâenet görmediği taddirde, bir haftalık ihtiyacı hesâb eder. Mazbatayı terkıyn ve zîrini tasdik ve anbara havâle eder. Anbar memuru bi'l-vezn erzâkı î'ta ve mazbatayı da nezdinde hıfz eder.
7. Anbar memuru, menzil müfettiş veyâhud kâtibinin kayd ve mâlûmatı hâricinde hiç bir yere bir dirhem erzak veremez ve anbarın bu suretle noksan ve fazlasından mes'uldür.
8. Kıtaât menzilden almış oldukları erzâkın sûret-i sarfını mübeyyin her ay menzile bir kıt'a cedvel îta etmeye mecburdur.
9. İşbucedvelde nüfus ve hayvanât-ı mevcûde gösterilecek işbu mevcud, evvelce verilen kuvve-i umumiyyelere edecektir.

10. Müfreze cedvelinde her gün mevcuda göre sarf edilen erzâk gösterilecek ve herkes günde yekû edilmek sûretiyle bir aylığı yekûn edilecektir. Bir ay zarfında menzilden alınan ve mübâyaa suretiyle tedârik edilen erzak, cedvel mucibince sarfedilen ve yekdiğerinde tenzil edilerek, bâki kalan mikdar, kıt'a kilerinde aynen mevcud bulunan erzâka tevâfuk edecektir.
11. Yanlış mevcûd gösterilerek, fazla erzak, kıt'a kumandanı ve iâşe memuru mes'uldür.
12. Menzil müfettişi bu gibi ahvâli teftişe memurdur.
13. Menzil müfettişi gayr-ı muayyen zamanlarda kıtaât kilerini teftiş ederek, fazla erzak görürse derhal tahkikat icrâsına memurdur.
14. Menzil müfettişi, yedek ihtiyat erzak bulundurmağa mecburdur. Kıtaâtın iâşesinden, doğrudan doğruya mes'ul olduğu için, yedindeki kuvve-i umumiyyelere göre lüzumu miktarda erzak bulundurmalıdır.
15. Menzil anbarlarından hârice mevduât verilmez. Her kıt'a kendi mevzuâtıyla erzâkını alır.
16. Perâkende menzilden erzâk ve eşya alamaz. Ancak taburlar ve müstakil bölüker alabilir.
17. Her taburda, tabur kumandanı, kâtip, iâşe memurundan mürekkep bir hey'et bulunacaktır. Menzilden taburlara verilecek erzak ve eşya ve levâzım sâire işbu hey'etin mahtûm ve mahzî mazbatasıyla verilecektir.
18. Tabur hey'etleri, menzilden almış oldukları erzak ve eyanın hesabatını bilâhare menzile î'ta etmeye mecburdur.
19. Kıtaâtın maâşatını ve paraya olan ihtiyacâtını menzil müfettişi temin eder ve icâbında Hey'et-i Merkeziye'den temin eder.
20. Efrâd ve zabitanın maâşatını ve taburun paraya olan sâir ihtiyacâtını tabur hey'eti menzil idaresince bir kıt'a, bordro mucibince alır. Efrâd ve zâbitâna musaddak defterler mucibince tevzi eder. (Numûneler ayrıca tertîb edilecektir.)

- 21.Taburlar menzilden istihsâl edecekleri müdaâde üzerine mükâyaâtda bulunabilirler.
- 22.Menzil müfettişi, görülecek lüzûm üzerine mekâri ve araba kolu tesis eder.
- 23.Menzil müfettişi doğrudan doğruya Hey'et-i Merkeziyye'ye merbuttur. Umûr-ı idâre ve iâşeye müteallik husasâtta milis alay kumandanıyla muharebe edebilir.
- 24.Menzil müfettiş ve hey'eti, her gün muntazaman vazifelerine devam etmeye mecburdur.
- 25.Menzil hey'etleri her ay muntazaman kıtaâtdan aldıkları hesâbatı bilicmâl ve menzilin merkez ve mahallî hey'etlerinden almış olduğu nukûd ve erzâkın vâridât ve sûret-i sarfiyâtını mübeyyin bir kıt'a icmâl tanzim ve Hey'et-i Merkeziyye'ye gmndermeye mecburdur.
- 26.Menzil hey'etleri mahallinde tedârik edecekleri eşya ve erzâk ve mühimmâtı bilmübâyaa tedârik eder. Mahallinde tedârik edemeyecekleri eşya ve sâir levâzımı Hey'et-i Merkeziyye'den talep eder.
- 27.Menzil hey'etleri et ve ekmeç ve sebze ve yem'e müteallik hususât için tüccarla kontrato akdine mezundur.
- 28.Menzil hey'etinin mahallinde yapacağı mubâyaaât, menzil hey'etinden bir zâtın nezâreti tahtında icrâ edilecek ve menzil hey'etinin tasdîkına ihtirân eyleyecektir.
- 29.Kuvâ-yı Milliyye'ye mensub kumandan, zâbitan ve efrâd mezûniyet ve Sûr-ı sâire ile vazifesine devam edemediği günlerde kiste'l-yevme tâbidir.
- 30.Zâbitana, gerek tabldot ve gerek perâkende olarak zîrde murakkam erzâk yevmî olarak î'ta edilir:

	<u>Gram</u>
Ekmek	900
Et	250
Pirinç	100

Kuru sebze	100	
		} (ikisi birden verilmez.)
Yaş sebze	300	
Şeker	70	
Kahve	10	
		} (ikisi birden verilmez.)
Çay	3	
Tuz	20	
Halviyye	30	
Sâde yağ	30	
		} (ikisi birden verilmez.)
Zeytin yağı	30	
Soğan	30	

31.Efrâda yevmî olarak ber-vech-i âtî erzâk f'ta edilir:

	<u>Gram</u>
Ekmek	900
Çorbalık pirinç	50
Pilavlık pirinç veya	
Bulgur	150
Tuz	20
Çorbalık sâde yağı	10
Pilavlık sâde yağı	30
Kuru sebze	100
	} (ikisi birden verilmez.)
Yaş sebze	300
Et	250
Sebze ile et	150

Pilavlık on gram yağ ile 90

Halviyye 9

Soğan 30

32. Efrâda her sabah pirinç çorbası, haftada iki gün soğanlı yahni, bir gün etli sebze, iki gün zeytinyağlı sebze ve iki günde tereyağlı pirinç veyâhut bulgur pilâvı f'ta edilir.

33. İşbu tâlimatnâme tarih-i tebliğinden bir gün sonra mevki-i tatbika vaz'edilecektir.

34. İşbu tâlimatnâmesin harfiyyen tatbiki, menzil müfettiş ve hey'etinin cümle-i vezâifindedir.

HEY'ET-İ MERKEZİYYE TÂLİMATNÂMESİ

1. Karesi ve saruhan livâları Hey'et-i Merkeziyyesi, umumî kongre tarafından rey-i kafi ve ekseriyet-i ârâ ile intihâb edilen yedi zâtdan mürekkebirdir.
2. Hey'et-i Merkeziyye, Hareket-i Milliyye'nin gâye ve maksadının temini için, düşmanın harekât-ı askeriyyesine karşı her türlü tedâbîr-i ihtiyâtiyye ve teşkilât ve bâbda mukarrerât etmek hakkına mâliktir.
3. İfâ-yı vazifede tekâsül eden hey'et-i mahalliyye'ye ihtârât icrâ, icâbında tebdilini temin, millî alay, tabur ve bölük ve sair kumandanları inde'l-icâb mahallî hey'etlerinin rey-i istişârîsi alınarak işten el çektirmek salâhiyyetine mâliktir.
4. Hey'et-i Merkeziyye, Hükûmet-i Merkeziyye ve Mahalliyye ile ve ecânib ile temâs etmek ve icâb eden tarz-ı hareketi tâyin eylemek gibi maksad ve gâyenin teminine mâtuf husûsatda selâhiyyet-i tâmmeyi hâiz olmakla beraber bu maksadın husûlü için lüzûmu olan sarfiyat icrasına da mezûndur.
5. Hey'et-i Merkeziyye, Teşkilât-ı Milliyye'nin dimâg-ı mütefekkiridir. Binâenaleyh gâye-i muayyene dâhilinde mukarrerât, beyânât ve iş'ârâtı mutâ olacaktır.

6. Hey'et-i Merkeziyye hesâbat ve sâir muâmelât için ancak şehri kongreye hesap vermekle mükelleftir.
7. Hey'et-i Merkeziyye karargâhı için kırk süvâri ve otuz piyâde olmak üzere, yetmiş kişilik bir kuvve-i muhâfaza kadrosu kabûl edilir. Bunların reis ve efrâdına Redd-i İlhak hey'etleri reis ve efrâdından beşer lira fazla maaş verilir.
8. Hey'et-i Merkeziyye, karargâhı icâbında kendisi için muvâfık göreceği mahalle nakledebilir.
9. Hey'et-i Merkeziyye mesârif-i umumiyyesinin temini için ayrı bir veznesi olacaktır. Vasâti onbin lira itibâriyle her kâzâ nisbet-i iştirâki dairesinde hemen irsâlâtda bulunacaktır. Hey'et-i Merkeziyye kasasında para bulunmadığı veyahut mevcuddan ziyâde para sarfına lüzum görüldüğü hâlde bâdehu hakka-i iştirâkden fazlasını tediye edilmek üzere Hey'et-i Merkeziyye'nin, mahallî Hareket-i Millî Redd-i İlhak Hey'etinden istediği kadar avans alabilir ve bu babdaki müracaatı gayr-ı kaabil-i reddir.
10. Hey'et-i Merkeziyye, bütün Hareket-i Milliyye'nin vaz'iyet-i umumiyyesini ve icâb eden hutût-ı esâsiyyesini tâyin etmek salâhiyyetine mâliktir. Bu hususdaki tebligat dairesinde mahallî hey'etlerin hareketi mecburîdir.
11. Hey'et-i Merkeziyye azâlarına, şehri kırkar lira maaş verilecektir.

Alaşehir Kongresi'nde Kabûl Edilen

HAREKET-İ MİLLİYYE REDD-İ İLHAK HEY'ETİ TÂLİMATNÂMESİ

1. Her kazâda levâzım, mâliye, teşkilât kısımlarından ve her kısım dörder azâdan mürekkebe olmak üzere, onikişer kişilik birer Hareket-i Milliyye, Redd-i İlhak Hey'eti ve teşkilât kısmından müntahab umumî bir reis bulunur.

2. Bu hey'et-i umumiyye merkez kaza ve eşrâf ve mütehayyizîm tarafından bi'licimimâ rey-i kafi intihâb olunurlar.
3. Levazım hey'eti, cepheye gidecek veya merkez kadrosunda bulunacak kuvvâ-yı Milliyye'nin levâzımını fakat teşkilât hey'etinin emrinde olarak tedârik eder.
4. Mâliye Hey'eti, teşkilât, mâliye levâzımdan mürekkeb hey'et-i umumiyyenin eşrâf ve agniyâya şahsen ve kurrâ ile mahallâta da şahsen veya toptan tevzî edeceği mebâliği tahsil ve bunları yine toptan ve ekseriyeti tarafından mahzî mazbata mukabilinde teşkilât hey'etine i'tâ ve her ay nihayetinde teşkilât hey'etinden hesâb istemek ve sarfiyyat evrak-ı müsbitelerini tatbik etmek vazifesiyle mükelleftir.
5. Hey'et-i Umumiyye tarafından teklif edilen mebâliğin tasviyyesi eshâs-ı muayyene veya karye, mahalle hey'et-i muayyenesi için zarûri olup, bu babda temerrüd edenler hakkında teşkilât hey'etince vechile cezâ tatbik olunacaktır.
6. Teşkilât Hey'et-i, Hareket-i Miliyye-Redd-i İlhak hey'etlerinin ruhu olup bütün vezâifin masdar ve maksemidir ve bu hey'et, lüzum görülecek millî, askerî kararlaştıracağı esnâf erbâbından veya gönüllü olarak tedârik ve cebhelere sevk etmek ve cebheden firar edenleri tâkiyb ve derbest ile haklarında cezâ tertib ve tatbik ve cebheye iade eylemek ve âsâyışın takrîri ve şehâvetle sâir yolsuzlukların men'i hususunda Hükümet-i Milliyye'ye muâvenetde bulunmak ve maliye, levâzım hey'etlerini murâkabe-i dâimesi altında bulundurmak, Hükümet-i Miliyye ile temâs ederek Hareket-i Miliyye'ye ait hususâtı hüsn-i suretle hall ve kazalara uğrayacak ecnebilerle umumî program dairesinde temâs ederek münâsebet-i ceddiyye ve samimiyyede bulunmak, ve mâliye hey'etinden aldığı paralar için her ay nihâyetinde mâliye hey'etine hesap vererek evrak-ı sarfiyye ve müsbitelerini ibrâz eylemek ve bilûmûm vezâifi ve bilhassa istihbârât hususunu hisn-i ifâ etmekle mükelleftir.
7. Teşkilât hey'eti, levâzım hey'etine vermek icab eden yere sarf etmek veya Hey'eti Merkeziyye'ye, mesârif-i umumiyye için göndermek üzere lâzım olacak mebâliği

- ekseriyet ile mahtuân veya mahzî bir mazbata ile avans olarak veya toptan mâliye hey'etinden alıp kendi arasında intihâb edeceği bir mûtemed vasıtasıyla sarf eder.
8. Her kısım muâmelât-ı tahrîriyye ve hesabiyyesi için ücretli veya fahrî bir kâtip veya muhâsib bulundurmak zarûretindedir.
9. Mâliye hey'etinden ancak teşkilât hey'eti mazbatasıyla para alınabilirç Eşhâs-ı münferideye kat'iyyen para verilmez.
- 10.Hareket-i Milliyye-Redd-i İlhak hey'etlerinin maiyyetlerinde her kazanın ahvâl ve icâbât-ı mahalliyesine göre süvâri ve piyâdeden mürekkeb ve sâbit bir kadroya tâbi birer inzibat kıt'ası bulunur. Bu kıt'alar efrâdı mümkün ise mükellefiyet hâricinde, cesaret ve namusu mücerreb ve bilhassa yerlilerden teşkil edilip, teşkilât hey'etinin ve bilhassa reisin emir ve kuvvet-i nidâsındadır.,
- 11.Her kaza veya nahiyenin inzibât kadrosu hey'et-i umumiyyece tesbit edilir ve bunlarca münasib mikdar ve her mahallin: Mâliye vaziyet-i coğrafiyyesine göre maaş verilir.
- 12.Bu kadrolar tertib ve tanzim ve kıt'alar ikmâl edildikten sonra, vezâit-i umumiyye miliyye için lüzum-ı kat'î zarurî görülmedikçe cephedeki kumandan ve kuvvetlere müracaat edilmez.

22 Eylül 1335

Aslına mutâbıktır 26 Eylül 1335

2- II. Balıkesir Kongresi'nin İtilaf Devletleri Temsilcilerine ve ABD Reisi Cumhuriyeti'ne Verdiği Muhtıralar

a- Gizli Olarak ABD Reisi Cumhuriyeti Mr. Wilson'a Ulaştırılmak Üzere Amerika'lı Amiral Bristol'e verilen 20 Eylül 1919 Tarihli Muhtıra

"Harbî Umumî Avrupa'da üç imparatorluğun sukutunu ve demokrasinin galebei katıyesiyle akvamın mukadderatına hakim olması nimetinin kâffeî milele temin etmekle, neticede Türkler ise Meclisi Mebusanı gayri muayyen bir tarihe talik ve matbuatı sansür ve itfa tehditi ile iskât eden ve kanunun baş ettiği hukuku tanımayarak ictimaatı siyasiyeyi isyan telâkki eyleyen ve nefy, teccessüs ususlünü ihya ile milletine karşı muharrip vaziyetinde bulunan bi hükümetin tazyiki altında mukadderatına hakim olmaktan men ediliyor. Türk milletinin üzerindeki bu tazyik, payitahtının ecnebi asakir tarafından işgali ve bu işgalin hükümet tarafından talep olması üzerine Anadolu dahilinde bilâsebepe tevsi edilmekte olmasında neşet etmektedir. Türk Milleti ile düveli muharibe arasındaki münasebatı hazıranın esasını teşkil eden mütareke mükavelenamesi, kuvayi işgaliyenin, hükümet ve millet arasındaki münasebatına müdahale hakkını bahş etmez. Bu tazyikten kuvvet alarak Şarkta demokrasi imhaya kast etmiş olan hükümeti hazıra, milletın arzusu hilâfına ve fuzuli bir vekâletle müttefikin heyeti aliyesiyle sulh akdine ve kendisini kabul etmeyen millet namına ifayı taahhüdata hazırlanmaktadır. Türk milletı bu taahhüdatı jabul etmez ve bu efâli tezvir işgal, cebri kuvvet eseri olarak ilan eder. Türk milletinin alemi insaniyetçe makbul desatiri hukukiye ve medeniye dairesinde mukadderatını serbestçe takrir ve ilân eyleyebilmesi için sansür, hapis, nefy ve tağrip gibi âsari ile hicrayı tazyik eden zulümsüz işgallerin bertaraf edilmesinin ve Türk milletine nefret ettiği bir hükümeti kabul ettirmek hususunda müdahale olunmamasını adalet namına talep eder ve bugün ilk ictimainı akdeden Karesi ve Saruhan livaları kongre heyeti bu talebinin şüyûu halinde şarktaki tazyik ve entirikaların daha ziyade tevessü eyleyerek avakibi elime hasıl etmesi

ihtimaline binaen sureti mahremanede Reisi Cumhur Mr.Wilson'a sureti isalini Amerika fevkalâde Komiseri Amiral Bristol cenaplarından rica ve ihtiramatını arz eyler".

b- II. Balıkesir Kongresinin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Verdiği İlk Muhtıra

"Karasi ve Saruhan livaları ve civarı Harekât-ı Milliye Kongresi'ni teşkil eden Balıkesir, Bandırma, Erdek, Gönen, Burhaniye, Edremit, Balya, Sındırgı, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Bergama kazaları ve ahâlî mümessillerinin akdettikleri 21 Eylül tarihli celse ve ruznâmesine dahil olarak tekarrür eden ber-veçhi zîr mevaddı kongre tarafından selâhiyeti kâmile ile müntehab âtide vâziul imza Hey'eti Merkeziye, Düveli İtilâfiye muhterem mümessillerine arz ve ehemmiyetle nazarı itibara alınmasını rica eyleyerek kesbi mübâhât eyler :

1. General Milne tarafından .... Ağustos tarihinde Bâbıâliye tevdi olunarak Harekâtı Milliye rüessasına tebliğ edilmiş olan nota ve General Hambri tarafından 1 Ağustos tarihinde Soma'da bizzat Hareket-i Milliye rüessasına vâki olan tebliğatı şifahiyeye binaen, munhasıran Yunan tecavüzatı şenaatkâranesine mukabele maksadıyla silâha sarılmış olan Harekât-ı Milliye kıtaatı, Düveli Mutelifei fahimece verilen teminâta itimad ederek, işbu mevâidin netâyicine intizaren tatili muhasamat eylemişti.
2. Harekât-ı Milliye rüesası, Yunan kıtaatı askeriyesi tarafından dâirei işgal dâhilinde ika edilmekte bulunan nehbü garet, ırza tecavüz, katli nüfus, ihrakı emval gibi fecaiye nihayet verileceğini zan edilemediğini görmüşlerdir.
3. Sâlifüzzikr nota ve beyanatı şifahiyeye binaen ittihaz olunan tatili muhasamat esası tarafeynin vaziyeti askeriyeye ve kabiliyeti harbiyeleri cihetiyle hiçbir tahavülü mucib olmaması lâzım gelirken, alınan harbî raporlarınmünderecatından, Yunanlıların mevzilerini tahkim ve kuvvei askeriyelerini tezyid ve evvelce kendileri tarafından işgal edilemeyen, Davutlar, Sakallı, Kınık hattındaki mürtefi nıkata müfrezeler ikame suretiyle vaziyeti askeriyeyi kendi lehlerine tahvil etmekte oldukları anlaşılmaktadır.

4. Binaenaleyh ırz ve mal ve canı tahtı tehditte bulunan ve düşmanın yeni istilâ hazırlıklarını gözüyle gören efradı ahali ve Harekât-ı Milliye kıtaatının heyecanı General Milne tarafından verilen teminat ile de teskin olunamayacak bir hale gelmekle ve bundan netayici elîme hudûsu muhakkak olmakla, bu nevahide daha fazla kan dökülmemesine ve Paris Sulh Konferansı'nın hakkımızda vereceği karar kadar sükûn ve intizarımızın teminine bâis olmak üzere Yunan kıtaatının hemen refiyle, emri işgal bir zarureti siyasiye neticesi olarak kabul edilmiş ise, Alaşehir Büyük Kongresinde de takarrürü arz edildiği veçhile işbu emrin düveli mütemeddineci muazzama asâkiri tarafından icrasını talep eyleriz."

25 Eylül 1335

c- II. Balıkesir Kongresinin İtilaf Devletleri Temsilcilerine Verdiği İkinci Muhtıra

"Karasi ve Saruhan livaları ve civarı Hareket-i Milliye Kongresi'ni teşkil eden Balıkesi, Bandırma, Erdek, Gönen, Burhaniye, Edremit, Balya, Sındırgı, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Gördes, Bergama kazaları ahali ve mümessilleri ve murahhaslarının biliçtima, 22 Eylül tarihinde akdettikleri son celsede ahvali dahiliye ve mevziyeyi tetkik eyledikten sonra devletin beynelmilel vaziyetini arz ve amîk mutalâe ve netayici âtiyeyi tesbit ederek, işbu nıkatı nazarın, Kongre tarafından selâhiyet, kâmile ile müntehab ve âtide vâziülümza Hey'eti Merkeziye tarafından merkezi saltanatta bulunan İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya ve muhterem Mümessili Siyasilerine iblâga ve müşarünileyhuma tarafından hükümeti mtbuâlarına tefhimi hususunu ricaya karar vermiştir :

1. Wilson prensiplerinin 12. maddesinde musaddak hukuk ve mevcudiyeti milliyemize rağmen Türklerle sakin vilâyatta mütareke mukavelenamesinin mevaddı mahsusası

vesile ittihaz olunarak bilâsebeb vücuda getirilen işgallerin ref'i ve Türk milletine de bir an evvel nimati sulhün temin edilmesine müsait bir zeminin izharı,

2. İçtimaî, iktisadî, harsî inkişafatını temin edecek meharic ve sevahilile beraber Türklerin ekseriyetle sâkin oldukları memalikin temamiyeti mülkiye ve istiklâlinin tanınması ve doğrudan doğruya Türk hakimiyeti altından millî hâkimiyetimizin mahfuziyeti,
3. Türkiye'de bütün ekseriyet ve ekalliyetlere müsavi şerait, serbestî-i inkişâf, cümle hakkında siyân, âdil ve asîl bir idârei müstakbele esasatını temin suretiyle istikleli millîmizin tahkimi,
4. Şarkı Karîbte müşterek müdahâet ve mütemadî emri vâkiler ve işgaller ihdasıyla, kanlı ihtilâf ve ihtilâller vücuda getiren ve malî ve iktisadî ve hukukî imtiyazât ile esaretler tesis edecek harici rekabet ve ihtirasatın ref'i ve bu usulden mütevellid teşevvühata nihayet vererek milletimizin serbestii inkişafını ve mesâii muslihanesini temin eyleyecek mâlî ve idarî bir müzahereti hariciyeye mazhariyetimiz için sulhun sûratle akdini talep eyleriz. 25 Eylül 1335"⁵²⁶

d- Vâsîf ve Hulûsi Beylerin İstanbul'a Gönderildiğine Dair Karası Mutasarrıflığına Yazılan Tezkere

"Dahiliye Nezareti Celilesi tarafından makamı âlilerine vârit olan telgrafnâmedeki teminata istinaden Hareketi Milliye namına Heyeti Merkeziye azasından Hulûsi ve Vasîf beyler bu akşamki trenle İstanbul'a müteveccihen hareket ediyorlar. Arkadaşlarımızın hüsnu muamele görecekları hususunda beslediğimiz kanaate zamimaten keyfiyeti arz ile takdimi hürmet eylerim efendim".

---

⁵²⁶Çarıkçı, *a.g.e.*, s.68-69

e- II. Balıkesir Kongresinin Hey'et-i Temsiliyeye Gönderdiği Yazı

"Sivas'ta Anadolu ve Rumeli Müdafaai Hukuk Cemiyeti Muhterem Heyeti Temsiliyesine

Asırlardan beri Türk'ün en mukaddes bir yurdu ve tarihimizin bütün menakibi haşmetnümûnuna en ulvi bir makeş olan sevgili Anadolumuzu maaruzu felâket ve zillet bırakmak isteyen hain kuvvetlere karşı milletin ruhundan kopan sadai hakka bütün vatandaşlarımız yüksek fedakârlıklarla icabet ve iştirak ettiler. Vatan tehlikesi karşısında her türlü ihtirasatı terk ederek sarsılmaz bir ittihadı mukaddes ile birleşen fedakâr Türk evlâtlarının son eseri hemasetleri bütün cihanı medeniyeti bizzarur mütehayyir ve takdirkâl bıraktı.

Milli varlıkların ve arzuların bütün kuvvetlere hakim olacağını isbat eden bu celâdetkâr Türk Milleti, ihanet ve hiyanetlerine rağmen yaşamak istediğini ve yaşamak için icabında öldürme kuvvetine malik olduğunu gösterdi.

Bu ulvi neticenin önünde bütün hürmetlerimizle eğilir ve milletimizi takdir ve tebrik ederiz. Milli hareketlerin yüksek muvaffakiyetlerle tetevvüc etmesi, sonuna kadar milli birliği muhafaza etmekle kaimdir. Mukadderatı milliyemizi tayin ve mükellef olan Kuva-yi Hariciye kani olmalıdırlar ki, istiklâlini ve vahdetini muhafaza için milletimizin her türlü ihtilâfatı bırakarak sonuna kadar müttehiden yürümeğe en ateşin bir azm ile karar vermiştir.

Memleketimizin mecruh sinesinde felâket ve elem inilteleri duyulurken milletin ruhundan kopacak yegâne arzu, şüphesiz istihlâsı vatandır. Bu bülent gayeye vüsul de ancak har ve samimi muhabbetler ve milli ihtihat ile kaimdir. Binaenaleyh memleketimizin necatı uğrunda bütün manevi ve maddi kuvvetlerimizle sizlere zâhiriz. Kaniyis ki siz muhterem kardeşlerimiz de aynı ulvi duygularla meşhumsunuz. Bu itibarla hususatı milliyede müttehiden hareket edeceğimiz bi iştibahtır. Yalnız bu bâbda

siz muhterem kardeşlerimize bazı maruzat ve temenniyat iblağına bir lüzum hissediyorum.

Hain Yunanlılar'ın karşısında cephelerimizi vaziyeti askeriye ve siyasiyemizi muhafaza ve siyanet, bizler için en evvel düşünülecek bir mesel olduğundan, bu gibi mesailde sizlerle olan mesafenin budiyeti mevki ve vazifemizin hususiyet ve ehemmiyeti dolayısıyla resen hareket ve ittihazı mukarrerataki mecburiyetimi bittabi taktir buyurursunuz.

Seksen bini müteceviz olan bir kuvvei muntazamai askeriye karşısında ve bilhassa vaziyeti coğrafiyemiz dolayısıyla ecnebi müdahalelerine en çok maruz kalması muhtemelen olan bir mevkiide Heyeti Merkeziyemizin ve harekâtımızı idare eden kumandanlığımızın müstakilen hareketi, menafii vatan icabatındandır. Bittabi teşebbüsat ve harekâtımızın hakkında heyeti âliyenize peyderpey arzu malûmat edilecek ve mütekabilen Heyeti Merkeziyenizin de oradaki teşebbüsat hakkında itaayı malûmat buyurması rica edilecektir.

Vaziyeti umumiyemiz hakkında daha mufassal ve şifahî malûmatta arzu buyurursanız, her türlü harekâtımız ve tarzı faaliyetimiz hakkında vukufu külliye haiz bir murahhas gönderebiliriz. Bu hususta tebligatınıza muttazırız. Bu arzayı hâmil olan Edhem beye namımızda idarei kelâm ve efkâr için selâhiyet verilmeyip, yalnız ihtiramnamemizi takdime memur edilmiştir.

Pek yüksek olan tazimat ve tebcilâtımızı arz ile bedbah vatanımızın istihlâsı uğrunda sarf ettiğimiz faaliyeti milliyede muvaffakiyetlerimizi bârigâhı ahadiyyete tazarru eyleriz, muhterem kardeşlerimiz.

Balıkesir, 13.10.35

Karesi ve Saruhan ve Havalisi Hareketi Milliye

Reddi İlhak Heyeti Merkeziyesi Reisi

Hacim Muhiddin

22 Eylül'de sona eren II.Balıkesir Kongresi, I.Kongre de belli esaslara bağlanmış olan teşkilâtlanma işlerini, daha da geliştirerek günden güne büyümekte olan Kuvayı Milliye Cepheleleri'nin ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmıştır.

Sivas Kongresi'nde bütün Anadolu ve Rumelide'ki Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri birleştirilerek Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkil edilince, İstanbul Hükûmeti telâşlanmış, Doğuda'ki harekete göre "Ehven-i Şer" kabul ettiği Batı Anadolu Kuvayı Milliyesi'nin Doğu ile birleşmesine ve böylece daha büyük bir güç meydana getirmesine mâni olmak maksadıyla Balıkesir'le temaslarını sıklaştırmış, başta Mustafa Necati Bey olmak üzere birtakım memurlarını Balıkesir'e göndermiştir. Mustafa Necati Bey, Hükûmetin istifası üzerine Balıkesir'de kalmış, burada Kuvayı Milliye çalışmalarına iştirak etmiş, daha sonra da Vâsıf Bey'le birlikte Hareket-i Milliye'nin yayın organı olan İzmir'e Doğru gazetesini çıkarmıştır.⁵²⁷

II.Balıkesir Kongresi'ne, İzmir Müdafaa-i Hukuk-ı Osmaniye Cemiyeti'nin önyak olmasıyla Fransız işgal kuvvetleri Komutanı Mareşal Françhet Desperrey nâmına Fransız Kumandan Roland, iştirak etmiş, dönüşte Kuvayı Milliye ve Kongre hakkında Mareşal'a bir rapor vermiştir.⁵²⁸

---

⁵²⁷Bayar, *a.g.e.*, c.7, s.2234-35; *T.İ.H.*, c.2, k.2,s.37

⁵²⁸Moralı, *a.g.e.*, s.19-20

V. BÖLÜM

MİLLİ MÜCADELE BÜTÜNLÜĞÜNÜ BOZMAYA YÖNELİK HAREKETLER VE III. BALIKESİR KONGRESİ

I- I. Anzavur Ayaklanması

İngiliz emellerine hizmet etmek maksadıyla Milli Mücadele aleyhinde harekete geçirilen Anzavur'un bu ilk ayaklanması⁵²⁹ Kuva-yı Milliye ve askeri birliklerimizi uzun süre uğraştırmıştır. Ayaklanmaya Manyas bölgesinde teşebbüs edilmiş, sonra Gönen, Susurluk, Ulubat ve Bandırma bölgelerine kadar yayılmıştır.⁵³⁰

Ayaklanmanın başlangıç tarihi konusunda farklı tarihler verilmektedir. Atatürk, "Nutuk'ta bu ilk Anzavur ayaklanmasının" 21 Eylül 1919 tarihinde Balıkesir'in Kuzey bölgesinde" başladığını⁵³¹ Kena Esengin, Milli Mücadelede İç Ayaklanmalar isimli eserinde, ayaklanmanın başlangıcı olarak 1 Ekim tarihini gösterirken⁵³² bir başka kaynakta ise 25 Ekim tarihi verilmektedir.⁵³³

Bu bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla Anzavur 21 Eylül'de Manyas bölgesine gelmiş etrafına bir miktar taraftar topladıktan sonra 25 Ekimde açıkça ortaya çıkıp kuvvetlerini arttırmak ve halkı yanıltarak bozgunculuk yağmaya ve milli kuvvetler aleyhine teşkilât kurmaya başlamıştır.⁵³⁴

---

⁵²⁹T.İ.H., c.2, k.2,1991, S.43

⁵³⁰Esengin, *a.g.e.*, s.65

⁵³¹Atatürk, *a.g.e.*, c.2, s.280; Zeki Saruhan da "Anzavur Ahmet, Balıkesir dolaylarında ortaya çıktı." diyerek bu tarihe işaret etmektedir. Bkz. Saruhan, *a.g.e.*, c.2, s.116)

⁵³²Esengin, *a.g.e.*, s.65

⁵³³Bkz. Genel Kurmay ATASE Başkanlığı; T.İ.H., *İstiklâl Harbinde Ayaklanmalar*, c.6, Ankara-1974,67; T.İ.H., c.2, k.2, s.43

⁵³⁴Esengin, *a.g.e.*, s.67; T.İ.H., c.2, k.2, s.44

Anzavur aslen Kafkasya'dan göç eden ve Biga dolaylarında yerleşen bir aileye mensuptur. Bunun için Bigalı gösterilir. Bir müddet İzmit Mutasarrıflığı görevinde bulunmuş, emekli jandarma bin başısıdır. Sarayla bağlantısı dolayısıyla hilâfet ve saltanatı birinci plânda tutan, saraydan aldığı paralarla geçinen, kültürsüz, fakat zalim bir kişi idi.⁵³⁵ 1918 yılı Kasım ayı başında Bursa-Çanakkale-Balıkesir Bölge Jandarma Komutan Yardımcılığı göreviyle Balıkesir'e gelmiş ve burada görev yapmıştır.⁵³⁶ 29 Ekim 1918 tarihinde "İzmit Mutasarrıfı Sabıki Ahmed Anzavur" imzasıyla Karasi Mutasarrıflığına gönderdiği telgrafta: "Karasi Livasında bir çok seneler defaatle ifayı vazife ile..." bulunmuş olduğunda bahisettiğine göre⁵³⁷ onun değişik görevlerle Balıkesir' de görev yaptığı ve halk tarafından tanındığı anlaşılmaktadır.

Anzavur, 21 Eylül 1919 tarihinde Balıkesir çevresinde ortaya çıktığına göre onun bu bölgeye gelmesinde Ferit Paşa Hükûmeti'nin yaptığı plânların etkisi olduğu kesindir. Çünkü bu tarihte, Balıkesir Hareket-i Milliyesi'nin Sivas Kongresi'ne katılması konusunda tartışıldığı II. Balıkesir Kongresi (16-22 Eylül 1919) toplantı halindedir. İstanbul Hükûmeti ve İtilâf Devletlerinin temsilcileri bu birleşmeyi önlemek için tehdit ve rüşvet dahil her yolu denemiş, İstanbul Hükûmeti, Mustafa Necati ve Fatin Beyler' i Balıkesir' e göndererek kongreyi kendi lehine etkilemeye çalışmıştır.⁵³⁸ Anzavur da büyük ihtimalle kongrenin sonucunu beklemiş, İstanbul Hükûmeti kendisine bağlı bir jandarma kuvveti haline getirmeye çalıştığı Kuva-yı Milliye' yi⁵³⁹ kongrelerin emrinden çıkararak kendi emir ve komutası altına almak istiyordu.⁵⁴⁰ Bu gerçekleştirilemeyince de Anzavur harekete geçirilmiştir.

Nitekim Anzavur' un 28 Ekim 1919 tarihinde Padişah' a çektiği telgrafta yazdığı:

"Redd-i İlhak Heyeti Milliyesi nâmı tahtındaki cemiyetin, son zamanlarda Mustafa Kemal Paşa ile muhabereye ve bu devletin izmihlâlinden başka olmayan esas maksatlarını izhara başladılar."⁵⁴¹ sözleriyle bunun ipuçlarını vermektedir. Bu telgrafi değerlendiren Hacim Muhiddin Bey:

1-Ahmed Anzavur'un Ferit Paşa Hükûmeti düşmeden önce alınan kararla Manyas ve Gönen'e geldiği;

⁵³⁵ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.43; Esengin, *a.g.e.*, s.66

⁵³⁶ *Ses*, 7 Teşrinisani 1334/1918, No 4, s.2

⁵³⁷ Bkz. Çanklı, *a.g.e.*, s.99

⁵³⁸ Bkz. Çanklı, *a.g.e.*, 60-78, 244; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.60

⁵³⁹ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.37-38

⁵⁴⁰ Akşin, *a.g.e.*, s.498

⁵⁴¹ Çanklı, *a.g.e.*, s.98

2- Telgrafın müsveddesinin o zaman yazılarak kendisine verildiği;

3- Bu telgrafın eşraf ve beyler tarafından imzalanacağı düşüncesiyle hazırlandığı fakat bu gerçekleştirilemeyince yalnız kendisinin imzaladığı tahmininde bulunmaktadır.⁵⁴²

Ayaklanma için hazırlıklarını tamamlayan Anzavur, 25 Ekim 1919 tarihinden itibaren Gönen ve Manyas havalisini dolaşmaya başladı. Kuva-yı Milliye aleyhinde bir silâhlı hareket başlatmak için teşkilât kurmaya başladı.⁵⁴³ İlk iş olarak eşkiyadan Hacıyakupköylü Kadir' le anlaşarak 100 kişilik bir çete teşkil etti.⁵⁴⁴ Daha sonra Şah İsmail, Cambazlı Hakkı, Aleksili Nuri ve Sülüklülü Davut gibi eşkiyaları etrafına toplayarak Manyas bölgesinde harekete geçti.⁵⁴⁵

Anzavur başlattığı bu hareketin aslında Yunanlılar'a karşı olduğunu fakat önce İttihatçılar' ı cezalandırmak istediğini⁵⁴⁶ şu şekilde ifade ediyordu:

"Muntazam Yunan kuvvetleri karşısında Milli Kuvvetlerle mukavemet etmek mümkün değildir. Bu Millî Teşkilât, bir takım hain ittihatçıların, memleketi saymak için ihdas ettikleri fırıldaklardır. Padişahımız buna râzı değildir. Halife'nin bende fermanı vardır. Emrediyor. Millet silâhlansın ve bu ittihatçılardan memleketi kurtaralım."⁵⁴⁷

29 Ekim 1919 tarihinde Karasi Mutasarrıflığına çektiği telgrafta, Yunanlılar'ın memleketi işgali üzerine ülkenin geleceğinden endişe duyan milletin kendi kuvvetine ve Allah'a güvenerek silâha sarıldığını fakat Kuva-yı Milliye'nin başında bulunanların milletin kanını boşuna akıttığını, "Teşkilâtı Milliye nâmı altında bu idarenin hesabını rüyete (görmeğe) mecburiyet hasıl oldu." dedikten sonra, "vatanî hisle çalışmakta olduğunu anladığımız gün ücret talebinde bulunmayarak bütün bu havalı sekenesinin yek-vücut olarak düşman karşısına çıktıklarını beşeriyet görecektir." diyordu.⁵⁴⁸ Mutasarrıf 29 Teşrinievvel 335 tarihli ve 12289/615 numaralı tezkere ile bu telgrafi Heyet-i Merkeziye' ye gönderince, Heyet-i Merkeziye durumu değerlendirip, müslümanları birbiri aleyhine tahrik eden "Ahmet Bey'in bu cür'et kerâne hareketine

⁵⁴²Çarıklı, *a.g.e.*, s.98

⁵⁴³T.İ.H., c.2, k.2, s.44; Esengin, *a.g.e.*, s.67

⁵⁴⁴H.T.V.D., S..9, Vesika No 219

⁵⁴⁵Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.65; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.176

⁵⁴⁶Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.65; Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.176

⁵⁴⁷İzmir' e Doğru , 20 Teşrinisani 1335/1919, No 2

⁵⁴⁸Çarıklı, *a.g.e.*, s.98-99

icabında pek şedit bir surette mukabele edeceğimiz pek tabiidir." fakat bu adamı hükümetin cezalandırmasını ve istenirse yardım edileceği Mutasarrıfa bildirilir.⁵⁴⁹

Heyet-i Merkeziye üyeleri Kolordu ve Tümen komutanlarıyla durumu değerlendirdikten sonra Anzavur'un askeri kuvvetler tarafından cezalandırılmasına karar verildi.⁵⁵⁰ Aslında komutanlık ve Heyet-i Merkeziye düşman ile meşgul oldukları için böyle bir iç mesele ile uğraşmak istemiyor, bundan faydalanan Anzavur da "Balıkesir'e gelip Heyet-i Merkeziye'den hesap soracağı tehdidinde" bulunabiliyordu.⁵⁵¹

2 Kasım günü Susurluk' u basan Anzavur, halkı meydana toplayarak:

"Milli Mücadele için toplanan paraların hesabını görmek için Balıkesir'e gideceğini, isteyen kişilerin kendisine katılabileceğini, Padişah' ın arzusu dışında askerin silâh altında tutulduğunu, bu bakımdan isteyen askerlerin evlerine dönebileceğini, istemeyenlerin kendisine katılmakta serbest olduklarını" söyledi.⁵⁵² Bu konuşmadan etkilenen 40 kadar er ordunun hayvanlarıyla birlikte Anzavur çetesine katılmışlardır.⁵⁵³ Hiç karşılık görmeden geldiği gibi Kuva-yı Milliye'yi dağıtmak tehdidiyle Bandırma' ya doğru yürümeye başladı.⁵⁵⁴

Anzavur'un takibi, ayaklanmanın bastırılması ve yaptığı hareketlerin cezalandırılması için 174. Alay Komutanı Yarbay Rahmi Bey komutasında 6 subay ve 169 erden meydana gelen bir kuvvet 3 Kasım 1919 günü Bursa'dan yola çıkarıldı. 4 Kasım sabahı Karacabey'e giren bu müfreze Şah İsmail ve Davut çeteleriyle karşılaştı. Yapılan çatışma sonunda çeteciler, atlarını da bırakarak kaçtılar.⁵⁵⁵ 188. Alay'ın 1.Taburundan teşkil edilen 65 mevcutlu bir piyade bölüğü de 3/4 Kasım gecesi Balıkesir'den Anzavur'un üzerine gönderildi. Fakat Anzavur Susurluk'tan ayrılmış olduğu için bir sonuç elde edilemedi.⁵⁵⁶

5 Kasım 1919 günü, Heyet-i Merkeziye azasından eski Edremit Kaymakamı Köprülülü Hamdi Bey teşkil edilen bir Kuva-yı Milliye müfrezesi ile Manyas'a giderek Anzavur'u uyarmağa çalıştı.⁵⁵⁷ Cahil fakat çok kurnaz bir hain olan Anzavur, Hamdi Bey'e inanmış görünüp taleplerinden vazgeçtiğine yemin ederek "Beni aldatmışlar,

⁵⁴⁹ Aynı eser, s.98-100

⁵⁵⁰ Aynı eser, s.100

⁵⁵¹ İzmir'e Doğru, 20 Teşrinisani 335/1919, No 2

⁵⁵² Esengin, a.g.e., s.68

⁵⁵³ T.İ.H., c.2, k.2, s.44

⁵⁵⁴ Özalp, a.g.e., c.1, s.65

⁵⁵⁵ Tansel, a.g.e., c.2, s.158; Esengin, a.g.e., s.68

⁵⁵⁶ T.İ.H., c.2, k.2, s.44

⁵⁵⁷ İzmir'e Doğru, 20 Teşrinisani 1335/1919, No 2; T.İ.H., c.2, k.2, s.44

İslâmlar arasına ikilik sokan gizli eller var, eğer isterseniz bana da cephede bir görev veriniz." şeklinde konuşarak Hamdi Bey'i kendisine inandırdı. Bu konuşmayı haber alan Albay Kâzım Bey'de 6/7 Kasım günü Kolorduya çektiği telgrafta bu meselenin çözüldüğü haberini verdi.⁵⁵⁸

Oysa Anzavur, zaman kazanmak, bu surette kuvvetlerini arttırmak ve teşkilâtını genişletmeye çalışıyordu. Asıl niyeti kısa zamanda ortaya çıktı. "Allah'ına ve Kur'anına yemin ederek verdiği bu teminata rağmen dört gün sonra yine Şah İsmail çetesiyle birleşen Anzavur yanında Çambarlı Hakkı, Aleksili Nuri ve Sülüklülü Davut gibi bir takım eşkiya ile birlikte⁵⁵⁹ 12 Kasım 1919 günü 300 kişilik çetesiyle Susurluk'a gelmiş, kışlayı ve kasabanın muhtelif yerlerini yağmalamış, Redd-i İlhak Cemiyeti'nin paralarını zorla almış toplara el koymuş, iki dağ obüsünü de yanına alarak Demşrkapı' ya gelmiştir.⁵⁶⁰

Bu hareket üzerine bu sırada Salihli cephesinde bulunan XIV, Kolordu Komutanı Kirmastı ve Bandırma'daki birlikleri 61. Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'in emrine verirken⁵⁶¹ Heyet-i Merkeziye, bu meselede Kuva-yı Milliye'nin hareketsiz kalmasını uygun bulmadığı için hemen bir milli müfreze teşkil ederek askeri harekete katılma kararı aldı. Hamdi Bey komutasındaki bu askeri müfrezeyle bütün Balıkesirliler katılmak istesi. Hamdi Bey'in yanında Heyet-i Merkeziye azasından Vasıf Hulûsi ve Belediye Reisi Hafız Emin Bey ile eşraftan pek çok kişi vardı.⁵⁶² Anzavur meselesine çok önem veren Harbiye Nazırı Cemal Paşa da Kolordu Komutanından cepheden dönerek bu meseleye son vermesini istedi.⁵⁶³

Balıkesirliler bir yandan olayı silâhla bertaraf etmek için hazırlıklarını tamamlarken diğer yanda Çerkez Sait Bey'i Anzavur'a nasihatta bulunmak üzere göndermişti. Albay Kâzım Bey'de emrindeki kuvvetlerle 13 Kasım' da Demirkapı' ya hareket etti.

Anzavur'a nasihat için gönderilmiş olan Sait Bey Anzavur'u fikrinden vazgeçirememiş ve Anzavur'un yazdığı 14 Mayıs tarihli bir mektupla Demirkapı yakınlarına gelmiş olan Kâzım Bey'in yanına dönmüştür. Anzavur bu mektubunda,

---

⁵⁵⁸ T.İ.H., c.2, k.2, s.44

⁵⁵⁹ İzmir'e Doğru, 23 Teşrinisani 1335/1919, No 3

⁵⁶⁰ H.T.V.D., S.:60, Vesika no: 1554; İzmir'e Doğru, 23 Teşrinisani 1335/1919, No 3; Esengin, a.g.e., s.69

⁵⁶¹ H.T.V.D., S.. 11, Vesika No:270

⁵⁶² İzmir'e Doğru, 23 Teşrinisani 1335/1919, No 3

⁵⁶³ H.T.V.D., S..11, vesika No. 271

Kâzım Bey'e kendisini bir sâbi gibi takip için askerleri Kuva-yı Milliye'nin emrine verdiğini öğrendiğini oysa kendisinin ittihatçıları bertaraf etmek ve Yunan cephesine karşı parasız bir millet ordusu kurmak isteğinde olduğunu buna rağmen üzerine gelirden kendisini de ittihatçı çete sayacağını, Susurluk'ta el koyduğu silâhları ise tarafsız kaldığına inandığında kendisine teslim edeceğini belittikten sonra mektubunu, "yarın Balıkesir halkı ile temas etmek üzere geldiği zaman resmi vazifenizi tarafsız kullandığınızı görmek isterim azizim."⁵⁶⁴ diye bitiriyordu.

Kâzım Bey mektubu alınca hemen Hamdi Bey komutasındaki süvari müfrezesini Demirkapı üzerine hareket ettirirken diğer birlikler ve toplar da yola çıkarılmıştır. Hamdi Bey müfrezesi Demirkapı güneyinde Anzavur'un nöbetçileriyle çatışmaya girerken Kâzım Bey komutasındaki piyade ve topçular da çatışmaya giriyor. Topçu ateşini takip eden hücumun sonunda Anzavur kuvvetleri perişan olmuş, Yarıbay Rahmi Bey kuvvetleri ile Bandırma'dan gelen Yüzbaşı Selim Bey kuvvetleri kuzeyden Demirkapı'ya gelmiş, kuşatılan Anzavur kuvvetleri dağınık bir şekilde dağlara kaçarken Anzavur, atını bile Demirkapı da bırakarak gizlice kaçmış daha sonra yapılan takibe rağmen yakalanamamıştır.⁵⁶⁵

Anzavur meselesinin bu şekilde halledildiğini zanneden Kâzım Bey, birlikleri cepheye gönderirken, kaçan Anzavur'u takip etmek üzere 174. Alay Komutanı Rahmi Bey'i tenkil kuvvetleri komutanı olarak bölgede bırakmıştır.⁵⁶⁶ Bölgeyi asilerden temizlemek ve Anzavur'un çerkezler üzerindeki etkisini kırmak üzere Çerkez Ethem ve arkadaşı Drâmalı Rıza Bey 150 kişilik bir süvari müfrezesi ile 19/20 Kasım gecesi Balıkesir'e gelmişler ve Rahmi Bey'in yardımcısı olarak takip hareketine katılmışlardır.⁵⁶⁷

Demirkapı'dan kaçan Anzavur ise tekrar etrafına topladığı 200 kadar adamıyla Gönen'e girip buradaki jandarma subayı ve memurları hapsetmiş, Belediyenin 3000 lirasını almış, şehirdeki Türk evlerini basarak mücevherlerini almış ve telgraf haberleşmesini kesmiştir. Çerkez Ethem komutasındaki Kuva-yı Milliye müfrezesi Gönen'e gelince Anzavur Bayramiç satlarına çekilmiş ve burada çok şiddetli çatışmalar olmuştur. Anzavur buradan da kaçmayı başarmış fakat bu defa da Balya, Orhanlar ve Biga' dan gelen milli müfrezeler tarafından kuşatılmıştır. Buradan da kaçan Anzavur,

---

⁵⁶⁴Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.66

⁵⁶⁵*Aynı eser*, c.1, s.67; *İzmir'e Doğru*, 23 Teşrinisâni 1335/1919, No 3

⁵⁶⁶Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.67

⁵⁶⁷*İzmir'e Doğru*, 27 Teşrinisâni 1335/1919, No 4

kaçarken Rahmi Bey kuvvetleriyle karşılaşmış gece karanlığından faydalanarak Karacabey'den geçip Ulubad köyüne sığınmıştır.⁵⁶⁸

Ulubad'da jandarma müfrezesiyle çatıştıktan sonra 29/30 Kasım gecesi Rahmi ve Çerkez Ethem kuvvetleri ile Kirmasti'den gelen Dramalı Rıza kuvvetleri tarafından Susurluk ile Kirmasti arasında sıkıştırılan⁵⁶⁹ Anzavur, onbeş kadar adamı, oğlu ve yeğeni ile birlikte köyden köye geçerek sığınacak bir yer aramaktadır. Uğradığı köylerde güvendiği adamlarına:

"Ben İngilizler'den birçok yardım görerek bu işe giriştim. Daha bir kaç müsademe yapacağım, ondan sonra memleketi ecnebilere işgal ettireceğim. Bunun için bana verilen paranın kuvvetiyle kâfi miktarda kuvvet elde edeceğim." diye konuşarak taraftar toplamağa çalışmaktadır.⁵⁷⁰

Bu arada Yunanlılar'a iltica etmek isteyen Anzavur, Bergama taraflarına gitmek istemişse de başarılı olamamıştır. Bunun üzerine tekrar Demirkapı taraflarına gelmiş, Demirkapı sırtlarında Susurluk Jandarma Komutanı Mustafa Bey'in müfrezesi ile çatışmaya girmiştir. Bunun üzerine tekrar Balıkesir'den kuvvet sevk edilirken, takip müfrezesinden Dramalı Rıza Bey kuvvetleri de Demirkapı'ya gelmiştir.⁵⁷¹

Bütün uğraşmalara rağmen yakalanamayan Anzavur yeni talimatlar verilmek üzere Damat Ferit Paşa tarafından İstanbul'a davet edilmiş.⁵⁷² Etrafında yalnızca altı-yedi kişilik bir kuvvet kalmadığı için takip hareketinden vazgeçilmiş,⁵⁷³ Anzavur da büyük ihtimalle yeni talimatlar almak üzere İstanbul' a gitmiştir. Bu olaydan sonra Zeybekler, Kuva-yı Milliye'ye muhalif olan hareketlere "Anzavurluk" adını vermişlerdir. Bununla aldatıcı, hileli ve haince davranışlar anlatılmaya çalışılmıştır. "Bu işte Anzavurluk var" sözü, aldatmaya dönük hareketler için kullanılmıştır.⁵⁷⁴

⁵⁶⁸ *İzmir'e Doğru*, 30 Teşrinisâni 1335/1919, No 5

⁵⁶⁹ *İzmir'e Doğru*, 4 Kanunuevvel 1335/1919, No 6

⁵⁷⁰ *İzmir'e Doğru*, 13 Kanunuevvel 1335/1919, No 9; Atatürk, *a.g.e.*, c.3, Belge,187

⁵⁷¹ *İzmir'e Doğru*, 18 Kanunuevvel 1335/1919, No 10

⁵⁷² *İzmir'e Doğru*, 10 Kanunusâni 1336/1920, No 17

⁵⁷³ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.45

⁵⁷⁴ Bayar, *a.g.e.*, c.8, s.2445, 2448

II- III. Balıkesir Kongresi (19-21 Kasım 1919)

“Karasi Saruhan Livaları Hey’et-i Umumiye İctima’ı”

Balıkesir Kongresi'nin üçüncü toplantısı 19 Kasım günü başlamıştır. Kongre'nin toplanmasından üç gün önce (16 Kasım 1919) "Hareket-i Milliye'nin resmî yayın organı" olarak Hüseyin Vâsıf ve Mustafa Necati Beyler'in idaresinde yayınlanmaya başlayan "İzmir'e Doğru" gazetesi, 20 Kasım tarihli "2." sayısında kongre ile ilgili şu habere yer vermiştir.

"Hareket-i Milliye Hey'eti Umûmiye İctimaı"

"Karasi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliyesi'nin aylık kongrelerinden üçüncüsü de dün Kuvayı Milliye Karargâhı'nda öğle vakti toplanmıştır. Bütün kaza ve merkez delegelerinden meydana gelen heyet, müzarekelere başlayarak evvelâ başkanlığa Vehbi Bey ve İl.Başkanlığa Osman Bey ve kâtipliklere Vâsıf ve Basri Beyler seçilmiştir."⁵⁷⁵

Bu kongrenin aldığı en önemli karar muhakkak ki, Sivastaki Heyeti Temsiliye ile irtibat kurularak Batı Anadolu'da müstakilen yürütülen hareketin Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin memleket çapındaki mücadeleleri birleştirme çalışmasına katılma kararıdır.⁵⁷⁶ Kongre'nin 21 Kasım'da aldığı bu kararla ilgili olarak "İzmir'e Doğru" gazetesinde şu habere rastlıyoruz :

"Karasi ve Saruhan Livaları Hareket-i Milliye Hey'eti Umûmiye İctimaı"

"... üç gün devam ederek cuma günü akşam müzarekeler son bulmuştur."

"İzmir işgal hadisesi akabinde meydana gelen teşkilât, müstakil olarak, Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ünvanı altında faaliyet göstermekte idi. Bütün sevgili Anadolumuzun yabancı işgallerinden kurtarılması ve millî irdelerin âmil olması gibi

⁵⁷⁵ *İzmir'e Doğru*, 20 Teşrinisânî 335, No 2, s.2

⁵⁷⁶ *Özalp, a.g.e., s.75*

mukaddes ve umûmî bir gaye takibeden Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne tamamiyle iltihak etmek ve bu nâm altında aynı gaye ve esaslar dahilinde birlikte ve ona bağlı olarak çalışmak esası, cereyan eden müzakere ve münakaşalar neticesinde müttefikten kabul edilmiştir."

Yine aynı haberde yeni Hey'eti Merkeziye'nin: "Osman, Vehbi, Hamdi, Vâsıf, Hulûsi Beyler"den meydana geldiği belirtilmektedir.⁵⁷⁷

Kongre ayrıca, General Milne' in tesbit ettiği ve busebeble de "Milne Hattı" olarak anılan Yunan İşgal Birlikleri ile Kuvayı Milliye arasındaki sınırı gösteren hattın kabul edilmeyeceğini ilan etmiş ve cephelerde büyük çapta harekete geçilmesine karar vermiştir. Bu maksatla Balıkesir'de çok büyük çapta mitingin yapılmasında kararlaştırılmıştır.⁵⁷⁸

Kongre'nin kararlaştırdığı miting, 28 Kasım günü yapılmıştır. Mitingin yapılmasından bir gün önce yayınlanan İzmir'e Doğru gazetesinde, "Sevgili İzmir'imiz İçin" başlığı ile yer alan ilânda:

"Yarınki Cuma günü namazdan sonra Belediye önünde sevgili İzmir'imiz için büyük bir miting yapılacaktır. Her Müslümanın bütün işlerini terk ederek Belediye önünde toplanması vatan menfaati namına ehemmiyetle tavsif olunur." denilmektedir.⁵⁷⁹

Müftü Efendi'nin okuduğu hutbe ile başlayan Mitinge onbini aşkın kişi iştirak etmiş ve yapılan konuşmalardan sonra miting Tertip Heyeti, alınan kararları ilân etmiştir.

"Bugün Belediye önünde en amik bir heyecanı millî ile toplanan on bini mütecaviz Türk ve Müslüman namına aşağıda imzası bulunan miting heyeti aşağıdaki kararları bütün medenî dünyaya tebliği teşebbüs eyler:

---

⁵⁷⁷ *İzmir'e Doğru*, 23 Teşrinisânî 335/1919.No 3,s.2; Hey' eti Merkeziye üyeleri listesi için Bkz.Özalp, *a.g.e.*, c. 1, s. 75

⁵⁷⁸ Özalp, *a.g.e.*, c. 1, s. 75

⁵⁷⁹ *İzmir'e Doğru*, 27 Teşrinisânî 335/1919, No 4, s.1

1. İzmir; büyük bir nüfus ekseriyeti, arazi ve emlâka hakiki malikiyeti, inkârı mümkün olmayan tarihî ve millî hakları itibariyle tamamen Türktür. Milletlerin hak ve saadeti namına meydana gelen ve milyonlarca insanın ölümüne sebep olan Harb-i Umûmî'den sonra İzmir Yunan işgali altında bırakılarak en feci bir yolsuzluk misali gösterilemez.

2. Türk, Yunan idaresi altında yaşayamaz. Türk, bu hakikati, Harb-i Umûmî'nin felâketlerinden yorgun çıkmasına rağmen altı aydan beri döktüğü kanlarla, yaptığı fedakârlıklarla kesin olarak ispat etmiştir.

3. Seksen bin İslâm muhacirinin sefaleti, namuslarına tecavüz edilen binlerce kadının matem çığlıkları karşısında Avrupa medenî âlemi, hâlâ lâkayıt kalacaksa Türk için silâhı başında her neye mâl olursa ölmekten başka çare yoktur.

4. Müttefikler Yüksek Meclisi'nin Yunan geçici işgalinin devamına karar vermesi, halka karşı gösterilen en büyük zulümdür. Türk milleti bunu zorbalığın bir neticesi olarak kabul eder ve kabul etmek mecburiyetindedir ki, Harb-i Umûmî'nin başlangıcından beri İtilâf Devletleri'nin ilân ettikleri bütün ulvî düstûrlara rağmen, dünyada milletlerin mevcudiyeti, ancak kuvvet ve silâh ile temin edilebilir

5. Türk Milleti, Anadolu'nun kalbi olan İzmir'ini kurtarmak için her türlü fedakârlığa katlanacak ve Yunanlıların işgal bölgesinin sınırlandırıp sınırlandırılmaması bu millî karar üzerinde bir tesir meydana getirmeyeceğinden gayesine doğru canlı bir azimle yürüyecektir. 28.11.35

Miting Heyeti

Hey'eti Merkeziye âzâsından Mehmed Vehbi

Hey'eti Merkeziye âzâsından Vasıf

Hey'eti Merkeziye âzâsından Hamdi

Belediye Reisi Keçeci-zâde

Mehmed Emin

Eşrafdan Arabacı-zâde Hafız Mehmed

Eşrafdan Tireli-zâde Sabri

Miting Kararları, Türk Milleti'nin hiç bir şekilde Yunan işgalini kabul etmeyeceğini bunun için de "neye mâl olursa olsun" silâhli mücadeleye devam edileceğinin çünkü, her şeye rağmen, "dünyada milletlerin mevcudiyeti"nin, "ancak kuvvet ve silâh ile temin edilebilir" olduğunun anlaşıldığını ortaya koymaktadır.⁵⁸⁰

Balıkesir'de yapılan bu mitingi takiben Karasi Mutasarrıflığı'na bağlı bütün kazalarda mitingler yapılmıştır. Gerek fiilen yapılan mücadeleler ve gerekse onbinlerce insanın aynı gayeler etrafında toplanarak mitingler yapması ve bu mitinglerde "ölmekten başka çare" olmadığını haykırması, İtilâf Devletleri'nin dikkatini çekmiş⁵⁸¹ Türk Milleti'nin bu şekilde emrivâkilerle gerçekleştirilen keyfi toprak işgalleri ve vatanın parçalanması karşısında sessizce durup beklemeyeceğini onlara göstermiştir.

Bütün bu müsbet gelişmelere karşılık, birtakım hatalı ve hissî davranışlar, mücadeleye zarar vermeye devam etmiştir. Gerek Kuvayı Milliye içindeki gruplar arasındaki anlaşmazlıklar ki, bu anlaşmazlıklar, zaman zaman silâhli mücadeleye de dönmüştür⁵⁸² ve gerekse teşkilât içindeki fikir ayrılıkları, teşkilâtları zaman zaman silâhli mücadeleye de dönüşmüştür⁵⁸³ ve gerekse teşkilât içindeki fikir ayrılıkları, teşkilâtları zaman zaman dağılma noktasına kadar getirmiştir.

Bu arada, İstanbul Hükûmeti ve İtilâf Devletleri'nin Anadolu'da devam etmekte olan mücadelelerin birleşmelerine manî olmak maksadıyla tezgâhladığı birtakım oyunlar, Millî Mücadele'ye zor anlar yaşatmıştır. Bu tip faaliyetlerin en fazla ortaya çıktığı bölge ise Batı Anadolu ve daha çok Balıkesir çevresi olmuştur. Çünkü, özellikle İngilizler, III. Balıkesir Kongresi'nde alınan kararından sonra bölgedeki bozgunculuk ve Millî Mücadele'yi arkadan vurmak çalışmalarına hız vermişlerdir.

---

⁵⁸⁰Özalp, *a.g.e.*, s. 1, s. 76-77

⁵⁸¹*Aynı eser*, c. 1, s. 77

⁵⁸²*Aynı eser*, c. 1, s. 77

⁵⁸³Subaylarla Kuva-yı Milliye Kumandanları arasında (Hamdi Bey'le Yrb.Ali Bey, Bkz. Çanklı, *a.g.e.*, s.29-31) Çetecilerin halkla (Çerkez Ethem-Poyrazlılar çatışması, Bkz.*Aynı eser*, s.48-56) çetecilerin kendi arasında (Demirci-Yörük Ali, Bkz.*T.I.H.*, c. 2, k. 2, s. 48) çatışmalarında olduğu gibi.

Kongre'nin, Sivas Kongresi kararlarına katılma kararı üzerine Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Cemiyeti merkezleri, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adıyla yeniden teşkilâtlandırılmaya başlanmıştır. Fakat bu hareket, arzu edilen süratte olmamış, 19-21 Kasım 1919'da alınan kararın uygulanışında 1920 yılı başlarına kadar teşkilâtını yenilemeyen kazalara rastlanılmıştır. Meselâ : "Konakpınarı nahiyesi Müdafaa-i Hukuk Hey'eti'nin yeniden teşekkülü" Aralık ayı ortalarını bulmuş iken⁵⁸⁴ Edremit kazasında "Redd-i İlhâk Cemiyeti'nin Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti adını" alması ancak 20 Ocak 1920'de mümkün olabilmektedir.⁵⁸⁵

Balıkesir'de aylık olarak toplanan kongrelerden üçüncüsü olan bu 19-21 Kasım 1919 tarihli kongrede Sivas'la birleşme kararı alındıktan sonra aylık olarak toplanan kongrelere de son veriliyor. Bu arada, Sivas'ta çalışmalarına devam eden Hey'eti Temsiliye, Sivas Kongresi kararıyla Batı Anadolu Umum Kuvayı Milliye Kumandanlığı'na tayin edilen Ali Fuat Paşa'dan⁵⁸⁶ sonra, bu defa Yunanlılar'a karşı yürütülen mücadeleyi askerî bir disipline sokmak için 2 Aralık 1919 tarihinde "Şimal Cephesinin Kâzım Bey (61.Tümen Komutanı Alb.Kâzım Özalp) tarafından idare edilerek Aydın ve Salihli cephelerinin emir ve kumandasını deruhte etmesinin uygun olacağı" kararını veriyor. Böylece, Hey'eti Temsiliye, kendi başına hareket eden bu cephedeki kuvvetleri kendi emri altına almaya çalışıyor. Fakat buna rağmen istenilen netice elde edilemiyor. Bu konuda mücadele Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulmasında sonra da devam edecek ve düzenli millî orduların kurulmasıyla halledilecektir.

Bu arada, üçüncü toplantıdan sonra uzun süre ara verilen kongre toplantılarından sonuncusunun 12 Mart 1920 günü Balıkesir'de toplandığını görüyoruz.

---

⁵⁸⁴ *Karar Defteri*, Karar No 58, 12 Kânunu-evvel 335, s. 20

⁵⁸⁵ Yetkin, *a.g.e.*, s.38

⁵⁸⁶ Bekir Sıtkı Baykal, *Hey'et-i Temsiliye Kararları*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara-1974, s.1-2,

III- Akbaş Cephaneliği Baskını

Mondros Mütarekesi hükümlerine göre Çanakkale Boğazı ve istihkâmları İtilâf Devletleri tarafından işgal edilince Boğaz'ın Gelibolu yakasında, Gelibolu ile Eceâbad arasındaki kıyıda yer alan Akbaş cephaneliği de Fransızlar'ın kontrolüne girdi. Mütareke imzalandığı sırada bu cephanelikte 8000 Rus tüfeği, 40 Rus ağır makineli tüfeği, 20.000 sandık cephanesi ile ayrıca muharebe ve istihkâm malzemesi vardı.⁵⁸⁷ Bu malzeme, 1917 yılında Doğu cephesinde ele geçen savaş ganimeti idi. Fransızların kontrolündeki depoda Türk subay ve askerleri de vardı.

İtilâf Devletleri, Akbaş Cephaneliğindeki malzemeyi Rusya'ya Çarlık taraftarı olan ve Bolşeviklere karşı savaştan kuvvetlere göndermeyi düşünüyorlardı.⁵⁸⁸ Burada silâhların General Nikoloyevig Vrangeli'e⁵⁸⁹ verildiği söylenmiştir. Bu düşüncüyü İstanbul Hükûmeti de kabul etmiş, cephanelikteki silâh ve cephaneyi Rusya'ya götürmek üzere 1920 yılı Ocak ayı başında Gelibolu Limanına bir Rus gemisi gelmiştir.⁵⁹⁰ Anadolu' daki Kuva-yı Milliye'nin silâh ve cephanesi sıkıntısının had safhada olduğu dönemde haberin duyulması Ankara'da büyük üzüntü yaratmıştır.⁵⁹¹ Bu dönemde bir yandan Yunan kuvvetleri, diğer yandan da başında Anzavur'un bulunduğu "Kuva-yı Muhammediye" ile mücadele mecburiyetinde kalan Balıkesir Kuva-yı Milliyesi ihtiyacı olan silâh ve cephaneyi halktan toplamaya ve içinde bulunulan şartlara uygun olarak da halkın israftan kaçınmasını sağlamaya çalışıyordu.⁵⁹² 12 Kasım 1919'da Kuva-yı Muhammediye adındaki 300 kişilik çetesiyle Susurluk'a girmiş, cephanesi ve mühimmiyat yüklü yedi arabayı ele geçirmişti. Hedefi'nin Balıkesir'i basmak ve Heyet-i Merkeziye'yi yoketmek olduğunu açıklayan Anzavur kuvvetleri Demirkapı yakınlarında 61.Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'in kuvvetleri karşısında perişan olmuş, Anzavur canını zor kurtarmıştı.⁵⁹³

---

⁵⁸⁷Depodaki malzeme için Bkz. Zeynel Kozanoğlu, *Hamdi Bey ve Akbaş Baskını*, Ankara-1970, s.76-77' de Kurmay Binbaşı İsmail Hakkı Bey' e göre depoda: "8000 tüfek, 137.711 Alman piyade tüfeği, 5,5 milyon mavzer cephanesi, 14 milyon Rus tüfeği cephanesi, 7.331 sahra topu mermisi vardı " Bkz. Atatürk, *a.g.e.*, c. 2, Belge 239

⁵⁸⁸Kâmil Su, *Köprülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı*, Ankara-1984, s.136

⁵⁸⁹Kâzım Bey silâhların İtilâf Devletlerince Denikin ordusuna verilmiş olduğunu söylemektedir. Atatürk, *a.g.e.*, c.3, Belge.239

⁵⁹⁰Çanakkale Müstahkem Mevki Komutanı Şevket, Kolordu Komutanı Vekili Mahmut' a bir telgrafla durumu bildirmiştir. Bkz. M.Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.3, İstanbul-1972, s.1201

⁵⁹¹*Aynı eser*, c.3, s.1201

⁵⁹²*İzmir'e Doğru*, 13 Aralık 1919, Numara 9

⁵⁹³Mücteba İlgürel, *Akbaş Cephaneliği Baskını*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, S.:33, Mart 1980/81, İstanbul-1982, s.273

Kuva-yı Milliye'yi içinde bulunduğu silâh ve cephane sıkıntısından kurtarmak için Baklıkesir Heyet-i Merkeziyesi ve 61.Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey yeni kaynaklar bulmak için uğraşırken Albay Kâzım Bey, Akbaş Cephaneliği'ni basma fikrini ortaya attı.⁵⁹⁴ Albay Kâzım Bey hatıralarında: "Akbaş'taki silâh ve cephanenin İtilâf kuvvetlerinden kaçırılması fikrini o zaman Balıkesir'de bulunan Köprülülü Hamdi Bey'e açtım. Pek ateşli ve cesur bir vatansever olan Hamdi Bey'in bu iş aklına yattı ve hemen faaliyete girişti." demektedir.⁵⁹⁵

Cephanelik baskınına gerçekleştiren Köprülülü Hamdi Bey, 1886 yılında Makedonya'da Köprülülü kasabasında dünyaya gelmiş, ilköğrenimini Köprülü, ortaöğrenimini Üsküp İdadisi'nde tamamladıktan sonra İstanbul Mülkiye Mektebi'nde yükseköğrenim görmüştür. Gönüllü olarak İbtiyat Zabıt Mektebi (Yedek Subay Okulu) ne girerek asteğmen olmuştur.⁵⁹⁶

Memuriyet hayatına Kosova Maiyyet Memuru olarak başlayan Hamdi Bey Balkan Savaşı'na Yedek Subay olarak katılmış, savaştan sonra Edirne'de Polis Müdürlüğünde İdari Bölüm Başkanı olarak çalıştıktan sonra Demirköy Kaymakamlığına tayin edilmiştir. Sırasıyla malkara, Keşan, Sındırgı ve Edremit kaymakamlığına getirildi. (13 Temmuz 1917) Mütareke döneminde Edremit kaymakamlığı görevini yürüten Hamdi Bey burada yaptığı çalışmalarla göz doldurdu.⁵⁹⁷ Mütareke dönemindeki hükümet boşluğunun ortaya çıkardığı çeteler ve özellikle Rum çeteler, Kazdağı ve çevresini kasıp kavururken Hamdi Bey Edremitliler'le bizzat eşkiya takibine çıkmıştı.⁵⁹⁸

İzmir'in işgal edileceği haberlerinin yaygınlaşması üzerine 4 Mart 1919'da kurulan "Edremit Burhaniye ve Havalisi Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti"nin⁵⁹⁹ kuruluşuna öncülük etmiş, 21 Mart 1919'da "düzenlenen miting"⁶⁰⁰ Hürriyet ve İtilâf mensuplarını rahatsız edince Hamdi Bey'i Edremit kaymakamlığından aldrabilmek için uğraşmaya başladılar. Hamdi Bey, Karasi Mutasarrıflığı'nın 5 Nisan 1919 gün ve 168 sayılı emri ile görevden alınır.⁶⁰¹ İstanbul Hükûmetince verilen tutuklama kararından

---

⁵⁹⁴ Su, *a.g.e.*, s.134

⁵⁹⁵ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.74

⁵⁹⁶ Mücellitoğlu Ali Çankaya, *Mülkiyeliler Tarihi*, Ankara-1968-1971, s.685-690

⁵⁹⁷ Su, *a.g.e.*, s.16-17

⁵⁹⁸ Kozanoğlu, *a.g.e.*, s.11

⁵⁹⁹ *Ses*, 13 Mart 1919, No 22

⁶⁰⁰ Kozanoğlu, *a.g.e.*, s.17-18

⁶⁰¹ Su, *a.g.e.*, s.33

Karasi Mutasarrıfı Ahmet Hilmi Bey sayesinde kurtularak Burhaniye'ye yerleşmiş ve burada milli teşkilâtın kurulması yönündeki çalışmalarına devam etmiştir.

Ayvalık'ın işgali üzerine burada kurulan cephede cephe Komutanı, 172.Alay Komutanı Kaymakam (Yarbay) Ali (Çetinkaya) Bey'in komutasında çarpışan milli kuvvetlere Pelitköylü Mehmet Cavit Beyle birlikte Hamdi Bey komuta etmişlerdir.⁶⁰² Cephe komutanı ile aralarında başgösteren anlaşmazlık üzerine Burhaniye Kuva-yı Milliye Komutanlığından alınarak Balıkesir Hey'et-i Merkeziye azalığına getirilmiştir. Bu anlaşmazlık Hateket-i Milliye içinde büyük üzüntü yaratmıştır.⁶⁰³

Akbaş Cephaneliği baskınının gündeme geldiği günlerde Hamdi Bey hem baskın plânlarını hazırlamak hem de Kuva-yı Milliye' yi güçlendirmek üzere görevlendirilmiş, o da yakın arkadaşı Dramalı Rıza Bey ve 37 kişilik bir kuvvetle Ocak ayının ilk haftasında Biga'ya hareket etmiştir.⁶⁰⁴ Hamdi Bey Biga' da milli teşkilât kurmaya geldiğini ilân ederek halktan yardım istemiştir.⁶⁰⁵

Hamdi Bey, incelemeler yapmak üzere Dramalı Rıza Bey'i görevlendirdi. Rıza Bey Lapseki'den Bergos (Bergöz) (Umurbey) a oradan Gelibolu'ya geçip burada kaldığı süre içinde depo ile ilgili her türlü bilgiyi toplayarak Biga' ya dönmüş, Hamdi Bey'le yaptıkları durum değerlendirmesinden sonra plânlarını hazırlayıp⁶⁰⁶ durumu Albay Kâzım Bey'e bildirmişlerdir.⁶⁰⁷

Hamdi bey baskın gerçekleştirmek için yanına aldığı elemanlarla Kara Hasan Çetesi'nden kaçanları takip bahanesiyle Biga'dan ayrılıp Lapseki'ye gelerek burada hazırlıklarını tamamladı. Kendi adamlarından bazılarını cephaneliğe yerleştirdikten sonra 23 Ocak 1920 günü Bergos(Bergöz)'a geldi ve baskın tarihine kadar orada kaldı. Boğaz Komutanı Galatalı Şevket Bey'den bir motor istedi. Bu motor ile silâh ve cephane yüklü gemiler çekilecekti.⁶⁰⁸

Baskın için 26 Ocak 1920 gecesi harekete geçilmiş, İstanbul'dan gönderilen Bolayır Vapuru ve bölgeden toplanan deniz taşıtları Bergos'ta toplanmıştır. Dramalı Rıza Bey ve arkadaşları cephaneliği basarak nöbetçileri etkisiz hale getirdikten sonra

⁶⁰²Hatta, "Kuva-yı Milliye" tabirini ilk defa Hamdi Bey' in kullandığına dair iddialar vardır. Bkz. Su, *a.g.e.* s.61

⁶⁰³Bkz. Özalp, *a.g.e.*, c.2, s.53; Çarıklı, *a.g.e.*, s.29; Su, *a.g.e.*, s.86

⁶⁰⁴*İzmir'e Doğru*, 14 Ocak 1920, No 18; Su, *a.g.e.*, s.125-126; Kâzım Bey,Dramalı Rıza ile 40 adamının Hamdi Bey' le Biga' da buluştuğunu yazmaktadır. Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.90

⁶⁰⁵Zühtü Güven, *Anzavur İsyanı*, Ankara-1965, s.29

⁶⁰⁶ Su, *a.g.e.*, s.139-140

⁶⁰⁷ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.90

⁶⁰⁸*Aynı eser.*, c.1, s.90

depodaki bütün silâh ve cephaneye kayık ve mavnalara yüklenmiş, bunlar Bolayır Vapuru ile çekilerek Bergos'a getirilmiş ve şafak sökmeden karadaki araçlara yüklenerek Beybaşı ve Hacibelenler köyleri yolu ile Balcılar köyüne ulaştırılmışlardır. Buraya boşaltılan silâh ve cephaneler bölgedeki yörükler tarafından Çay yoluyla Yenice köyüne taşınmıştır.⁶⁰⁹ Silâhlarla birlikte Bergos (Bergöz) a getirilen Fransız askerler bir kayık ile Akbaş'a gönderilmiştir.⁶¹⁰

Hamdi Bey bir kağıda aşağıdaki yazıyı yazarak askerlerinin eline vermiştir.

" Muhafazamız altında bulunan silâhlar aslında bizimdir ve bize lâzımdır. Cephaneliği 200 kişi ile bastım. İçindekileri ben aldım. Askerlerinizin hiç bir kabahati yoktur. Kendilerinden aldığım bütün teçhizatı geri vererek onları size gönderiyorum".⁶¹¹

Durum bir telgrafla Balıkesir'deki Albay Kâzım Bey'e bildirilmiş, Kâzım Bey'de ertesi günü bunu Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgrafla bildirmiş, 28 Ocak tarihli telgrafta olay kısaca anlatılmıştır.⁶¹² Mustafa Kemal Paşa da yazdığı cevabi telgrafta:

"Köprülülü Hamdi Bey'in fedâkârane ve cesurâne hareketle elde eylediği şâyân-ı gıpta muvaffakiyetten mütehasıl teşekküratımızın mümaileyhe tebliğine delâlet buyurulmasını rica eder, böyle bir muvaffakiyete sâik olan zât-ı birâderlerini tebrike şitab eyleriz.

Hey'et-i Temsiliye nâmına
Mustafa Kemal

Bu telgraf yanında hey'et-i Temsiliye bir bildirisini ile kamuoyuna bilgi vermiştir.⁶¹³

Hamdi Bey, elde dilen silâh ve cephaneyi emniyet altına aldıktan sonra bu bölgede bulunan Sarıçalı (Sarıcaali), Yenişehir ve Üveycik (Üvecik)'te bulunan cephaneliklerdeki silâh ve cephaneyi buradaki subaylarımızın da yardımı ile Yenice Köy'e naklettirerek emniyet altına aldırılmış, kendisi çan'a 10/11 Şubat günü de Biga'ya dönmüştür.⁶¹⁴

⁶⁰⁹ Su, *a.g.e.*, s.151

⁶¹⁰ *H.T.V.D.*, S.44, Belge No 1103

⁶¹¹ Kozanoğlu, *a.g.e.*, s.90

⁶¹² Atatürk, *Nutuk* c.3, s.1209-1210

⁶¹³ *Aynı esr*, s.1210-1211

⁶¹⁴ Su, *a.g.e.*, s.161-162

Akbaş cephaneliği baskınına haber alan İtilâf Devletleri temsilcilerinin olaya tepkileri oldukça sert olmuştur. Hükûmet'e bir protesto yazısı göndererek Harbiye Nezaretinden Albay Kâzım Bey'in kendilerine teslimini istemiş, İstanbul'daki Kuva-yı Milliye taraftarları sıkı bir takibe alınmış, bazı kışlalara (Maçka-İtfaiye gibi) baskınlar yapılmış ve Gelibolu'da görevli bazı memurlar tutuklanmıştır. Sadrazam Ali Rıza Paşa da Padişah'a takdim ettiği arıza ile bu olayı duyurmuştur.⁶¹⁵

İngilizler, bu silâh ve cephaneyi geri almak için Bandırma'ya 200 kişilik bir kuvvet çıkararak Kuva-yı Milliye'ye gözdağı vermek istemişlerdir. (1 Şubat 1920) İtilâf Devletlerine ait savaş gemileri de Bandırma limanına demirlemiştir. İngilizler, Kolordu Komutanına verdikleri bir nota da, Akbaş ceğhaneliğinden kaçırılan silâh ve cephanelerinin iadesi ile bu işi gerçekleştirenlerin kendilerine teslimini istemişlerdir.⁶¹⁶ Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İzmir Şimâl mıntıkası Hey'et-i Merkeziyesi Bandırma'nın işgali dolayısıyla İngiliz temsilciliğine bir muhtıra vererek durumu şiddetle protesto ederken,⁶¹⁷ Mustafa Kemal Paşa, bütün komutanlara gönderdiği telgraf ile silâh ve cephanelerin daha iyi korunabilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını istemiştir.⁶¹⁸ Heyet-i Merkeziye Sadaret Makamına gönderdiği 11 Şubat 1920 tarihli bir telgrafta, Akbaş baskını ile Balıkesir Hey'et-i Merkeziye'sinin ilgisi olmadığını, halkın Yunan işgaline duyduğu bir tepki olduğu, Yunanlılar'ın Anadolu'yu tahliye etmemeleri durumunda bu tip hareketlerin artarak devam edebileceği bildirilmiştir. Ayrıca İngilizler'in de Bandırma'dan derhal çekilmelri istenmiştir.

Yaptıkları bütün çalışmaları boşa çıkan İngilizler, 11 Şubat 1920 günü Bandırma'dan ayrılarak Çanakkale'ye dönmüşler, Gelibolu Mutasarrıfı ile memur ve halkın ileri gelenlerinden bazılarını Çanakkale'ye getirerek hapsedmişlerdir.⁶¹⁹ Ayrıca İngilizler Bolayır Vapurunu Karabiga'da bulmuş, yedeklerine alarak götürürken Gelibolu yarımadasındaki depolarda (Akbaş, Gelibolu, Maydos, Bolayır ve Bigalıkale) silâh ve cephaneyi Çanakkale'ye toplayarak emniyet altına almışlardır.⁶²⁰

---

⁶¹⁵ İlgürel, *a.g.m.*, s.276-277

⁶¹⁶ *İzmir'e Doğru*, 11 Şubat 1920, No 28

⁶¹⁷ *İzmir'e Doğru*, 4 Şubat 1920, No 25

⁶¹⁸ M.Kemal Atatürk, *Nutuk*, c.3, s.1211-1212

⁶¹⁹ Su, *a.g.e.*, 161-162

⁶²⁰ *Aynı eser*, s.178-179

1- İngiliz Temsilciliğine Verilen I. Muhtıra

Akbaş'da bulunan sekiz bin silah ile cephanenin kaldırılması dolayısıyla, iki yüz kişilik bir İngiliz müfreze-i askeri birliğinin Bandırma'ya çıkarılması üzerine Balıkesir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti İzmir şimal Mıntıkası Hey'et-i Merkeziyesi tarafından İngiliz mümessilliğine temsilciliğine aşağıdaki muhtıra verilmiştir:

HEY'ET-İ MERKEZİYYE'NİN MUHTIRASI

61 Fırka Kumandanı Kâzım Bey'den şimdi aldığımız bir tahrirâta Akbaş'daki silah ve cephanenin kaldırılarak karşı sahile Sevk edilmesinden dolayı Bandırma'ya iki yüz kişilik bir İngiliz kuvvetinin ihrac edildiği ve silahlar teslim edilinceye kadar kuvvetin ibkâ ve tezyid edileceği İngiliz müfreze kumandanlığının 14. Kolordu kumandanlığına icrâ ettiği tebligâta atfen bildirilmektedir. Her türlü hukuk-i düveliye ve insaniyeye ve İngiliz millet-i necibesi ile milletimiz yanındaki münasebât-ı samimâneye mâ'lum olan bu şayân-ı teessüf emr-i vâki karşısında heyet-i merkeziyemiz zât-ı âlilerine bir vech-i zîr mâruzâtı iblâğ ve bir suretini İngiliz karargâh-ı umûmiyesiyle Bandırma'daki müfreze kumandanlığına hemen tebliğini rica ile kesb-i şerif eyler.

1- Hey'et-i Merkeziyemiz Akbaş'daki silahların kaldırılması için emir vermemiştir. Ve bu silahlar Balıkesir'e gelmemiştir. Bu silahların kaldırılmasına Yunan zulüm ve vahşetlerinin ve İzmir işgalinin meydana getirerek bütün Anadolu'ya riâyet eden galeyân-ı umûmiyenin ora muhiti ve ahâlisinde de tezâhürü sebep olmuştur. İzmir'e giden heyet-i muhtelât-ı tahkikiyenin tanzim ve İ'tâ ettiği raporda da ilânen tasdik edilen güne gün mezalim altında sekiz aydan beri binlerce müslüman doğramakta ve binlerce müslüman doğranmakta ve binlerce kadınlarımızın ırzı pâyimâl edilmektedir. Muhafazaa-i mevcudiyet ve hayat gibi en kat'i ve mîrim ihtiyâc-ı şehidden doğan harekât-ı mukavemetkârâneyi bastırmak adalet esasât-ı insaniyeye muhalifdir. İnsaniyet için ebedî leke olan Yunan işgâli ref' edilmedikçe milletimiz elinden silahını bırakmayacağı gibi Yunan mezalimine karşı canını, malını, ırzını kurtarmak için elinden gelen her türlü vesâite tevessül etmek mecburiyetindedir.

2- Binâ-aneleyh heyet-i merkeziyemiz milletimizin ruhundan doğan bu gibi zarûri harekât-ı mahfile karşı hiç bir tedbir ithâz etmek selâhiyyetine câiz değildir.

3- Mücâdelât-ı milliyemiz sırf hemşerisinin ırzı pâyimâl edilen, çoluk çocuğu doğrayan, milletimizin eser-i galeyân ve fedakâriyesidir. Kolordu ve fırka kumandanlıklarının bu gibi mesâilde icrâ edeceği tebliğâtın infazı mümkün değildir. İzmir'de Yunan işgali ref'edildikten sonra silahların teslimi hususunda bu kumandanlıklardan tebliğ edeceğimiz evâmiri (...) infaz ettirebiliriz.

4- Bu itibarla hiç bir sebep-i muhakka istinad etmeyen Bandırma işgalini şiddetle protesto eder ve bu işgalin devamı şimdiye kadar bu havâlide mevcut olan sükûn ve asâyişi ihlâl edecek anâsıra cüret bahşedeceğinden vukuat-ı müessifeye bâdî olacağını ve efkâr-ı umûmiyemiz nezâreti Yunanlılar'ı teşcî gibi telâkki edileceğini arz eyleriz efendim.

Yine bilhassa rica ediyorum ki dini ve gayri dini vatanî veya sadece siyasi herhangi bir taassubun sevkiyle her ırkın, her kitle-i beşerin ruhunda kıtâl ve zulüm hisleri gizli olarak mevcuttur, fakat Türkler'e gelince bu his onlarda afv edilmez bir kabahattir.

Biz Fransızların hiç mazeret kabul etmeyen San Bartelmi kıtâlimiz ve ihtilâli kebirî müteakip (Terör) devrimiz oldu. Kimbilir yanında neler göreceğiz. İspanya'da (engüzisyon) devri geçti. İspanyollar Musevileri pek zâlimâne suretle tard ettiler ve o Museviler Türkiye'ye iltica etti.

2- İngiliz Temsilciliğine Verilen II. Muhtıra

HEYET-İ MERKEZİYE'NİN MUHTIRASI

61. Fırka kumandanı Kezım Bey vasıtasıyla Kolordu Kumandanlığı'ndan Ahz eylediğimiz bir tahriratta Bandırma'daki İngiliz mümessili ve Müfreze Kumandanlığı tarafından müşârün-ileyh icra edilen tbligattan Akbaş'daki silah ve cepanelerin Kuva-yı Milliye'nin eser-i tertibi olarak kaldırıldığı ve bu halin İngiltere Hükümeti aleyhine

1- Türk milleti düvel-i fehime-i mu'telifeye karşı amik bir hürmet ile mütehassisdır. Ve hiç bir zaman İngiltere Hükümetine karşı perverde ettiği hürmet ve itimâda nakîsa gelmediği gibi amil-i husumetkârâne beslemek kat'iyyen mevz-u bahs olamaz. Bu fikirler vatanımızın parçalanmasını arzu eden anâsırın yanlış isnâdât ve telkinâtından münbâis olduğunu zannediyoruz.

2- 1 Şubat 336 tarihinde tevdi ettiğimiz muhtrada arz ettiğimiz vech ile İzmir şimal mıntıkası kuvva-yı Milliyesinin mümessili bulunan Hey'et-i Merkeziyemiz Akbaş'daki silahların kaldırılması için hiçbir tertibat yapılmamış ve hiçbir emir verilmemiştir. Binâen aleyh bu pek haklı ve musirr olmamıza nazaran hey'et-i merkeziyemizde hiçbir mesûliyet tevaccüh etmeyeceği tabiidir. Bu silahların ahâli tarafından kaldırılması evvelce de bildirdiğimiz vech ile Yunan mezâlin-i vahşiyanesi karşısında fev kalâde müteessir olan milletimizde mudafaa-i mevcudiyet ve namus için husule gelen galeyân-ı umuminin bir neticesi olduğuna eminiz. İki Yunan alayının tekrar İzmir'e ihrac edildiğinin ve Yunanlılar'ın cephelerde yeni bir taaruzda bulunmak üzere hazırlandıkları fikrinin haber alınması ve galeyânı tesdit etmektedir.

3- Hey'et-i Merkeziyemiz mes-ul olan eşhasdan malumattâr olmadığı gibi eser-i tertibi olmayan bir hareketden dolayı böyle bir talebin kendisine varid olamayacağı kanaatindedir.

4- Yunan işğali ref edilmedikçe fevkalâde bir galeyân içinde bulunan ahâlinin e-linden silahlarını toplamak imkânı yok ise de Hey'et-i Merkeziyemiz düvel-i mu'telifeye ve İngiltere Hükümet-i muazzamasına karşı mütehassis olduğu ihtiramatı teyid için bu meselede bir nâsıh ve mütevassıt vazifesini ifâ edebilir. Eğer düvel-i muazzama Yunan işgalini kaldırırsa galeyân-ı umûmi nihayet bulacağından elde mevcut olan silahların ahâliden toplanması mümkün ve Hey'et-i Merkeziyemizin bu hususta müteahhid olabileceğini arz eyeriz.

5- Evvelki muhtrada arz ettiğimiz vech ile Bandırma'daki son vaziyetden istifâde etmek isteyen anâsırın sükûn ve asayışı ihlâlâ cüreytâb olamamaları İngiltere Hükümet-i fehimesine Yunan işgal ve mezalimine karşı Kuvva-yı Milliyyemizi zayıflatmak gibi

bir maksat takib etmediğine ahâlimizin kâni olması için Bandırma'ya ihraç edilen kuvvetin geri alınmamasını tekrar rica eyeriz.

IV- II. Anzavur Ayaklanması

1- Ahmet Anzavur'un Tekrar Ortaya Çıkması ve Biga Baskını

Ahmet Anzavur'un ilk ayaklanması askeri ve milli kuvvetlerimizin birlikte gerçekleştirmiş oldukları harekât ile bastırılmış, etrafındaki çeteler dağıtılmış fakat Anzavur, ısrarla yürütülen tâkip hareketine ve defalarca sıkıştırılmasına rağmen bir türlü yakalanamamıştı. Yanında 6-7 kişilik bir kuvvet kalınca takip hareketinden vazgeçilmiş bu durumdan faydalanan Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın devleti üzerine İstanbul'a gitmişti.⁶²¹

Anzavur, İstanbul'da bulunduğu sırada Damat Ferit Paşa, Askeri Nigehbân⁶²² ile Kızıl Hançerliler Cemiyetleri yetkilileri, Hürriyet ve İtilâf Partisi ileri gelenleri ve İngiliz yetkililerle görüşmüştür. Bu görüşmelerde bölgede başlatılacak ayaklanmanın plân ve hazırlıkları yapılmıştır. Önce "Cemiyet-i Ahmediye" adıyla bir teşkilât kurulmuş "Kuva-yı Mühammediye" adıyla bir kuvvetin toplanması kararlaştırılmıştır.⁶²³

Yapılacak çalışmaların masrafı İngilizler tarafından karşılanmaktadır. Biga dolaylarındaki silâh ve cephânenin Anzavur'a verilmesini İngilizler kabul etmiş, birlikte çalışacakları Şah İsmail'e yedi torba içinde 5.000 İngiliz altını verilmiş. İstanbul'da

⁶²¹ *İzmir'e Doğru*, 10 Kanunusânî 1336/1920, No 17

⁶²² *Nigehbân Cemiyet-i Askeriyesi* (Askerin Bekçileri) 1919 yılı Ocak ayında İstanbul'da Kiraz Hamdi Paşa ve arkadaşlarından oluşan küçük bir subay grubu ve emekli paşalar tarafından kurulmuş olup, "Subayların haklarını korumak, Orduyu siyaset dışına çıkarmak, Ordu mensupları arasında dayanışma yaratmak vs.. amacıyla kurulmuştur."(Fransız Gizli İstihbarat Raporu) Fakat İstanbul'daki üçlü muhakefet blokunun bir ayağını oluşturmuştur. "Kızıl Hançer" ve "Necat ve İtilâ" (kurtuluş ve yükseliş) adlı gizli iki dernekle işbirliği yapmıştır. "Kuvva-yı İnzibâtiye" ya da "Teşkilât-ı Ahmediye" ile ilişki içerisinde olmuştur. Tunaya, *a.g.e.*, c.2.s.337-358

⁶²³ *Askeri Mecmuası*, S.:48, s.23

Hürriyet ve İtilâf'a, Said Molla ve Pehlivan Kadriye külliyyetli miktarda para verildiği resmen tesbit ve tescil edilmiştir.⁶²⁴

Anadolu'daki milli harekete karşı olan asker-sivil kişilerin içinde yer aldığı Cemiyet-i Ahmediye'nin Balıkesir çevresinde başlatacağı ayaklanmanın hedefi:

1- Karasi Livası'nda Kuva-yı Muhammediye teşkilâtı meydana getirerek, din perdesi altında ahalinin taassubundan faydalanarak Kuva-yı Milliye'ye cihât ilan edecek;

2- Biga'da teşkilât tamamlandıktan sonra Gönen elde edilip Bandırma üzerinden Bursa'ya varılacak ve Adapazarı ile ilişki kurulacaktır.⁶²⁵

Daha sonra İngilizler'le birlikte hareket ederek Damat Ferit veya Kiraz Hamdi başkanlığında yeni bir hükûmet kurmayı⁶²⁶ Kuva-yı Milliye Umum Kumandanlığına da Kürt Mustafa Paşa'yı tayin etmeyi tasarlıyordu.⁶²⁷

Cemiyetin programına göre Bandırma çevresine gelecek Nigehbancı subaylar, halk arasına Kuva-yı Milliye taraftarı imiş gibi girecek meydana getirecekleri teşkilât ile propaganda yapacak, bölgede Kuva-yı Milliyecileri etkisiz hâle getirdikten sonra Ayvalık'ta Yunanlılar'la müttefik olarak temas kuracaklardı.⁶²⁸ Cemiyetin bu bölgede yapacağı propogandanın etkili olmasını sağlayacak uygun bir ortam vardı.

Diğer yerlerde olduğu gibi "Teâli-i İslâm Cemiyeti"⁶²⁹ burada da Cemiyet-i Ahmediye'ye katılmış, bölge halkını Kuva-yı Milliye'ye karşı yapılacak bir ayaklanma için hazırlamışlardır.⁶³⁰ Kuva-yı Milliye adına hareket eden bazı kişilerin sert davranışları ve para toplamaları aleyhte propaganda yapanların işini kolaylaştırıyordu.⁶³¹ Biga'daki Kara Hasan Çetesi bunlardan biri idi.

⁶²⁴ H.T.V.D., S.:18, Vesika No 452

⁶²⁵ Bkz. İzmir'e Doğru, 10 Kanunusani 1336/1920, No 17.

⁶²⁶ Özalp, a.g.e., c.1., s.102; Atatürk, a.g.e., c.3,

⁶²⁷ H.T.V.D., S. 18 Vesika No 452)

⁶²⁸ Aynı eser, aynı vesika

⁶²⁹ Teâli-i İslâm Cemiyeti önce "Cemiyet-i Müderrisin adıyla İskipli Hoca Atif Efendi başkanlığında 19 Şubat 1335 (1919) te İstanbul'da kurulan "Hilâfetçi" bir cemiyettir. Hürriyet ve İtilâf Fırkası'nın paralelinde ve ona bağlı bir yan kuruluş gibi çalışmıştır. Tunaya, a.g.e., c. 2, s. 382-397

⁶³⁰ Tansel, a.g.e., c. 3, s. 27

⁶³¹ Aynı eser, c. 3, s. 26

Hey'et-i Merkeziye, bölgedeki şikâyetlerin artması üzerine bölgeye, Akbaş Cephenalığı baskınına gerçekleştirmiş olan Köprülülü Hamdi Bey'e göndermişti.⁶³² Biga'ya gelen Hamdi Bey, Kara Hasan'ı ceza evine koyarak çetesini dağıtmıştı. Bu arada Ankara'dan Yunanlılar'ın Şubat ayı ortalarında genel bir taarruza geçecekleri haber alındı.⁶³³ Böylece bir taarruza hazırlıklı olunması için 500 kişilik bir kuvvetin toplanması ve bunların Akbaş'tan getirilen silahlarla donatılması kararlaştırıldı. Hamdi Bey, toplanacak kuvvetlerin ihtiyaçlarını karşılamak için halktan yardım adı altında vergi toplanmaya başlayınca⁶³⁴ muhalifler propagandaya başladı. Gavur İmam (Fevzi) İngilizler'le temasa geçti. Anzavur ise Çerkez köylerini dolaşarak propaganda yapmakta idi. Bu karışık durumdan faydalanan Gavur İmam ile Şah İsmail etraflarına topladıkları 200 kişilik silahlı ve binden fazla da bıçaklı, baltalı ve sopalı adamları ile Biga'ya saldırdılar. 16 Şubat 1920 günü gerçekleştirilen bu saldırı ile II.Anzavur Ayaklanması başlamış ve 17 Şubat 1920 günü Biga'ya gelen Anzavur ayaklanmanın idaresini eline almıştı.⁶³⁵

2- Anzavur Kuvvetlerinin Yenice'ye Saldırması

Hamdi Bey, Biga'nın düşmesi üzerine Akbaş'tan getirilen silah ve cephanenin bulunduğu Yeniceköy'e gitmeye karar verdi. Biga'dan ayrılmadan önce durumu Balıkesir'deki Albay Kâzım Bey'e ileterek acilen Yeniceköy'e yardım kuvveti gönderilmesini istedi. Hamdi Bey, Yeniceköy'e giderken dinlenmek için İnova Köyü'ne girdiğinde Gavur İmam'ın adamları tarafından yakalanıp Biga'ya götürülmek için yola çıkarılır fakat, Hamdi Bey, yolda eşkiya çeteleri tarafından işkence ile öldürüldükten sonra Biga'ya getirilir. Vücudu parçalanmış ve başı gövdesinden ayrılmış olan aziz şehidin cesedi beş gün sokak ortasında kalmıştır.⁶³⁶ Beş gün sonra, Bandırma'dan gelen XIV Kolordu Komutanı tarafından cesedi şehrin meydanındaki

⁶³² *İzmir'e Doğru*, 29 Şubat 1336/1920, s.36

⁶³³ *H.T.V.D.*, S.:34, Vesika No 853

⁶³⁴ Uluğ İğdemir, *Biga Ayaklanması ve Anzavur Olayları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973, s.87

⁶³⁵ *T.İ.H.*, c.2.k.2.s.49

⁶³⁶ İğdemir. *a.g.e.*, 1973. s.12-13

caminin avlusuna gömdürülmüştür.⁶³⁷ Hamdi Bey'in ölümü İngilizler'i sevindirmiş. Akbaş olayını unutamayan İngilizler, asilere 5000 İngiliz altını vermişlerdir.⁶³⁸

Ayaklanma üzerine Balıkesir'deki 61. Tümen Komutanlığı Yarbay Süleyman Sabri Bey komutasında 1500 atlı ve piyade 2 top ve dokuz makineli tüfekten oluşan "Takip Müfrezesi"ni Gönen istikâmetinde yola çıkardı. Sabri Bey halka yayınladığı bildiriye "Anzavur'un düşmanlarla birlik olduğunu, hükûmet emirlerine karşı gelmeyenlerin zarar görmeyeceklerini ve hainlerin yakın bir zamanda gereken akibete uğrayacakları" nı açıklıyordu.⁶³⁹

Bu arada Gavur İmam kuvvetleri, Akbaş'tan kaçırılan silahların depolandığı Yeniceköy'ü kuşattı. Silâhları korumakla görevli Dramalı Rıza Bey arkadaşları ile asilere karşı sonuna kadar direnmiş fakat Hamdi Bey'in istediği yardım kuvvetlerinden haberi olmadığı için, sayıca kendilerinden çok üstün kuvvetler karşısında daha fazla dayanamayacağını anlayınca, silâh ve cephânenin Anzavur kuvvetlerinin eline geçmemesi için ateşe verip imha etmiştir. 21 Şubat 1920⁶⁴⁰ Oysa bu sırada Balıkesir'den yardım için gönderilen Binbaşı Muhtar ve Mustafa Necati Beyler'in komutasındaki bir Kuvâ-yı Milliye birliği Yeniceköy'e gelmekte idi.⁶⁴¹

Biga olayları ve 21 Şubat'ta gerçekleştirilen Yenice baskını üzerine XIV. Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa Çanakkale'deki Jandarma Taburu'nun işe el koymasını istemişse de 200 kişilik bu kuvvet Çan'a geldiğinde İstanbul'dan 23 Şubat 1920 tarihinde Çanakkale'ye gönderilen bir emirde "Biga'ya yürümekte olan taburun olduğu yerde kalmasının" istemesi üzerine birlik daha ileri gidememiş; Dramalı Rıza Bey'in halkın Biga'ya gelmesini isteyen telgrafına Biga halkı korkudan cevap verememiştir.⁶⁴²

⁶³⁷ Su, *a.g.e.*, s.203-204;

⁶³⁸ T.İ.H., c.2, k.2, s.49

⁶³⁹ *Aynı eser*, c.2, k.2, s.50

⁶⁴⁰ İğdemir, *a.g.e.*, 1973, s.17-18

⁶⁴¹ İlgürel, *a.g.m.*, s.280, Bursa Valisi Hacim Muhittin Bey ve arkadaşları tarafından Damat Rıza Bey, Damat Ferit Paşa'yı öldürmek için İstanbul'a gönderilmiş, fakat Rıza daha suikasti gerçekleştirmeden yakalanıp idam edilmiştir. Bkz.Çarıklı, *a.g.e.*, s.110

⁶⁴² İğdemir, *a.g.e.*, s.13

29 Şubat günü Biga'dan ayrılan Anzavur, Çan üzerine yürümüş, Çan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Osman Bey'i Kuva-yı Muhammediye bayrağı altına davet etmiş, adamlarını köylere göndererek taraftar toplamak istemiş ise de Çan Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin çalışmaları sonucu başarılı olamayarak geri dönmüştür. Buradan Sarıköy-Göndoğan-Hasanbey üzerinden Gönen-Bakırlı-Keçidere hattına gelmiştir.

Ayaklanmanın başlaması üzerine hazırlanarak Akhisar Mıntıka Komutanı Süleyman Sabri Bey komutasındaki "Takip Müfrezesi" 2 Mart günü Anzavur'un tuttuğu hatta gelmiş ve burada şiddetli bir çatışmaya gitmiştir. İlk isyanda takip müfrezesi komutanlığı yapan 174. Alay komutanı da son olay üzerine Kolordu'nun isteği üzerine Gönen'e gelip güvenlik tedbirlerini almıştı.

4 Mart günü Takip müfrezesi asilerin gerisini kesecek şekilde taaruza geçtiğinde Anzavur 100 kadar adamı ile Keçidere Köyü'nde bulunan Anzavur, 5 Mart tarihinde geri çekilmek zorunda bırakılmıştır.

Aynı gün bir İngiliz savaş gemisinin Bandırma'ya gelerek demir atması, Anzavur'u artık açıkça destekleyen İngilizler'in bu gösteriyi Milli kuvvetlere gözdağı vermek için yaptığı şeklinde değerlendirilmiştir. Bunun üzerine İzmir Şimal Mıntıkası Hey'et-i Merkeziyesi, Balıkesir'de bulunan İngiliz askeri temsilcisine bir muhtra vererek:

"Ahmed Anzavur'un İngilizler tarafından teşvik edildiğinin anlaşıldığı, Anzavur'un köylerde İngilizler'in kendisine yardımcı olacağı şeklinde propaganda yaptığı fakat, İngiltere devletinin bir takım âdi, cânî ve eşkiyâlarla teşrik-i mesâif edeceğine ihtimâl verilemeyeceği"ni belirtmiştir. İngiliz askeri temsilci, bu muhtraya 5 Mart tarihinde verdiği cevapta, "İngiltere devletinin Anzavur veya diğerleriyle birlikte olmadığını ve İngiltere'nin ülkede asayişin devamını arzu ettiğini" belirtti.⁶⁴³

Gönen'de takip kuvvetleri önünde tutunamayan Anzavur Tahirova istikâmetinde çekilirken Yarbay Süleyman Sabri Bey, 10 Mart tarihinde Kolordu Komutanlığı'na gönderdiği raporda: "İki gün devam eden çarpışmalardan sonra Ahmet Anzavur'un

⁶⁴³ *İzmir'e Doğru*, 7 Mart 1336/1920, No 43

kaçması; Biga halkının da gerek nizâmi, gerekse çetelere mensup bir kimseyi istemediğinin anlaşılması üzerine takip hareketine son verildiğini" bildirmiştir.⁶⁴⁴ Çan'da beklemekte olan Jandarma birlikleri de 5 Mart günü Biga'ya gelmiştir.

Gönen'de yenilerek Tahirova'ya çekilen Anzavur, takip hareketinin sona ermesinden faydalanarak yeniden Biga üzerine yürümüş ve buradaki Jandarma Komutanı Ali Rıza Bey'e bir ultiatom göndererek "sizinle hukukumuz eskidir. Fakat siyasette dostluk gözetilmez. Bunu kabul ediniz, vuruşmaya yer bırakmayınız, çarpışmayalım. Size altı saat mühlet veriyorum. Altı saat zarfında şehri terk ediniz. Eğer altı saat sonra sizi şehirde görürsem, sizin ve bütün jandarmaların başlarını kasap dükkanına asarım."⁶⁴⁵ tehdidini savurdu.

Biga halkının da soğuk ve çekinden bir tavır takınması üzerine burada tutunamayacağını anlayan Ali Rıza Bey, 12/13 Mart gecesı Kolorduya "Ahmet Anzavur'un" Biga'ya taaruz edeceğini, kendisinin silâhla karşı koymak sorumluluğunu üzerine almak istemediğini, elindeki kuvvetlerle ilçeden geri çekileceğini" bildirdikten sonra ikinci bir telgraf çekerek: "Daha önce milli hükümete bağlı kalacaklarını bildirerek dağılan ve köylerine giden halkın Anzavur ve Gavur İmam'ın sıkıştırmalarıyla yeniden Biga'nın güney hattında ve civar köylerde toplanıp bu gece veya yarın ilçeye girme durumları var vardır. Takip Kuvvetleri Komutanlığı, yarın öğleye kadar 300 ile 500 kişilik bir kuvvet göndermezse hepimiz mahvolacağız, ilçe halkı kasabayı terke hazırlanıyor."⁶⁴⁶ şeklinde bilgi vermiş ve yardım istemiştir.

Ali Rıza Bey'in Biga'yı terk etmesinden iki gün sonra Akhisarlı Hafız Bey komutasındaki 70 kişilik süvari birliği Biga'ya gelmişse de bu birlikler Albay Kâzım Bey'in emri ile Biga'dan ayrılarak Ali Rıza Bey'in Jandarma Kuvvetleriyle birleşmek üzere Biga dışındaki Balıklı mevkiine çekilmiştir. Gönen'de bulunan takip kuvvetleri 14 Mart günü harekete geçirilmiş, 15 Mart günü Biga'nın İdris Kuru-Tevfikiye hattına gelmişlerdir.

⁶⁴⁴ *T.İ.H.*, c.6, s.80

⁶⁴⁵ *İzmir'e Doğru*, 16 Mart 1336/1920, s.46

⁶⁴⁶ *T.İ.H.*, c.6.s.81

3- Biga'yı Geri Alma Teşebbüsü ve İdris Kuru Muharebeleri :

Anzavur ve Gavur İmam 15 Mart günü Biga'ya girerek ilçeyi işgal etmişler. Süleyman Sabri Bey de takip kuvvetlerine Biga'ya girme emri vermişse de topçu ateşi desteğinde gerçekleştirilen bu hareket, aynı şekilde topçu ateşiyle karşılık görmüş Anzavur'un şiddetle karşı koyması üzerine de başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

16-17 Mart günleri takip kuvvetlerinin İdris Kuru'ya yaptıkları taaruz, çevre köylerinin Anzavur kuvvetlerine yardım etmesi üzerine başarısızlıkla sonuçlanmış, takip kuvvetleri yenilerek geri çekilmek zorunda kalmıştır. Çevre köylerdeki halk kuvvetlerimize yardımcı olmadığı gibi Anzavur'a yardım etmiş ve bir takım düşmanca davranışların içine girmişlerdir. Takip kuvvetleri 18 Mart'ta İdris Kuru'dan çekilirken 200 kişilik bir Anzavur kuvveti tarafından takip edilmiş ve bu çekilme hareketi sırasında Soma Milli Müfreze Komutanı Hafız Emin Bey şehit olmuştur. Biga'ya dönen Anzavur ise burada kendi aleyhinde konuşan, subaylarla görüşmüş olan ve Kuva-yı Milliye'ye taraftar olduğunu bildiği çerkezlerin idamını emretmiştir. Ertesi günü meydana topladığı Bigalılar'a aşağıdaki konuşmayı yapmıştır:

"Kuva-yı Milliye, şehirde ve yurttan tutunan bir eşkiya kafilesidir. Kendisine hükümet süsü vererek milleti soyup soğana çevirmekte, türlü zulümler yapmaktadır. Onların işkencesi yanında Cihan Savaşı'nın açtığı yaralar ve çektiğimiz ızdıraplar hiç kalmıştır. Koca bir Düvel-i Muazzamâ'nın karşısında yenilen bir hükümet, İstanbul ve Anadolu'nun bir çok yerleri işgal edilmiş iken ne yapabilir. Bunlara tekrar meydan okumak budalalıktan başka bir şey değildir. Sırf keselerini doldurmak için yer yer yapılan eşkiyaca bir harekettir. Mustafa Kemal Paşa, İstanbul ve ordudan kovulmuş, başını ve canını kurtarmak için zavallı milleti padişaha karşı isyana teşvil etmektedir.

Din kardeşlerim, Padişah'a isyan etmek, Allah'a Pergamber'e karşı gelmek demektir, işte Kur'an böyle emretmektedir. Zerre kadar iman olanlar bunlar elbirliği etmez. Padişahımız Velinimet efendimiz beni saraya davet ettiler. İşte bu fermanı verdiler. Bunları öldürmek, memleketten kovmak şer'an farz ve vâciptir. Bu tekilât evinizde tavuk, kaz, hindi hatta bacalarımızdan tüten dumandan vergi alacaktır. Sakın

ha bunlara kanmayın, peşine takılmayın. Padişah'a karşı gelmiş olursunuz. Ben sırf sizin menfaatiniz uğrunda göğsümde Kur'an ve kalbimde imam ile bir haftadır at üstündeyim. Din uğrunda çalışmaya ahdettim. Sizde arkamdan ayrılmazsanız pek yakında İstanbul'dan gelecek Halife Ordusu ile memleketimizi korur bu asileri mahvederiz."⁶⁴⁷

Anzavur'un bu ikinci ayaklanmasında hareketin bu kadar yayılmasında Askeri Nigehban Cemiyeti, Kızıl Hançerliler ve İngilizler'in desteklerinin büyük etkisi olmuştur. Fesat cemiyetleri bölgede propaganda çalışmalarını hızlandırırken İngilizler Anzavur'a silah ve cephane yardımı yanında önemli para yardımı da yapmışlardır. İngilizler'in bu konudaki en ilginç faaliyeti ise kendi askerlerinin kıyafetine soktukları insanları gemilerle çeşitli sahillere çıkararak, ayrılıkçı hareketi desteklemeleri için bazı eşrafa para göndermiş olmalarıdır.⁶⁴⁸

4- Anzavur'un Gönen'e Yürüyüşü :

Biga'da yapılan çarpışmalarda başarısız olan takip kuvvetleri Gönen'e çekilmiş, disiplinsizlik sebebiyle milis müfrezeleri dağılmaya başlamıştı. XIV Kolordu Komutanı Yusuf İzzet Paşa 23/24 Mart'ta gönderdiği emir ile 174. Alay birliklerinin Yarbay Rahmi Bey komutasında Gönen'de kalması, milis kuvvetlerinin Balıkesir'e dönmelerini istemişti.

Yarbay Rahmi Bey, Anzavur'un Gönen'i işgal etmesi tehlikesine karşı gerekli tedbirleri almış, Müdafaa-i Hukuk teşkilâtının yardımı ile Gönen çevresinde siperler kazdırmış, buralara silahlı erler yerleştirmiştir. 2 Nisan gecesini Kolordu ile yaptığı telefon konuşmasında: "Bu gece asilerin Gönen'e taaruz edeceklerini ve erlerin bunlara ateşte karşılık vermeyeceklerini, bunu kendisine en bağlı çavuş ve onbaşılardan haber aldığını, bu durumda Gönen'den Bandırma'ya çekilmeyi" teklif etmişti. Ertesi günde,

⁶⁴⁷ *T.İ.H.*, c.6, s.82-83

⁶⁴⁸ *H.T.V.D.*, S. 18, Vesika No 453

"dün de 54 er daha kaçtı, Gönen civar köyleri asilere katıldı."⁶⁴⁹ diyerek, durumun kötülüğünü ve içinde bulunduğu çaresizliği anlatmaya çalışmıştı.

Anzavur, 31 Mart tarihinde Biga'dan hareketle Gönen'e doğru yürüyüşe geçmiş, 2-3 bin kişilik bir kuvveti etrafına toplanmış. 3 Nisan'da Sarıköy-Sızıköy nahiyelerini aldıktan sonra 4 Nisan günü Gönen önlerine gelmişti.⁶⁵⁰

4 Nisan günü top ateşiyle Gönen'e hücumla başlayan Anzavur kuvvetleri karşısında şehri korumakla görevli sivil kuvvetler kaçmaya başlamış, bundan faydalanan Anzavur kuvvetleri de çeşitli kollardan şehre girmeye başlamış, bunlara karşı kahramanca çarpışan Yarbay Rahmi Bey'le bir kaç subay şehit olmuştur. Gönen'e giren Anzavur kuvvetleri şehri yağmalarken özellikle Türk-İslâm halkın evleri yağmalanmış ve Rum ve Ermeniler'e hiç dokunulmamıştır. Kuva-yı Milliye'ye taraftar olanlar cezalandırılmış ve aynı günlerde bir tren asiler tarafından Aksakal mevkiinde soyulmuştur.⁶⁵¹

Anzavur'u başladığı bu bozguncu hareketinden caydırmak için Şehzade Cemalettin Efendi, Bandırma Kaymakamı Şevki Efendi ve Müftü Abdurrahim Efendiyle eşraftan Hafız Mustafa Efendi'den meydana gelen bir heyet Bandırma'dan yola çıkarak Anzavur'la görüşmek istemiş, bunu haber alan Anzavur, hemen Çalıoba köyüne gelerek bu heyetle görüşmüş ve fikrinden dönmemiştir.⁶⁵²

5- Anzavur'un Bandırma Üzerine Yürünmesi :

Anzavur Bandırma üzerine yürüyünce burada bulunan XIV. Kolordu Komutanı eldeki birliklerle Bandırma'yı savunmanın mümkün olmadığını ileri sürerek Bandırma'dan ayrılıp Bursa'ya gidince, Albay Kâzım bey burada kalan subayları Balıkesir'e çağırmişti.⁶⁵³ Böylece Anzavur, hiç çarpışma olmadan Bandırma'ya girdi.⁶⁵⁴ Anzavur kuvvetleri büyük bir törenle şehre girmişlerdir. En önde elinde üzerinde

⁶⁴⁹ *T.İ.H.*, c.6, s.85

⁶⁵⁰ *Aynı eser*, c.6., s.84-85

⁶⁵¹ *İzmir'e Doğru*, 28 Nisan 1336/1920, No 52

⁶⁵² Özer, *a.g.e.*, s.91; Saruhan, *a.g.e.*, c.2, s.408

⁶⁵³ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.109

⁶⁵⁴ *Aynı eser*, c.1, s.110, Saruhan, *a.g.e.*, c.2, s.414, *İzmir'e Doğru*, 11 Nisan 336/1920 No 52

Kur'an'dan Ayetler "Fetih yakındır" mealindeki ayetle "Kelime-i Tevhid" yazılı bir bayrak taşımaktadır.⁶⁵⁵ Anzavur'un Bandırma'ya girişi Rumlar tarafından alkışla karşılanmış ve Anzavur bir kurtarıcı gibi kabul görmüştü. 12 Nisan Pazar günü de kilisede bir ayin yapılmış⁶⁵⁶ Bu âyin Bandırma'ya gönderilen İngiliz Kemal (Esat Tomruk) tarafından Albay Kâzım Bey'e bildirilmiştir. İngiliz Kemal, Amerikalı Mr.Düri adıyla bulunduğu Bandırma'da, kilisedeki ayinde bulunmuştu.⁶⁵⁷ Bu ayinde 'Cenab-ı Hak hazretleri İsa'ya indirdiği bir zamanda Rumlar'ıda Türk barbarlarından halâs edecek olan diğer bir kahraman; Anzavur Bey'i Bandırma'ya muzafferden idhal ediyor" diyerek Anzavur'un Rum'lar tarafından bir kurtarıcı kabul edildiği açıkça ifade edilmiştir.

Kazandığı başarılarından dolayı iyice şımaran Anzavur, Bandırma'daki teşkilâtını tamamladıktan kuvvetlerinin sonra bir kolunun Gönen-Balya üzerinden diğer bir kolunun Susurluk üzerinden Balıkesir'e üçüncü bir kolunun da Kirmasti üzerinden Bursa'ya sevkedileceğini beyan ediyordu.⁶⁵⁸ Damat Ferit Paşa, Anzavur'un yaptığı bu işe meşruiyet kazandırmak için Ahmet Anzavur'a "Paşalık" rütbesi vermiştir.⁶⁵⁹

Ayaklanmanın genişlemesi üzerine, Yunanlılar karşısında bulunan cephelerde yalnız oyalamaya yetecek kadar kuvvet bırakıldıktan sonra diğerleri süratle Balıkesir yönünde harekete geçirilmiş, Bursa ve Eskişehir'de bulunan birlikler de Hey'et-i Temsiliye'nin emriyle yardım için hareket ettirilmiştir.⁶⁶⁰

61. Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey komutasında toplanan takip kuvvetleri içinde 2000 mevcutlu bir müfreze ile Çerkez Ethem, 600 süvari ile Danişmentli İsmail Efe, Milli Alay Komutanı Hafız Hüseyin Bey, Sarı Efe Edip Bey, Balıkesir Milli Süvari Müfrezesi Komutanı Keçeci Hafız Emin Bey, Parti Pehlivanı, Akhisar Milli Alay

⁶⁵⁵ Özalp, *a.g.e.*, s.53

⁶⁵⁶ *İzmir'e Doğru*, 14 Nisan 336/1920, No 53

⁶⁵⁷ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.110; *İzmir'e Doğru*, 14 Nisan 336/1920, No 53

⁶⁵⁸ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.110-111

⁶⁵⁹ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.110

⁶⁶⁰ *Aynı eser*, c.1, s.112, *İzmir'e Doğru*, 18 Nisan 336/1920, No 54

Komutanı Hafız Hüseyin Bey ve daha pekçok komutanın idaresindeki müfrezeler yer almıştır.⁶⁶¹

14 Nisan'da yola çıkan birlikler ertesi günü Yahyaköy sirtlarında Anzavur kuvvetleriyle temas sağlar, başlayan çarpışmalar 16 Nisan akşamına kadar devam eder ve Anzavur kuvvetleri bozguna uğrattılır. Anzavur her zaman yaptığı gibi birliklerini bırakarak Bandırma'ya doğru kaçmaya başlar.⁶⁶² Çerkez Ethem kuvvetleri Anzavur'u takibe başlarken diğer birliklerimiz Kâzım Bey'in komutasında 2000 kişilik kuvveti ile Balya istikametinde ilerleyen Gavur İmam kuvvetleri üzerine yürümüştür. Bu kuvvetler, Gavur İmam kuvvetlerini bozguna uğratarak iki koldan Gönen ve Agonya üzerinden Biga'ya doğru takibe başlamışlardır. Çerkez Ethem Kuvvetleri de 19 Nisan günü Bandırma'ya girdiler.⁶⁶³ İngiliz Yüksek Komiseri De Robeek 20 Nisan 1920 tarihinde Lord Curzon'a gönderdiği raporda: "Anzavur'a gerekli silah ve cephaneyi zamanında gönderemediklerini" yazmaktadır.⁶⁶⁴ Bu belge de İngiliz yardımını tescil etmektedir.

Milli Kuvvetler, Bandırma'dan sonra Edincik üzerinden Gönen'e girmiş, kuvvetlerimiz önünden kaçan Anzavur Karabiga'ya gelmiş burada bulunan bir İngiliz Savaşı gemisine binerek İstanbul'a kaçmıştır. Takip hareketini tamamlayan kuvvetler de cepheye dönmüşlerdir.⁶⁶⁵

6- Anzavur'un Yeniden Ortaya Çıkması ve Öldürülmesi

Anzavur'un ikinci ayaklanması sırasında İstanbul Hükümeti 18 Nisan 1920 tarihinde Kuva-yı Milliye'yi bastırmak amacıyla Kuva-yı İnzibatiye adıyla yeni bir fesat

⁶⁶¹ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.113; *İzmir'e Doğru*, 18 Nisan 1336/1920, No 54; İsmet Görgülü, *On Yıllık Harbin Kadrosu*, 1912-1922, Balkan Savaşları ve I.Dünya Savaşı, İstanbul-1991, s.299-300

⁶⁶² Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.115

⁶⁶³ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.115, *İzmir'e Doğru*, 25 Nisan 1336/1920, No 56 ve 28 Nisan 1336/120, No 57 ve daha sonraki sayıları

⁶⁶⁴ Ulubelen, *a.g.e.*, Belge No 55

⁶⁶⁵ *İzmir'e Doğru*, 2 Mayıs 1336/1920, No 58

teşkilatı kurup başına da Süleyman Şefik Paşa'yı atamıştı.⁶⁶⁶ Hazırlanan Kuva-yı İnzibatiye kararnamesinde:

"Devlet kanunlarını uygulayan, Hükümet memurlarını zor kullanarak ve memuriyetlerini yürütmeye engel olan ve Kuva-yı Milliye namı taşıyan erbab-ı şekâveti (eşkiyaları) tenkil için Kuva-yı İnzibatiye kurulmuştur."⁶⁶⁷ deniliyordu.

İstanbul'a kaçmış olan Anzavur, Kuva-yı İnzibatiye birliklerinin 28 Nisan'da İzmit'e gitmek üzere yola çıkarılmasından hemen sonra İzmit'e gelmiş buradan bir miktar para ve silah aldıktan sonra 8 Mayıs'ta Adapazarı yönünde harekete geçmiştir. Anzavur, Adapazarı'nı işgal ettikten sonra Geyve üzerine yürümüş burada bozguna uğrayınca tekrar İstanbul'a kaçmıştır.⁶⁶⁸

İstanbul'a ayağından yaralı olarak dönen Anzavur burada tedavisi tamamlandıktan sonra tekrar Biga'ya gitmek için Damat Ferit Paşa'dan izin istemiş ve Biga'nın Yunan kuvvetleri tarafından işgalinden (6 Temmuz 1920) bir hafta sonra bir İngiliz Savaş gemisiyle Karabiga'ya gelmiş ve oradan da Biga'ya geçmiştir. Bu bölgede Köprülü Hamdi Bey'in arkadaşları kurdukları müfrezelerle Yunan işgal kuvvetlerini fazlasıyla rahatsız ediyordu. Bölgedeki Arnavut Rahman, Çingene Ali ve Mehmet Efe'ye karşı Yunanlılar'la işbirliği yapan Anzavur bunları ortadan kaldıramadı, fakat işgal bölgesi içinde çok kan döktü.

Anzavur, Karabiga'daki İngiliz savaş gemisinin komutanı ile görüşüp emrine bir miktar Yunan kuvveti verilirse Kuva-yı Milliye'yi imha edebileceğini ve Ankara'ya kadar giderek hükümeti dağıtabileceğini söyledi. Durum İstanbul'daki İngiliz Yüksek Komiserliğine bildirilip onayı alındıktan sonra Anzavur, Biga'daki işgal kuvvetleri komutanı ile görüşme yetkisi aldı.⁶⁶⁹

Anzavur yanındaki iki adamı ile Karabiga'da Yunan görevli ile görüşmeye giderken Biga-Karabiga arasında Dutlu Çiftliği yakınlarında, Anzavur'un hareketlerini yakından takip eden Halit Bey'in durumu bölgedeki Kuva-yı Milliye müfrezelerinden

⁶⁶⁶ Sarıhan, *a.g.e.*, c.2, s.427-428

⁶⁶⁷ Esengin, *a.g.e.*, s.104

⁶⁶⁸ *Aynı eser*, s.108-115

⁶⁶⁹ İsmail Aydın Hoşgör *Kurtuluş Savaşında Biga*, s.115

Arnavut Rahman, Çingene Ali ve Mehmet Efe kuvvetlerine bildirmesi üzerine Anzavur, bu kuvvetler tarafından pusuya düşürülerek öldürüldü. Milli Mücadele'de pek çok masum insanın kanını döken Anzavur'un başsız cesedi Biga-Karabiga arasındaki Buzağlık Köyü mezarlığına gömüldü. (Mayıs 1921)⁶⁷⁰

Gerek birinci ve gerekse ikinci Anzavur ayaklanmalarına baktığımızda, Damat Ferit Paşa Hükümetinin Anadolu'daki hareketi boğmak için takip ettiği yok etme politikası ile İngilizlerin direnişi önleme politikaları ayaklanmaların çıkmasında önemli rol oynadığı görülüyor. İngilizler'in, Marmara'nın doğusunda küçük bir tampon bölge kurma ve bunun için de bölgede etnik farklılıkları ve din faktörünü kullanması oldukça tehlikeli durumların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁶⁷¹

---

⁶⁷⁰ Samih Nafiz Tansu, *İki Devrim Perde Arkası*, Pınar Yayınları-İstanbul-1964, s.438.

⁶⁷¹ İç Ayaklanmalar ve değerlendirme konusunda Bkz. Ahmet Mumcu, *Tarih açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, (Altıncı baskı) İnkılâp ve Aka Kitabevi, İstanbul-1981, s.63

VI. BÖLÜM

IV. BALIKESİR KONGRESİ 12-22 MART 1920

(İZMİR ŞİMALİ MINTIKASI HEY'ET-İ UMÛMİYE İCTİMA'I)

VE

İZMİR ŞİMALİ MINTIKASININ SİVAS KONGRESİ ESASLARINI KABUL ETMESİ

I- IV. Balıkesir Kongresinin Toplanması

Balıkesir Kongreleri'nin sonuncusu olan **IV.Balıkesir Kongresi**, 12 Mart 1920⁶⁷² Cuma günü "Hey'et-i Merkeziye Karargahı"nda hazırlanan salonda toplanmıştır.⁶⁷³ Kongreye Balıkesir, Manisa, Bursa ve Bilecik illerinden 58 delege katılmıştır.⁶⁷⁴

⁶⁷² Bkz. *Balıkesir Dördüncü Kongresi Zaptı*, s.2; *İzmir'e Doğru*, 10 Mart 336/1920, No 40. "*İzmir Şimali Mıntıkası*" Kuvva-i Milliyesinin bütün livâ ve kaza murahaslarından tereküb ederek ictima'ı daimâ mu'tâd olan Hey'et-i Umumiyesinin önümüzdeki Perşembe günü akt-ı ictimâ ile müzâkerâta ibtida' edeceği haber alınmıştır". denilerek Kongrenin 11 Mart Perşembe günü toplanacağı haber verilmiş iken gazetenin 12 Mart 336 / 1920 Cuma günü yayınlanan 41 numaralı sayısında kongre ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamıştır. 14 Mart 336 / 1920 Pazar günü yayınlanan 42 numaralı İzmir'e Doğru gazetesinde ise: "İzmir Şimali Mıntıkası Kuva-yı Milliyesinin Hey'et-i Umumiyesi, şehri hâlin 10. Cuma günü" toplandı denilmektedir. Oysa 10 Mart günü, Cuma değil Çarşamba gününe rastlamaktadır. Gazeteye göre 10 Mart 336 / 1920 Çarşamba günü kongre toplanmamış olduğuna göre kongrenin, Cuma günü toplanmış olduğu ve Cuma'nın da 12 Mart tarihine rastladığı dikkate alınırsa kongre kararlarında da açıkça belirtildiği gibi IV. Balıkesir kongresinin 12 Mart 336 / 1920 Cuma günü toplanmış olduğu anlaşılmaktadır. İzmir'e Doğru gazetesinin verdiği tarihi esas alan bütün kaynaklarda kongrenin toplanma tarihi olarak "10 Mart" tarihi gösterilmektedir. Bkz.Özalp, *a.g.e.*, c.1.s.102; Saruhan, *a.g.e.*, c.2, s.369; Jaessekke, *a.g.e.*, s.93

⁶⁷³ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42

⁶⁷⁴ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42 "Karasi ve Saruhan Livalarıyla Bursa vilâyeti ve Bilecik Sancağı Merkez Livâ ve bütün kaza ve nâhiye murahasları bu ictimâ'a iştirak buyurmuşlardır": ayrıca, Bkz. *Balıkesir Dördüncü Kongresi Zaptı* s.1-2

Kongre, Hey'et-i Merkeziye adına Vehbi Bey'in konuşmasıyla açılmış, divanın teşekkülünden sonra gündemindeki konuları müzakereye başlamıştır.

Kongre divanı ve riyaseti için yapılan seçimler sonunda :

Riyasete : Mehmed Vehbi (Bolak) Bey

Riyaset Vekaletlerine : Manisa Müftüsü Âlim Efendi,
Gönenli Osman Bey

Kâtip Üyeliklere : Hüseyin Vâsıf Bey (Çınar) Bey,
Hasan Basri (Çantay) Bey, seçilmişlerdir.⁶⁷⁵

Divân heyetinin teşekkülünden sonra Hüseyin Vâsıf (Çınar) Bey, ilk olarak söz almış ve Akbaş cephaneliği baskınına gerçekleştiren ve Anzavur kuvvetleri tarafından şehit edilen eski Edremit Kaymakamı ve Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'et-i Merkeziyesi üyesi olan Köprülülü Hamdi Bey'in kaybından duyduğu üzüntüyü dile getirmiş ve onun şehit edilmesi konusunda:

"Ve heyhât ki, milleti ve vatani için bu kadar fedakâr olan bu kıymetli vücûd, bir Yunan süngüsü ve silâhıyla ölmedi. Bir sefil vatansızın hançer-i cinayeti ile helâk oldu. Lânet olsun; o sefil mahlûklara ki, merhum Hamdi bey gibi mücessem-i hamiyet ve fedâkârî olan bir vücûd-ı kıymetdârdan vatani mahrum bıraktılar".⁶⁷⁶

Kongrede çok büyük bir üzüntüye yol açan bu konuşmadan sonra Mehmed Vehbi (Bolak) Bey, Hamdi Bey'in ruhuna hürmeten oturuma ara verdi.

Kongrenin birinci günü gerçekleştirilen ikinci oturumunda tekrar Vâsıf Bey, Hey'et-i Merkeziye adına söz alarak kongre üyelerine, geçen üç aylık dönemdeki faaliyetler ve genel durum hakkında oldukça tafsilâtlı açıklamalarda bulunarak:

⁶⁷⁵ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336 / 1920, No 42 Kongre çalışmaları ve alınan kararlar, gazetenin bu ve müteakip sayılarında yer alan "Hey'et-i Umumiye İctimaları" başlığı altında verilen haberler esas alınarak yazılmıştır

⁶⁷⁶ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42

"Hey'et-i Merkeziye'nin üç aydan beri nokta-i nazarı, Düvel-i İtilâfiye'ye karşı hürmet ile mütehasıs olmak, onların adalet ve insâniyetlerinden Türk hukukunun kabul ve tasdikini beklemek ve herhalde Yunanlılar gibi sefil bir milleti tard ve te'bid için sonuna kadar silâhımız başında sebât etmek esaslarında temerküz ettiği anlaşıldı."

sözleriyle konuşmasını tamamladı. Bu açıklamalar kongre heyeti tarafından ittifakla tasvip edildi.⁶⁷⁷

Daha sonra Anzavur hadisesinin müzakeresine geçildi. Söz alan Mehmed Vehbi (Bolak) Bey, hâdiseyi bütün teferruatı ve tafsilâtıyla izah etti. İşlenen cinayetler, vatana ve millete verilen zararların büyüklüğü kongrede derin bir kin ve nefret meydana getirdi. Bunun üzerine Bursa'nın İnegöl murahhası İdris Bey, söz alarak:

"Ben de bir Çerkezim. Fakat bu mel'unun bu millet ve vatana ikâ ettiği cinayetler pek müthiştir. Emin olunuz. Çerkezler bu alçaktan müneffirdir."

diyerek yaratılmak istenen Türklük-Çerkezlilik ayırımı konusunda Çerkezlerin görüş ve düşüncelerine tercüman olmuştur.

Daha sonra, cephelerdeki ihtiyaçlar ve cephelerin son durumları hakkında verilen bazı teklifler üzerine bu konunun görüşülmesine geçildi. Yapılan müzakereler sonunda cephelerdeki ihtiyaçları tesbit ve teşkilât kadrosunun ikmâlinin gerçekleştirilmesinde esas olmak üzere icap eden incelemeleri yapmak üzere bir "Encümen-i Mahsus" (özel komisyon) kurulması kararlaştırılarak ilk günkü çalışmalar tamamlandığı için toplantıya son verildi.

Cumartesi günü sabahleyin ikinci toplantı yapıldı. Bu toplantıda yine cepheler ve Anzavur ayaklanmasının bastırılması konusunda yapılan çalışmaların tartışılması yapıldı. Hey'et-i Merkeziye'den Mehmet Vehbi (Bolak), Hüseyin Vasıf (Çınar) ve Gönenli Osman Beyler, bu hâdisenin iç yüzünü açıkladılar. Kongre heyeti:

---

⁶⁷⁷ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42

"Bu mel'unların şiddetle tedmiri için tedâbir-i kat'iyeye ittihâzına ve bu hususta herhalde vâsıl olmak için kat'iyetle hareket edilmesine müttefiken karar verildi."⁶⁷⁸ Daha sonraki oturumlarda da Anzavur konusu gündemi işgal etti. Özellikle Anzavur ayaklanmasını bastırmak ve elebaşlarını cezalandırmak için yapılan harekât sırasında :

"Kuva-yı Milliye ve âsâkiriyyenin esnâ-i tâkipte bazı yolsuzluklarda buldukları" şeklinde İstanbul'daki bazı çevrelerin ortaya attığı iddialar ele alındı.⁶⁷⁹ İlk olarak daha önce Kongre tarafından, mahallinde incelemeler yapmak üzere Gönen'e gönderilmiş olan Abdülgafur Efendi'nin verdiği bilgiler dinlendikten sonra Kolordu Komutanlığı tarafından Gönen'e gönderilen ve içinde Çerkezler'in de bulunduğu "Hey'et-i Tahkikiyye"nin resmi raporu okundu. Konu üzerinde yapılan konuşma ve değerlendirmelerden sonra:

"Bu hususta icâp eden cevapların verilmesi ve mâkâmat-ı âidiyesi nezdinde teşebbüsatta bulunulması takarrur etti.", Gereğinin yapılması konusu divâna havâle edildi. Divan Hey'et-i aşağıdaki beyannameyi hazırlayarak yayınladı.⁶⁸⁰

1- Balıkesir Kongresinin Anzavur Ayaklanması Üzerine Yayınladığı Beyanname

İZMİR ŞİMÂLİ HEY'ET-İ UMÛMİYESİ NÂMINA RİYÂSETTEN TEBLİĞ EDİLEN BEYANNÂME

1- Anzavur bir şâkidir, bir hâin-i vatandır. Hempalarıyla birlikte süratle ve şiddetle te'dip ve tenkil olunacaktır.

⁶⁷⁸ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42

⁶⁷⁹ *İzmir'e Doğru*, 17 Mart 336/1920, No 43

⁶⁸⁰ *İzmir'e Doğru*, 14 Mart 336/1920, No 42

2- Bu meselede Türklük-Çerkezlik yoktur. Yapılan harekât-ı te'dibiye, şekâvete ve tertibât-ı ihânetkârâneye karşı bir mücâdeledir. Herhangi kavimden olursa olsun, şâkiler ve hâin-i vatanlar, te'dip edileceklerdir. Buna milliyet ve kavmiyet süsü vermek şekâvete müzâherettir.

3- Bu hususta lâzım gelen makâmât-ı resmiye nezdinde de şiddetli ve azimkâr teşebbüsât icrâsına karar verilmiştir.”

Ermeni ve Rumlar'ın Avrupa kamuoylarında propagandasını yaptıkları katliâm iddiaları konusunda müzâkere açıldı. Yunan vahşeti, resmi raporlara girmiş iken Avrupalılar'ın bunları bir kenara bırakarak Ermeni ve Rum iftiralarıyla meşgul olmasının doğurduğu üzüntü dile getirildi. Bu konuda, "Düvel-i İtilâfiye Mümesilleri"ne icap eden tebligâtı ve teşebbüsâtı yapmak üzere bir komisyon teşkil edildi. ⁶⁸¹

İlk günkü toplantıların sonunda, cephelerin ihtiyaçlarını tesbit ve teşkilât kadrosunun ikmâlinin gerçekleştirilmesi konusunda incelemeler yapmak üzere kurulmuş olan "Encümen-i Mahsus" (özel komisyon)un hazırlayarak Kongreye sunduğu raporun müzakeresine geçildi. Müzakereler sonunda tesbit edilen "Makâsıd-ı Esâsiye" nin bir beyannâme olarak ilânına karar verildi. ⁶⁸²

2- Kongrenin Toplanış Sebebini Açıklayan Kararı

MAKÂSID-I ESÂSİYE

Bursa, Karasi, Bilecik Merkez Liva, Bandırma, Gönen, Edremit, Burhaniye, Havran, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Sındırgı, Gördes, İnegöl, Söğüt, Karacabey, Kirmasti, Mudanya kaza, Kepsut, Sarnıç, Balat, Susurluk, Şamlı, İvrindi, Giresun, Konakpınar, Bigadiç, Ilıca, Orhanlar, Marmara, Babaköy, Gölarmara, Çorum, Agunya, Gölcük nahiyeleri murahhaslarından tereküp ederek 12 Mart tarihinde ictimâ

⁶⁸¹ *İzmir'e Doğru*, 17 Mart 336/1920, No 44

⁶⁸² *İzmir'e Doğru*, 17 Mart 336/1920, No 43

eden İzmir Şimâli Mıntıkası Kuva-yı Milliyesi mümessilleri Hey'et-i Umumiyesi bervech-i zir esâsâtı bil-ittifak takarrur ettirmiştir.

1- Hiçbir hak ve Sebebe istinâd etmeyen Yunan işgali zâliminin devamına bütün mevcudiyetimizle ve şiddetle mûmânaât edilecek ve Yunanlılar herhalde Anadolu'dan tard olunacaktır.

2- İzmir'e giden Hey'et-i Muhtelite-i Tahkikiye'nin Yunan mezâlim-i fecâyî ve Yunan işgâlinin refi hakkında tanzim ettiği rapor Meclis-i Aliyye'ye ve cihân efkâr-ı umumiyesine arz olunduğu halde Yunan işgâl-i vahşiyanesinin devamı, ilân edilen desâtir ve esâsât-ı insâniyeye mugâyir olduğundan müslümanlar vatanlarının istihlâsı için tamamiyle hürriyet-i harekâta mâlik olmak hakkını, ihrâz etmişlerdir.

3- Her türlü işgâl ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine ma'tuf harekâtın tardı hususunda müttehiden müdafaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir. Vatanımızda öteden beri birlikte yaşadığımız bilincümle anâsır-ı gayr-i müslimenin hukukuna tamamen riayetkârız.

4- Memleketimizde yaşayan bilcümle anâsır-ı islamiye yek diğlerine karşı hürmet ve muhabbet-i müttekabile hiss-i vefâkâri ile meşhun vaziyet-i ırkıyye ve ictimaiye ve şerait-i muhiyelerine riâyetkâr öz kardeşirler.

5- Hey'et-i Umumiye 4 Eylül 335 tarihinde in'ikad eden büyük Sivas Kongresi'nin vahdet-i milliye ve istiklâlimizin muhâfazası uğrunda kabul ettiği makâsıd ve âmâl-i esasiyyeye tamâmen iştirak eder.

Bu beyannâme ile açıklanan kararlar, Millî Mücâdele içindeki görüşlerin ve merkezlerin birleştirilmesi yolunda atılan en büyük adımdır. Kuruluşundan itibaren ısrarla "müstakil" kalma arzusunu ortaya koyan Balıkesir Hareket-i Milliyesi, IV.Kongrenin aldığı bu 12 Mart 1920 tarihli kararla birleşme yoluna girmiştir. Beyannâmenin beşinci maddesinde yer alan:

"Hey'et-i Umûmiye 4 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi'nin vahdet-i milliyye ve istiklâlimizin muhafazası uğrunda kabul ettiği maksatlara ve siyasi emellere tamamen iştirak eder." kararını ele alan Sabahattin Selek :

"Fakat bu yine de bir katılma kararı değildir." değerlendirmesini yapmaktadır. Gerekçe olarak da:

"Hey'et-i Umumiye bağımsız çalışmak eğiliminde olduğu için, çok ince ayrıntılara da inerek, âdetâ bir devlet kurar gibi idarî, askeri ve mâlî teşkilât kararları almıştır. Sivas Kongresi'nin amaç güttüğü birlik ancak Büyük Millet Meclisi'nin açılıp kendisini kabul ettirmesinden sonra kurulabilmiştir."⁶⁸³ demektir. Kongre'nin katılma kararına rağmen yaptığı bu teşkilâtlanmayı içinde bulunulan durumun gereği saymak ve hak vermek gerekir. Çünkü kongre toplantı hâlinde bulunduğu bu tarihte dört cephede Yunanlılar'a karşı savaşan birliklere bakmak, ayrıca Anzavur vasıtasıyla Kuvva-i Milliye'yi arkadan vurmak maksadıyla İstanbul Hükûmeti ve İngilizler'in bölgede başlattığı ayaklanma ve bozguncu hareketlerle mücadele etmek mecburiyetindedir.

Kongre çalışmalarının devam etmekte olduğu 16 Mart 1920 günü İstanbul'un İngilizler tarafından işgal edilmesi üzerine Kongre, İstanbul'dan alınan haberleri değerlendirip: Rezilâne yaşamaktansa şerefli ölmek mercuhtur." esasını kabul etmiş⁶⁸⁴ ve durumu protesto etmek için 18 Mart 1920 günü bir miting yapılmıştır.⁶⁸⁵

3- İstanbul'un İşgali Üzerine Kongrenin Aldığı Karar Gereğince Yapılan Miting

18 Mart 1920 Perşembe günü Belediye meydanında toplanan halka önce Soma kazası temsilcisi Ali Rıza Bey, kısa bir konuşma yaptı. Beş seneden beri yürütülen mücadeleden bahseden genç temsilci konuşmasının sonunda:

⁶⁸³ Selek, *a.g.e.*, 1968 , s.100

⁶⁸⁴ *İzmir'e Doğru*, 19 Mart 336/1920. No 44

⁶⁸⁵ Sarhan, *a.g.e.*, c. 2., s.383; Özalp, *a.g.e.* c.1., s.125; *İzmir'e Doğru*, 19 Mart 336/1920. No 44

"İstanbul'un işgali bütün âlem-i İslâm'ın izzet-i nefsi ve hissiyat-ı düriyyesine bir tecavüzdür. Binaen-aleyh, bu hain darbe karşısında zilletle yaşamak veya şerefle ölmek lâzımdır. Kalb-gâhımız çiğnenirken sükût ve hazm etmek bir cinâyet-i vataniyyedir." diyerek halkın düşüncelerini dile getirdi. Sonra kürsüye gelen İnegöl kazası temsilcisi İdris Bey:

"Ben, an-asıl bir Çerkezim. Senelerden beri düşman süngüsü altında arazimi terk ederek iki-üç defa hicret ettim. Şimdi artık hilâfetim de çiğneniyor. Müslümanlar için gidecek başka yer yoktur. Bu vaziyet karşısında Türk, Çerkez, Arnavut birleşerek milletimizi memleketimizi kurtarmak için fedakârlık yapacağız". sözleriyle Çerkez kardeşlerimizin üzüntü ve memleketimizi kurtarma konusundaki kararlarını dile getirdi. Edremit temsilcisi Sami Bey'in yaptığı konuşmadan sonra kürsüye gelen Sögüt kazası temsilcisi Halil Bey, halkın, İstanbul'un işgali karşısındaki hislerini dile getirdiği konuşmasında:

"Yeis küfürdür. Müslümanın hasletine, şiarına yakışmaz. Gayelerimizde ve fikirlerimizde birleşerek dinimizi, vatanımızı her tecavüzdten kurtarmalıyız. Ben Sögütlüyüm. Türküm. ecdâdım, bu saltanatın ilk temel taşını atmıştır. Karasi evlâtları saltanatı ilâ ve tarsin etti. Şimdi de yine müttehiden Hukuk-ı İslâmiyeyi kurtaracağız. Felâh bizimdir." diyerek ümitleri takviye etti. Yapılan diğer konuşmalardan sonra alınan kararların tarafsız devletlerin elçiliklerine ve Avrupa medeni devletlerinin meclis başkanlıklarına duyurulmasına karar verildi.:

4- Kolordu komutanlığı ve Mutasarrıflığın Yayınladığı Beyannameler

a- Kolordu Komutanı'nın Beyannamesi

1- Martın onaltıncı günü sabahından beri İstanbul ile olan telgraf muharebeleri kesildi. Yapılan tahkikât ve alınan haberlere göre dün sabah gayet erken rıhtıma çıkan İngiliz bahriye efrâdı Şehzadebaşı'ndaki askeri karakolumuzu ansızın basarak altı neferimizi şehid ve onbeş neferimizi mecrûh etmiştir.

Aynı zamanda Harbiye Nezâreti, Tophane, Meclis-i Mebusan ve bil-umûm telgrafhaneler ve diğler mevâkiin bil-müsademe işğâl edildiğı ve bu müsademin devam etmekte olduğı anlaşılmıştır. Bu suretle makarr-ı kudsiye-i hilâfet olan kıymetli İstanbulumuz şu dakikada ecnebi kuvvetlerin işğali altına alınmaktadır. Bunda maksadlarının da sulh konferansında istedikleri gibi aleyhimizde verecekleri her türlü kararları kabul ettirmek olduğı anlaşılmaktadır.

2- Şu dakikada İstanbul ve Hükümet-i Merkeziye ile muharebe ve irtibat mümkün değildir. Binaen-aleyh makamı aidince madde-i mahsûsasına tevfiikan idare-i örfiyye ilan edilmiştir. Kavânîn ve nizâmat-ı hükümet eskisi gibi bâkiyadır. Asayiş-i mahalliye ihlâl e cür'et edecek olan her şahıs hangi mezheb ve milliyete mensûb olursa olsun idare-i örfiye divan-ı harbi tarafından şiddetle cezalandırılacaktır.

3- Bil-umûm gayr-i müslimlerin mal ve can ve namûsları şimdiye kadar olduğı gibi müslümanların taht-ı teminindedir. Şeriatımız da zaten bunu emretmektedir.

4- Bütün Anadolu ve Rumeli memleketimizin kurtulması için şu dakikada elbirlik harekete karar vermiştir. İcâb eden her türlü teşebbüsler Anadolu ve Rumelinin her tarafından aynı suretle ve müştereken yapılacaktır.

5- Dahilde bazı hâin veya gâfillerin dedikodu yapmaları muhtemeldir. Bu gibi yanlış şaiyalara ahalimizin katiyyen ehemmiyet vermemesi ve sükûnet ve vakarlarını muhâfaza etmeleri ve bu gibi tahrikâta cür'et edenleri ikâz veya hükümete ihbâr eylemeleri elzendir.

6- Bursa, Bilecik, Karesi ve Saruhan livalarının merkez, kaza ve nevâhi murahhaslarından tereküb eden kongrece, vaziyet hakkında halk tenvîr ve irşâd edilecek ve icâb eden tedâbir ve mukarrerât ittihâz olunacaktır.

7- Bu beyân-nâmenin herkes tarafından okunup ihvân-ı dine anlatılması dini ve vatani bir vazifedir.

Cenâb-ı hakkın inâyet ve nusretinde aleyhüsselatü ve-s-selâm efendimizin rûhâniyyetine mazhariyetimiz en büyük bir sâik-i muvaffakiyetimizdir. Ahali-i

müslimenin her türlü evâmîr-i şer'iyeye icâbet ve nevâbiden ictinâb ve bilhassa içki, kumar, fuhuş gibi menhiyyatdan katiyyen tevakki etmesi lazımdı.

Muhterem ulemâmızın bu hususta ön ayak olmasını, camilerimizde her namazdan sonra vatanımızın halâsı için duâlar yapılmasını ve ed-dai maa-s-sûre okumasını ve esbâb-ı maneviyesine tevessülünü temenni eyleriz. Tevfik ve felâh Allahdandır.

Üçyüz elli milyon müslümanın makamât ve imanât-ı diniyesini muhtevi bulunan ve asırlardan beri devam eden Türk ve Osmanlı saltanatının an'anât ve hâtîrâtını sinesinde saklayan kıymetdâr İstanbulumuz ve sevgili pay-i tahtımızda bulunan bil-umûm makamât-ı aliyye-i resmîyemiz ile meclis-i mebusanımız işgâl edilmiş ve karakollarımızın işgali sırasında bazı efrâdı şehid edilmişlerdir.

Otuz altı saatdan beri İstanbul ve hükümet-i merkeziyye ile muhâberât münkati olmuştur. Alınan telgraflara nazaran İstanbul'dan top sedâları işitilmekte olduğu ve bu suretle orada vakayiin devam etmekte bulunduğu hissedilmektedir.

Şu hale nazaran memleketin vahdet-i hayatını temin etmek ve bir kargaşalığa meydan vermemek için İstanbul'da meşru ve müstakil bir hükümetimizin mevcûdiyeti sabit oluncaya kadar mıhtıkam dahilinde mercisiz kalan bil-umûm makamât tarafımdan emir alacaklardır. Sâadet ve refah-ı vatan uğrunda her fedakarlığı ihtiyar eden milletimizin bu mühim an-ı tarihiyede her türlü evâmîre inkıyâd ederek istikbâl-i memleketi ve istikbal-i saltanatı te'mine gayret edeceklerine kaniim. Kanunlarımızın kemâ-kân tatbiki ile umur-u muamelât-ı devletin hüsn-ü suretle tedviri tabii olduğundan mıntıkam dahilinde olupda teşkilât itibariyle Karasi sancağı mutasarrıflığına tabi olmayan Akhisar, Gördes, Sındırgı, Kırkağaç, Soma kazaları ve Babaköy ve Belen nahiyeleri de her hususta doğrudan doğruya Karasi mutasarrıflığına merbût olacaklardır. Bursa, Karasi, Bilecik, Balıkesir livaları ve Bandırma, Gönen, Edremit, Burhaniye, Soma, Kırkağaç, Akhisar, Sındırgı, Gördes, İnegöl, Söğüd, Karacabey, Kirmastı, Mudanya kazaları ve Kepsud Sarnıç, Balat, Susurluk, Şamlı, İvrindi, Giresun.

Konakpınar, Bigadiç, Ilıca, Orhanlar, Marmara, Babaköy, Gölarmara, Çorum, Agonya, Gölçük nahiyeleri murahhaslarından mürekkebe olup el-yevm Balıkesir'de hal-i inikad da bulunan kongre de bu hususât taht-ı karara alınmıştır. Bütün Anadolunun bu tehlike-i vatan karşısında vahdeti temin edilmiştir. Herkesin istirahat-ı mutlaka ile işine gücüne devamını ve bugünkü vaziyet karşısında azimkâr ve metin olmalarını ve aynı zamanda memleketimiz dahilinde bulunan anâsır-ı gayr-i müslümiye karşı her vakit gösterdiğimiz hüsn-ü muameleden daha fazla şefkat ve âli-cenâblıkla muamele edilmesini tavsiye ederim. Vatan ve milletin selâmetini temine matuf olan iş bu beyân-nâmeme ahali-i muhtereme ve bütün memurinin riayetkaâr olacaklarına eminim. Selâmet-i memleket uğrunda yegane istinâd-gâh-ımız olan azm ve iman-ı milletimiz inşallah bizi mes'ud edecektir. Muîn ve zahirimiz olan Cenâb-ı Kibriya'dan ve Rûhâniyet-i Hazret-i Peygamberî'den dini mübinimizin sâadet ve vatan-ı muazzezimizin selâmetini temenni eder ve safiyet-i kalb ile bütün müslümanların yükseldiği felâh-ı vatan temenniyâtının dergâhı ulviyetinde kabulünü niyâz eylerim.

Bu beyânnâmenin ahkâmına tarih-i neşrinden itibaren riayet olunacaktır.

Miralay Kâzım

b- Mutasarrıf'ın Beyannamesi

Vârid olmakta olan işârât-ı müteaddide ile de te'yid etmekde olduğu üzere dünden beri İstanbul'un kuvâ-yi mutelife tarafından cebren işgali üzerine merkez-i hükümet ile liva arasında muhaberat-ı resmiye münkatı olmuştur. Livanın nezâket-i mevkiyesi ise der-kârdır. Kanunun bahs ettiği selahiyyet-i katiyeye tevfikân bu liva dahilinde sükûn ve selâmet-i Umûmiyenin te'mini için idare-i örfiye ilânı zaruri görülmüştür ve te'sis edilmiştir. Te'min-i inzibât ve asayiş ve selamet-i vatan hususâtında kanunun te'min eylediği vezaifin kumandanlığın uhdesine tevdi edildiğini ve sükûneti muhâfazaya fevk-al-âde i'tina ve makam-ı aliyye-i kumandaniyyece ayrıca tebliğ edilecek olan mevadda itâat eylemlerini ûmûm ahali-i muhteremeye tebliğ ve beyân eylerim.

Karesi Mutasarrıfı İzzet

Mitingden sonraki günlerde çalışmalarına devam eden kongre 21 Mart 1920 Pazar günü, Ankara'da toplanacak "Meclis-i Milli" hakkında gerekli müzâkerelerde bulunduktan sonra Hey'et-i Merkeziye seçimlerine geçilmiş, yapılan seçim sonunda yeni Hey'et-i Merkeziye şu kişilerden oluşmuştur.⁶⁸⁶

Kuvâ-yı Milliye Dördüncü Kongresi'nde İntihab olunan Hey'et-i Merkeziye Reisi ve Azası.

		Delege Sayısı: 58
		<u>Aldığı Rey</u>
Akhisar	Müftü Alim Efendi	57 Reis Vekili
Soma	Bergamalı Hasan Bey	52
Ayvalık	Havranlı Hakkı Bey	40
İvrindi	Abdülgafur Efendi	39
Gönen	Osman Bey	58
Bandırma	Aziz Efendi	40
Bursa	Kâmil Efendi	40
Bursa	Muhyettin Bahâ Bey	45
Balıkesir	Mehmet Vehbi Bey	57 Reis
Balıkesir	Vâsıf Bey	56
Balıkesir	Hulûsi Bey	34 ⁶⁸⁷

Kongre 22 Mart 1920 Pazartesi günü Teşkilât encümeninin hazırladığı "Kadro", "Bütçe" ve "Hey'et-i Menzil" talimatnamelerini tasdik ederek çalışmalarını

⁶⁸⁶ *İzmir'e Doğru*, 24 Mart 336/1920, No 46

⁶⁸⁷ Bkz. *Balıkesir Dördüncü Kongresi Zaptı*.s.14

tamamlamıştır. Kongre Divan Başkanı Mehmet Vehbi (Bolak) Bey'in yaptığı kapanış konuşmasından sonra dağılmıştır.⁶⁸⁸

Balıkesir'de toplanan bu son kongreye 58 delege katılmış ve 11 gün devam ederek, her türlü tertip ve tecavüze rağmen gelişip genişleyen Balıkesir Hareketi Milliyesi'nin bir yandan Batı Anadolu'daki teşkilâtları birleştirme, diğer yandan da bu teşkilâtı, Doğu'da genişleyerek memleketin kaderini eline almaya hazırlanan Mustafa Kemal Paşa'nın liderliği altındaki teşkilât ile birleştirme çalışmalarının bir sonucudur. Daha önce güney istikametinde genişleyen teşkilât, II. Kongre'de alınan karar uyarınca bu defa Bursa ve Bilecik istikametinde genişletilmiş⁶⁸⁹ ve bu kongrenin toplanmasına imkân doğmuştur.

5- IV. Balıkesir Kongresi Kararları

KONGRE KARARLARI

Kongre'ye İştirak Eden Delegeler

1. Akhisar : Müftü Âlim Efendi, Rıza Bey
Yahya Nâhiyesi : Hacı Mustafa Efendi
Marmara Nâhiyesi : Reşad Bey
2. Edremit : Hacı Ahmed Bey, Sami Bey,
Ağunya Nâhiyesi : Rifat Efendi

⁶⁸⁸ Kongrenin kapanış tarihinin kaynaklarda gösterildiğinin aksine 22 Mart olduğu karar metninin altında yer alan tarihten kesin olarak anlaşılmaktadır. Bkz. *Balıkesir Dördüncü Kongresi Zaptı*, s.12 İzmir'e Doğru Gazetesinde verilen haber de bu tarihi doğrulamaktadır. Bkz. *İzmir'e Doğru*, 24 Mart 336/1920 No 46 "İzmir Şimal Mıntıkası Kongresi Pazartesi günü ictima'atına nihayet vermiştir" . Pazartesi günü de 22 Mart'a tesadüf etmektedir. Ayrıca, Bkz. Jeaschke, *a.g.e.*, 1970, s.95. Selek, *a.g.e.*, 1968, s.100

⁶⁸⁹ Çarıklı, *a.g.e.*, s.66

3. Erdek : Ahmed Efendi, Rauf Bey,
Marmara Nâhiyesi : Hüsnü Bey,
4. İnegöl : İdris Bey,
5. Balıkesir : Arabacı-zâde Hâfız Mehmed Efendi,
Keçeci-zâde Hâfız Emin Efendi,
İvrindi Nâhiyesi : Hacı Hâfız-zâde Mehmed Efendi,
Balat Nâhiyesi : Osman Efendi-zâde Mehmed Efendi,
Bigadiç Nâhiyesi : Ağa-zâde Mustafa Efendi,
Fırt Nâhiyesi : Hafız Numan Efendi,
Şamlı Nâhiyesi : Hafız Mehmed Efendi,
Sarıç Nâhiyesi : Kocabıyık-zâde Mehmed Efendi,
Giresun Nâhiyesi : Yırcalı-zâde Şükri Bey,
Kepsud Nâhiyesi : Basri Bey,
Konakpınar Nâhiyesi : Hacı Ali Onbaşı,
Korucu Nâhiyesi : Hacı Osman Efendi,
6. Balya kazası : Mustafa Çavuş, Hacı Hâtib Efendi,
Orhanlar Nâhiyesi : Eyüb Efendi,
7. Bandırma Kazası : Hâfız Mustafa Efendi, Hasan Tahsin Efendi,
Manyas Nâhiyesi : Hâfız İsmail Efendi,
8. Bursa : Vekâleten Bilecik murahhasları,
9. Burhaniye kazası : Hakkı Bey, Hâfız Rifat Efendi, Hacı Mehmed Ağa,
10. Bilecik : Ali Rıza Efendi, Sâlim Efendi,
11. Havran : Muharrem Bey, Hasan Bey

12. Söğüd : Halil Bey, Nuri Bey,
13. Sındırgı kazası : İbrahim Efendi, Azmi Bey,
Çorum Nâhiyesi : Ali Bey,
Gölcük Nâhiyesi : Ömer Efendi
14. Soma kazası : Ali Rıza Bey, Belediye Reisi Osman Efendi, Dava
Vekili Bergamalı Hasan Bey,
15. Kırkağaç : Hacı Halil Efendi, Hâmidi Ahmet Fâik Efendi,
Gelenbe Nâhiyesi : Hakkı Bey, Ahmed Bey,
16. Karacabey : Şerafeddin Bey,
17. Kirmastı Kazası : Mustafa Efendi,
18. Gördes Kazası : Hacı Edhem Bey, Hamdi Bey,
19. Gönen : Hacı Ali Efendi, Mehmed Efendi,
20. Yenişehir : .....
- Bir Numaralı Ayvalık Menzili Müfettişi : .....
- İki Numaralı Soma Menzil Müfettişi : Mustafa Nâzım Efendi,
- Üç Numaralı Akhisar Menzil Müfettişi : Şükrî Efendi,
- Dört Numaralı İvrindi Menzil Müfettiş V. : Ahmed Bey,
- Hey'et-i Merkeziyye azâsı : Vehbi Bey, Osman Bey, Vâsıf Bey,
Hulûsi Bey, Havranlı Hakkı Bey,

Ber-vech-i bâlâ livâ, kaza ve nâhiye murahhaslarından terekküb ederek, 12 Mart 336 tarihinde ictimâ eden İzmir şimâl Mıntıkası Kuvâ-yı Milliyesi Hey'et-i Umumiyesi ber-vech-i zîr esâsatı takarrur ettirmiştir:

Madde 1- Hiç bir hak ve sebebe istinâd etmeyen Yunan işgal-i zulmünün devamına bütün mevcudiyet-i milliyemizle ve şiddetle mümâna'at edilecek ve Yunanlı'lar her halde Anadolu'dan tard olunacaktır.

Madde 2- İzmir'e (.....)⁶⁹⁰ tarihinde giden Hey'et-i Muhtelif-i Tahkikiyenin Yunan mezâlim ve feceyi-i ve Yunan işgâlinin ref'i hakkında tanzim ettiği gündün beri rapor halinde, meclis-i alîye ve cihan efkâr-ı medeniyyesine arz ve Yunan işgali vahşiyânesinin devamı ilân edilen desatir-i milliyye ve esâsât-ı insaniyyeye mugâyir olduğundan müslümanlar vatanlarının istihlâsı için tamamiyle hürriyet-i harekâta mâlik olmak hakkını ihraz etmişlerdir. Memâlikimizde yaşıyan bil-cümle anâsır-ı islâmiyye yekdiğerine karşı hürmet-i mukabile ve hüsn-i vefakârı ile neşhûn vaziyet-i ırkıyye ve şerâit-i muhiyelerine riayetkâr öz kardeşleridirler.

Madde 3- Her türlü işgâl ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gâyesine mâtuf harekâtın reddi hususunda müttehiden müdâfaa ve mukavemet esası kabul edilmiştir.

Madde 4- Vatanımızda öteden beri birlikte yaşadığımız bilcümle anâsır-ı gayr-i müslimenin hukukuna tamâmen riayetkârdır.

Madde 5- Hey'et-i Umûmiye (.....)⁶⁹¹ tarihinde in'ikad eden Sivas Kongresi'nin vahdet-i milliyye ve istiklâlimizin muhafazası uğrunda kabul ettiği makâsıd ve âmâl-i esâsiyyeye iştirak eder.

⁶⁹⁰ Karar Metninde tarih kısmı boş bırakılmıştır. Paris Barış Konferansı Yüksek Konseyi, Yunanlı'ların İzmir'de yaptıkları zulümler hakkındaki şikayetleri incelemek üzere bir komisyon kurmuş bu komisyon, Amiral Bristol başkanlığında 23 Ağustos 1919 günü İzmir'de ilk toplantısını yaparak çalışmalarına başlamıştır. Bu komisyon 21 Temmuz'da kurulmuş İstanbul'daki ilk toplantısını da 4 Ağustos günü yapmıştır. Bkz. Sarihan, *a.g.e.*, c.1, s.391; c.2, s.67.

⁶⁹¹ Bu kısım boş bırakılmıştır. Sivas Kongresi 4 Eylül 1919 tarihinde toplanmıştır. Bkz. Sarihan, *a.g.e.*, c.2, s.85.

TEŞKİLÂT KISMI

Madde 6- Teşkilât-ı milliye her biri âle-d-derecât yek diğesine merbût olmak üzere köy ve mahallâtta başlayarak nâhiye, kaza, livâ ve vilayet taksimatına tâbidir:

- 1) **Köy ve Mahalle Hey'et-i İdâresi** : Köyde mukim halkdan müntahab lâ-akal üç âzâdan tereküb eder. İçlerinden biri bi'l-intihab reis olur.
- 2) **Nâhiye Hey'et-i İdaresi** : Nahiyeyi teşkil eden köyler ve merkez nâhiye mahallâtı hey'et-i idaresince muntahab lâ-akal üç âzâdan tekerrüb eder ve içlerinden biri bil-intihab reis olunur.
- 3) **Kaza Hey'et-i İdaresi** : Merkeze merbut mahalle ve köy ve mevâhî hey'et-i idareleri tarafından ve merkez kaza mahallât hey'et-i idareleri tarafından müntahab lâ-akal beş âzâdan tereküb eder ve içlerinden bir reis olur.
- 4) **Livâ Hey'et-i İdaresi** : Livâyâ mülhak kazalar ile merkez livâyâ merbut kurra ve mahallât ve nevâhi hey'etleri taraflarından müntahab lâ'akal yedi âzâdan tereküb eder ve içlerinden biri reis intihâb olunur.
- 5) **Vilâyet ve Müstakil Livâ Hey'et-i Merkeziyesi** : Nevâhi ve kaza ve livâ hey'et-i idâreleri ve merkez livâ mahallât idâreleri tarafından müntahâb on âzâdan tereküb eder ve içlerinden biri reis intihâb olunur.

Madde 7- Bu hey'etler ale-d-derecat tabi olmak üzere cümlesine mafevk İzmir Şimal Mintıkası Hey'et-i Merkeziyesi mevcuttur. Hey'et-i Temsilliye ile münasebette bulunmak ve bu Hey'et-i Merkeziye Karesi, Saruhan livâlarıyla Bursa vilâyeti ve Biga sancağı murahhaslarından mürekkeb olarak in'ikad edecek Hey'et-i Umumiye tarafından ekseriyet-i ârâ ile onbir âzâdan tereküb eder.

Madde 8- Bu teşkilât, aynen tatbiki mümkün olamayan mahallî ihtiyaca göre bi-t-tâdil icrâ edilebilir. Bu âzânın dördü menzillere tâbi kâzâ ve murahhaslarının kendi cepheleri nâmına, ikisi Bursa vilâyeti, biri Bandırma ve Erdek, biri Gönen,

üçü de merkez murahhaslarının gösterecekleri yere, üç mahalle mümessili olabilecek namzedlerden intihâb edilebilecektir.

Madde 9- Hey'et-i İdarelerin Vazife-i Esâsiyesi : Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nin esâsâtı dahilinde âmâl ve makâsıd-ı milliyyeyi halka izah ve bu mesâilde köylüye kadar bütün âhâliyi irşad ve tenvir etmek ve ahâliye tehlike karşısında zati müheyâyâ bulundurmak ve bu hususda icâb eden teşebbüsâta tevessül etmek ve ale-d-derecat yekdiğere merbut olacak olan hey'etlerin muhaberat ve münasebatını idare ve tanzim etmek.

Vazife-i idariyelerine gelince; cebheye lüzumu mikdar efrâd sevk etmek ve ahaliden para toplamak esasında temerküz eder. Bunun için de mâliye ve teşkilât kısımlarını tefrik eder.

Hey'et-i idarenin eşrâf ve ağniyâya şahsen ve kurra ile mahallâta da şahsen ve toptan tevzi edeceği mebalîği tahsil ve bunları ekseriyeti tarafından mahzâ mazbata mukabilinde teşkilât hey'etine îta ve her ay nihâyetinde teşkilât hey'etinden hesâb istemek vazifesiyle mükellefdir.

Hey'et-i Merkeziye azâleri hadd-i asgarî altmış lira olmak üzere mahallinden tahsisatlarını alacaktır.

Teşkilat Kısmı : Cebheye lüzum görülecek millî askerî hey'et-i umumiyyenin kabul ettiği mükellefiyet-i milliye esâsatı dairesinde kararlaştıracağı esnâf erbabından tedarik ve cepheye sevk ve cebheden firar edenleri tâkib ve derdest ile cebheye iâde etmek vazifeleriyle mükellefdir.

Asâyışın takriri ve şekaevet ile sâir yolsuzlukların men'i hususunda hükûmet-i mahalliyyeye muâvenetde bulunmak ve muktezî tedâbiri ittihaz etmek bilhassa vazife-i mühimmesidir. Ve muhtel adab ve harekâta hükûmet-i mahalliye ile temas ederek, Hareket-i Milliye'ye âid hususâtı hüsn-ü suretle hall ve islâha ve kazalara uğrayacak ecnebilerle umumî program dairesinde ve

Hey'et-i Merkeziyeden alacağı evâmir dahilinde temas ve istihbarât hususunu hüsni ifâ etmek vezâifi cümlesindedir.

Teşkilât, Hey'et-i Merkeziyeye veya menzile mesârif-i umumiye için teslim edeceği mikdar-ı mebâliği mazbata mukabilinde mâliye hey'etinden alarak icâb eden yere tevdi ve îsâl eder. Kazâ ve nevâhî hey'et-i idarelerinin ihtiyacâtına göre tesbit edilecek miktarda bir inzibât kuvveti bulunur ve reisin emrine tâbi olur. Bu inzibat kuvveti, icabında şehri muayyen bir maaş vererek ashâb-ı nâmus ve cesaretden teşkil edilebilir.

Madde 10- İZMİR ŞİMÂL MINTIKASI HEY'ET-İ MERKEZİYESİ

SALÂHIYET VE TALİMATNÂMESİ:

1. Hey'et-i Merkeziye, Hareket-i Milliye gâye ve maksadının temini için düşmanın harekât-ı askeriyesine karşı her türlü tedâbir-i ihtiyâtiye ve teşkilât ve bu bâbda mukarrerât ittihaz etmek hakkında maliktir.
2. Hey'et-i Merkeziye, Hükûmet-i Merkeziye ve Mahalliye ve ecânible temas etmek ve icab eden tarz-ı hareketi takip etmek gibi maksad ve gayenin teminine mâtuf hususâtda salâhiyet-i tâmmeyi haiz olmakla beraber bu maksadın husûlü için lüzumu olan sarfiyâtın icrasına da mezundur.
3. İfâ-yı vazifede tekâsül eden hey'et-i mahalliyeye ihtarât icrâ, icabında tebdillerini temin ve millî alay, tabur ve bölük kumandanlarını inde-l icab mahallî hey'etlerinin rey-i istişaresi alınarak işden el çektirmek salâhiyetine malikdir.
4. Hey'et-i Merkeziye İzmir Şimâl Mıntıkası Teşkilât-ı Milliye'nin mümessilidir. Binaenaleyh gâye-i muayyene dahilinde mukadderât ve beyânat ve iş'aratı muta olacaktır.
5. Hey'et-i Merkeziye hesabât ve sair muamelât için Hey'et-i Umumiyeye hesâb vermekle mükellefdir.

6. Hey'et-i Merkeziye karargâhı için kırk süvari ve otuz piyâde efrâdı olmak üzere yetmiş kişilik bir kuvve-i muhâfaza kadrosu kabul edilmiştir.
7. Hey'et-i Merkeziye karargâhını icabında kendisi için muvafık görebileceği mahalla nakl edebilir.
8. Hey'et-i Merkeziye mesârif-i umûmiyyenin temini için ayrı bir veznesi olacaktır. Vasatî şehri yedibin lira itibâriyle her kaza nisbet-i iştirâki dairesinde her ay irsalâtda bulunacaktır.
9. Hey'et-i Merkeziye âzâlarına mahallerinden temin edilmek üzere şehri asgarî altmış lira tahsisât verilir.
10. Hey'et-i Merkeziye bil-umum Müdâfaa-i Hukuk Hey'etlerinin millî alay kumandanlarının ve menzil müfettişlerinin merci-i yegânesidir.
11. Hey'et-i Merkeziye bu makamlar arasındaki münasebât ve irtibat-ı muamelâtı ve muhâberâtı temin eder.
12. Hey'et-i Merkeziye ilk ictimânda âzâsından bir reis ve bir de reis vekili intihâb edecektir.
13. Bil-umum hey'etler, Hey'et-i Merkeziyeye bir hülâsa-i hesâbât ve muâmelât vermeğe mecburdurlar. Nahiyeler, kaza hey'etlerine vermekle mükellefdirler.

Hey'et-i Merkeziye, her istediği zaman hey'etlerin hesâbât muamelâtını rü'yet ve teftiş ve hey'etleri kongre mukarrerâtına tevfikân hareket etmeğe icbâr edebilirler.

KADRO

Madde 11- Ayvalık Mıntkasında : Sâbıkı misilli üç millî tabur olacaktır. Akıncı ve hücum müfrezelerine lüzum yoktur. Nizâmiye kuvveti olarak bir tabur piyâde, bir makinalı tüfenk bölüğü ve bir top mevcûddur.

Bergama Cephesinde : İki millî tabur ve iki akıncı müfrezesi olacaktır. Nizâmiye kuvveti olarak bir bölük piyâde ve bir makinalı tüfenk bölüğü mevcuttur.

Soma Mıntıkasında: Dört millî tabur, iki hücum müfrezesi ve iki akıncı müfrezesi bulunacaktır. Nizâmiye kuvveti olarak bir tâbur piyâde, bir makinalı tüfenk bölüğü ve iki top mevcûddur.

Akhisar Cephesinde: Beş millî tâbur, iki hücum müfrezesi olacaktır. Nizâmiye kuvveti olarak, bir tâbur piyâde, iki top, bir makinalı tüfenk bölüğü, bir alay süvâri, bir istihkâm müfrezesi mevcuttur.

Ayvalık Cephesi : Efrâdı için Edremid, Burhaniye, Havran kazalarıyla, Ezine, Ayvacık, Bayramiç kazaları tahsis edilmiştir.

Bergama Nâhiyesi : İçin İvrindi ve Korucu,Balya kazası, Edincik nâhiyesi ve Gönen kazası tahsis edilmiştir.

Soma Cephesi : İçin Soma ve Kırkağaç, Balıkesir ve Bandırma kazaları tahsis olunmuştur.

Akhisar Cephesi : İçin Akhisar, Sındırgı, Gördes kazalarıyla Babaköy nâhiyesi ve Bandırma, Kirmastı, Karacabey kazaları millî nizâmiye alayı tahsis olunmuştur.

Madde 12- Her cephede bir millî alay kumandanlığı ve buna tâbi tabur, bölük ve takım kumandanlıkları mevcûd olacaktır. Her tabur iki bölükden, her bölük üç takımdan tereküb eder.

Madde 13- Mükellefiyet-i milliyeye tabi olan efrâd, ikiyüzdoksan ilâ üçyüzdokuz tevellüdlülerdir. Millî nizamiye taburlarını da genç esnândan mahallî hey'etlerinin tensib edeceği tevellüdlüler teşkil edecektir.

Madde 14- Milli alay kumandanlıkları, kongre tarafından ve millî tabur ve bölük kumandanları Hey'et-i Merkeziyenin tasdikine iktirân etmek şartıyla millî hey'etler tarafından intihâb olunur.

Madde 15- Alay, tabur ve bölük kumandanlıklarına, Hey'et-i Merkeziyenin tasdikine iktirân etmek şartıyla muntaka kumandanlığı tarafından bir askerî bir kumandan muâvini terfik edilecektir. Eğer bölük kumandanları, gerek muvazzaf ve gerek ihtiyât zâbiti olursa, muâvine ihtiyacı kalmaz.

Madde 16- Her cephenin bir menzil müfettişliği olacaktır. Menzil müfettişleri kongre tarafından intihâb olunur. Kadrosu ve suret-i faaliyeti talimât-ı mahsusla tesbit edilmiştir.

Madde 17- Her cephenin bir de hastahanesi olacaktır. Her hastahanenin iki doktoru ve on sıhhiye neferi bulunacaktır.

Madde 18- (290-309) tevellüdlü efrâdın muntazam defteri, mahallî hey'etleri tarafından muntazaman hazır bulunacaktır. Bu suretle icâbında ilk emre itaat edilecek tarzda cebhe gerilerinde ihtiyât tertibâtı yapılacaktır. Müdâfaa-i Hukuk Hey'et azâları memurin-i hükûmet muallim, imam, muhtar, müezzin, hâtib, korucu ve esâretten avdet edenler, mükellefiyet-i milliyeden müstesnâdır.

Madde 19- Millî nizâmiye taburları, daimî ve muntazaman talim ve terbiye edilecektir.

Madde 20- Cephelerdeki millî taburların efrâd miktarı 120 ilâ 600 kişi olacaktır. Taburların miktarlarının tayini Umûm Şimâl Cepheleri Kumandanlığına ve Hey'et-i Merkeziyeye aittir.

Madde 21- Cephelerin silâh ihtiyacını temin için; mahallî asayişin lüzumu olan miktardan fazla olarak ahalinin elinde bulunan silâhlar suver-i münasibe ile mahalli hey'etleri tarafından toplanacaktır. Bunun için kabul edilecek esâsatı mahalli hey'etler her köyün teslimine mecbur olacakları bir silâh miktarını tayin edecektir. Köylüler arzu ederlerse bu silahları satın alıp verirler. Arzu ederlerse yedlerindeki silâhlardan verirler.

Madde 22- Cebhâneyi isrâf edenler, beher fişenk için cebhede bir gün fazla süre zecren hizmet edecektir. Daimi efrâddan olursa, beher fişenk, kendisine yirmibeş kuruşa mal edilecektir. Takım ve bölük kumandanları cebhanenin zaiyatı meselesinden dolayı tamamen mes'ul olacaklardır.

Madde 23- Mıntıklarda zabitan ve efradın işred isti'mal etmeleri sureti-kat'iyede memnudur. Bu fiile mükerreren ictisar edenler şiddetle tecziye edileceklerdir.

Madde 24- Birtakım bahanelerle davete icabet etmeyen ve firar eden efrat cephede, iki misli hizmet edecektir.

Madde 25- Cephede herhangi bir cürümden dolayı mücrim olanlar mahallinde tecziye edilecektir. Yalnız idam cezasının tatbiki, Hey'et-i Merkeziyenin tasdikine arz edilecektir.

Madde 26- Halkı tenvir ve irşat ve istihbaratı temin etmek için Hey'et-i Merkeziye, münasip göreceği esasat dahilinde irşat ve istihbarat hey'etleri teşkil edecek ve bu ihtiyacın teminine ehemmiyetle çalışacaktır.

Madde 27- MENZİL MÜFETTİŞLİĞİ TALİMATNAMESİ

1- Kuva-yı Milliye kıtaatının iaşe ve geri hidematını temin etmek üzere her cephe için bir Menzil Müfettişliği teşkil edilmiştir.

2- Depo ve müdahhar halinde menzilin müteaddit anbarı olmakla beraber bir de esas menzil anbarı bulunur ki kıtaata erzak ve eşyayı burası tevzi eder.

[1] Eşya ve mühimmat

[2] Erzak anbarları

Menzil müfettişi, icab-ı hale göre mezbaha ve fırın tesis eder ve bunları idare edecek memurları mahallî Müdafaa-i Hukuk Hey'etleri temin edemediği surette Hey'et-i Merkeziyeden talep eder.

4- Harekât tevessü ettiği taktirde Menzil Müfettişi, ilerilerde noktalar ve anbarlar tesis eder ve bunun için evvelden lâzım gelen yerlerde tertibat almak lâzımdır.

5- Şimdilik dört cephe için dört menzil müfettişliği ihdas edilmiştir.

Bir Numaralı Menzil Müfettişliği Ayvalık Cephesinde

İki Numaralı Menzil Müfettişliği Soma Cephesinde

Üç Numaralı Menzil Müfettişliği Akhisar Cephesinde

Dört Numaralı Menzil Müfettişliği Bergama Cephesinde İfa-yı vazife edecektir.⁶⁹²

6- Her menzilde kongre tarafından müntehab bir menzil müfettişiyle beraber bir de üç zaattan mürekkep bir Menzil Hey'eti olacaktır. Bu Menzil Hey'eti cephe Müdafaa-i Hukuk Hey'etleri tarafından intihab edilecek azalar teşkil edecektir.

- Veznedarlık vazifesi hey'etten bir zaat tarafından ve mübayaat vazifesi de yine hey'etten bir zaat tarafından ifa edilecektir. Bundan başka bir merkez anbar memuru maiyetine iki yazıcı neferi ve bir menzil kâtibi ve on anbar neferi bulunacaktır.

7- Menzil Müfettişi menzilin en büyük âmiridir.

8- Kıtaat erzakı bir haftalık ihtiyacına göre olur. Lede-l-hâce yevmi olarak da verilebilir.

9- Menzil müfettişi iaşesine memur olduğu kıtaatin zabıt ve efrat ve hayvanat mevcudesini doğru olarak bilmesi lâzımdır. Bunun için kıtaatin en büyük âmiri her üç günde bir menzil müfettişliğine kıtaatin sahih olarak

⁶⁹² Kongreye katılan menzil müfettişlikleri sayılırken dört numaralı menzil "İvrindi" olarak gösterilmiştir. Bkz. *Kongre Kararları*, kongreye iştirak eden delegeler kısmı.

mevcudunu natik bir kuvve-i umumiye ita eder ve işbu kuvve-i umumiyeler vaziyet-i iâşeye esas olur.

10- Kuvve-i umumiyeler tabular tarafından tanzim olunup, milli alay kumandanının tasdikine iktiran ettikten sonra menzile gönderilir.

11- Menzil müfettişi anbarların mevcudunu her gün anbar memurundan ister.

12- Her kıta iâşe memuru, kıta kumandanının tasdikine iktiran etmiş kuvve-i umumiye-i bir kıt'a mazbata ile Menzil Müfettişliğine müracaat eder. Menzil Müfettişi bu mazbatayı erzak ve eşya kısmına havale eder. Kısım memuru, iâşe memurunun ibraz ettiği kuvve-i umumiye-i mazbatadaki nüfus ve hayvanat mevcudunun evvelce menzile verilen kuvve-i umumiyelerle karşılaştırarak bir mübâyet görmediği takdirde haftalık veya yevmi göre hesap eder; mazbatayı terkin kısmı ve zirini tastik eder ve anbar memurluğuna havale eder. Anbar memuru bilvezin erzakı itâ eder ve mazbatayı nezdinde hıfz eder.

13- Anbar memuru, Menzil Müfettiş veya kâtibi kayıt ve malûmatı haricinde hiçbir yere hiçbir dirhem erzak veremez ve anbarın bu suretle noksan ve fazlasından mesuldür.

14- Kıtaat, menzilden almış oldukları erzakın sureti sarfını mübeyyin her ay menzile bir kıta cetvel ita eteğe mecburdur. Bu cetvelde nüfus ve hayvanat mevcudu gösterilecek ve bu mevcut evvelce verilen kuvve-i umumiyelere tetabuk edecektir.

15- Müfreze cetvelinde her gün mevcuda göre sarf edilen erzak gösterilecek ve her beş günde bir yekûn vermek suretiyle bir aylığı yekûn edilecektir. Badehu bir ay zarfında menzilden alınan ve mübayaa suretiyle tedarik edilen erzak ve cetvel mucibince sarf edilen miktar yek diğerinden tenzil

edilerek baki kalan miktar kıta kilerinde aynen mevcut bulunan erzaka tevafuk edecektir.

Yanlış mevcut göstererek fazla mevcut olan kıta kumandanı ve iaşe memuru mesuldür. Menzil Müfettişi bu gibi ahvali teftişe memurdur.

- Menzil Müfettişi kıtaat kılarını teftiş ederek fazla erzak hakkında derhal tahkikat icrasına memurdur.

17- Menzil Müfettişi yedek ihtiyat erzak bulundurmağa mecburdur. Kıtaatın iaşesinden doğrudan doğruya mesul olduğu için yedindeki kuvvei umumiyelere göre lüzumlu miktarda erzak bulundurmalıdır.

18- Menzil anbarlarından fazla mevzuat verilemez. Her kıta kendi mevzuatıyla kendi erzakını alacaktır.

19- Perakende kıtaat menzilden erzak ve eşya alamaz, ancak taburlar ve müstakil bölükler ve vazifeten seyyar kuvvetler alabilir.

20- Taburda tabur kumandanı ve hesap memurundan mürekkep bir heyet bulunacaktır. Menzil taburlara verilecek erzak ve eşya ve levazım-ı saire iş bu heyetin mahtum ve mümzi mazbatasıyla verilecektir. Seyyar kuvvetlerin mazbatasının menzil heyetleri tasdik eyler.

21- Kıtaatın maaşatını ve paraya olan ihtiyacatını Menzil Müfettişi temin eder. İcabında Hey'et-i Merkeziyeden talep eder.

22- Efrat ve zabitanın maaşatını ve taburun paraya olan sair ihtiyacatını tabur heyeti menzilden bir kıta bordro ile alır, efrad ve zabıtana musaddak defterler mucibince tevzi eder.

23- Menzil Müfettişi görülecek lüzum üzerine mekkâre ve araba kolu tesis eder.

- 24- Menzil Müfettişi doğrudan doğruya Hey'et-i Merkeziyeye merbuttur. Umur-ı idare ve iaşeye ait hususatta milli alay kumandanıyla muhabere eder.
- 25- Menzil Müfettişi ve heyeti hergün vazifelerine devama mecburdur.
- 26- Menzil Müfettişi her ay muntazaman kıtaattan aldığı hesabâtı bil-icmal menzilin merkez ve mahalli heyetlerinden almış olduğu nukut ve erzakın varidat ve sureti sarfiyatını mübeyyin birkita icmal tanzim ve azalara imza ettirdikten sonra Hey'et-i Merkeziyeye göndermeğe mecburdur.
- 27- Menzil hey'etleri, mahallinde tedarik edecekleri eşya ve erzak ve mühimmatı bilmübayaa tedarik eder. Mahallinde tedarik edemeyeceği eşya ve sair levazımı Hey'et-i Merkeziyeden talep eder.
- 28- Menzil hey'etleri et, ekmek, sebze ve yemeğe müteallik hususat için tüccarlarla konturato akdine mezundur. Yapılan konturatoların bir sureti Hey'et-i Merkeziyeye gönderilecektir.
- 29- Kuva-yı Milliye'ye mensup zabitan ve efrad mezuniyet vazifesine devam edemediği günlerde kıstelyevme tabidir.
- 30- Zabitanın zirde murakkam erzak ita edilir.**

Gıda	Cins
900	Ekmek
150	Et
100	Pirinç
100	Kuru sebze
300	Yaş sebze
40	Şeker
20	Tuz

15 Sabun

45 Yağ

30 Soğa

Efrada şu erzak veriliyor.

Gıda

Cins

900 Ekmek

50 Çorbalık pirinç

100 Pilavlık pirinç veyahut bulgur

20 Tuz

45 Yağ

100 Kuru sebze

300 Yaş sebze

15 Sabun

30 Soğan

250 Haftada bir et. İmkân müsait olduğu takdirde de

merkezin tensip edeceği bir günde üzüm, kavun, hoşaf veyahut münasip bir tatlı verilebilir.

Binek ve mekkâri hayvanâtının yevmî üçbuçuk kilo arpa veyahut iki kilo kûspe bir buçuk kilo arpa ve develere dört kilo arpa verilecektir.

31- Zâbitan bu erzakı kıyyen alacaktır. Erzak bedeli olarak para verilmez.

BÜTÇE

Madde 28- Muhammen harcanan 300.000 liralık bütçe üzerine tasavvur edilmiştir.

Menâbi-i vâridat şöyledir:

- 1- Belediye bütçelerinden muhammen vâridat tam fazlasının nısfı Kuvâ-yı Milliye'ye terk ve tesri edilecektir.
- 2- Zebhiyye ve pazar resmi belediyenin bir misli derecesinde de Kuvvâ-i Milliye için alacaktır.
- 3- Her münavebe için bedel-i nakdî olarak 100 lira alınacaktır.
- 4- Âtide mukarrer sûrette emvâl-i ticâriyenin idhâlât ve ihrâcâtından nakti bir resm alınacaktır.

Buğday	Kıyyesinden	40 para,
Sâir Zehâir	”	20 para,
Fasulye, Nohut, Burçak	”	40 para
Susam ve Piriñ	”	2 kuruş,
Tütün	”	5 kuruş,
Afyon	”	50 kuruş,
Üzüm	”	2 kuruş,
İncir	”	60 para,
Şeker	”	2 kuruş,
Palamut	Kantarına	2 kuruş,
Badem içi	Kıyyesinden	10 kuruş,
Ceviz içi	”	50 kuruş,
Acı badem	”	50 kuruş,

(Kabuklularından (...) derecesinde alınacaktır.)

Bal	Kıyyesine	5 kuruş,
Çivi ve Demir	Kıyyesinden	20 para
Kösele	Kıyyesine	10 kuruş,
Sabun	”	40 para,
Yapağı ve Yün	”	2 kuruş,
Gaz	sandığı	2 kuruş,
Zeytinyağı	Kıyyesine	3 kuruş (Bundan Kırkağaç ve Akhisar müstesnadır),
İplik	paketine	10 kuruş,
Manifatura	büyük balya	500 kuruş,
Manifatura	küçük balya	300 kuruş,
Yumurta	adedinden	5 para,
İspirto	kilosuna	100 kuruş,
Rakı ve sair müskirat		100 kuruş (Bu kalem için bil-umûm mevâd-ı mevcude ve ma'müle dahildir)

- Bunlardan başka diğer eşyalar için lâzım gelen rüsümün ta'yini mahallin heyetlerine terk edilmiştir.
- Bu rüsüm ihracatta ilk temzic ithalatta son medhâl alınacaktır.
- Bir kere resm alınan maldan tekrar resm alınmaz.
- Bu rüsümün ( ) mahallin heyetlerine aittir.

Madde 29- Her kazâ mesârifât-ı umumiyyeye âtideli nispet dahilinde iştirak edecektir:

Hüdâvendigar vilâyeti	% 30
Balıkesir	% 14,9

Bandırma	% 7
Erdek	En son tahsil edilecektir.
Gönen	% 4,9
Balya	% 2,8
Edremit	% 8,4
Burhaniye	% 4,9
Havran	% 3,5
Soma	% 3,5
Kırkağaç	% 4,2
Akhisar	% 7,7
Sındırgı	% 2,8
Gördes	% 28
Ayvacık, Bayramiç, Ezine	% ...
Bergama	% 1,4

Madde 30- Teşkilât kadrosu maaşatı berveç-i zirdir:

Şehri Tahsisat Kuruş

Alay Kumandanı	4.000
Alay Kumandanı Muavini	3.000
Tabur Kumandanı	3.000
Tabur Kumandanı Muavini	2.500
Bölük Kumandanı	2.500
Bölük Kumandan Muavini	2.000
Takım Kumandanı (Zâbit ise) 2000 vekile	1.000

	Menzil Müfettişi	3.000
	Menzil Kâtibi	2.000
	Anbar Memuru	2.000
	Menzil Heyeti Azası	2.500
	Tabur Hesap Memuru	2.000
	Doktor	2.500
	Hastane Kâtibi	2.000
Bunlar işe edilmeyeceklerdir	Müdafaa-i Hukuk Kâtipleri	1.500
	Taburların Sabit Efrâdına	900*
	Müdafaa-i Hukuk Hey'etleri Piyadesine (âzami)	2.000
	“ “ “ Piyade Reislerine	2.500.
	“ “ “ Süvarilerine	3.000
	“ “ “ Süvari Reislerine	3.500
	Hey'et-i Merkeziye Süvarilerine	2.500
	“ “ Süvari Reislerine	4.000
	Akıncı Müfrezeleri Kumandanlarına	3.000**
	Akıncı Müfrezeleri Efradına	1.000
Mıntıka Kumandanı	2.500	
Mıntıka Kumandanı Yaveri	1.500	
Mıntıka Kâtibi	1.500	

* Bütün mahalli heyetleri lüzum gördükleri taktirde sevk edilecektir. Her tabur değişirken mahalli heyet tarafından bâ-mazbata menzile bildirilecektir

** Her akıncı müfrezesi 10 kişiden terkip edilecektir Efrâdı mahalli heyetleri ile mintıka kumandanları tarafından intihâb edilecektir.

Nizamiye Tabur Kumandanı	2000
Nizamiye Tabur Kumandanı Yaveri	1.500
Nizamiye Bölük Kumandanı	1.500
Nizamiye Takım Kumandanı	1.000

22 Mart 336

Kongre Kararları'nın en önemli özelliği kararların 3. Maddesinde ortaya konulan düşüncenin Sivas Kongresi'nde kabul edilen esasların aynısı olmasıdır. Bu karar ile "Yunan işgallerinin kaldırılması ve ilhakın reddi" maksadıyla kurulmuş olan "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk" teşkilâtı daha önceki kongrede gerçekleştirilen isim değişikliğine ilâve olarak gayesini de genişleterek "her türlü işgal ve müdahalenin ve bilhassa Rumluk ve Ermenilik teşkili gayesine yönelik hareketlerin reddi konusunda birlikte müdafaa ve mukavemet esası" nı kabul etmiş olmasıdır.

Kongre, daha önce delege göndermeyi bile siyasî bir faaliyet kabul ederek katılmadığı Sivas Kongresi'ne bu defa, "Sivas Kongresi'nin millî birlik ve istiklâlimizin muhafazası uğruna kabul ettiği maksatlara ve siyasî emellere tamamen" katılma kararı alarak (madde 5) İstanbul Hükûmeti ile Sivas Kongresi arasındaki tereddütlü arayışlarına son vermiştir. Gerçi İstanbul resmen işgal edildiği için başka türlü de olamazdı.

IV. Balıkesir Kongresi'nin çalışmalarını tamamlayarak 22 Mart 1920 günü dağılmasından sonra Balıkesir kazası Merkez Hey'eti, meydana gelen son gelişmeler hakkında Balıkesirliler'e bilgi vermek ve onların düşüncelerini almak, esas faaliyetlerini de bu şekilde tesbit etmek maksadıyla mahalle temsilcilerinden meydana gelecek bir toplantı yapmaya karar vermiştir.

Sultanî Mektebi salonunda, Balıkesir Kazasını teşkil eden bütün mahalleler nâmına gelen dörder delegeden mürekkep büyük ve önemli bir toplantı yapmıştır. Bu toplantıya ahali nâmına 103 delege ile şehrin eşrafi iştirak etmiştir. Toplantıya başkanlık eden Mehmet Vehbi Bey, 11 aydan beri büyük bir fedakârlık içinde çalışan

Merkez Hey'etine itimat edilip edilmediğinin gizli oyla tayinini talep etmiş, ayrıca toplantı gündeminin:

- 1- Ankara'daki Meclis-i Fevkalâde'ye Mebus seçimi,
- 2- Anzavur'un son hareketi hakkında icap eden tedbir,
- 3- Yeni Merkez Hey'et-i seçimi konusu olduğunu açıklamıştır.

Yapılan müzakereler sonunda Ankara'daki Meclis-i Fevkalâde'ye Mebus seçimi kabul edilmiş, Merkez Hey'eti için yapılan seçimde de eski hey'eti teşkil eden üyeler oybirliğine yakın bir ekseriyetle güvenoyu almışlardır. Daha sonra Teşkilât, Maliye ve Levâzım kısımlarının teşkili için oylama yapılmıştır. Yapılan seçim sonunda :

Merkez Hey'eti Teşkilât Kısmı : Mehmet Vehbi Bey, Kocabıyık-zâde Mehmed Efendi, Yağcılarlı-zâde Hacı Halil Efendi, Yırcalı-zâde Şükrü Bey, İmam-zâde Hoca Refet Efendi, Maarif Müdürü Sabri Bey, Silâhçı Şevki Efendi, Ali Şuuri Efendi, Saraç-zâde Hacı Hasan Efendi, Harputî-zâde Rıza Efendi;

Maliye Kısmı İçin : Belediye Reisi Keçeci-zâde Hafız Emin Efendi, Arabacı-zâde Hacı Hafız Efendi, Barutçu-zâde Süleyman Efendi, Kunduracı Niri Efendi, Yürük-zâde İbrahim Efendi, Tireli-zâde Sabri Efendi, Beypazarlı Hafız Mehmed Efendi;

Levâzım Kısmı İçin de : Çakırağa-zâde Mehmed Efendi, Çivici-zâde Mehmed Vehbi Efendi, Sacit-zâde Mahmut Bey seçilmişlerdir.⁶⁹³

---

⁶⁹³ *IV. Balıkesir Kongre Kararları*, s.17, (Bkz. Ekler); *İzmir'e Doğru*, 4 Nisan 336/1920, No 50,s.2

II- Balıkesir Kongrelerinin İstanbul Hükümetleri ve Hey'et-i Temsiliye İle Olan İlişkileri

Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti ve Balıkesir Kongreleri ile bu kongrelerde seçilen Hey'eti Merkeziyeler, Sivas Kongresi'nin aksine, İstanbul Hükümetlerini Meşrû Hükümet kabul ederek, İstanbul'un, 16 Mart 1920 tarihinde İngilizler tarafından resmen işgaline kadar hükümetle ilişki içinde bulunmuştur.

İstanbul hükümetleri de Yunan işgali üzerine kendiliğinden ortaya çıkan Batı Anadolu'daki Kuva-yı Milliye faaliyetlerine başlangıçta karşı olmamıştır.⁶⁹⁴ Hatta bu faaliyetleri desteklemiştir.⁶⁹⁵ Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Vekâleti de Yunan işgaline karşı sonuna kadar Anadolu'daki hareket ile üstü kapalı bir anlaşma ve dayanışma halinde çalışmıştır.⁶⁹⁶

Ne var ki İzmir'in işgali sırasında işbaşında bulunan Hükümet, Türkler'in meşru savunma yapabilecekleri yönünde bir fikre sahip iken bu hükümette Dahiliye Nâzırı olan Ali Kemal 18 Haziran 1919 tarihli telgrafında Kuvva-i Milliye'ye olumsuz bir tavır takınıldığını gösteriyor. Bu telgraftan hemen sonra görevinden ayrılan Ali Kemal, Redd-i İlhâk Cemiyetlerinin Karasi ve Aydın havalisinde, "Halkı, nâhâk yere kırdırmakta" olduklarını ve halkı, haraca kesmekten başka bir şey yapmadıklarını ileri sürüyor.⁶⁹⁷ Fakat, aynı Ali Kemal, Karasi Mutasarrıfı Ahmet Hilmi Bey'in Yunan işgalleri karşısında nasıl hareket etmeleri gerektiğini öğrenmek maksadıyla yaptığı müracaatına 27 Mayıs 1919 tarihinde verdiği cevapta, "Yunan işgaline silâhla mukabelede bulunma" emrini veriyor.⁶⁹⁸ Bu kadar kısa zamanda meydana gelen değişikliğin temelinde, İtilâf Devletleri Mümesillerinin İstanbul Hükümeti üzerine yaptığı baskının bulunduğu şüphesizdir.

⁶⁹⁴ Akşin, *a.g.e.*, s.391

⁶⁹⁵ Aynı eser, s.387; Bayar, *a.g.e.*, c.7 s.2232

⁶⁹⁶ *Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S.21, Haziran 1969, s.4

⁶⁹⁷ Akşin, *a.g.e.*, s.350; Atatürk, *a.g.e.*, c.1, s.36; Özalp, *a.g.e.*, c.2, Belge No 48-49

⁶⁹⁸ *H.T.V.D.*, S.38, Aralık 1961, Vesika No.907; *T.İ.H.*, c.2, k.1, s.101; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.9

Temmuz ayından itibaren Anadolu'nun Doğu ve Batısında kongreler toplanmaya başlayınca, İstanbul Hükûmeti, bu kongrelerin toplanmasına engel olmak için faaliyete geçmiştir. Balıkesir'de bir kongre toplanacağını haber alan Dahiliye Nâzırı Karasi Mutasarrıflığına, Harbiye Nâzırı da 61.Tümen Komutanı Albay Kâzım Bey'e birer telgraf göndererek kongrenin toplanmasına mani olunmasını istemişlerdir. Albay Kâzım Bey bu telgrafa 31 Temmuz 335 tarihli telgrafla verdiği cevapta, 'kongreyi dağıtmanın halk üzerinde kötü bir tesir meydana getireceği ve zaten bu kongrenin de çalışmalarını tamamlayarak dağılacağını, Padişah, Sadrazam ve İtilâf Devletleri Mümessillerine birer telgraf çekeceğini" bildirmiştir.⁶⁹⁹

Balıkesir Kongreleri bundan sonraki devrede de İstanbul Hükûmeti ile temaslarını devam ettirmek için İstanbul'a sık sık heyetler göndermiş, zaten toplanmalarına engel olamadığı bu kongrelerle temasını koparmak istemeyen İstanbul Hükûmeti de zaman zaman İstanbul'a kongre adına heyetler davet etmiştir.⁷⁰⁰

İstanbul Hükûmeti başlangıçta ordu müfettişlerinin daha sonra da kongrelerin seferberlik ilân etme ve asker toplama faaliyetlerine şiddetle karşı çıkarak bunların hemen durdurulmasını, bu faaliyetlere son verilmez ise sorumlularını şiddetle cezalandıracaklarını ilân etmiştir.⁷⁰¹

4-11 Eylül 1919 tarihinde toplanan Sivas Kongresi, Anadolu'daki bütün hareketleri birleştirme kararı alınca İstanbul Hükûmeti, telâşa kapılmıştır. Sivas Kongresi'nin dağılmasından yaklaşık bir hafta sonra toplanan Balıkesir Kongresi'nin, Sivas Kongresi kararlarını kabul etmesini ve böylece Batıdaki hareketin Mustafa Kemal Paşa ile birleşmesini önlemeye çalışmıştır. Çünkü Sivas'daki hareket idare sistemine hücum ediyor, iktidarda bulunanların şahsî ehliyetsizliklerini öne sürüyordu.⁷⁰²

İstanbul Hükûmeti toplanmasına mani olmaya çalıştığı fakat engelleyemediği ilk Balıkesir Kongresi'nden sonra, Balıkesir'deki hareketi kendi yanına çekmek suretiyle

⁶⁹⁹ H. T. V. D., S.38, Aralık 1961 Vesika No.919

⁷⁰⁰ Bkz. II. Balıkesir Kongresi Çalışmaları.

⁷⁰¹ Gökbilgin, a.g.e., c.1, s.143; Tunaya, a.g.e., c.2, s.9

⁷⁰² Bayar, a.g.e., c.7, s.2232

onun Hey'et-i Temsiliye ile ortak hareketini önlemeye çalıştı. Bu maksatla, Dahiliye Nezareti, bölgeye önce Jandarma Genel Komutanı Kemal Paşa'yı daha sonra da Mustafa Necati Bey ile iki memurunu göndermiştir. Mustafa Necati Bey Dahiliye Nâzırının Hareket-i Milliye idarecileri ile görüşüp anlaşmak istediğini bunun için de acele üç kişinin İstanbul'a gönderilmesini istediğini belirtmiştir. İkinci Balıkesir Kongresi İstanbul'a gönderilmek üzere Vâsıf ve Hulusi Bey'i seçmiş, daha sonra İstanbul'un isteği üzerine bu heyete Keçeci-zâde Hâfız Mehmed Emin de katılarak hey'et üç kişiye çıkarılmıştır.⁷⁰³ İstanbul Hükûmeti'nin asıl niyeti, Kuva-yı Milliye'yi, jandarma kuvveti haline getirerek onları âsaişin sağlanmasında kullanmak ve ayrıca emri altına alarak isteği dışında bir davranışa girmelerine mani olmaktır.⁷⁰⁴

Balıkesir'den İstanbul'a giden üç kişilik heyet, Dahiliye Nâzırı ile görüşmüş, Nâzır kendilerine 'İzmir civarındaki millî kuvvetlerin ve Redd-i İlhâk teşkilâtının vatanî bir maksatla Yunanlılar'a karşı muharebe ettiklerini ve fakat Sivas'ta kongre toplayanların siyasî hilelerle şahsî menfaatlerini temine çalıştıklarını söylemiş ve onlarla münasebette bulunmadığımızı ilân edersek bize silâh ve cephaneye göndereceklerini ve her türlü yardımda bulunacaklarını ifade etmiştir.⁷⁰⁵ Fakat Balıkesir hey'eti Sivas'la birleşmeyeceklerini ama bunu ilân da etmeyeceklerini kesin bir şekilde ifade etmiştir. Görüşmenin ertesi günü Hükûmet istifa edip yerine Ali Rıza Paşa Hükûmeti kurulunca hey'et, yeni hükûmet üyeleri ile görüşmüş ve onlardan yardım vaadi almışlardır.

Nitekim Balıkesir'den Karasi ve Saruhan Livaları Teşkilât-ı Milliyesi 31 Ekim 1919 tarihinde Cevat Paşa'ya müracaat ederek Kuva-yı Milliye birliklerine dağıtılmak üzere giyecek isteğinde bulunmuş⁷⁰⁶, Harbiye Nezareti de 14. Kolordu bölgesindeki Kuva-yı Milliye'ye verilmek üzere Kolordu zimmetine 1000 adet gocuk göndermiştir.⁷⁰⁷

⁷⁰³ Çanklı, *a.g.e.*, s.68; Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.60; Tansel, *a.g.e.*, c.2, s.127

⁷⁰⁴ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.37-38

⁷⁰⁵ Özalp, *a.g.e.*, c.1, s.60

⁷⁰⁶ *H.T.V.D.*, S.38, Aralık 1961, vesika No.921

⁷⁰⁷ *H.T.V.D.*, S.38, Aralık 1961, vesika No.922

III. Balıkesir Kongresi Sivas Kongresi kararlarına katılarak Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk olan ismini Müdafaa-i Hukuk olarak değiştirmiş, fakat tam bir birleşme kararı almamıştır. Balıkesir'deki hareketin Sivas'la birleşmemesinin sebebi Hey'et-i Merkeziye üyelerinden bazılarının Hey'et-i Temsiliye faaliyetlerini benimsememeleri, İstanbul Hükûmeti'nin arzularına uymamaları ve zaman zaman da kendi ihtiraslarına kapılmalarıdır.⁷⁰⁸

Fakat Kasım Kongresi'nden sonra ve bilhassa askerî konularda, Şimal Cephesi Komutanlığı, Hey'et-i Temsiliye ile doğrudan irtibat kurarak aldığı tedbirler ve yapılmakta olan çalışmalar hakkında bilgiler vermektedir.

Alaşehir Kongresi'nde İzmir ve çevresinde Yunanlılar'a karşı kurulmuş olan cephelerin birleştirilmesi konusu gündeme geldiğinde kurulacak başkumandanlığa Albay Kara Vâsıf Bey'in tayin edilmesi uygun görülmüş iken III. Kogre'den sonra Hey'et-i Merkeziye fikir değiştirmiş, Mustafa Kemal Paşa'ya bağlılıklarını bildirmiştir. Nitekim Vâsıf Bey Hey'et-i Merkeziye nâmına Harbiye Nezaretine çektiği bir telgrafla İzmir çevresindeki cephelerin birleşmesi halinde Başkumandanlığa Mustafa Kemal Paşa'yı teklif etmiştir.⁷⁰⁹

Bundan da anlaşılacağı gibi Balıkesir bir yanda İstanbul ile temasına devam ederken Sivas'a da yaklaşmaya başlamıştır. Balıkesir'in Sivas'la birleşmesinin bu kadar uzun sürmesinin sebebi öncelikle Balıkesir'in müstakil kalma arzusudur. Bu konuda Kâzım Özalp şu açıklamayı yapıyor: 'Bu hususu aramızda bir hayli konuştuk. Ve şu karara vardık ki, biz halka Yunanlılar'ı göstererek bir teşkilât kurduk, yürütüyoruz. Şimdi Umûmî Teşkilâta katılırsak siyasete karışmış olacağız. Onun için uzak duralım dedik. Vaziyetin iyice aydınlanmasını bekledik ve nihayet bir kongre toplayarak iltihak kararı aldık.'⁷¹⁰

⁷⁰⁸ *T.İ.H.*, c.2, k.2, s.36

⁷⁰⁹ *H.T.V.D.*, S.34, Ara.'60, vesika No 847

⁷¹⁰ *Selek, a.g.e.*, 1968, s.99-100

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İzmir'in Yunan işgaline uğraması üzerine vatani Yunan tecavüzlerine karşı korumak ve işgal altındaki toprakları kurtarmak maksadıyla "silâhlı mukavemet" esasını kabul eden Balıkesirliler'in meydana getirdikleri Redd-i İlhâk Hey'eti kısa zamanda teşkilâtlanarak hedefini gerçekleştirmeğe çalışmıştır. Düşman tecavüzlerine karşı başlattığı mücadelesini "Teşkilât-ı Muntazama" dahilinde yürütebilmek için birbiri ardınca dört büyük kongre toplanmıştır.

Redd-i İlhâk Hey'eti, topladığı ilk kongrede isminin başına "Hareket-i Milliye" ismini de alarak, meseleyi sadece bir ilhâkın reddi durumunda bırakmayıp, milli bir hareketi gerçekleştirmeğe çalışmıştır. Bu hedefe ulaşmak için de mükemmel bir teşkilât vücuda getirmiştir.

Başlangıçta tamamen "müstakil" bir teşkilât eliyle yürütülen hareket daha sonra aynı maksatla kurulmuş Redd-i İlhâk hareketleriyle birleşebilmek için teşkilâtı güneye doğru genişletmeye çalışmıştır. Alaşehir'de toplanan, "Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Büyük Kongresi" bu çalışmaların ürünüdür. Alaşehir Kongresi'nde, Balıkesir'deki teşkilât yapısı diğer bölgeler için de kabul edilerek şeklen de olsa Batı Anadolu'daki Redd-i İlhâk hareketleri aynı teşkilât yapısı içinde ve tek merkezde birleştirilmiştir.

Birbirinden çok farklı kaynaklardan beslenen Kuva-yı Milliye birliklerini aslında tek merkezde ve tek komuta altında toplayabilmek mümkün değildir. Bu sebeple şeklen gerçekleşmiş olan birlik uygulamada görülmemektedir. Bunda, hareketin bu özelliği yanında İtilâf Devletleri ve İstanbul Hükûmetinin menfi propagandası rol oynamıştır. Bölgenin kuvvetli bir lidere sahip olmaması da bu sonucun ortaya çıkmasında etkilidir.

Yunan işgaline karşı kurulan cephelerin bölge çapında birliği sağlanamazken Karasi Sancağı bilhassa Manisa bölgesiyle tam bir bütünlük içindedir. İşgale uğrayan Manisa'nın Yunanlılar'a karşı savunulması görevi bu yüzden Balıkesir'deki teşkilât tarafından idare edilmiştir.

Güney bölgesiyle bir bütünlüğün sağlanamaması üzerine İkinci Balıkesir Kongresi'nde alınan bir karar gereğince hareket, Bursa ve Bilecik istikametinde genişletilmeğe çalışılmış, bu hedefe de ancak 1920 yılı Martında ulaşılabilmiştir.

Yunan işgallerine karşı ve yalnız Yunanlılar'ı memleketten kovmak maksadıyla müstakil ve sivil bir teşkilât olarak kurulan Balıkesir Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti mücadeleyi tespit ve tanzim etmek için topladığı kongrelerde, aynı maksatla kurulan diğer teşkilâtlarla birleşme gayreti içinde olmuş, buna mukabil Doğu'da Mustafa Kemal Paşa'nın idaresinde gelişen, yüksek rütbeli subaylarla Kolordu Komutanlarının da içinde aktif olarak yer aldığı harekete uzun müddet ilgisiz kalmıştır. Bu harekete, "Ermeniler'e karşı yapılmakta olan mahallî bir hareket" gözüyle bakmış ve hareketle birleşmeyi siyasî bir faaliyet olarak değerlendirmiştir.

Balıkesir Kongrelerinin Sivas Kongresi'nde alınan kararlara başlangıçtaki ilgisizliği Üçüncü Balıkesir Kongresi'ne kadar devam etmiştir. Nihayet Üçüncü Balıkesir Kongresi Hareket-i Milliye Redd-i İlhâk Hey'eti'nin, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti"ne bağlanması ve Hey'et-i Merkeziyenin de bu cemiyetin "Balıkesir Hey'et-i Merkeziyesi" olarak faaliyet göstermesini kabul etmiştir. Fakat bu kararın tatbiki ancak Dördüncü Balıkesir Kongresi'nin 22 Mart 1920 günü yaptığı toplantıda aldığı kararla mümkün olabilmıştır.

Balıkesir Millî Kongresi ilk toplantısından itibaren kurmaya çalıştığı teşkilât yapısıyla müstakil bir devletin yasama, yürütme ve yargı yetkilerine kavuşmuştur. 15 Mayıs 1919 tarihinden itibaren fiilen bir devlet görünümündedir. İşte devletleşen bu teşkilât yapısı ile Balıkesir, İzmir'in işgalinden Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kuruluşuna kadar mücadeleyi müstakil olarak yürütme gayreti içinde olmuştur.

Cephelerde zaman zaman ortaya çıkan anlaşmazlıklara, teşkilât içinde görüş ayrılıklarının doğurduğu zaafa ve Sivas Kongresi kararlarını çok geç kabul etmesine rağmen, halkın vatan, millet ve din sevgisinden doğan hareket ve onun ürünü olan Balıkesir Kongreleri bölgede millî mücadele ruhunu uyandırarak Türk Milleti'nin istiklâl aşkının sembolü olmuştur.

BİBLİYOGRAFYA

BELGELER

- 1- I. BALIKESİR KONGRESİ KARARLARI, (26 Temmuz 1335/1919 tarihinde toplanan Milli Kongre Kararları ile Padişah, Sadrazam ve İtilâf Devletleri siyasi temsilcilerine çekilen telgraflardan oluşan toplam 8 sayfa)
- Aslı Balıkesir Redd-i İlhâk Müzesi'nde
- 2- II. BALIKESİR KONGRESİ KARARLARI, (22 Eylül 1335/1919 tarihli karar metninin 26 Eylül 1335 tarihinde yazılıp tasdik edilen el yazması nüshası 8 sayfa)
- Aslı Balıkesir Redd-i İlhâk Müzesi'nde
- 3-IV. BALIKESİR KONGRESİ KARARLARI, (12-22 Mart 1920 de toplanan İzmir Şimali Mıntıkası Heyeti Umumiye İctimai kararları ile kongre sırasında görev yapan Balıkesir Redd-i İlhak İdare, Maliye ve levazım Heyetleri listesi toplam 15 sayfa)
- Aslı Balıkesir Redd-i İlhâk Müzesi'nde
- 4-REDD-İ İŞGAL HEY'ETİ TEŞKİLAT ENCÜMENİ KARAR DEFTERİ (24/25 Haziran 1919'dan 27 Haziran 1920 tarihine kadar 106 kararın yer aldığı (16,62,63,64,ve 66 numaralı kararları mükerrer olduğu için son karar numarası 101 olarak gösterilmiştir.) Kararlar kısmı 31 sayfa)
-Aslı Balıkesir Redd-i İlhâk Müzesi'nde

DERGİLER

- BELGELERLE TÜRK TARİHİ DERGİSİ** Aylık Tarih ve Kültür dergisi (3 cilt)
- HARB TARİHİ VESİKALARI DERGİSİ** Genelkurmay Başkanlığı Harb Tarihi Dairesi Başkanlığı Yayınları, Üç aylık dergi, 1-65. sayılar
- TARİH VESİKALARI DERGİSİ** Maarif Vekâleti, 1941-1943, 1-12.sayılar

GAZETELER

- SES** (Balıkesir) Haftalık, 17 Ekim 1918-13 Mart 1919, 22 sayı çıkmıştır, Sahibi ve Başyazarı Çantay-zâde Hasan Basri Bey
- DOĞRU SÖZ** (Balıkesir) Haftalık, 22 Mayıs - 5 Haziran 1919, 3 sayı çıkmıştır, Başyazarı Varnalı-zâde İsmail Hakkı Bey
- İZMİR'E DOĞRU** (Balıkesir) Hareket-i Milliye Redd-i İlhak Cemiyeti'nin yayın organı olarak 16 Kasım 1917-27 Haziran 1920, 74 sayı yayınlanmıştır. Sahibi Hüseyin Vâsıf (Çınar), Başyazarı Mustafa Necati Beyler
- HÂDİSAT** (İstanbul) Günlük gazete, 1918'den itibaren yayınlanmıştır, (1-96. sayılar)
- SABAH** (İstanbul) Günlük gazete, 1876'dan itibaren yayınlanmıştır, (18 Şubat 1335/1919 s.10510)

KİTAPLAR

- ADAMOF, E.E.**, *Sovyet Devlet Arşivi Gizli Belgelerinde Anadolu'nun Taksimi Plânı*, Çeviren Kur.Yrb.Babaeskili Hüseyin Rahmi, Belge Yayınları, İstanbul-1973
- AHMET RIZA**, *Batının Doğu Politikasının Ahlaken İflası*, çeviren Ziyad Ebüzziya, Üçdal neşriyat, İstanbul-1982.
- AKŞİN, Sina**, *İstanbul Hükûmetleri ve Millî Mücadele*, Cem Yayınevi, İstanbul-1983
- AKYÜZ, Yahya**, *Türk Kurtuluş Savaşı ve Fransız Kamuoyu, (1919-1922)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1985
- APAK, Rahmi**, *İstiklâl Savaşı'nda Garp Cephesi Nasıl Kuruldu?*, Güven Basımevi, İstanbul-1942
- ARMAOĞLU, Fahir**, *Siyasî Tarih Dersleri 1789-1919*, Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları, Ankara-1961
- , *20.Yüzyıl Siyasî Tarihi 1914-1980*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1961

ATATÜRK, Kemal, *Nutuk*,

Cilt I, 1919-1920, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü yayınları, (onuncu basılış),
İstanbul-1970

Cilt II, 1920-1927, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü yayınları, (onuncu basılış),
İstanbul-1970

Cilt III, (Vesikalar), Türk Devrim Tarihi Enstitüsü Yayınları, İstanbul-1973

-----, *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri*, Cilt II, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-
1990

AYDINEL, Sıtkı, *Güney Batı Anadolu Kuva-yı Milliye Teşkilatı*, Kültür Bakanlığı
yayınları, Ankara-1990

Balıkesir "Bir Kentin Kimliği", Balıkesir Rotary Kulüp yayını, Ankara-1997

BAYAR, Celâl, *Ben de Yazdım, Millî Mücadele'ye Giriş*,

Cilt V, Baha Matbaası, İstanbul-1967

Cilt VII, Baha Matbaası, İstanbul-1969

Cilt VIII, Baha Matbaası, İstanbul-1972

BAYKAL, Bekir Sıtkı, *Hey'et-i Temsiliye Kararları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara-1974

BAYKARA, Tuncer, *Millî Mücadele, 1918-1923*, Kültür ve Turizm Bakanlığı yayınları,
Ankara-1985

BAYUR, Yusuf Hikmet, *Türkiye Devleti'nin Dış Siyaseti*, Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara-1973

-----, *Türk İnkılâbı Tarihi*, Cilt II, Kısım IV, Türk Tarih Kurumu
Basımevi, Ankara-1983

Cilt III, Kısım 1, (1914-1918 Genel Savaşı), Türk Tarih Kurumu Basımevi,
Ankara-1983

BELEN, Fahri, *Türk Kurtuluş Savaşı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, İstanbul-1983

BIYIKOĞLU, Tevfik, *Türk İstiklâl Harbi I. Mondoros Mütarekesi ve Tatbikatı*, Genel
Kurmay Başkanlığı Harb Tarihi Dairesi Başkanlığı Yayını, Ankara-1962

-----, *Atatürk Anadolu'da (1919-1921)*, Cilt I, 2. Baskı, Türkiye İş Bankası
yayınları, Ankara-1981

ÇANTAY, Hasan Basri, *Kara Günler ve İbret Levhaları*, İstanbul-1965

- ÇARIKLI, Hâcim Muhittin, *Balikesir ve Alaşehir Kongreleri ve Hâcim Muhittin Çarıklı'nın Kuvayı Millîye Hâtıraları (1919-1920)*, Yayını Hazırlayan Prof.Dr.Şerafettin Turan, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları, Ankara-1967**
- ÇETİNKAYA, Ali, *Ali Çetinkaya'nın Milli Mücadele Dönemi Hatıraları*, Atatürk Araştırma Merkezi yayınları, Ankara-1993**
- DANIŞMEND, İsmail Hâmi, *İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi*, Cilt IV, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1972**
- DJUVARA, T.G.-Emir Şekip, *Türkiye'yi Parçalamak İçin 100 Plân Haçlı Taassubu-Türkiye Düşmanlığı*, Çeviren Yakup Üstün, Ankara-1978**
- ERGİL, Doğu, *Millî Mücadele'nin Sosyal Tarihi*, Turhan Kitabevi, Ankara-1981**
- ERTUNA, Hamdi-ÖKSE Necati, *Türk Yunan İlişkileri ve Megalo-idea*, Genel Kurmay Basımevi, Ankara-1975**
- ESENGİN, Kenan, *Millî Mücadelede İç Ayaklanmalar*, Ağrı yayınları, İstanbul-1975**
- EVANS, Laurence, *Türkiye'nin Paylaşılması (1914-1924)*, Çeviren Tefik Alanay, Birinci Baskı, Milliyet Yayınları, İstanbul-1972**
- GOLOĞLU, Mahmut, *Millî Mücadele Tarihi, İkinci Kitap, Sivas Kongresi*, Başnur Matbaası, Ankara-1969**
- GÖKBİLGİN, Tayyib, *Millî Mücadele Başlarken, Mondoros Mütarekesinden Sivas Kongresi'ne*, Birinci Kitap, Ankara-1959**
- GÖRGÜLÜ, İsmet, *On Yıllık Harbin Kadrosu, 1912-1922*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1993**
- GÜRÜN, Kamuran, *Savaşan Dünya ve Türkiye*, Bilgi Yayınevi, I. Basım, İstanbul-1986**
- GÜVEN, Zühtü, *Anzavur İsyanı*, Ankara-1965,**
- HELFERİCH, Karl, *İtilâf-ı Müselles Devletleri'nin Neşriyatına Nazaran Harb-i Umûmî'nin Menşe'leri*, Çeviren, Reşit Saffet, Ahmet İhsan ve Şürekası Matbaacılık Osmanlı Şirketi, İstanbul-1331/1915**
- İĞDEMİR, Uluğ, *Sivas Kongresi Tutanakları*, İkinci Baskı, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986**
- , ***Biga Ayaklanması ve Anzavur Olayları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973,**

- İLHAN, Suat, *Harb Yönetimi ve Atatürk*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1987**
- JAESCHKE, Gotthard, *Türk İnkılâbı Tarihi Kronolojisi (1918-1923)* Çeviren Niyazi Recep Aksu, Cilt I, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul-1939**
- , *Türk Kurtuluş Savaşı Kronolojisi Mondoros'tan Mudanya'ya Kadar (30 Ekim 1918-11 Ekim 1922)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1970
- , *Kurtuluş Savaşı İle İlgili İngiliz Belgeleri*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1986
- KARABEKİR, Kâzım, *İstiklâl Harbimiz*, İkinci baskı, Türkiye Yayınevi, İstanbul-1969**
- KARAL, Enver Ziya, *Atatürk'ten Düşünceler*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayını, İstanbul-1981**
- KARPAT, H. Kemal, *Ottoman Population 1830-1914, Démographie and Social Characteristics*, The University of Wisconsin Press-1985**
- KARS, Zübeyir, *Millî Mücadelede Kayseri*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara-1993**
- KİLİ, Suna-GÖZÜBÜYÜK, A.Şeref, *Türk Anayasa Metinleri Sened-i İttifak'tan Günümüze*, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985**
- KİTSİKİS, Dimitri, *Yunan Propagandası*, Çeviren Hakkı Devrim, Kaynak Kitapları İkinci Baskı, İstanbul-1974**
- KOCATÜRK, Utkan, *Atatürk ve T.C.Tarihi Kronolojisi (1918-1938)*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1983**
- KOZANOĞLU, Zeynel, *Hamdi Bey ve Akbaş Baskını*, Ankara-1970**
- KURAT, Akdes Nimet, *Türkiye ve Rusya XVIII.Yüzyıl Sonundan Kurtuluş Savaşı'na Kadar Türk-Rus İlişkileri (1789-1919)*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara-1970**
- KURAT, Yuluğ Tekin, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Paylaşılması*, İkinci Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara-1986**
- KURDAKUL, Necdet, *Osmanlı İmparatorluğu'ndan Ortadoğu'ya "Belgelerle Şark Meselesi"*, Dergâh Yayınları, İstanbul-1976**

- KURTCEBE, Nizamettin, *Türk Ulusal Savaşı'nın İlk Parçası (Mondoros Mütarekesi'nden TBMM'nin Açılışına Kadar)*, 117 Sayılı Askerî Mecmua'nın Tarih Kısmı, 1 Haziran 1940, s.57, Askerî Matbaa, İstanbul-1940**
- KUTAY, Cemal, *Türkiye İstiklâl ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihi*, Cilt XVIII, 2.Baskı, Alioğlu Yayınevi, İstanbul-1980**
- KÜTÜKOĞLU, Mübahat S., *Osmanlı-İngiliz Münasebetleri*, Cilt I, 1580-1838, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara-1974**
- M.ŞEFİK, *İstiklâl Harbinde 57.Tümen ve Aydın Millî Cidali*, 104 Sayılı Askerî Mecmua'nın Tarih Kısmı, 1 Mart 1937, Sayı 45, Askerî Matbaa, İstanbul-1937**
- MERAM, Ali Kemal, *Türk-Rus İlişkileri Tarihi*, Kıtış yayınları, İstanbul-1969**
- MERAY, Seha, L.-OLCAY, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküş Belgeleri (Mondoros Birakışması, Sevr Antlaşması il İlgili Belgeler)*, Ankara Üniversitesi S.B.F. Yayınları, Ankara-1977**
- MORALI, Nail, *Mütareke'de İzmir Olayları*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973**
- MUMCU, Ahmet, *Tarih açısından Türk Devriminin Temelleri ve Gelişimi*, (Altıncı baskı) İnkılâp ve Aka Kitabevi, İstanbul-1981,**
- MÜCELLİTOĞLU, Ali Çankaya, *Mülkiyeliler Tarihi*, Ankara-1968-1971**
- MÜDERRİSOĞLU, Alptekin, *Kurtuluş Savaşı'nın Malî Kaynakları*, Maliye Bakanlığı Yayınları, Ankara-1974**
- ÖZALP, Kâzım, *Millî Mücadele (1919-1922)*,
Cilt I, Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara-1971
Cilt II, (Belgeler), Türk Tarih Kurumu Basımevi Ankara-1972,**
- ÖZER, Kemal, *Kurtuluş Savaşı'nda Gönen*, Türkdili Matbaası, Balıkesir-1964**
- ÖZTOPRAK, İzzet, *Kurtuluş Savaşı'nda Türk Basını (Mayıs 1919 Temmuz 1921)*,
Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1981**
- , *Türk ve Batı Kamuoyunda Milli Mücadele*, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1989
- POLATKAN, Salih, *Dünya Savaşları*, Eko Matbaası, İstanbul-1972**
- RENOUVIN, Pierre, *I.Dünya Savaşı (1914-1918)*, Çeviren Adnan Cemgil, Üçüncü Baskı, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul-1982**

SAGAY, Reşat, XIX. ve XX. Yüzyıllarda Büyük Devletlerin Yayılma Siyasetleri ve Milletlerarası Önemli Meseleler, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul-1972

SARIHAN, Zeki, Kurtuluş Savaşı Günlüğü,

Cilt I- *Mondoros'tan Erzurum Kongresi'ne*, Öğretmen Dünyası Yayınları
Ankara-1982

Cilt II, *Erzurum Kongresi'nden TBMM'ye*, Öğretmen Dünyası Yayınları
Ankara-1984

SELEK, Sebahattin, Anadolu İhtilâli, 4.Baskı (İki cilt birarada) Burçak Yayınevi, İstanbul-1968

-----, *Millî Mücadele (Ulusal Kurtuluş Savaşı)*,

Cilt I, 2.Baskı, Örgün Yayınları, İstanbul-1982

Cilt II, 2.Baskı, Örgün Yayınları, İstanbul-1982

Smyrna Turque, No 4, Ahmet İhsan Matbaası, 1919

SONYEL, Salâhi R., Türk Kurtuluş Savaşı ve Dış Politika, Mondros Bırakışmasından BMM'nin Açılışına Kadar, Cilt I, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973

SOYSAL, İsmail, Fransız İhtilâli ve Türk-Fransız Diplomatik Münasebetleri (1789-1802), Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1974

SU, Kamil, Köprülü Hamdi Bey ve Akbaş Olayı, Ankara-1984

SULTAN Abdülhamit Han II, Devlet ve Memleket Görüşleri, Çığır Yayınları, İstanbul

ŞAPOLYO, Enver Behnam, Kuva-yı Milliye Tarihi, Gerilla, Ankara 1957

TANÖR, Bülent, Türkiye'de Yerel Kongre İktidarları, 1918-1920, AFA yayınları, İstanbul-1992

TANSEL, Selâhattin, Mondoros'tan Mudanya'ya Kadar, Cilt I, Milli Eğitim Bakanlığı Basımevi, Ankara-1977

TANSU, Samih Nafiz, İki Devrin Perde Arkası, Pınar yayınları, İstanbul-1964

TEKELİ, İlhan-İLKİN, Selim, Ege'deki Sivil Direnişten Kurtuluş Savaşına Geçerken Uşak Hey'et-i Merkeziyesi ve İbrahim (Tahtakılıç) Bey, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1989

TUNAYA, Tarık Zafer, Türkiye'de Siyasal Partiler,

Cilt II, *Mütareke Dönemi*, Genişletilmiş İkinci Baskı, Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul-1986

Cilt III, *İttihat ve Terakki, Bir Çağın, Bir Kuşağın, Bir Partinin Tarihi*, , Hürriyet Vakfı Yayınları, İstanbul-1989

TBMM Gizli Celse Zabıtları, Cilt I, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Ankara-1985

Tarih IV (Türkiye Cumhuriyeti Devlet Matbaası, İstanbul-1931

Türkiye Dış Politikasında 50 Yıl, Kurtuluş Savaşımız (1919-1922), T.C. Dışişleri Bakanlığı Araştırma ve Siyaset Plânlama Genel Müdürlüğü, Cilt I, Ankara-1973

Türk İstiklâl Harbi,

Cilt II, Kısım 1, *Batı Cephesi, 15 Mayıs 1919-4 Eylül 1919*, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1963

Cilt II, Kısım 2, *Batı Cephesi 4 Eylül 1919-9 Kasım 1920*, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1965

Cilt VI, *İstiklal Harbinde Ayaklanmalar*, Genelkurmay Basımevi, Ankara-1974

ULAGAY, Osman, Amerikan Basınında Türk Kurtuluş Savaşı, Yelken Matbaası, İstanbul-1974

UZUNÇARŞILI, İsmail Hakkı, Karasi Tarihçesi, Vilâyet Matbaası, Balıkesir-1925

ÜÇÖK, Coşkun, Siyasî Tarih Dersleri, Üçüncü Baskı, Fakülteler Matbaası, İstanbul-1967

ÜNAL, Muhittin, Miralay Beki Sami Günsav'ın Savaş Anıları, Cem Yayınları, İstanbul-1994

YETKİN, Gıyas, Kuruluşundan Bugüne Edremit'te Olup Bitenler, Türk Dili Matbaası, Balıkesir-1957

MAKALE VE BİLDİRİLER

- AKÇAKAYALIOĞLU, Cihat, *İstiklal Harbimiz Üzerine Bazı Düşünceler*, Atatürk Yolu, A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Dergisi, Kasım 1991, Yıl 4, Cilt II, Sayı 8**
- BEYOĞLU, Süleyman, *Osmanlı Hükümetinin Kuva-yı Milliye'ye Yardımlarına Dair*, Toplumsal Tarih, Sayı 15, Cilt III, Mart 1995**
- BEYTULLUOĞLU, Hamdi, *Millî Mücadele Tarih - Millî Mücadele Başlıyor, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi*, S.12, Eylül 1968,**
- ERGENELİ, A. Hilmi, *1919'da Ayvalık Savunmasıyla İlgili Anılar*, Düzenleyen Adnan Ergeneli, Belleten, Cilt XLVIII, Sayı 189-190, Ocak-Nisan 1984**
- GÖKBİLGİN, Tayyip, *1919'da Anadolu'da Yabancı İşgal ve Tahriklerinin Doğurduğu Problemler*, VII.Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Sayfa 836-842, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973**
- GÖYÜNÇ, Nejat, *Milli Mücadelede Anadolu*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, İstanbul-1981**
- İLGÜREL, Mücteba, *Balikesir Redd-i İlhâk Cemiyeti ve Kongreleri*, Cumhuriyetin 50. Yılına Armağan, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası, İstanbul-1973, Sayfa 35-36**
-----, *Akbaş Cephaneliği Baskını*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı 33, Mart 1980/81, İstanbul-1982
- KODAMAN, Bayram, *Şark Meselesi Emperyalizm ve Ermeniler*, Kaynaklar, Üç Aylık Dergi, Sayı 2, Sayfa 7-15, Şekerbank Kültür Yayınları, Kış-1984**
- KURAT, Yuluğ Tekin, *Batı Kaynaklarının Işığı Altında İzmir'in İşgali Sorunu (15 Mayıs 1919)*, VII.Türk Tarih Kongresi Kongreye Sunulan Bildiriler, Cilt II, Sayfa 842-853, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1973**
- KUTAY, Cemal, *Millî Mücadelemizin Gerçek Öncüleri ve Arkadan Gelenler (İlk Beşler ve Sonrası) VII*, Türk Türk Dünyası Tarih Dergisi, Sayı 7, Temmuz 1987**
- ÖZER, Fuat, *Milli Mücadelede Balikesir ve Mustafa Necati*, Mustafa Necati Sempozyumu, 9-11 Mayıs 1991, Kastamonu Eğitim Yüksekokulu, Ankara-1991**
- TEREK, Ahmet Bekir, *Yunan Hedefleri ve Stratejisi Karşısında Gerçekler ve Türkiye*, Belgelerle Türk Tarihi Dergisi, Sayı 29, Şubat 1970**

TURAN, Şerafettin, *Kurtuluş Savaşında Kongreler*, Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Semineri, Seminere Sunulan Bildiriler, Sayfa 147-157, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1975

ANSİKLOPEDİLER

***Diyanet İslam Ansiklopedisi*, Cilt V, Balıkesir Maddesi, Diyanet Vakfı Yayınları**

***İslâm Ansiklopedisi*, Cilt I, Atatürk Maddesi, Sayfa 719-807, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul-1950**

***Politika Ansiklopedisi*, Cilt I, Tercüman Gazetesi Yayınları, İstanbul-1986**

***Türk Ansiklopedisi*, Cilt V, Balıkesir Kongresi, Sayfa 197-138, İkinci Basılış, Millî Eğitim Basımevi, İstanbul, İstanbul-1967**

***Türkiye Cumhuriyeti Parlamenterler Ansiklopedisi*, (23 Nisan 1920-6 Kasım 1983), Yankı Dergisi Yayını-1987**

HATIRAT

BOLAK, Mehmet Vehbi, *Kuvâ-yi Milliye Hareketi Nasıl Doğdu? Nasıl Büyüdü ve Kuvâ-yi Milliyeciler Nasıl Çalıştı?* Balıkesir Postası, 14 Nisan-2 Mayıs 1950 (Tamamlanmamış)

HATİPOĞLU, Feyzi, *Balıkesir'de Kuvâ-yi Milliye Nasıl Teşekkül Etti*, Balıkesir Postası, 13-27 Mart 1945, Sayı 640-653 (Tamamlanmamış)

VARNALI, İsmail Hakkı, *Hâtırat*, Balıkesir Ekspres Gazetesi, 1 Şubat-30 Mart 1962

BASILMAMIŞ ESERLER

BALIKESİR, Kemal, *Hatıralar*, 80 daktilo sayfası, aslı vilayette muhafaza edilen metin

KEÇECİ-ZADE, Hafız Mehmet Emin, *Mektup*, (TBMM Karasi Mebuslarına yazılmış Eylül 1337 tarihli mektup)

ÜNLÜYOL, Aynur, *Şer'iyye Sicillerine Göre XVIII Asrın İlk Yarısında Balıkesir (1700-1730)*, basılmamış doktora tezi, U.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Bursa 1995

YILMAZ, Şerafettin, *Türk İstiklal Harbinde Akhisar ve Soma Cepheleeri 1919-1920*, basılmamış Yüksek Lisans Tezi, A.Ü. Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara-1988

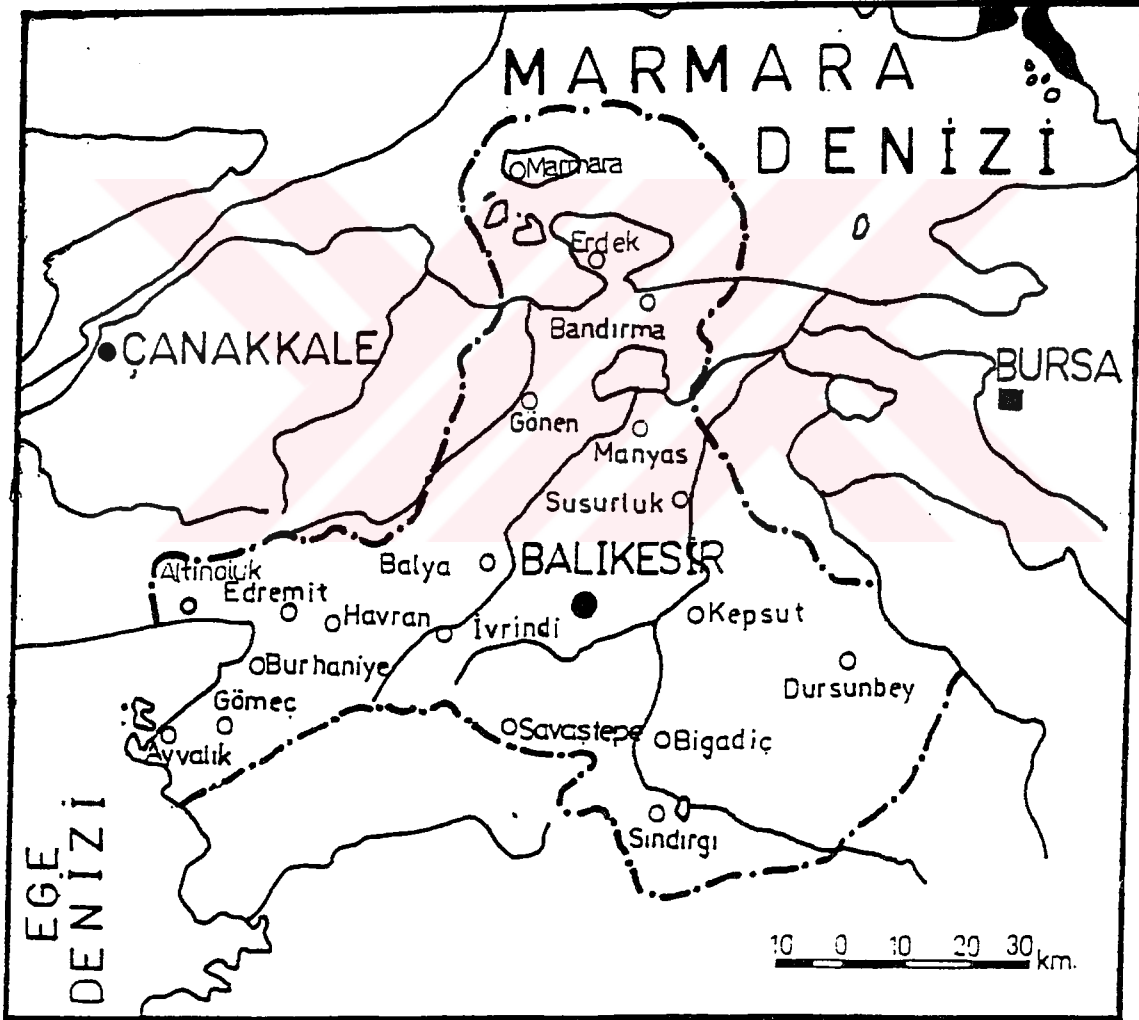
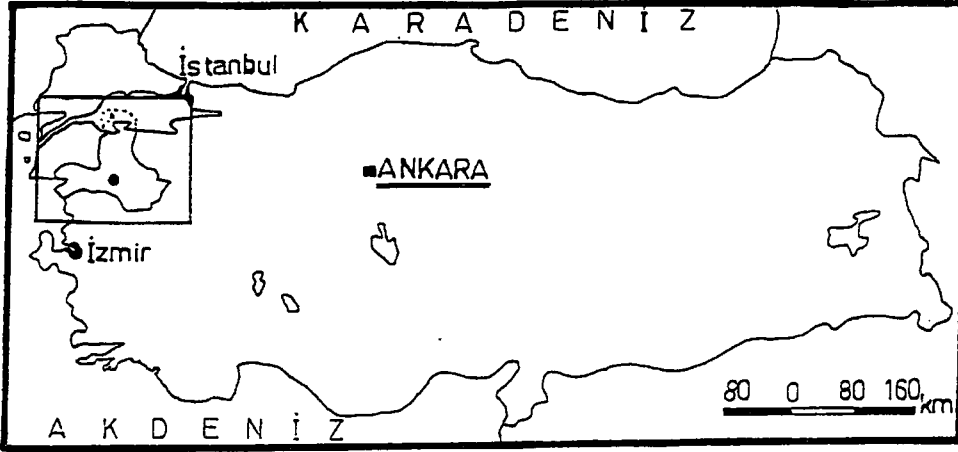

E K L E R

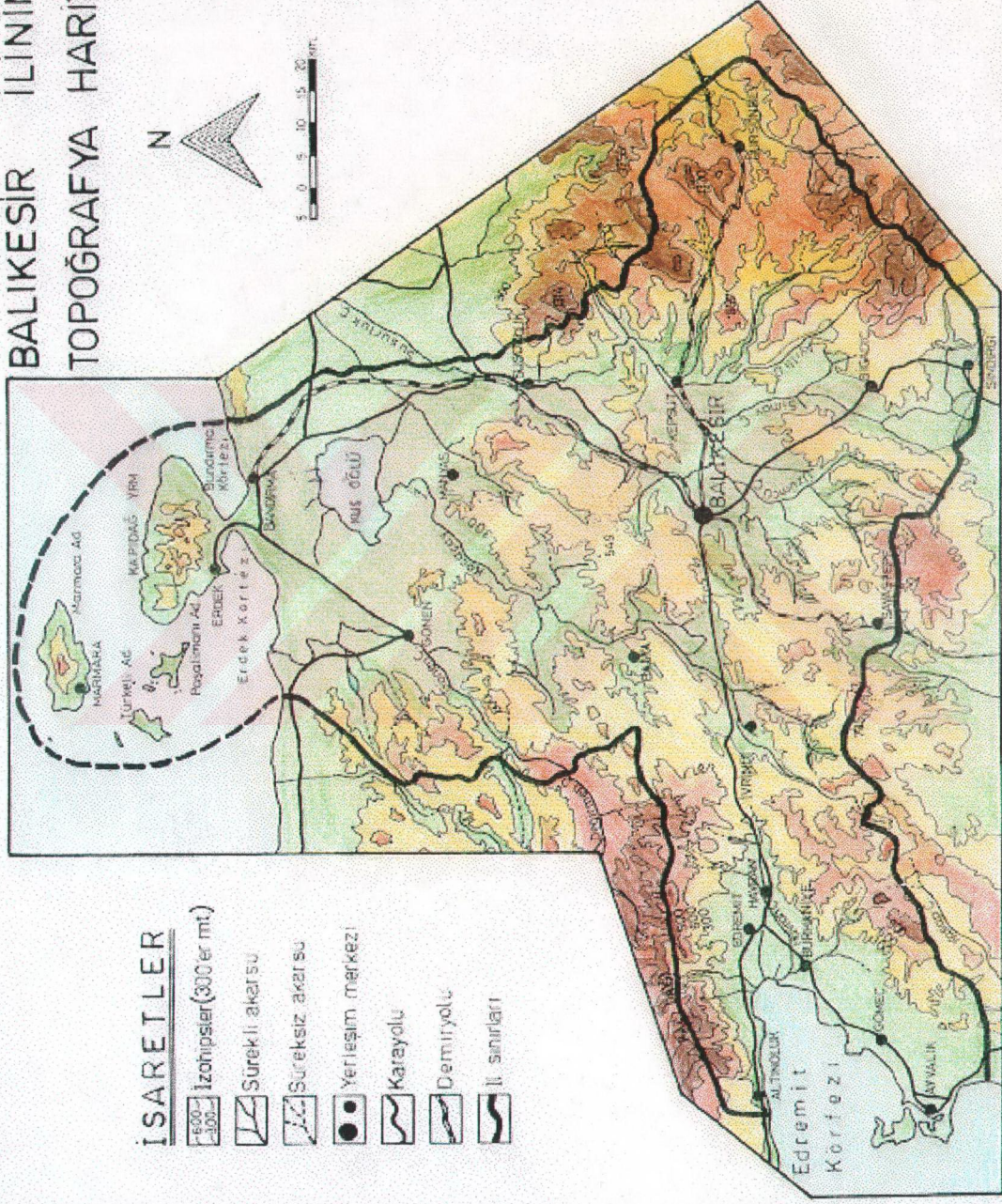
-HARİTALAR
-FOTOĞRAFLAR
-BELGELER

BALIKESİR İLİNİN LOKASYONU

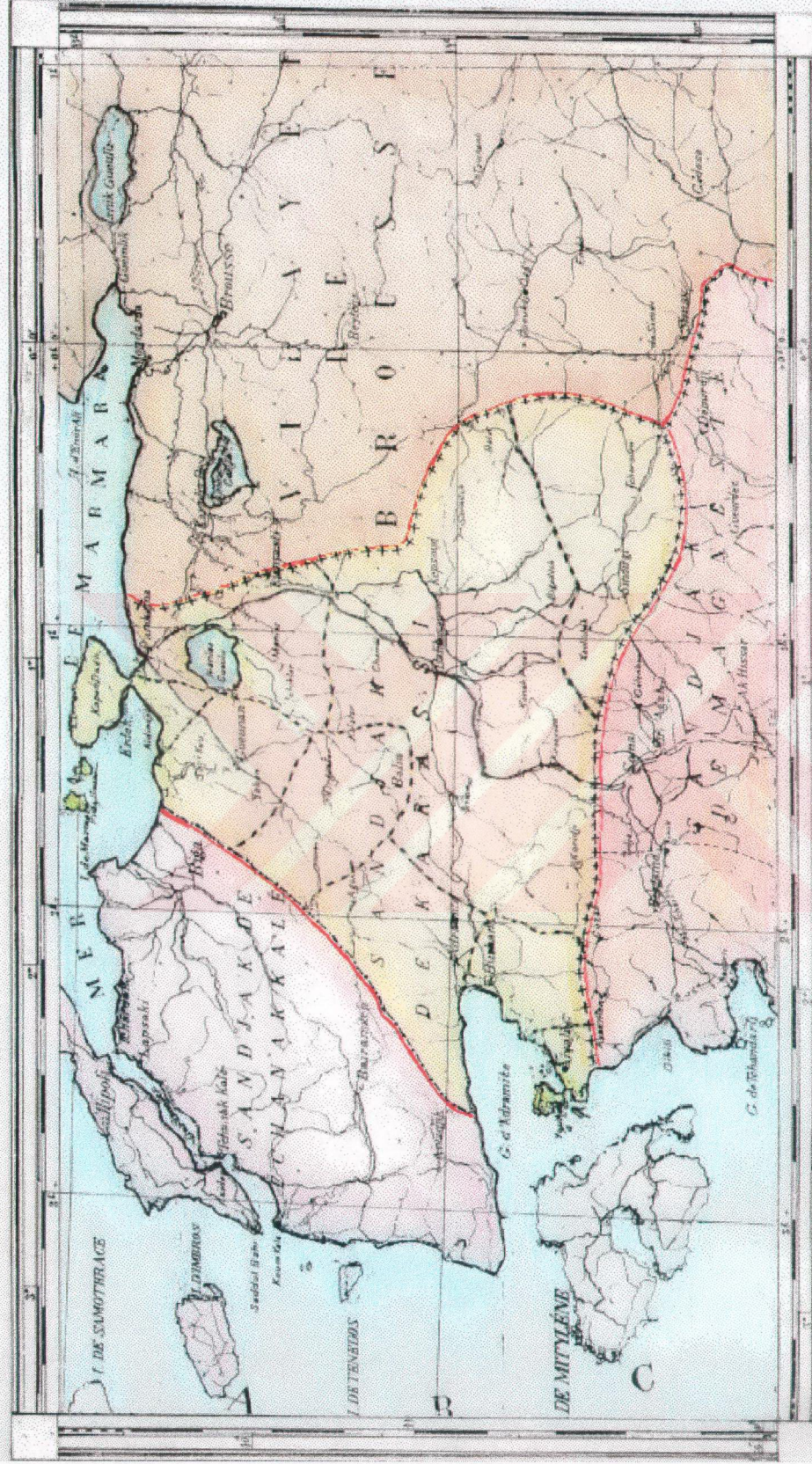
Balıkesir İli ve Bağlı İlçeler

BALIKESİR İLİNİN TOPOĞRAFYA HARİTASI

İSARETLER

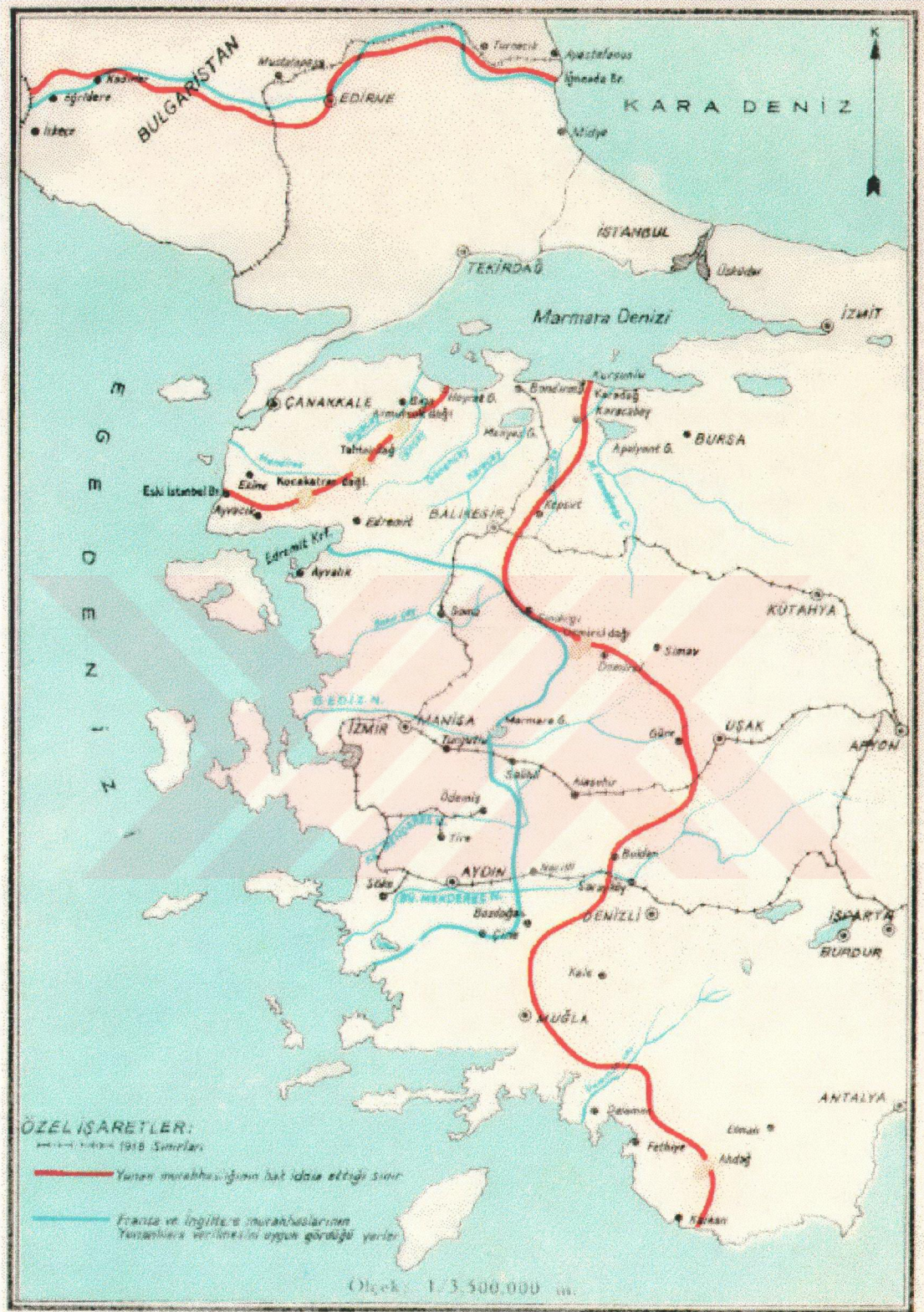
- İzohipsler (300'er mt.)
- Sürekli akarsu
- Sürekli akarsu
- Yerleşim merkezi
- Karayolu
- Demiryolu
- İl sınırları

Kaynak : Smyrna Turque No: 4

KARASI SANCAĞI

Kaynak : Türk Ansiklopedisi c.5

Yunanistan'ın Üzerinde Hak İddia Ettiği Topraklar ve İtilaf Devletleri'nin Verilmesini Uygun Gördüğü Yerler

**16 Mayıs 1919 Günü İlk Toplantının Yapıldığı ve ilk Redd-i İlhak
Hey'eti'nin Seçildiği Okuma Yurdu Binası**

Mehmet Vehbi Bey

Keçeci-zâde Mehmet Emin Bey

Zarbali Hulûsi Bey

Mufti-zâde Abdülgafur Efendi

Maarif Müdürü Sabri Bey

Müftü Ninici-zâde Abdullah Efendi

Ahmet Vehbi Bey

16 Mayıs 1919 günü Okuma Yurdu'ndaki toplantıda seçilen ve
Balıkesir'deki mücadelenin teşkilatlanmasını sağlayan
REDD-İ İLHAK HEY'ETİ

Balıkesir Redd-i İlhak Hey'eti Reisi Mehmet Vehbi (Bolak) Bey

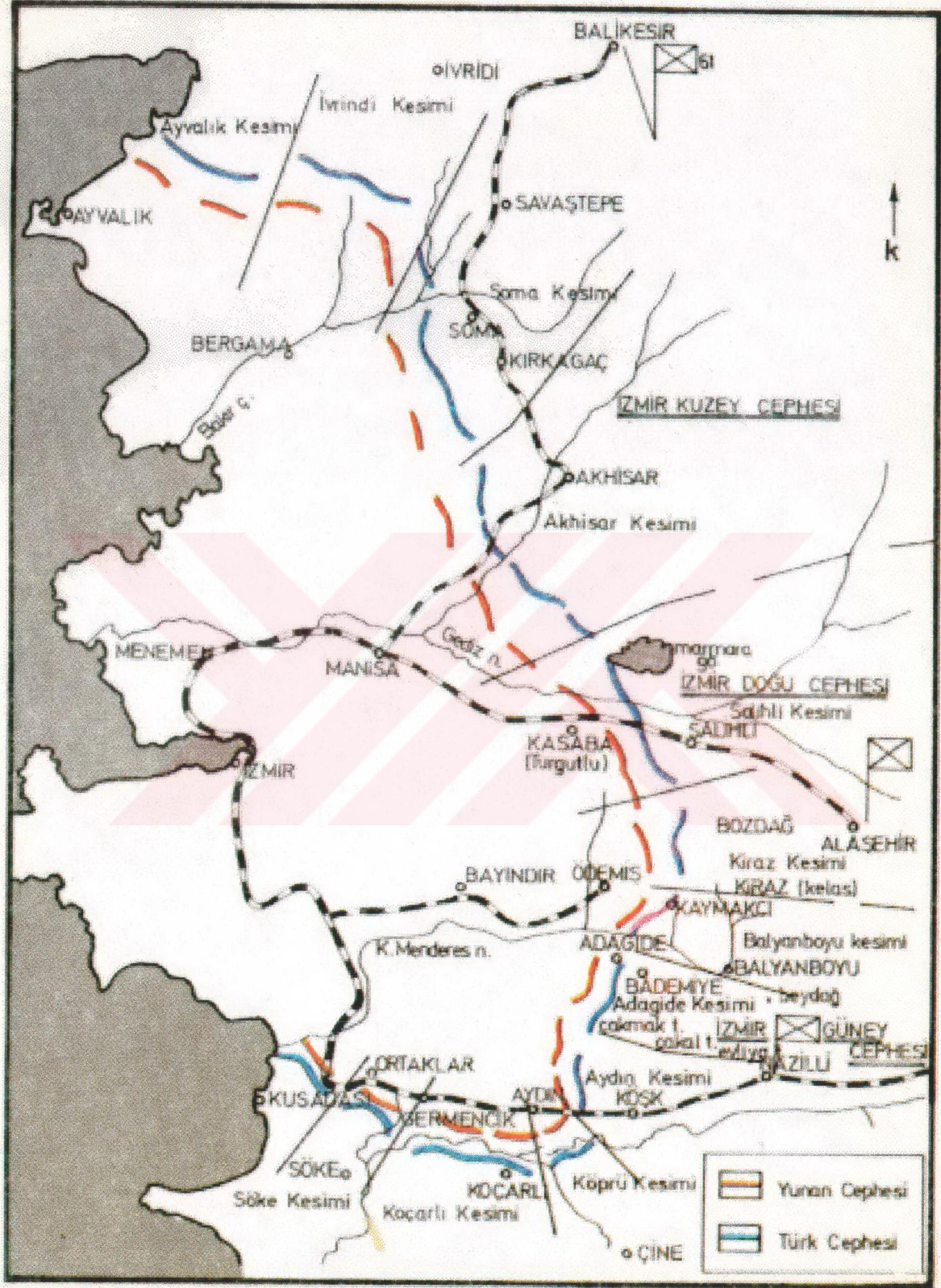

**19 Mayıs 1919 Günü Redd-i İlhak Cemiyeti'nin kuruluşunun gerçekleştirildiği
ALACA MESCİD**

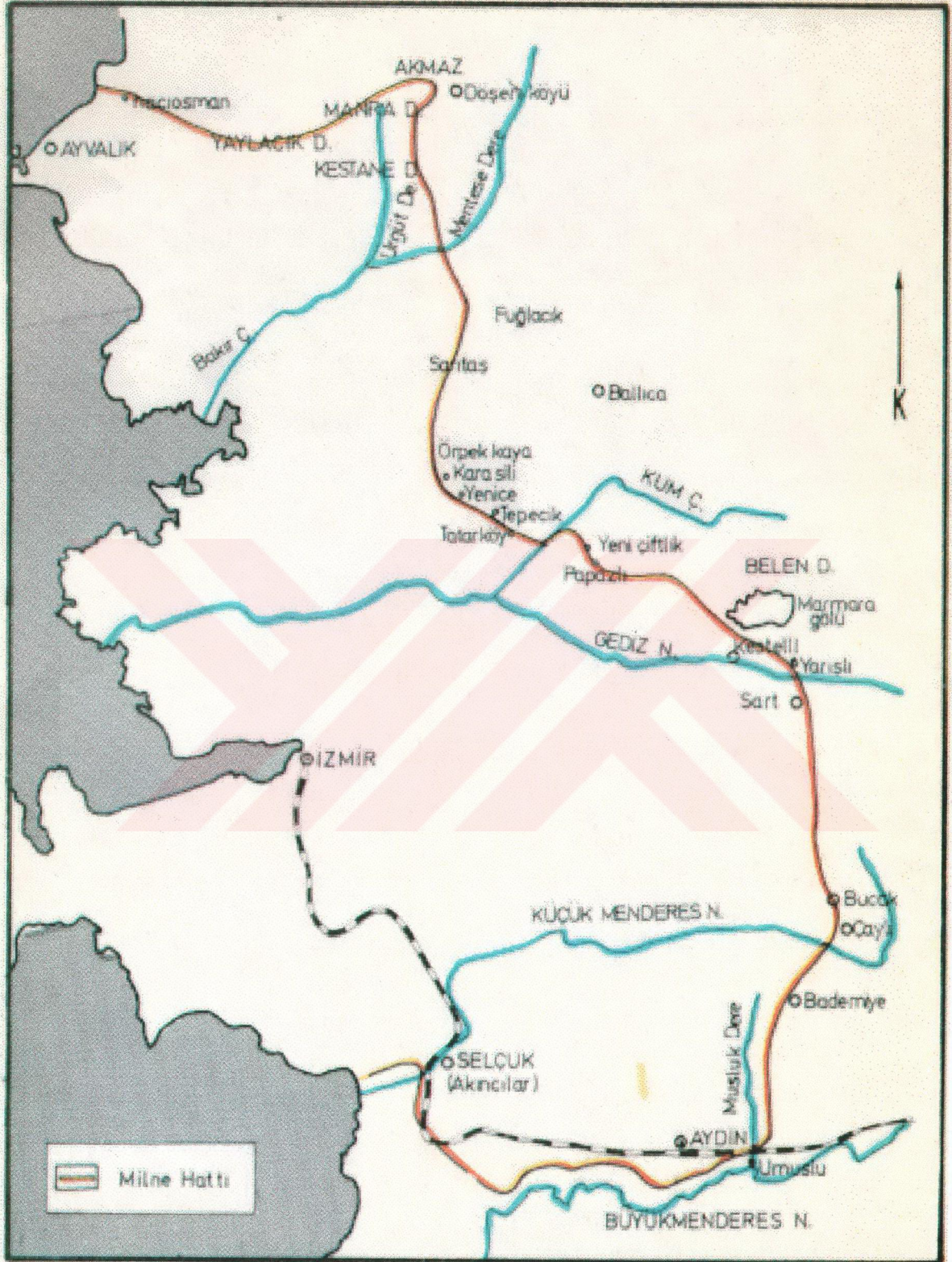
Balıkesir ve Alaşehir Kongreleri Reisi Hâcim Muhiddin (Çarıklı) Bey

BATI ANADOLU'NUN CEPHELERE BÖLÜNMESİ

KAYNAK : Harp Tarihi Dairesi 1995

MİLNE HATTI

Balıkesir Kuva-yı Milliyesi'nin Kurucularından 61. Tümen Komutanı ve İzmir Şimali Cephesi Komutanı Albay Köprülülü Kâzım (Özalp) Bey

**Akbaş Cephaneliği Baskınını Gerçekleştiren
Eski Edremit Kaymakamı Koprll Hamdi Bey**

حریم نظارت جید / مورد سینه

کتابخانه

غایت سینه -
 در آن اول قره سی و سایر ضابطه سینه قرار داده است زیرا آن بیشتر از آنکه سینه
 کلید برآورد بر اجتماع عقد ایندی اطر ایندی هم خصصانه نظر بر اجتماعه بوده
 اشغاله قارش صفا دست اینه قوای ملیت تعاقبت و نظایر سندی
 موضوع بحث اولسه دتیم هیچ بر عقیده سیاسی و تکلیفات وضعه فکری اولدی
 تحفه ایندی ره های ایندی بر اجتماع سینه کلوتیم تصور ایلمه ایرده
 هیرا دانجاییم نشت اولگنده هاد س اولم و مشکلات دیونده تولد
 ایلمه سوره نظرات بریدید ایدی قورولمده میانه دیره کلیم قیلم ندر سینه
 آنجا ز ایلمی فقط صسته تدبیر و تعین ایلمه اجتماع نامیه سینه موافق اولدی
 صهر فلقله داخل نظارت اده سنده جرایم ایلمه سینه سینه نظرات
 بولده سنده بری ضمام بولرمه اجتماعه نرایت دیره سیکاری و زرات خفنه
 یار شاهی دتیم صدارت و اشلاق سینه نظرات کشته ایلمه سینه
 عودت ایلمه سینه

ادبه در اینجی قول امدد اولدی
 اولدی
 کلیم
 ص

۱۱
 سینه قورولمده
 سینه قورولمده
 سینه قورولمده

۱۱
 سینه قورولمده
 سینه قورولمده
 سینه قورولمده

Harp Tarihi Vesikalari Dergisi Vesika No : 919
 XIV. Kolordu Kumandanlığı'nın Balıkesir Milli Kongresi'nin Dört Gün Çalıştıktan
 Sonra 31 Temmuz 1919'da Toplantılarına Son Verdiğine Dair Harbiye
 Nezaratı'ne Gönderdiği Şifre Telgraf (Rapor)

کوندرن :	نهی راپور	عمل :	تاریخ	دقیقه : ساعت
نمبر ایستاده وزیر ناظر	کوندرلشدر	اص ۶۶۲۱		
۱۱/۸ / ۱۱/۸	واصل اولشدر			
<p>آردوس</p> <p>اوله دورونجا خضاره قوتلاند</p> <p>خضاره اول منقلان ک قوتلاند، سعادت ایتمه اولمه اولاره خضاره اول منقلان بیجا خدر قید قوروم بره یوق کوه لاکه یاندریم، کوندریم جدر بوندن قوتلاند خضاره اول منقلان قوتلاند، یاندریم جدر - یاندریم جدر قوتلاند و یاندریم خضاره اول منقلان قوتلاند، یاندریم جدر - یاندریم جدر قوتلاند ایچره ده یاندریم خضاره اول منقلان قوتلاند.</p> <p>۱۱/۸</p> <p>محررینم دوز اولانه مهر ایستاده ۱۱/۸</p>				

Harp Tarihi Vesikalari Dergisi Vesika No : 922

Harbiye Nazırı'nın XIV Kolordu Bölgesindeki Kuva-yı Milliye'ye Verilmek
Üzere 1000 Adet Gocuk Göndereceğine Dair Yazı.

Gazetenin Başyazarı Varnalı-Zâde İsmail Hakkı Bey

توسرو: ۱۰ یازمین سیه

میتسیر: ۱۰ یازمین سیه

مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده

دورده

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

(دورده و سوز) ك مسلك

سوز: ۱۰ یازمین سیه

هر عزمه ایست که منصفانه (مسئله) قی
ایستاد از دور - بز بر و دره اولون اوراندا
سوز سوینه چاک دکل و قیسه چاقه
بر اندر سوز (سوز دورده) کلسنگ
مروادنده آلاشلیحه - دوزده یازمینی
سوز و دورده سوزلر - جدی و روحی
حاکمیت وصاحت حسرت کلسنگ - هله
بله آیم و حرمانی قوتلر باندی شوکوتله
دورده و سوز - دعت عالیله بر دورده
عجبتک آت حق و قوتلر قوتلر و احسان
و دورده قوتلر قوتلر و قوتلر قوتلر
دورده قوتلر قوتلر - قیسه چاقه - اوراندا
قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر

از میرک تیغالی

تمکنت: ۱۰ یازمین سیه

بکین غیثیه کونی شایع اولان (از میرک
برهان صاگر طرفه اشغالی) خوری برتوت
ایستادنده آلاشلیحه - دوزده یازمینی
سوز و دورده سوزلر - جدی و روحی
حاکمیت وصاحت حسرت کلسنگ - هله
بله آیم و حرمانی قوتلر باندی شوکوتله
دورده و سوز - دعت عالیله بر دورده
عجبتک آت حق و قوتلر قوتلر و احسان
و دورده قوتلر قوتلر و قوتلر قوتلر
دورده قوتلر قوتلر - قیسه چاقه - اوراندا
قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر

توسرو: ۱۰ یازمین سیه

میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

از میرک تیغالی

بکین غیثیه کونی شایع اولان (از میرک
برهان صاگر طرفه اشغالی) خوری برتوت
ایستادنده آلاشلیحه - دوزده یازمینی
سوز و دورده سوزلر - جدی و روحی
حاکمیت وصاحت حسرت کلسنگ - هله
بله آیم و حرمانی قوتلر باندی شوکوتله
دورده و سوز - دعت عالیله بر دورده
عجبتک آت حق و قوتلر قوتلر و احسان
و دورده قوتلر قوتلر و قوتلر قوتلر
دورده قوتلر قوتلر - قیسه چاقه - اوراندا
قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر قوتلر

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

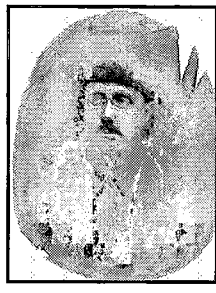
دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

دورده: ۱۰ یازمین سیه
میتسیر: ۱۰ یازمین سیه
مندی پدی آئی آئی ایلمی کیرمسی
مرواد: ۱۰ یازمین سیه

اداره خاصه
پاکسری: نوای حبه فرادگانه
داره خصوصیه

Gazetenin Sahibi
Hüseyin Vasıf (Çınar)
Bey

Gazetenin Başyazarı
Mustafa Necati Bey

ازمیره دوغرو

حرکت ملیت خاتم و سرچشمه

آبونه شرایط
تکلی اوپورده آتو آتو یوزالی غرودند
تکلی ملیت ملیت لیمیک یوزالی لیلیر
بالسزم لوفان تشریم حیو کله کوندر لیلیر

نسخه ایکی غرودند

شده یک هفته نشر اولتور

نسخه ایکی غرودند

یونان تعرض و وحشتلری

کول اوده شتک اوزدی و اوزیک تره
قره لیت دشمن ترش اجرا ایش اوزده
ایله قره لوفان کولبری متالیوزر وط
آغیسه اسراق ایشند. هادیر بوتون کون
ایزگنه کیم دشمن لایی رنج اوزده
و دشمنی تین ایدیه یین جروح ویر
اودمه وحت ایشند.

۴ - آیدین جبهه ستمه بکری کونده
نهایه حه بلر جیران ایشکده .

۵ - تشرین تان، هنریزه جینه جاهدلر
ایله یونانلار آره سنه و فوجیونلار حصاره
دشمن ایکی یوزی شجاریه ضایعات ویر
برینان اولنده . مقبولین آرمینه برده بو
ویکلیکیشی وارد . ۳۰ تشرین تان تاریخده
دیمبر اولنده و قوه کن مسامده ایکی مزارنه
ایله ایزولمک ایستین دشمن ایلی ملن
وردر یوزک طرد ایلشند .

۶ و ۵ - تشرین تان ۳۳۵ ده آیدین جبهه
شده کشف حصارلری اولش و دشنتک بوتو
تنباتی قهر ایلشند . دشمن بو حصاره
طلابه ایشند .

دشنتک اشیر حرکتی روتقو ایتا
اوزور و ناشاتی جیتی بیته مرکزیه ستم
دول ایشلاق متفرقت آیدیک توطه نیل
ایلدند .

۷ فرسی و ساروخلان لوالری حرکتکا
بیته مرکزیه ذات فاللرینه روجه ز
مرضاتی ابلاغ ایله کیشرف ایدر .

۸ لغزشیمک جیزله حله مری و کله یار
شخصیه سی و ۲۱ ایشترنوره باش نولده
جنرال و میان ک نحرری نوطهست توفیه
قوای ملیه صرف انگلیز ملت تحیه ستمک
جنرالریک تأییدیه انعام ایدرک و قضا
غناصت ایشندی . تاریخ مد کورون بو آ
دکن انگیز بیته عسکرهست وقوع بولار
نمده افره صبی و صادق قلاق اوزور و جبه
تشریک اولاجی هیچ بر حرکت ونیشنه بول
نمده یینز حاصه دون سیمما جبهه ستم هم
یونانلر نوتقده لیجانزه شعلتی برنمرضاحر
ایندیکنی بوگون و کوهده صاغ جناحه عین حرکت
نفرسه بولوخینی نآسغه کورمک جنرال
(میان) جیللریک انعام و نولمده ایلی آند
بولانک یونان قوتلریک بوچه جیرا تکبارا
حرکتک بولوتقاری ، پادی حیرت اولدوشد
بالله ایجاب ایدین تمایر انقاد ایشل ایدر

تورک و جودیت جیانیسی اعجابیه قصد
ایدن و بویله بر فطنه سلوفا نه ایله آیلر دیری
سولک یوردنمه ایبرا ایتدک شتات بر اقلان
بولکلیر حوسک کولتیده عموم جیابرینه یه
تشریف لایلدیر . انگلیز بیته عسکره سی بری
اوتور ۱۵ ایشترنوره سیمما کن جیبرال هابری
جیللریک بیانات و تأییدات شفاهیه سی و جنرال
میل جیللریک ۲۱ ایشترنوره تاریخلی نوطه ده
افقانه استخفا قوای ملیه ایکی آیدیری لعلیل
نفرات ایشندی . فقط وحشتلری ایبرا
ایدیلیمک ذوقدن حرورم قلاق ایستیم
یونانلیر سوک و ضیق کنملرینه بیته ایشندی
استراحتدن ایلاننده ایجاب ایدین تحیه ستم
و تحکیمات ایدین مکره . ۱ تشرین تان تاریخده
اعتبار ایدیمجه ستمه شمشیر ضارب ایشلار
در . حتم انگلیز باش قوماندانلرک بیانات و عالم
انسانیک و جهان عمومی کات بو مینانه
نشرلردن قهرت ایتدک تکرر دکده . حصدراتی
چیکت کسه هم ایش اولان فداکار مقنن
بالبلع بو ستیل دشمنه ایجاب ایدین درسی
ور کسکه دل ایدیمجه کدر . حوسک متلر کولت
حریه سی خلاصه عجز قتلر تکرر عجز ایلدیور .

۹ - ۱ تشرین تان تاریخده سوچه
جبهه دشمن تخنیا ر ایلاننده یاده
بر آدی سواری و طووشی قضا یه مرکزیم
بر تشریف اجرا ایش و جلیانه جنک و وحشی
الله ایدر مرکز . حورقیشدر . صاع و حوسک
جناحلر مزمک قهرمانلرک شهید آتشی اوزد
دشمن احاطه ایدیمجه کورمک برینان بر
حاصه چاپش و بوتون جبهه اوزورده ایکی کول
نور کوی طرد ایلشند . دشمن ۱۰ تشرین
تان ۳۳۵ تاریخ قدر خذف مژولوز و یاده
آنداریه وقت کیریمس بوچمه کورده مکسکیتم
دهلشدر . بقرض ااجر ایشند . اولاندهتی بر
طووشی آتشی ایدر و ضلرمز یوزک کتکاملاننده
بو ستمق آتش درت ساعت دوام ایشند .
طووشیزیمک موشنک منابهده بولوش و دشمن
طووشیمس ایشک ایشدکنسکره جیرلری آتش
آت ایشند . پردگی بولکلیر فرادیماملاندر .
نمن سوق ایدیان حریم فولقری ضایعات کچه
وردر ریشدر . اولکده نئسکره دشمن عزیمت
کانه ایدیه اسکی موشدر طرد ایلشند .
بو کوه قدر جبهه جنبه ستم ایشلر تانی
ایسکده ده بولنده ضلر انشانه سوچه و پاکس
واپراق اوستدن طیارلر کیشدر .

۱۰ - ۲ تشرین تان تاریخده دشمن سانیل

ازمیره دوغرو

جسارتی قورتر سده دن واز یکیمه فراد
ورمشدر . بو قرار بوتون مدق ملتارک
حکومتلرک ملت جملسریته سفودان جهانلیسن
و قدر ایدیمک اولان اورووا صلح نوتقراشت
تیش ایلشند . شیشهیه قدر دوام ایدین
یونان اماره عسکرینه بر اداره قلابی بر
انسانیت صحرورکاری اولاندی . نوتقراشت و تحفه لیت
لی طرفله ایله ثابت بولورنک وطن ایتدیورده
انگیزه و فرانسه ایتالیای و آمریقا حکومتلری
بوظلم و قلم لداردیمک دولتی اوزور ایشوتلر .
بوتون مدق انسانلرک برم ایله عین صند
عین فکر و امله اولسی قدر ملیه بر حال
نصود ایدیمه یوز طلمنه عسکرلرجه دوام ایدین
سیاسته داغما انسان املری غلب ایدینان
انگیزه و یوزلرجه ستمه بری . شایسته داغما
حشور و یوزی غنایم ایدین فرانسه حکومت
مصله لری اخلاق رنسیله اصل حصارله ایلان
انگیزه و فرانسز دولتلر بولار بر ایشلاک
نجاوی آندمه بزی برافته و ماشی اوله جیلرته
قالب اوله یازور .

قیوس ایشارده اولان کترتیز ، نجارت
تلفظلردن اولان فالیتمز و املاک و اداری
خمسومتمک فالیتمز میانه ایکن ایزبرک
سیاست دوغره بو کله ن سارلر ایزبرک بر ایلان
دولتده یاری اولاندی اعلان ایدرکن ایزبرک
بوتون عیلمی سارلن مزار ایلرینه یوزیکلیجر
ایزبرکی تولک باریک ، بوگون ایزبرک ایلیون
اولش یوزیکلیجره تولک اولان اوق و حقیقت
علوه قاروشنده یونان اداومته یونان ظلمت
قارشی اولان حرکتلرک لروم اولدین ، بو کونکی
نظریات سیبب ملتارک حق و جیانی ستمدن ایدرکن
اولک عکک ریاست اولک ستمه بر حرکت
ایختیار ایدیمجه جیک ایدر ایتدیورده اولان
بوچه بر قرار وریسکی ظن ایتدیور . حوسک
کان فرانسز غزولریک نضرات عمومی بو
نطق نظر بزرگ اسانی کوستریور . بر آن اول
لازم کان فرادک اعطایه بزم حوقلرک تصدیق
ایلسی بوتون فرانسز غزولره . طلیمه اشتراک
ایله یوزلر بر فالیتمز دوام ایتدیمه عتاب
حقه بو مسئله ملیه و فالیتمز حقددر . حرکت
ملیک بو مسامده و فوجیه لیت فالیتمز بوتون
اماطولی اقرقه لیمده دوام ایتدیمک پنه یینده
ایزبرک ایشلر حلال بوتون عننت و توریه
پادایه جدر .

امید وامل دول فلیتمزده حریم و ممانت
یشادته ایزبرک یونان اولیمه جلددر . گندیکه
طلسمان جیلان و غلیان ملی اولکمه بو حیثیتی
نصیق ایتدیمک فرده نصوص ایدیمک تورک

نام آق ای اول آناطولیک کوز بیک
تورک مبارک و نیشکار بودی ازمیره تر کلم
و ستیل بر دشنتک نجاوز آتو قاروشنده
قلمنه تورک نابری بوردند اورووا کوزی
اولکمه یک شیع بر طرزده ایزبرک ک جیلک
سکون و اسایش کات بشریک وقه و سادتی
ایشاره جیلانلر بر صلیح نوتقراشده بو
حیثیت قاروشنده تورک صدای و جیانیسی
ایستمدی . قوسه جهانه تورک فریادی
ایستمدک کورولدیور . آناطولیک
دوشمن جوشان یاس و الم طوفان اولکده
برسی ، تورک حق نام برسی جیشا بودی
تورک و تورک عزیز بودی ازمیره ایلیون
فناکاران ، یونان ظلم و وحشی قاروشنده
تیمشمن و ایزین فرمشلر و میناشلر ایلیون
خلاصکاران و وطنیسی آناطولیک اولاد لری
قلمنه ایتدیمک ای ایلدیورده کورون تورک قلمری
ایزبرک ایلیون جلیوریور و بوتون آناطول اولاد لری
ایزبرک موصود اولان سرکابه . بر لوی بریننه
بییور .

قایت جیانیسی افقا ، و جودیت ملیه
عو ایشک ایستیران تورک بودک بر صهر
و حسدلت ، تین بر فکر سیاست و کلیسته
و فوجیونلر بو حقیقت جیلانلر واز یکیمه
یونان ظلم و وحشتک حرکون افقا ایشدیک
جیلر و هر آن اعا ایدیمک اولدله قاروشنده
تورک بر حرکت قلمی نصوص ایدیمک
ایزبرک تورکده و تورک ایلیون بر هر ایلی امل
بر نیله جلددر . هر تورک قلمده اولدرین
ایستمده عصمت و بیکار و عوایه ییلان حصر ستمک
انتقامی ملتینه قجه تورک جیلانی و غلیانی
دورودمق و یونان ایشلار قورک ایزبرک
تورک سکوتی حفاظه ایتدک قابل اوله میخندم .
حتمک لایون قدرتی ، حقیقتک صبی
و ستیق قوی الی بر کون نکل ایدیمجه .
اشتمد ملیتک و جودیه ایمان ایدین هر اسلام
دولتک بودک اللهمن هر کولونی دییور .
و جوف شکر آتو ای اوی سبای ملی می
ایلیون طلسمت بولولری لاکون اکیلسند .
آتش دوغان حقیقت بر کله لیلور . و آتق
عیط اساییه یونان ظلم و وحشتی نکلن ایدیلور .
کیهار نظر قرقه قاروشولانان تورک بو کون
قدنولنده صبی آغوشلرک کتیمه ایتدیمک
کورویور . ایزبرک و اناطلیجه اولان حتمک
بر نشانه ظلمی و دلیده مادیسی قاروشنده
بر لیمزه حید ایدرکن بسزک بوتون توفیه

تاق ایدرءوقانع اولمغه مجبوردرکه حرب عمومینک
بدایتدنبری دول فدیسه ایشلایه نیک اعلان
ایستدکری بوتون و دستایر علویه رغماً دنیاده
ملترک موجودیتی آنجوق قوت و سلاح ایله
تأمین ایدیله بیله جکدر .

• — تورکمانی ؛ آناتولینک قلی اولان
ازمیرینی قورتارمق ایچین هر درلو فداکارلنی
اختیار ایدمک و یونانلیرک . ساحه ایشلایک
تحدید ایدیلوب ایدیله سی بو قراره لی اوزرینه
تأثیر ایقاع ایدمه جکندن غایه سنه دوغرو دها
آئین برعزم ایله بوروبه جکدر .

۲۸ — ۱۱ — ۳۵

متیح هیاتی

بلدیہ رئیس	هیئت مرکزیہ اعضاسندن
کچه چی زاده	حمدی
حافظ امین	
هیئت مرکزیہ اعضاسندن	اشرافدن
واسف	آراه چی زاده
	حافظ محمد
	هیئت مرکزیہ اعضاسندن
	محمدوهی
	اشرافدن تیرم لی زاده
	صبری

۱ — ازمیر ؛ قاهر بر اکثریت نفوس،
حقیق برمالکیت املاک و اراضی ، غیرقابل
انکار حقوق تاریخیه و ملیه اعتباریله تماماً تورکدر
ملترک حق و سمادنی تامنه وقوعبولان و میلیو-
نلرجه انسالک هلاکتی موجب اولان حرب
عمومیدن سوکرا ازمیر یونان ایشغالی آلتنده
برایقاروق الکفجیع بر مثال اعنصاف کوستریله حزم-
۲ — تورک ، یونان اداره سی آلتنده
باشایاماز . تورک بو حقیقی حرب عمومینک
فلاکتلرندن بن تاب هیله سنه رغماً آلتی ایدنبری
دو کدیکی قائلرله ، یابدینی فداکارلرله قعلیاً
آبیت ایچیدر .

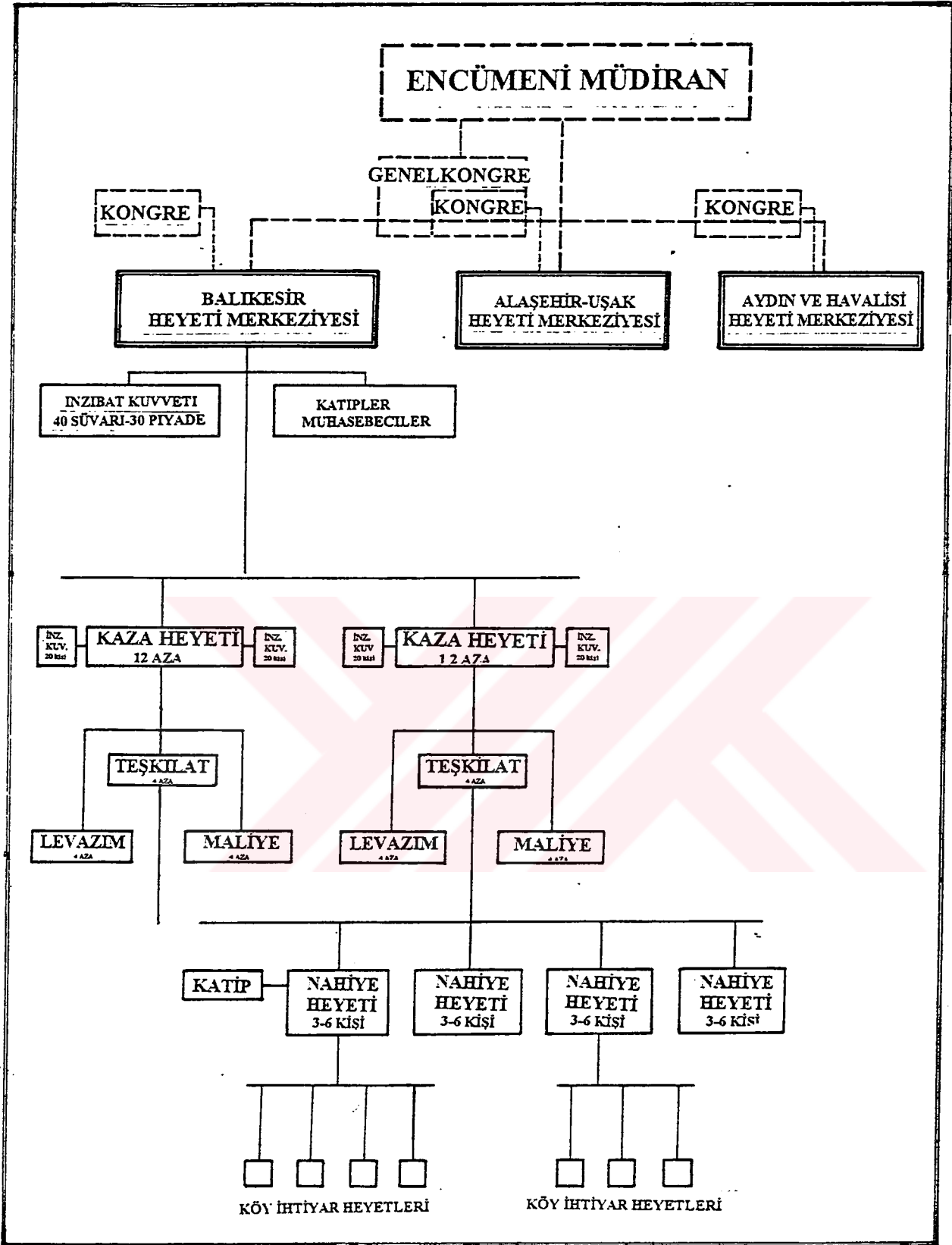
۳ — سکسان بیگ، اسلام مهاجرینک
منظره سفاتی ، ناهوسرینه تجاوز ایدیلن
بیکلرجه قادینک صدای مآعی قارشیسنده ،
اوروپا عالم دینیتی حالاً لاقید ؤالاجقه تورک
ایچون سلاجی باشنده هر نیه مال اولورسه
اولسون اولمکدن بشفه بر چاره یوقدر .

۴ — متفقین مجلس عالیسنک یونان
ایشغال موئنک دوامتی تحت قراره آاسی حقه
قارش کوستریلن اک بیوک بر ظلمدر تورک
ملتی بونی جبر و تحکمک بر نتیجه سی اولاروق

**11 Teşrinisani 1335 Tarihinde Yapılan Mitingin, Miting Heyeti
Tarafından Yanınlanan Kararların Yeraldığı
İzmir'e Doğru Gazetesi'nin Küpürü**

تشكيلات ایچون اولجا انتخاب ایديلن انجمنك احضار ايتديكي اساسات حقنده مذاكراته باشلاندى .
 ومقاصد اساسيه حقنده بروجته زير مواد تقرر ايتدى
 ۱ - بروسه ، قره سى ، بيله جك مركزلوا ، يانديرمه ، كونا ، ادريند ، بره ايه ، حوران ،
 صومه ، قرق اناج ، اقتحصار ، سندرغى ، كوردوس ، اينه كول ، سكود ، قره جه بك ، كرماسى
 مدانبه قضاو كبسود ، سارنيچ ، بلار ، بومسفرلق ، شاملر ، ابوريندى ، كيره سون ، قوناق بيكار ،
 بيلقانچ ، ايليجه ، اورخانلر ، مرمره ، بااكوي ، كول مرمره ، چوروم ، آغونيه ، كوجلك
 ناحه لرى مرخصلرندن تركت ايدرک ۱۲ مارت تاريخنده اجتاع ايدن ازمير شىمال منطقه سى
 قواى مليه سى مجلسلى هئت عمومى سى بروجته زير اساساتى بالاتفاق تقرر ايتديرمشدر .
 ۱ - هيچ برحق وسيله استناد اجتمين يونان اشغال ظاللك دوانه بوتون موجود تيمزله
 وشيدنه عيانت ايديله جك ويونانلار مر حالده اناطولون دن طرد اولوبه حقدير
 ۲ - ازميره كيدن هئت مختلفه بحقيقه نك يونان مظالم وفجايي ويونان اشغالك رايى حقنده
 تنظيم ايتديكي رابور مجلس قالى به وجهان الكارمند نيستنه عرض اولندي ينى حالده يونان اشغال
 وحشاه نك دوامى اعلان ايديلن دساتير و اساسات السايه به عيار اولديشندن سلسلالترونظار نك
 اشغلامى ايچون عاييله بحريت چركانه مالك اراق حقي احراز ايتمشدر
 ۳ - هر درلو اشغال و بداخله نك وبالخاصه دوللق وارمينك تشكيل فايده مستعملوف
 حر كلك ردى خصوصنده متحداً مدافعه ومقاومت اساسى قبول ايتلشدر . وطنزده ارنه دنبرى
 برلكده يشلاديفتمز باجمله عناصر غير مسلمنه بك حقوقه تماماً رعائتكارز
 ۴ - مالك مزده يشانان باجمله عناصر اسلاميه يكديگه كيرنه قارشى بحرمت ومحبت متقابله حين
 وفا كارى ايله مشحون وضعت حرقه واجتماعيه ولسناظط بحيطه لزيمه رعائتكار اوز قرداشدرلر
 ۵ - هئت عمومى ۴ ايلول ۱۳۳۵ تاريخنده انقاد ايدن بونوك سوا سى قوتلر نك وسعت مليه له
 واستقلال نك محافظه سى ارغرده قبول ايتديكي مقاصد و امال اساسيه . تماماً اشغال ايدر
 بونى متعاقب هئت عموميه انجمنك حاضر لاديني تشكيلات وقادر اولمشل نيه مدان كونه تقرر
 ايتدرمك ايتدار مذاكراته دوام انجكده در .

12 Mart 1336 /1920 Tarihinde Toplanan IV. Balıkesir Kongresi'nin
 Aldığı Sivas Kongresi Kararlarına İştirak Etme Kararının
 Yayınlandığı İzmir'e Doğru Gazetesi Kıpuru

(KAYNAK Tekeli-İlkin.Ege'deki Sivil Direnişten...)

DİRENİŞİN YÖNETİM ŞEMASI

لکڑی دہ عقدہ بدلیہ رکن قوتورہ تہ
ظہر

I. BALIKESİR KONGRESİ (26-31 Temmuz 1919) KARARLARI

بالیکسریده، یونان تجاوزاتنه قارشى مدافعات و مجادلآتى توحيد و تنییت ایتک اوزره
۲۶ تموز سنه ۱۳۳۵ تاریخده تشکل و اجتماع ایدن منى قونفره نك اتخاذ ایتدیكى مقررات
بروجه آتیدر :

ماده : ۱ — بالیکسرى قضاسى نامنه مرخص حاجم محى الدین ، محمد وهبى ، صبرى ،
کچهجى زاده حافظ محمد أمين ، برجهلى زاده شکرى ، آرابهجى زاده حاجى حافظ محمد، قوجه
بیق زاده محمد ، بکپازارى حافظ محمد ، قوندرهجى نوری ، بصرى بك زاده شوقى ، کونانلى
عثمان ، کشکک زاده حاجى بهاء باروتجى زاده سلیمان ، باندیرما نامنه یحیى نىزائى ، رضاه برهانیه
نامنه حمدى ، خواجه محمد بك ، عثمان ؛ ادرمید نامنه واصف ، مصطفى ، حسن ، کونان نامنه
ابراهيم ، حسن ؛ بالیه نامنه مصطفى جاووش ، اسماعیل ، صوما نامنه مفتى سابق حافظ عثمان ،
مفتى اسماعیل ؛ اردک نامنه سعید ، صائب ؛ آقحصار نامنه رشاد ، کامل ، حسنى ؛ قرق آغاج
نامنه احمد فائق ، مدرس حسین ؛ صندیرغى نامنه مصطفى ، شاطر زاده امین ؛ کیرهسون
ناحیه نامنه عبدالغفور ، خطیب مصطفى ؛ فرط ناحیهسى نامنه دانش ، مدرس ابراهيم ؛ کبود
ناحیهسى نامنه بصرى ، حافظ عارف ؛ شاملی ناحیهسى نامنه حافظ محمد ؛ ایورندى ناحیهسى
نامنه حافظ حمید ، محمد ؛ بیغادیلج ناحیهسى نامنه امیر زاده علی ، اعضا زاده مصطفى ؛ قوناق
بیکارى ناحیهسى نامنه لطفى بك و أفندیلردن تشکل ایتشدر .

ماده : ۲ — قونفره مذاکراتى دوام ایتدیكى مدتجه ریاسته حاجم محى الدین بك و کتابته
عبدالغفور و حسن افندیلر و رئیس و کاتلرینه وهبى و صبرى بککر انتخاب ایدلشلردر .
ماده : ۳ — تشکل ایدن قونفره من هیچ بر فرقه سیاسیه ایله علاقه دار اولماقوله برابر
چته جیلکدن نفرت و تشکیلات منتظمه داخلنده یونانیلیری آناطولیدن طرد ایتکی عزم
ایتشدر .

ماده : ۴ — قونفره نك مقصد و غایهسى استخلاص و ظنذر . هر نه صورتله اولورسه
اولسون سیاسیانه اشتغالی نفرتله رد ایدر .

ماده : ۵ — قونفره مذاکراتى دوام ایتدیكى مدتجه صباحین غروبى ساعت ایکیدن بشه
وايکی ساعت تنفسدن سکره ییدن اونه قدر قدر هر کون اجتماعى قبول ایتشدر .

ماده : ۶ — رد الحاق تعبرى وضعیت حاضرده کوره ناقص اولدیغندن بوتعیرک (حرکت
مایه رد الحاق هیئتى) صورتنه افراغى مناسب کورولشدر .

ماده : ۷ — یونانه قارشى حرکات دوام ایتدیكى مدتجه منى سفر برک عمومى اولوب هر
کس خدمت و ضییه ایله مکلفدر . بالکدن شمذیلک بعض مناطقده آنتان تولدات مختلفه اربابى
وظیفه لرنده ایتا ایدنک شرطیله ، اوجیوزدن ، اوجیوز طقوزده قدر و ایجاب حاله کوره دیکه

تولدت آربانی ده بی درنی جاب و سوق اولونه جقدر .

ماده : ۸ — مرکز لواده اولدوغی کچی قضاالده دخی تشکیلات، مانیه، لوازم هیئتلیک تشکیل ایده جک و قضا و نواحدن کونده ریلن افرادک مصارفی بالا آخره مصارف عمومی ده حساب ایدنک اوزره کندیله عاقد اوله جق و باشلرنده اشرفدن بر ذات بولونه جق و جبهه ده افرادله برابر قاله جقدر .

ماده : ۹ — تعقیب ایدیان غایبه وصول و بوتون حرکتی توحید و تیبب ایتمک ایچین بر هیئت مرکزیه تشکیل دوظائفی تثبیت اولونمشدر .

ماده : ۱۰ — هیئت مرکزیه ده قاله جق اعضانک انتخابدن اول منطقه لره تقسیم اصولی ثامع ایدنش و بالیکسری ، آیوالیق، باندیرما، آقحصار ، صوما اولماق اوزرده بش منطقه به بالتقریق بالیکسری دن ایکی ، دیگر منطقه لردن برر دانک انتخابی تقرر ایتمشدر .

ماده : ۱۱ — اجرا ایدیلمن انتخاب نتیجه سنده هیئت مرکزیه : بالیکسری نامه حاجم محی الدین ، یورک زاده ابراهیم ، باندیرما نامه کونانلی عثمان ، آیوالیق نامه واصف ، آقحصار نامه کامل ، صوما نامه حافظ عثمان بک ، آفندیلر اعضا و بالیکسری نامه شکری ، حاجی بها ، باندیرما نامه عمر ، آیوالیق نامه خواجه محمد ، آقحصار نامه صدیر غیلی عزیمی ، صوما نامه نیازی زاده حسین بک و آفندیلر ملازمه انتخاب و تقریق ایلمشلردر .

ماده : ۱۲ — هیئت مرکزیه نك وظائفی بوجه آتی تقرر ایتمشدر :

۱ — مناطق و هیئات محلیه قونفرده قبول ایدیلمن شکل و مساعیسنده مستقل و هیئت مرکزیه نك مراقبه سنه تابعدر .

۲ — مناطق و قضائر حل ایده مدکبری خصوصاً تده هیئت مرکزیه نك دلالتیه مراجعت ایدرلر .

۳ — قضائرک در عهده ایده جکلری مصارف بر بودجه مسئله بی اولوب حل نواداره بی قونفرده عاقددر .

۴ — شکر جاب و جمعنده حال حاضر مناطقک تمدنی به قدر وجوده کتیردیکی خصوصاً به مداخله ایده سنر .

۵ — مناطق حاضرده خارجندکی محاللرک حرکت ملییه به تأمین اشتراکته هیئت مرکزیه جالیته جقدر .

۶ — مناطقدن ضوبالانوب تجهیز ایدیلمن عسکرک بر منطقه دن دیگرینه سوق و اناشته سنه هیئت مرکزیه توسط ایدرر .

۷ — هیئت مرکزیه استخبارات و وقوعولان فجریتمک انظار مدنییه عرضی خصوصاً آتی ده

اداره ایدو جکدر .

ماده : ۱۳ — جبهه نردمک عمومی عسکر لریك باغاشه ، انباس وحسته نریك ندویسی ، لجه پیراتلریك اكللی و احتیاط بلوكلری بولوندرلماسی خصوصاتی دوشونوب وقت وزمانیه تاین ایچین تجمه لر قرارکاهی کیرولرنده بوايشله مشغول برر منزل مفشلمکی بولوندرلماسی مناسب کوزونمشدر .

ماده : ۱۴ — مصارف عمومی هریرك جسامت و ثرونی نسبتده نصیم ایدلمسی مناسب کوروش و نتیجه ده بالیکسری قفساسی مصارف عمومیه نك یوزده یکریمی برینه ، ادرمید یوزده اون بدینه ، برهانیه یوزده بدینه ، بالیه دردینه ، باندیرما اونسه ، کونان آتیشنه ، صندیرخی دردینه ، کوردوس دردینه ، صومه بشنه ، برغمه ایکیسه اشتراك ایتیمی تقرر اینمشدر .

ماده : ۱۵ — منزل تشکیلاتی آیوالقی ، صوما ، آقحصار جبهه لرنده اوله جق و بونلردن آیوالقی بر ، صومه ایکی ، آقحصار اوچ نومرولو منزل مفشلمکی نامنی آله جقدر .

ماده : ۱۶ — ضابطان و افراده و برینه جک معاشات و آکرایه محللریك تقدریر و صلاحیتنه ترك ایدمشدر .

ماده : ۱۷ — ذخیره نك ازمیره منع اخراجی اساس اولماساق اورره طرز اجرائی هیئت مرکزیه بر اقیلمشدر .

ماده : ۱۸ — قولغره نك ختمنده قولغره نك نه مقصدله نشینی ایتدیکی حقدده خاکپای . شاهانه یی ، مقام صدارتی و ائتلاف . مثال نیاسیلرینه برر عریضه تاعرایه یارلماسی تقرر ایتدی .

ماده : ۱۹ — قولغره نك مقصد اجتماعی حقدده بر بیانتنامه تنظیمی و مناسب محللره ارسال و تعلیق تندیب ایدیلدی .

ماده : ۲۰ — شهید اولانلرک عائله لرینه مجروحلره و برینه جک هدیه نك مقدار و درجه جهی محللری تقدریرنه بر اقیلمشدر .

ماده : ۲۱ — قولغره نك کشادخی تلغرافله تبریک ایدون صومه قوماندانی خنوصی بکه لشکر تلغرافی چکیلمسی تقرر ایتدی .

ماده : ۲۲ — حرکت ملیه ردالحاق هیئتی نامینه حنک ایدیا جک اولان مهر نریك نسی فی صورتده هیئت مرکزیه طرفدن یایدیریلره ق محللرینه کوننده ریتمی قبول ایدیلدی .

ماده : ۲۳ — هر قضا هیئتی کوندره جکی ترك قوماندان و کرك افراده برر وثیقه اعطا ایدو جکدر . بنام علیه قوماندانلر ملی اردویه داخل اوله جق اولان ضابطان و افراددن وثیقه سیز اولانلری قبول ایتیه جک ، وثیقه لرنده آتیش اولدوقلری استیا و پارده نك مقداری بحرر بولنه جقدر .

ماده : ۲۴ — هیئت مرکزیه نك حسابات و معاملات ایتدی ندریر ایچین مقدار ذی کاتب و محاسب استخدام ایدلمسی و بولنره و برینه جک معاشات نك مقدارینک لمیبی خصوصی عیانت مرکزیه نك

صلاحیتی داخله در :

ماده : ٢٥ — اهالی یدنده بولونان سلاحلرک طوبلانسی اساس اوله رق قبول ایدلشددر .
بالیکز بعض محللرک خصوصیتنه بناء بوخصوصده یاییله جق اجرا آت اورا حرکت مایه عبتلرینک
اداره واجرا آتیه براقلمشدر .

ماده : ٢٦ — یونانلیلرله هیچ بر صورتده مذاکره ایدیله سی تاسب ایدلشددر .

ماده : ٢٧ — یونانلیلری مملکتلرک هر طرفدن طرد ایدیله سی به قدر حربه دوام ایتمک وظائشک
اک بریحیسی اولماق اوزره قبول ایدلشددر .

ماده : ٢٨ — وظیفه وطنیه به دعوت ایدیلوبده کتبه مک ایچین فرار ایدنلرله جهه دن فرار
ایدنلرک عائله لرینه طوقونلماق شرطیه کندیلری مملکت خارجه چیقاریله جق و ممکن اولورسه
یونان طرفه کونده ریه جکدر .

ماده : ٢٩ — قونفره ایلول ابتداسنده یوز کشیک اولماق و هر محلك ویره جکی یاره ناک
یوزده سی نسبتده اعضا ایه اشتراک ایتمک اوزره تکرار اجتماع ایدله جکدر .

**I. BALIKESİR KONGRESİ'NİN PADİŞAHA, SADRAZAMA VE
İTİLAFLAR DEVLETLERİ SİYASİ MÜMESSİLLERİNE ÇEKTİĞİ
TELGRAFLAR**

عنه فلك مرتبه جناب خلافتناهي به

اون عصر دن بری تورکک ظفر ترانه لرینه بر معکس اولان سوکیلی آناطولیمزک عزیز قلبکجه
خالدران سفیل بردشمنک وحشیانه صولتلی یوردمزک ماتمدار آفاقنده درین بر ولوله هیجان
حصوله کتیردی . تاریخک سینہ حادثاتنه اک معظم بر آبدہ سلطنت رکز ایدن بویوک عثمان غازی تک
روح کریانی بر هاله نور ایچنده تورکه اک بویوک وظیفه سی اخطار ایدیوز ، بوسماوی دعوتہ
اجابت ایدن بزغربی آناطولی مملکلی بویوک خاقانمزک هب اجلال و نیاتہ ، بر مثال نوین اولان
تحتکاک سلطنتی اطرافنده متحداً طوبیلا نرق قدسی وطنمزک خلاصی تأمین ایچون بر ملی قونفره
حائده اجتماع ایتدک . ظفر و شان ایچون دو کیلن تورک و اسلام قانلرینک بر معکس لملکونی
اولان هالیمزی ایدیا چیکنه مک ایستین یونانلیلری مملکتدن طرد ایدنجه به قدر مجادله انا
عهد و پیمان ایله کشاد ایدیلن قونفره مز هرشیدن اول ذات اقدس حضرت خلافتناهي به فرط
عبودیت و صداقتی بر شعار اساس اوله رق قبول ایش و شانلی فاتحک بر ودیمه قیمتداری اولان
استانبول تاجکاک سلطنتی سرنکون ایتدیرمه مک ایچون ملی دشمنلرمله صوکنه قدر محاربه به
قرار و بره شد .

والله لر مزی بارچه لایان ، زمردین اووه لر مزی خرابه زاره چورین ، همشیره لر مزی بکر و عصمتلرینی
چیکه یین یونان سونکولری . اجدادمزک قدسی مزارلرینی ایکه تیرکن بزلرک بی حرکت قالماسنه
امکان اولمادیغنی بوتون عالم بشریتنه قارشی . فعلاً اشیات ایدمه جگر
بو آتشین قرار ملی بی روحلر مزدن قوبان صدای عبودیتزه تردیفاً سده سنیه حضرت تاجداری به
عرضنه محاسرت و پادشاهم دولتکاک ، ملکه ، اجلالکاکه چوق یشا دعای خالصانه سی رفع بارکاکه
آخذیت ایلرز فرمان .

مقام سامی صدارت عظمایه

هر درلو حقوق تاریخیه و عهد مدنیه تک احکام صریحہ سی چیکنه به رک آناطولیمزه تعری
ایدن یونانلیلرک وحشیانه صولت و جنایتلری بوتون تورکک و مسلمانلق عالمنده حقیقی بر اندیشه
حیات و رسیدن بر حرکت مله حصوله کتیردی . دول مدنیه تک مملکلی کوزلری اوکنده یونانلیلرک
بلا تردد ایقاع ایتدکلی وحشت و ظلملرک دهشت و فجایی حقوق و سعادت بشر نامه حرکت
ایدن مدنی کتله لری طریق انصاف و حقانیتہ ایصال ایتمه سی لازم کلرکن باعمال اولان عصمت و حیاتمزک
هیچ بر طرفدن مدافعه ایتدیکنی کورن بزلر کندی سلاحلریمزله و کندی سینہ لریمزله تاموس
و حیاتمز قورنارمزه عهد و پیمان ایلدک . صارصیلماز برایمان ملینک مولودی اولان بو قرار
قطعی مزی دها مشر بر شکه افراغ و دشمن تاریخیمز اولان یونانلیلری آناطولیدن طرد ایتدی
تأمین ایچون ملی بر قونفره تکنده اجتماع ایتدک .

ذات اقدس حضرت خلافتناھنك تختكاه سلطنتی اطرافدہ فرط صدقہ طویلانہرق استخلاص
وطن ایچون صوکنہ قدر مجادلہ یہ قرار ویرن قونفرہ من نتیجہ مذاکراندہ تقریرایتدیکی بروجه
زیر موادی حکومت سلیہ منزه عرضہ مجاسرت ایلر .

۱ — ویلسون پرنسپیلرندہده قبول ایدلدیکی وجہہ آناتولی تورك واسلامدر . بوغریز
یورده هیچ بردشمن آباق باصامن ، باصغہ مجاسرت ایدہجک اولان دشمنلری اولونجوبہ قدر
قہر ایتکہ بوتون آناتولیلر عزم ایتشدر .

۲ — بواساسی تأمین ایدہجک اولان حکومت منزه بوتون قوای مادیه ومعنویہ ایلہ ظہیرز .
۳ — ملی قونفرہ من هیچ برفرقہ وملك احتیاصیلہ حرکت ایتمین وظہرورلردن متشکلدر .
نامن یوردک خلاصی در . بوفعلاتاً تأمین ایدلدکدنصکرہ حرکات ملیہ همان توقف ایدہجکدر .
۴ — مرکز سلطنت منزه ابدیاً تابع وصادق قالارق بوغایہ واصل اولنغہ چلیشہ جق وبو
خصوصہ ہردرلو موانع ومشکلاتی ازالہ ایدہجکدر .

انگلترہ ، آمریکا ، فرانسه ، ایتالیا مثل سیاسیلرینہ

اون عصردن بری تورکلرک الک مقدس واصل بریوردی اولان آناتولینک باکرطوبراقلرینہ
سچیہ اساسیلری ظلم وجنایتدن بشقہ برشی اولمیان یونانلیلرک ہردرلو حقوق تاریخیہ ومایہ خلافہ
اولہرق آباق باصدقلری کوندن بری بوتون تورکلک ومسلمانلق عالیندہ شدید بزغلیان حصولہ
کلدی . ملتک حیات وسعادتی نامنہ حرب ایتدکریخی دزمان ایدن دول فیضیہ مدنیہ نک حساب
عدالتکاریلرینہ اعتماد کوسترن تورکلر درت سنہک بر مجادلہ تمامادیہ دن صوکر اجمیت اقوام کچی
بشیرتک کافل خلاصی اولان دستار علویہ نامنہ تسلیم سلاح ایتشدردر . ہیات ، کہ دول مدنیہ
بو صورتہ سلاحلری اُلان تورکلری بوکون زمردین ویشیل اووہلر منری ظلملریلہ ، غدرلریلہ
بر خرابہ زار ماتمہ چورن ، قادین وچوجقلر منری غدار سونیکولری آلتندہ پارچہ لایان
ہر مرکز انقاض بکر وعصمتی اوستندہ مدنیت ترانہلری یوکسالتن ، مقدس معبدلر منری
میخانہلرہ تبدیل ایدن بر وحشی ملتک جنایتکار هجوم ووصوللرینہ معروض براقدیلر . بواعتبار
ایلہ محترم دول معظمہ نک مثللرینک حق وحقیقت نامنہ تنظیم ایتدکری راپورلردہده مذکور
اولان وقلب مدنیتی ابدیاً جرح مجادلہ ایدہجک قدر جانمانہ اولان یونان ظلم و فیجایی قارشیندہ
بز تورکلر صرف استحقاق حیات ایچون ملی سلاحلر منزه صارلق مجبوریتندہ قالدق . ابدی
وتاریخی دشمنز اولان یونانلیلردن طوبراقلر منری تطہیر ایدنوجوبہ قدر مجادلہ یہ قرار ویردک .
قرہسی ، صاروخان وجواری حوالیسی اھالیسی آمان مایہ لرینی دھا مثبت ومثمر بر سکندہ تعیین
واظہار ایچون ۲۶ توزسنہ ۳۳۵ تاریخندہ بویوک بر ملی قونفرہ عقدینی تقریر ایتدیلر . ایشتہ
بو قونفرہده اھالی و قوای ملیہ مثللری صفتیلہ اثبات وجود ایدن بزئر دول معظمہ نک صبات
اطلاع وحقیقتنہ بروجه زیر مقرراتی ابلاغ ایلر .

- ۱ - آناطولی اکثریت قاهره نفوس ، عنعنات تاریخیه ، تمایلات ملیه ، عمران و مدنیت ماضیه اعتباریه تامیه تورك و اسلامدر . صالح جهانیه اساس اتخاذ ایدیلن ویلسون پره نسیپلری موجبجه ده آناطولینک هیچ بریری اجنیلره تسایم ایدیه منز .
- ۲ - آناطولی تورکلی ویلسون پره نسیپلرینک اون ایکنچی ماده سنک درحاک تطبیق ایدیه جکنه و آمریکا کی معظم بر دولت مدنیه نك محترم رئیس جمهورى طرفدن آمریقا ملتی نامه ایراد ایدیلن سوزلرک یالانلردن عبارت اولامیه جمعه قانمدر لر .
- ۳ - آناطولی تورکلی یوردلرینک تمیز آقنی یونانک ملوث باراغندن قورناریجه قهر ملی مجاربهیه قطعاً عزم ایتشلردر . بوغایهیه وصول ایچون هر درلو مشکلات وموانعی زیر وزبر ایدیه جکلر و هیچ بر توصیه و اخطاری قبول ایتیه جکلردر .
- ۴ - حرکات ومجادلات ملیه نك استهداف ایتدیکی مقصد صرف استخلاص وطندر . بو علوی غایه فعلاً تأمین ایدلدکنصکره بوتون حرکات مایهیه نهایت ویریه جکنی تههد ایددرز .
- ۵ - عصری مدنیته بوتون اساسانندن ذول معظمه نك ارشادات مدنیه لری سایه سنده استفاده ایتک وبوصورتیه شرفده عامل صالح ومسالمت اوله جق اولان عثمانلی دولتی قوی وزنده یشامق ایتیه تورکلر تاریحاً ، ملیه ، نفوساً تامیه حتمسز اولان یونان اشغالی دوام ایتدجه شرفک عنصرشورش و اختلالی اوله جکلرندن دولایی متأثردر لر .
- ۶ - بناء علیه جهانی ابدی بر صلحظه مظهر ایتک کی برامل میجلی اینه قلینجلرینی یکندیکی اعلان ایدن دول فیخیمه مدنیه نك مقاصد اساسه لری تأمین مسالمت ایه آناطولی بی همان اجنبی اشغاللردن خلاص ایتلی وتورکلر حقوق صریحونه سی قبول ایتلیدر .
- ۷ - عکسی تقدیرده تورك ضوئک ذره حیاتی لری ده صرف ایدیه جک و فقط هیچ بر قوت تهدید قارشینده هیچ بر زمان اشغاللری قبول ایتیه جکلدر .

بالیکسری مرخصی کچه جی زاده حافظ محمد امین	رئیس وکیلی اشرافدن صبری	رئیس وکیلی اشرافدن وهبی	حرکت ملیه قونقره سی رئیسی وبالیکسری مرخصی هانجی
بالیکسری مرخصی اشرافدن بکپازاری زاده حافظ محمد	بالیکسری مرخصی اشرافدن قوجه بیق زاده محمد	بالیکسری مرخصی اشرافدن آرابه جی زاده حاجی حافظ محمد	بالیکسری مرخصی اشرافدن برجه لی زاده تکری
بالیکسری مرخصی اشرافدن کسکک زاده حاجی بهاء الدین	بالیکسری مرخصی کوتان اشرافدن عثمان	بالیکسری مرخصی اشرافدن بصری بک زاده شوقی	بالیکسری مرخصی اشرافدن قوندر جی نوری

برهانیة قوای ملیہ قوماندانی	باندروہ مرخصی	باندروہ قضای مرخصی	بالیکسری مرخصی
احمدی	اشرافدن رضا	اشرافدن یحیی سزائی	اشرافدن باروتیحی زاده
ادروہید مرخصی	ادروہید مرخصی	برهانیہ مرخصی	برهانیہ مرخصی
اشرافدن واصف	اشرافدن خورانی	اشرافدن مفتی خواجہ	اشرافدن کاتب زاده
بالیہ مرخصی	کونان مرخصی	کونان مرخصی	کونان مرخصی
اشرافدن مصطفیٰ	اشرافدن ابراہیم	اشرافدن حسن	اشرافدن مصطفیٰ
اردک مرخصی	صومہ مرخصی	صومہ مرخصی	بالیہ مرخصی
اشرافدن حاجی امین	مفتی اسماعیل حق	مفتی سابق عثمان	اشرافدن اسماعیل
بک زاده سعید			
اقحصار قوای ملیہ قوماندانی	صندرغی مرخصی	صندرغی مرخصی	اردک مرخصی
حسینی	اشرافدن شاطرزادہ امین	اشرافدن زہدی بک	اشرافدن سعید اقدی
فرق افواج مرخصی	فرق افواج مرخصی	زادہ مصطفیٰ	زادہ صائب
مدیر حسین	اشرافدن احمد فائق	اشرافدن رشاد	اشرافدن کامل
کبسود مرخصی	کبسود مرخصی	فرط ناحیہ سی مرخصی	فرط ناحیہ سی مرخصی
اشرافدن بصری	اشرافدن حافظ عارف	اشرافدن دانش	مدیرس ابراہیم
ایورندی مرخصی	شاملی ناحیہ سی مرخصی	کرہ سون مرخصی	کرہ سون مرخصی
اشرافدن حافظ حمید	اشرافدن حافظ محمد	اشرافدن خطیب مصطفیٰ	اشرافدن مفتی زاده
		عبدالغفور	
قوناق بیکاری ناحیہ سی مرخصی	بیغاد شیخ مرخصی	بیغاد شیخ مرخصی	ایورندی مرخصی
اشرافدن لطیف	اشرافدن اعضا زادہ	اشرافدن امر زادہ	اشرافدن محمد
	مصطفیٰ	علی	

II. BALIKESİR KONGRESİ (16-22 Eylül 1919) KARARLARI

- ۱ - جہازک تیسواں قاعدہ کی وجہ سے تیار کیا گیا۔
- ۲ - صحراییہ وہ برسی آلائی ہوئے ہیں۔ ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۳ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۴ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۵ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۶ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۷ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۸ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۹ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔
- ۱۰ - ہونٹ آسٹہ دانا سے ان پر جگہ ہونے سے وہ محاربت میں آسٹہ آسٹہ ہوتی ہے۔

Handwritten signature and date

مجلس تشیلاتی قادیونی جمعیت سرپرستی

شماره تصویبات	شرح	مبلغ	توضیحات
۲۵۰۰	دوختون	۲۰۰۰	آلوه قوتلانی
۲۰۰۰	خانه خانان باغی	۲۰۰۰	آلای قوتلانی بشارت
۱۵۰۰	ردالحانه قیامتانی	۱۵۰۰	ده ایر قوتلانی
۲۰۰	جبهه افرادی	۲۰۰	ما یو قوتلانی بشارت
۱۰۰	مزدک و ختم خانان قادیون	۱۰۰	بولک قوتلانی
۱۰۰	صاحب اولر قادیون	۱۰۰	بولک قوتلانی بشارت
۱۵۰۰	ردالحانه قیامتانی دهی	۱۵۰۰	ده قوتلانی
۱۰۰۰	بیاده بشارت	۱۰۰۰	صاحب اولر قوتلانی بشارت
۲۰۰	سورده بشارت	۲۰۰	مزدک باغی
۲۰۰		۲۰۰	مزدک قیامتانی اعضا

مجلس تشیلاتی

شماره تصویبات	شرح	مبلغ	توضیحات
۱۵۰۰	صاحب اولر قوتلانی بشارت	۱۵۰۰	مجلس تشیلاتی
۱۰۰۰	بزرگ بولک قوتلانی	۱۰۰۰	منطقه یادیون
۱۰۰۰	صاحب اولر قوتلانی	۱۰۰۰	تابع
۲۰۰		۲۰۰	صاحب اولر قوتلانی

خواهی به مزدک منتقله و طالبه حقه نقیبات

[برنجی خرد]

تشیلات

- ۱- خواه به قطعنامه اعانه ولری ندرت تا میله اینده اولر و هرجه خوبه بر مزدک منتقله قتلایلمند.
- ۲- ده یو وسه خرد حالنده مزدک منتقله و آبشار اولمقده یارب برده مرکز آبشاری بر اولر قتلایلمند ارزانه و آبشار یواری توزیع ایله. بوده آید خرد به عیار سه اولر حقیقده.

۱- ارزانه

۲- آبشار و مهابت

- ۳- مزدک منتقله ایجابده حاکم کوره ندرت و خرد تا میله ایله و یونیدی اداره ایله ده مأموری مهی و دالحانه لقبده تا میله ایله ده دیه صورتده حقیقته بزرگ بزرگ ده طلب ایله.

۱۷ مار

ص. ۱۱۱

Höstopfi

۶- حیات نوب ایشیه قدرده تزل مقفی ایدرلره قفلار وانبارلر تاسیس ایدر و بوند
ایجه اولده لازم کجه برون تریبانه آلجه لازمه.

۵- خدمت اوج جه ایجه اوج تزل مقفی اجه ایدرله.

بچه تزل مقفی - انبالجه جه بده ایضای وظیفه ایدرله.

ایجنجه	صوم		
ایجنجه	اقصا		

[ایجنجه مقفی]

نامونه دستخوبه

۶- لر تزل مقفی قاروسه بروج ایدر -

۱- تزل مقفی : اشرافه

۲- اوج ذابنه لرک برتزل حصیه اوله جه . تزل مقفی قوننده طاقه ایجاب اوله جه

و تزل حصیه ایدر جه - الحاقه حصیه ی طاقده ایجاب ایدر جه برون ایدرله

ترکبه ایدر کجه -

۳- ورته ذابنه وظیفه ی حصیه بر ذابنه طاقده ایجاب ایدر کجه -

۴- معاشیه و بیایعه مأموری

۵- ارتزاقه و تعیین مأموری

۶- مرکز انا - مأموری ، ارتزاقه و تجهیزات و مهمانی توزیع مأمور حصیه ایدر ایجه
طاقه -

۷- اوله خدمت نذی بوند انبارلره حاملله واریر وظیفه ایضای ایدرله -

[ایجنجه مقفی]

حقوقه بروطائف

۷- تزل مقفی لرک الک بولوک آمریه -

۸- قطعات ارتزاقی تزلده بر حصیه ایدرله ایشیه کریمه آلر -

تزل مقفی ایشیه مأمور اولرین قلملک ضایط . ارتزاق و حیوانات سبیده طوقر

اولده بیسه لازمه . بوند ایجه قطعاته ان چون آمری لراوج کونده بر -
Handwritten signature and text

نزل نقتنه قطعا ولا صحیح وارده مبلوده فاطمه بر قوه عمود اعنه اید و انجو قوه عمود بر وصفت اعانه اساس اولو -

- ۱ - قوه عمود بر صبور اولو فتم تقلم اولو اولو قوتانق فقیغه اقزله ایتکه صکره منزله کونده بیدر . . .
- ۱۱ - نزل نفس آنا- لک موجودی لکلوه آنا- مامورینه اینه -
- ۱۲ - لفظه اعانه ماموری قطعه قوتانق فقیغه اقزله ایتکه قوه عمود بر قطعه مضطرب نزل نقتنه راجعند اید . . . نزل نفس انجو مضطرب کهای قسم ایزانه و انجا سفار اید اوقه هولم اید - قسم ماموره اعانه مامورینه ایزان ایزدی قوه عمود بر مضطرب دولی لکلوه و حیوانان مبلوده اولو منزله - و بریم قوه عمود بر لک فاقبله سید بر وجه بر سبائینه کوره ربه تقدیرده بر صفت لکه احبنا حرمه اید - مضطرب ترقیه وزیردی لفظه و انجا به هولم اید - آنا - ماموری بالوزنه ایزانق اعانه مضطرب ده نژدنده حفظ اید -
- ۱۳ - آنا ماموری نزل نقتنه عیا هود لکلوه قه و معلولک خارجده لک بر بره برده لکلوه بره بره و انبارک بو صورته تقصانه و نقتنه نقتنه -
- ۱۴ - قطعه نزلده آلمه اولو قدری ایزانق حورمه صرفن مبه لکلوه نزل بر قطعه جدول اعانه لکلوه موجود
- ۱۵ - انجو جدولده لکلوه و حیوانان مبلوده کونتره لکلوه و انجو سید اولو بر بره قوه عمود بره لکلوه لکلوه اید - کید
- ۱۶ - موزده جدولده لکلوه مبلوده کوره و فایزیه ایزانه کونتره بر جه و لکلوه کونه و لکلوه اید لکلوه موزینه بر آینه کونتره اید کید . . . کید بر آه فایزده نژدنده آنا به و با صبا به صورتیه نزلک ایزیم ایزانه جدول بوقه جه فایزیه و کید بر جه نزل ایزیم لکلوه باقی نلاله نقتنه قطعه کید نقتنه مبلوده لکلوه ایزانه کونتره اید کید -
- ۱۷ - با صده موجود کونتره لکلوه نقتنه ایزانه قطعه قوتانق ایزانه و اعانه ماموره معلول -
- ۱۸ - نزل نقتنی کونتره احوال نقتنه مامور -
- ۱۹ - نزل نقتنی نقتنه مبلوده و طغان بهلا زره لقتنه ایزانه لقتنه ایزانه کورس در حال نقتنه اجله مامور -
- ۲۰ - نزل نقتنی به ک احبنا لکلوه ایزانه بولنه بر نقتنه مبلوده - قطعا اعانه نقتنه طمغیریه طمغیریه - نزل اولو لکلوه ایزیم بیزه لکلوه قوه عمود بره کوره نزلده نقتنه ده ایزانه بولنه بر سید -
- ۲۱ - نزل آنا لکلوه خارج موصوعان و بر لکلوه - لفظه لکلوه موصوعان ایزانه لکلوه

M. M. on. ve Mostofa

- ۴۴ - برآورد مزادنامه و سایر آلاسانه - آنچه در مورد و مستند بود که آلاسانه
- ۴۵ - هر چه بوده در مورد و مستند که باقی ماند تا سرانجام در وقت مزاد حقیقی - مزادنامه
- ۴۶ - در مورد و مستند که باقی ماند تا سرانجام در وقت مزاد حقیقی - مزادنامه
- ۴۷ - در وقت مزاد حقیقی و سایر موارد که در وقت مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی
- ۴۸ - مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

{ مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی - }

- ۴۹ - مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی
- ۵۰ - مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی
- ۵۱ - مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی
- ۵۲ - مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی مزاد حقیقی

۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰	۲۰۰
۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰	۳۰۰
۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰	۴۰۰
۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰	۵۰۰
۶۰۰	۶۰۰	۶۰۰	۶۰۰
۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰	۷۰۰
۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰	۸۰۰
۹۰۰	۹۰۰	۹۰۰	۹۰۰
۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰	۱۰۰۰

همه ملک

۴۷ - از اراضی پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.

مبلغ	شرح	مبلغ	شرح
۲۰۰	سوزن ایدات	۵۰۰	انگه
۱۵۰	پاروکنه اورنگی و پارچه	۵۰	چوب باغچه
۹۰	ملبوس	۱۵۰	پاروکنه و پارچه
۹	سوزن	۲۰	کونک
۲۰	سوزن	۲۰	چوب باغچه
		۲۰	پاروکنه و پارچه
		۱۰۰	تور سوزن
		۲۰۰	پاروکنه

- ۴۸ - از اراضی پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۴۹ - اراضی پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۵۰ - اراضی پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.

حکایت رکنه نیا ناری

- ۱ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۲ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۳ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۴ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۵ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۶ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۷ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۸ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.
- ۹ - حوض و حوضخانه نیا ناری و حوضخانه نیا ناری در راه پناهگاه در راه بر زمین آن اراضی اعطای میسر.

M. Ostapchuk

ایستادند کتب و کتب و کتب... در این باب

- ۱- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۲- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۳- کتب و کتب و کتب... در این باب

آلایه اوله

کتب و کتب و کتب...

- ۱- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۲- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۳- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۴- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۵- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۶- کتب و کتب و کتب... در این باب
- ۷- کتب و کتب و کتب... در این باب

۱۱

- ۸- ادرع صحت- ترمیم و جایزه رایجیوه اجتناب و یا نوزد بگانه و یا مسبب بولندیمه لغو شد در
- ۹- باری قضیه آغایه تشکلات هیئت نظایمید باره آلا بیدر . استصاف مفروضه به قطعی اداره وزیر
- ۱۰- کونیه بدایه تصدیق معینه صرفه احوال و ایجابات میه نه کوه سوزان و پیاده
- ۱۱- رکت و تاجب بر قادیو به تاج بر انقباض فطریه بولند بر فطریه ازاد کمدار کفایت فایده
- ۱۲- جابت و فاموس کوبه و یا فله بر ایده نه تشکلات ایینه تشکلات هیئت و یا فله شیخ اردو متواضعانه
- ۱۳- هفتاد و یا نایم تک انقباض قادیو هیئت عمده جبت ایتر و نیز بر نایم بقدر و کوه
- ۱۴- انصاف باری و وصفیه خدایه کوه رسد بریر و فطریه عمده میه ایجوبه لازم فطریه لغو
- ۱۵- بر خاور و زینت و تنظیم و فطریه اول ایله کوه و فطریه عمده میه ایجوبه لازم فطریه لغو
- ۱۶- کوه لکجه بجه دهک فوفا نامه رتونه راجعاً ایتر

اصد نصف - ۲۰۰۰

22 Eylül 1935 tarihinde Balıkesirde ilikod idur 26 Eylül 1935 tarihinde nihayet Balıkan Zici kongresinin 8. sayılı kararın idarot olan ~~Balıkesir~~ ~~zaf~~ ~~zaptı~~ Balıkesir kuvayimilliyeye kayetimerkezı Kızı marhum merhum vekili Balak Beyim Huzurumuzda 17 Ocak Hususi kasesından cıkermistir 15 Nisan 1965

marhum vekili Beyim Kızı	saygımar ^{manzil} Kızı
Sefer Balak	Ahmet vekili cıkerikci
Yakup Balak	Atıf ^{oglu} Kızıoğlu
Soma menzil müfettişi	52. Makim Kızırtan
M. Nazım Erden	H. Mustafa İstoklat

بالتبر
در رهنمى خوتنزيه مهرى

IV. BALIKESİR KONGRESİ (12-22 Mart 1920) KARARLARI

- ۱- اجتماع مفتی عالم قدسی رضایان
- ۲- بی بی کوی ناچری جہلم مفتی قدسی
- ۳- مریہ ناچری سارہا
- ۴- اورید جہلم محمد بٹ، سہیل بٹ
- ۵- انونیر ناچری رفیقہ قدسی
- ۶- اردن احسانہ رؤف بٹ
- ۷- مریہ مرناچری حسنی بٹ
- ۸- اینہ کوی ادیس بٹ
- ۹- بلکسیر عرابی زارہ حافظ محمد قدسی کرمی زارہ حافظ امیرہ قدسی
- ۱۰- انورہ قدسی ناچری جہلم حافظ زارہ محمد قدسی
- ۱۱- بلاط ناچری عمادہ افسانہ زارہ محمد قدسی
- ۱۲- سنا بوج ناچری اعجاز زارہ سلفی قدسی
- ۱۳- ولف ناچری حافظہ صفیہ افسانہ
- ۱۴- نسیم " حافظہ محمد قدسی
- ۱۵- سہارنج " ضویہ زارہ محمد قدسی
- ۱۶- کرہ سوہ " سیرجی زارہ سہیل بٹ
- ۱۷- کسور " بیری بٹ
- ۱۸- ناوہ " جہلم علی و سہیل
- ۱۹- توری ناچری جہلم عمادہ افسانہ
- ۲۰- بالہ قدسی مصطفیٰ صابوہ جہلم حفیہ افسانہ
- ۲۱- اوہانڈ ناچری ابیہ افسانہ
- ۲۲- مانڈرہ قدسی جہلم مصطفیٰ افسانہ محمد قدسی
- ۲۳- سائیس ناچری حافظہ امینہ افسانہ
- ۲۴- بروک وکالتہ بیدہ بیدہ محمد قدسی
- ۲۵- جھانڈہ قدسی نسیم بٹ، حافظہ حفیہ افسانہ جہلم محمد قدسی
- ۲۶- بھانڈہ قدسی عمارہ حافظہ سائیس افسانہ
- ۲۷- بھانڈہ

- ۱۱- - موزون - محرم بیگ ، صهر بیگ
- ۱۲- - ساوید - فیروز ، نورانی اف
- ۱۳- - صدیقی قصبی : ابراهیم اف ، عزیز بیگ
- مورق ناصبی : علی بیگ
- کولدا : شرفی
- ۱۴- - صور قصابی : علی حاجی ، بدیع شریفی اف ، دعوی دکانی اف ، صهر بیگ
- ۱۵- - قره غایب : مهدی اف ، عیاری احمد اف ، نور اف
- کله ناصبی : علی بیگ ، احمد بیگ
- ۱۶- - مره صهر بیگ : شرفی
- ۱۷- - کرمانی قصابی : سلطان اف
- ۱۸- - کوردس : مهدی اف ، صهر بیگ
- ۱۹- - گولانه : مهدی اف ، محرفی
- ۲۰- - بیشتر

بروزدلو ایلوله تزل نفسیه :

ایکی نوردوی صهر تزل نفسی : ابراهیم اف

اوج نوردوی اختصار تزل نفسیه کیمی : شرفی اف

درسه نوردوی ایوردی تزل نفسیه کیمی : احمد بیگ

لصحت مرکز اخصای صهر بیگ ، عثمان بیگ ، اوصاف بیگ ، جمال بیگ ، صوایق صهر بیگ ،
 بروجه بالا لواقضا و ناصیه مرصه ننده کسانده ک عا...
 قوی بیگی صحت عمومی بروجه زیر احوالنا قدر آیدر صحت...
 ۱- - هیچ جوره وسیله استازیمانه یونانه اشغال نمانک دوامنه بوده موجود سالیمرزم و سدر صحت
 ایدر صحت و نونایدر که حالده انمولیده طرد اوله صحت...
 ۲- - از میره تاریخچه کیده صحت مختلفه تحقیق نده یونانه نظام رفیعی و یونانه نینالده
 ضعیف حقه و نینظر آیدر کونده بیگی ایوردی حالده مجلس عالی و مجله افکار مدنی و غیره و یونانه
 اشغال و همسانه اشغال دومی اعلامه بیله کایر ملی و اساسا نده نینظر اولو صحت
 مسلمانده و نونایدر استمالی ایچوره تدر صحت حوطه حالت و صحت ایچره استمالده

ممالک و اراضی اسلامیة علیہ السلام فی حق و فاعلاً از این منوی و وضعی در این ممالک
 عاظمی اوز قردتدیرر
 ۱- هرگز لیاقت و صلاحیت با و باخام در منوی و منلی کشیدنی
 ۲- معافیت ایجابی و غیر ایجابی
 ۳- لغو داده و دیری ترکیده
 ۴- تصحیح عمریه
 ۵- تصحیح عاظمی و اراضی اسلامیة

- ماده ۱- ...
 ماده ۲- ...
 ماده ۳- ...
 ماده ۴- ...
 ماده ۵- ...
 ماده ۶- ...
 ماده ۷- ...

ماده ۸ - بوشکلات اغنا...
 ماده ۹ - بوشکلات...
 ماده ۱۰ - بوشکلات...

ماده ۱۱ - بوشکلات...
 ماده ۱۲ - بوشکلات...
 ماده ۱۳ - بوشکلات...

ماده ۱۴ - بوشکلات...
 ماده ۱۵ - بوشکلات...
 ماده ۱۶ - بوشکلات...

ماده ۱۷ - بوشکلات...
 ماده ۱۸ - بوشکلات...
 ماده ۱۹ - بوشکلات...

1- انضام و نظریه تفاسیله...
2- هیئت مرکزی...
3- هیئت مرکزی...

4- هیئت مرکزی...
5- هیئت مرکزی...
6- هیئت مرکزی...

7- هیئت مرکزی...
8- هیئت مرکزی...
9- هیئت مرکزی...

10- هیئت مرکزی...
11- هیئت مرکزی...
12- هیئت مرکزی...

13- هیئت مرکزی...
14- هیئت مرکزی...
15- هیئت مرکزی...

16- هیئت مرکزی...
17- هیئت مرکزی...
18- هیئت مرکزی...

19- هیئت مرکزی...
20- هیئت مرکزی...
21- هیئت مرکزی...

- برخی عهده‌داران و آقایان ...
- ۱- ...
- ۲- ...
- ۳- ...
- ۴- ...
- ۵- ...
- ۶- ...
- ۷- ...
- ۸- ...
- ۹- ...
- ۱۰- ...
- ۱۱- ...
- ۱۲- ...
- ۱۳- ...
- ۱۴- ...
- ۱۵- ...
- ۱۶- ...
- ۱۷- ...
- ۱۸- ...
- ۱۹- ...
- ۲۰- ...
- ۲۱- ...
- ۲۲- ...
- ۲۳- ...
- ۲۴- ...
- ۲۵- ...
- ۲۶- ...
- ۲۷- ...
- ۲۸- ...
- ۲۹- ...
- ۳۰- ...

1- قوتی و قطعاً با اعانت واری غلطی بلکه برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
2- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
3- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
4- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
5- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است

6- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
7- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
8- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
9- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
10- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است

مرد مسئولی تعیین نامی

- 1- قوتی و قطعاً با اعانت واری غلطی بلکه برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 2- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 3- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 4- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 5- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 6- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 7- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 8- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 9- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است
- 10- برادر و هر چه نمونه بر فرزندانش است

- ۷- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۸- قطعات از زاتی بر قطعه که از اجزای کوره...
- ۹- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۰- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۱- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۲- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۳- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۴- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۵- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۶- قرآن مجید از آن بزرگوار است...
- ۱۷- قرآن مجید از آن بزرگوار است...

- ۱۸- ترک انبار کنندگان فقد موضوعات جدید بر هر نقطه کنده موضوعات کنده از انبار انبار
- ۱۹- بر آنکه قطعات فرزند از زاده و سایر آنرا از اجعه که بویبر و مسفل لاکور و ولطفه کنده
- ۲۰- سایر قضایای قوتدار لاکور
- ۲۱- در مورد دره بویبر قضایای قضا با مالوانند در کرب بر کتب بولم اخف فرزند در بویبر و بویبر
- ۲۲- از زاده و سایر و لوازم سایر را بشو صید مخوم و محض مصلحه سید و وزیر کنده
- ۲۳- سایر قوتدار مصلحه سید ترک جندی تصدیق
- ۲۴- قطعات مساحتی و باره اولادها جانی قوتدار مصلحه سید از زاده و سایر در کتب بولم
- ۲۵- افراد و ضایعات مساحتی و بویبر باره اولادها جانی قوتدار مصلحه سید
- ۲۶- بویبر و بویبر انور افراد و ضایعات مصلحه سید و فرزند بویبر بویبر بویبر
- ۲۷- ترک مصلحه سید بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۲۸- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۲۹- مای الاوی قوتدار مصلحه سید
- ۳۰- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۱- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۲- و سایر قضایای قوتدار مصلحه سید
- ۳۳- مصلحه سید بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۴- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۵- و سایر قضایای قوتدار مصلحه سید
- ۳۶- مصلحه سید بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۷- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۸- مصلحه سید بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۳۹- ترک مصلحه سید و بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر
- ۴۰- مصلحه سید بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر بویبر

۱-	ضایعات زبده مرجم از زاده بویبر	مخام	جنسی
		۲۰۰	مخام
		۲۰۰	ات
		۲۰۰	بویبر
		۲۰۰	خوری بینه
		۲۰۰	لاسنه بینه
		۲۰۰	بویبر
		۲۰۰	خوری
		۲۰۰	صاونه
		۲۰۰	یاغ
		۲۰۰	صوغانه

تعمیراتی

عصه

مدافعه حقوقه طابری ۱۰۰۰
 تعمیرات نایب افرادی ۹۰۰
 مدافعه حقوقه طابری ۱۰۰۰
 سواره سیرینه ۱۰۰۰
 سوار سیرینه ۱۰۰۰
 قفسه سیرینه سوار سیرینه ۱۰۰۰
 سیرینه ۱۰۰۰
 آخری نوزده ای ۱۰۰۰
 مدافعه حقوقه طابری ۱۰۰۰
 طرفه استیجاب ایر بر ۱۰۰۰

تعمیراتی

تعمیراتی

مدافعه حقوقه طابری ۱۰۰۰
 سوار سیرینه ۱۰۰۰
 سوار سیرینه ۱۰۰۰
 قفسه سیرینه سوار سیرینه ۱۰۰۰
 سیرینه ۱۰۰۰
 سیرینه ۱۰۰۰
 سیرینه ۱۰۰۰

تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی
تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی
تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی
تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی
تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی
تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی	تعمیراتی

آراء موجودہ

واصفی

۵۸

الدینی

۵۷

۵۸

آقصاب	نقی عالم احمدی کلہ	۵۷
صہا	برغی صہ یک کلہ	۵۷
آبانی	مورانی صہ یک کلہ	۵۷
ایورزی	عبدالغفور احمدی کلہ	۵۷
کونامہ	عبدالغفور احمدی کلہ	۵۸
بانڈریا	عزیز احمدی کلہ	۵۷
برہم	کامل احمدی کلہ	۵۷
بروس	محمد علی احمدی کلہ	۵۷
بالیکری	محمد علی احمدی کلہ	۵۷
بالیکری	واصفی احمدی کلہ	۵۷
بالیکری	مہدی احمدی کلہ	۵۷

کتابت مندرجہ ذیل
کلیں

برق و نوری کارخانہ
ادارہ

رئیس محمد وہبی
اعضا: اسرار صبری
محمد ارسوزی
محمد زار محمد اف
خلیل اف
امام زارہ
سید محمد سوزی

رئیس محمد امیر
اعضا: محمد حسن
محمد اری
محمد زارہ
محمد وہبی
محمد زارہ سلمانہ اف
محمد زارہ صبری
محمد زارہ

لواء
رئیس محمد زارہ محمد اف
محمد زارہ اف
محمد زارہ محمد اف
محمد زارہ محمد اف

**BALIKESİR REDD-İ İŞGAL HEY'ETİ TEŞKİLAT ENCÜMENİ
KARAR DEFTERİ**

بولورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده
 و اولدورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده
 اولدورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده
 اولدورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده
 اولدورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده
 اولدورده یوز قوشما اولدورده و اولدورده یوز قوشما اولدورده

مجلس عمومی

افزون و مورد مرکز و اولدورده مرکز و اولدورده مرکز
 اولدورده مرکز و اولدورده مرکز و اولدورده مرکز
 اولدورده مرکز و اولدورده مرکز و اولدورده مرکز

طهفت
 طهفت

اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده

اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده
 اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده اولدورده

صحنه اول - تهران - اهرام - پانزدهم بهمن ماه - کوه - کوه - کوه - کوه

اجازه می‌دهم که در این باره بیشتر توضیح دهید

توضیح می‌دهم

اعضا
اعضا
اعضا
اعضا
اعضا

اعضا
اعضا

آنچه در این باره گفته‌ام، بر اساس تحقیقات من است. در مورد این موضوع، باید گفت که این موضوع به دلیل اهمیت آن، نیازمند بررسی دقیق‌تری است. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم. در این باره، می‌توانیم به اسناد موجود مراجعه کنیم.

اعضا
اعضا
اعضا
اعضا
اعضا

اعضا
اعضا
اعضا
اعضا
اعضا

مجلس شورای اسلامی - کمیسیون تخصصی - صورتجلسه

دائرة تخصصی ...
 ۱- ...
 ۲- ...
 ۳- ...
 ۴- ...
 ۵- ...
 ۶- ...
 ۷- ...
 ۸- ...
 ۹- ...
 ۱۰- ...

اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
اعضا	اعضا	اعضا	اعضا
اعضا	اعضا	اعضا	اعضا

...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...

...
 ...
 ...
 ...
 ...

صیقل و در وقت قبولی در مراسم عقد و کفالت هر یک از جمیع مسئولان نه تنی می باشد
از جمیع ضابطه بر او است ایستادی و کفالت صیقل و در وقت قبولی هر یک از جمعی
کفالت هر یک از جمیع ضابطه بر او است ایستادی و کفالت صیقل و در وقت قبولی هر یک از جمعی
در تمام این وقت

توافق بر این مبنای است که اجرائه ازینند قرار و در روز ۱۹ شهریور

اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره

فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی

فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی

فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی
فردی در این هیئت مدیره و کفالت هر یک از جمعی

اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره
اعضای هیئت مدیره

بازگشت اجراء این بند هفت - با گذاره قبلا - طبق شرح در صحت

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا
اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا اعضا

۹
 ۱۰
 ۱۱
 ۱۲
 ۱۳
 ۱۴
 ۱۵
 ۱۶
 ۱۷
 ۱۸
 ۱۹
 ۲۰
 ۲۱
 ۲۲
 ۲۳
 ۲۴
 ۲۵
 ۲۶
 ۲۷
 ۲۸
 ۲۹
 ۳۰
 ۳۱
 ۳۲
 ۳۳
 ۳۴
 ۳۵
 ۳۶
 ۳۷
 ۳۸
 ۳۹
 ۴۰
 ۴۱
 ۴۲
 ۴۳
 ۴۴
 ۴۵
 ۴۶
 ۴۷
 ۴۸
 ۴۹
 ۵۰
 ۵۱
 ۵۲
 ۵۳
 ۵۴
 ۵۵
 ۵۶
 ۵۷
 ۵۸
 ۵۹
 ۶۰
 ۶۱
 ۶۲
 ۶۳
 ۶۴
 ۶۵
 ۶۶
 ۶۷
 ۶۸
 ۶۹
 ۷۰
 ۷۱
 ۷۲
 ۷۳
 ۷۴
 ۷۵
 ۷۶
 ۷۷
 ۷۸
 ۷۹
 ۸۰
 ۸۱
 ۸۲
 ۸۳
 ۸۴
 ۸۵
 ۸۶
 ۸۷
 ۸۸
 ۸۹
 ۹۰
 ۹۱
 ۹۲
 ۹۳
 ۹۴
 ۹۵
 ۹۶
 ۹۷
 ۹۸
 ۹۹
 ۱۰۰

مجلس شورای اسلامی - کمیسیون تخصصی - ۱۳۵۴

در این مورد که در جلسه مورخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این کمیسیون مطرح گردید و در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

در این مورد که در جلسه مورخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این کمیسیون مطرح گردید و در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

این کمیسیون در تاریخ ۱۳۵۴/۱۰/۲۰ در این خصوص به شرح ذیل توضیح داده شد:

۱۱
 ...

...

...

...

...

...

...

...

...

هسته و گسترش یافته قدرت فرزند به سبب زیادیه قریب بزرگ آرد این حال معقوله
برای به جهت اینک که خوفند و نیکه کلدیج حال تکلیف است اولیای این
مردم خوفند که عقیده و محفاته نه نسبت دانه شرح باره حدیث تحقیق
قدرت فرزند باره و بطریق

قریب به برتری گردیده و خوفند امید و برین استیفای امید آورده اولیای
سایر خود صلیق اندینک ریاستی فرجه زیادیه محمد و برجه زیادیه شکر
قدرت و حق ندی و کینا ناری محمد اندید و نه کب بر قوسیه قشک و بر این
مشاره قدر اجرت استخدام اولیای به بر کاتبه سارک - قدر آیدی
مکرده بتخوم سز نیاده نغینک تشکیله حدت میدنک تجیسه قدر استخامی و
ساستنک کای و ال به اولیای زیادیه اعصای قدر آیدی

اعصای اعصای اعصای اعصای اعصای
محمد محمد محمد محمد محمد

صدمه خوار و بی طایر و نوارانی خوار به خورده استقامت اولیای به لغت لویع صدمه دود
استه به دایره کجه کجه اولیای علی الاصول نزار به صورتی و هیت ناکر ناکر و نیکه زیادیه سیمانه و نوزده
نوری اندیشه جانور خود خسته و بد نزار کجه حرکت بزرگ و نالی و نالی و نالی و نالی
فیسنه نزار و نالی و نالی و نالی و نالی
اعصای اعصای اعصای اعصای اعصای
محمد محمد محمد محمد محمد

موضوعه در سند حقوقی صحت دارد. لکن در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
ایجاد شده است. نسبت به این واقعه در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
صافت این امر را در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
در سند حقوقی صحت یافته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
انقضای صورت گرفته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان

اعضای هیئت مدیره: احمد - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف
محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد

موضوعه در سند حقوقی صحت دارد. لکن در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
ایجاد شده است. نسبت به این واقعه در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
صافت این امر را در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
در سند حقوقی صحت یافته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
انقضای صورت گرفته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان

اعضای هیئت مدیره: احمد - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف
محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد

۱- در بین اموری که در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
و صورت گرفته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
۲- در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
صافت این امر را در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
در سند حقوقی صحت یافته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
انقضای صورت گرفته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان

اعضای هیئت مدیره: احمد - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف
محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد

چهارم در سند حقوقی صحت دارد. لکن در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
ایجاد شده است. نسبت به این واقعه در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
صافت این امر را در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
در سند حقوقی صحت یافته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان
انقضای صورت گرفته است. در تاریخ ۱۰/۱۰/۱۳۵۷ در دولت سابق با مدرسه کیهان

اعضای هیئت مدیره: احمد - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف - اصف
محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد - محمد

Balıkesir

Ulusal Milliyetçi Hareketi

20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...
20	...	...	...	...

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

...
 ...
 ...

فردا در کلاس با هم می‌نویسیم و در وقت استراحت

تقریباً مطالب درسی طبق این برنامه آورده می‌شود و در این باره خودتان

ملاحظه فرمایید. بزرگوار است که در وقت استراحت

بسیار با صبر و حوصله به مسائلی که در این وقت با شما مطرح می‌شود

توجه داشته باشید و در صورت امکان در این وقت

مشارکت فرمایید. با احترام و مهره‌ها و در وقت استراحت

بسیار

ملاحظه فرمایید. در این باره نیز می‌توانید با هم

مشاوره داشته باشید و در صورت امکان در این وقت

مشارکت فرمایید. با احترام و مهره‌ها و در وقت استراحت

بسیار

ملاحظه فرمایید. در این باره نیز می‌توانید با هم

مشاوره داشته باشید و در صورت امکان در این وقت

مشارکت فرمایید. با احترام و مهره‌ها و در وقت استراحت

بسیار

ملاحظه فرمایید. در این باره نیز می‌توانید با هم

مشاوره داشته باشید و در صورت امکان در این وقت

مشارکت فرمایید. با احترام و مهره‌ها و در وقت استراحت

قرارداد

موقوفه دارالحدیث
اعزاز علی
اختلاف
ناکلی
عسیر
کودک

محمد محمد
محمد محمد

۹۱

کتابخانه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک
کتابخانه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک
کتابخانه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک

محمد محمد
محمد محمد

۹۲

از او در هر طایفه بلایسردی که در وقت قیامت
از او در هر طایفه بلایسردی که در وقت قیامت
از او در هر طایفه بلایسردی که در وقت قیامت

محمد محمد
محمد محمد

۹۳

موقوفه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک
موقوفه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک
موقوفه دارالحدیث از روز ۲۹ - ۲۹ اسفند و اینک

ایستاد استیضات رایج حضرت مولانا محمد رفیع

ایستاد استیضات رایج حضرت مولانا محمد رفیع
مدرسہ اسلامیہ دارالعلوم دیوبند
پتہ: بازار کلاں، دیوبند

۹۶

مولا نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب لکھے ہیں وہ سب
مولا نے لکھے ہیں اور ان کے جوابات میں مولانا محمد رفیع
نے جو رد و جواب لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع
نے لکھے ہیں۔

۹۷

مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔
مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔

۹۸

مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔
مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔

۹۹

مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔
مولانا محمد رفیع نے مولانا محمد رفیع سے جو رد و جواب
لکھے ہیں وہ سب مولانا محمد رفیع نے لکھے ہیں۔

وزیران و معاونان و سایر اعضا (قرارداد)

هنا	هنا	هنا	هنا	هنا
هنا	هنا	هنا	هنا	هنا

بسم الله الرحمن الرحيم
 هذه فسخ من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه

قرارداد فسخ من طرفه

هنا	هنا	هنا	هنا	هنا
هنا	هنا	هنا	هنا	هنا

بسم الله الرحمن الرحيم
 هذه فسخ من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه

بسم الله الرحمن الرحيم
 هذه فسخ من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه
 كاشف من طرفه